

**T.C.
ANKARA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
AVRUPA TOPLULUKLARI (EKONOMİ-MALİYE)
ANABİLİM DALI**

AVRUPA BİRLİĞİ'NDE İSTİHDAM POLİTİKALARI VE İŞSİZLİK; EURO ALANINDA GELİŞMELER

Yüksek Lisans Tezi

Sezen Yıldırım

Ankara-2006

T.C.
ANKARA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
AVRUPA TOPLULUKLARI (EKONOMİ-MALİYE)
ANABİLİM DALI

AVRUPA BİRLİĞİ'NDE İSTİHDAM POLİTİKALARI VE İŞSİZLİK; EURO ALANINDA GELİŞMELER

Yüksek Lisans Tezi

Sezen Yıldırım

Tez Danışmanı
Prof. Dr. Belgin Akçay

Ankara-2006

T.C.
ANKARA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
AVRUPA TOPLULUKLARI (EKONOMİ-MALİYE)
ANABİLİM DALI

**AVRUPA BİRLİĞİ'NDE İSTİHDAM POLİTİKALARI VE
İŞSİZLİK; EURO ALANINDA GELİŞMELER**

Yüksek Lisans Tezi

Tez Danışmanı : Prof. Dr. Belgin Akçay

Tez Jürisi Üyeleri

Adı ve Soyadı

İmzası

.....
.....
.....
.....
.....
.....

.....
.....
.....
.....
.....
.....

Tez Sınavı Tarihi

İÇİNDEKİLER

KISALTMALAR.....	v
TABLolar	vi
ŞEKİLLER.....	vii
EKLER	viii
GİRİŞ.....	ix

BİRİNCİ BÖLÜM İŞSİZLİK

I. İŞGÜCÜ PİYASASINA İLİŞKİN KAVRAMLAR.....	1
A. İŞGÜCÜ.....	1
B. İŞGÜCÜ PİYASASI.....	1
C. İSTİHDAM.....	3
D. İŞSİZLİK.....	4
1. İşsizlik Tanımı.....	4
2. İşsizlik Türleri.....	5
a. Gizli İşsizlik.....	5
b. Doğal İşsizlik.....	5
ba. Friksiyonel İşsizlik.....	6
bb. Yapısal İşsizlik.....	6
c. Konjonktürel İşsizlik.....	7
d. Mevsimlik İşsizlik.....	7
II. İŞSİZLİĞİN ÖLÇÜMÜ.....	7
III. İKTİSAT TEORİLERİNDE İŞSİZLİK.....	8
A. KLASİK VE NEOKLASİK YAKLAŞIM.....	8
B. KEYNESYEN YAKLAŞIM.....	10
C. PARASALCI YAKLAŞIM.....	12
D. YENİ KLASİK YAKLAŞIM.....	12
E. YENİ KEYNESYEN YAKLAŞIM.....	13

IV. İŞSİZLİKLE MÜCADELEDE POLİTİKALAR.....	14
A. MAKROEKONOMİK POLİTİKALAR.....	16
1. Para Politikası.....	16
2. Maliye Politikası.....	18
3. Gelirler Politikası.....	19
B. MİKROEKONOMİK POLİTİKALAR.....	20
1. Pasif İstihdam Politikaları.....	20
2. Aktif İşgücü Piyasası Politikaları.....	21

İKİNCİ BÖLÜM

AVRUPA BİRLİĞİ'NDE İŞSİZLİK

I. AVRUPA BİRLİĞİ'NDE İŞSİZLİĞİN GELİŞİMİ.....	23
A. 1975-1990 DÖNEMİ GELİŞMELER.....	26
B. 1991- 2001 DÖNEMİ GELİŞMELER.....	29
C. 2002-2006 DÖNEMİ GELİŞMELER.....	33
II. AVRUPA BİRLİĞİ'NDE İŞSİZLİĞİN NEDENLERİ.....	35
III. AVRUPA BİRLİĞİ'NDE İŞSİZLİĞİN DEĞİŞEN BOYUTU.....	45

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

AVRUPA BİRLİĞİ'NDE İŞGÜCÜ PİYASASINA YÖNELİK DÜZENLEMELER VE İSTİHDAM POLİTİKALARI

I. AVRUPA BİRLİĞİ'NDE KURUCU ANTLAŞMALARDA İŞGÜCÜ PİYASASI.....	49
A. ROMA ANTLAŞMASI.....	49
B. AVRUPA TEK SENEDİ	52
C. AVRUPA BİRLİĞİ ANTLAŞMASI.....	54
D. AMSTERDAM ANTLAŞMASI.....	56
E. NICE ANTLAŞMASI.....	61
F. AVRUPA ANAYASASI.....	62
II. İŞGÜCÜ PİYASASINA İLİŞKİN DİĞER DÜZENLEMELER	63
A. YEŞİL KİTAP.....	63

B. BEYAZ KİTAP.....	63
C. AVRUPA SOSYAL FONU.....	66
D. ESSEN ZİRVESİ.....	67
E. MADRİD VE DUBLİN ZİRVELERİ.....	68
F. İSTİHDAM İÇİN GÜVEN PAKTI.....	69
G. LÜKSEMBURG ZİRVESİ.....	69
H. CARDİFF VE KÖLN ZİRVELERİ.....	72
I. İSTİHDAM KOMİTESİ'NİN OLUŞTURULMASI.....	73
J. LİZBON ZİRVESİ.....	75
K. TEMEL HAKLAR ŞARTI	81
III. LİZBON SONRASI AVRUPA BİRLİĞİ'NDE İSTİHDAM POLİTİKALAR...	82

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

EURO ALANI'NDA İŞSİZLİK

I. EURO ALANININ OLUŞUMU.....	86
A. AVRUPA BİRLİĞİ ANTLAŞMASI.....	88
1. Euro Alanı Oluşturulması Aşamaları.....	89
2. Yakınlaşma Kriterleri.....	90
B. EURO ALANI OLUŞTURULMASINA YÖNELİK DÜZENLEMELER.....	90
C. EURO ALANINDA UYGULANAN EKONOMİ POLİTİKALARI	94
1. Para Politikası.....	95
2. Maliye Politikası.....	98
3. İstihdam Politikası.....	99
II. EURO ALANINDA İŞSİZLİK SORUNU.....	99
III. EURO ALANINDA İŞSİZLİK SORUNUNUN ÇÖZÜMÜNE YÖNELİK UYGULAMALAR.....	112
IV. EURO ALANINDA İŞSİZLİK ÜZERİNE AMPİRİK BİR ÇALIŞMA; HOLLANDA VE İSPANYA	114
A. MODEL.....	114
B. VERİLER VE YÖNTEM.....	116
C. SONUÇLAR.....	116

1. Anlamlılık düzeyi.....	116
2. Korelasyon Katsayısı	117
a. Hollanda.....	117
b. İspanya.....	119
3. Model Sonuçları.....	121
a. Hollanda.....	121
b. İspanya.....	123
4. Yorumlar	125
 SONUÇ.....	 127
KAYNAKÇA.....	129
EKLER.....	144
ÖZET.....	153
ABSTRACT.....	154

KISALTMALAR

AB	: Avrupa Birliği
AİS	: Avrupa İstihdam Stratejisi
AMB	: Avrupa Merkez Bankası
AMBS	: Avrupa Merkez Bankaları Sistemi
EC	: Avrupa Komisyonu-European Commission
ECB	:Avrupa Merkez Bankası- European Central Bank
EMU	: Avrupa Para Birliği- European Monetary Union
EPB	: Ekonomik ve Parasal Birlik
GSYİH	: Gayrisafi Yurtiçi Hasıla
HICP	: Uyumlulaştırmış Tüketici Fiyat İndeksi-Harmonized Inflation of Consumer Index
ILO	: Uluslararası Çalışma Örgütü -International Labor Organization
IMF	: Uluslararası Para Fonu- International Monetary Fund
NAIRU	: Enflasyonu Hızlandırmayan İşsizlik Oranı-Nonacceleration Inflation Rate of Unemployment
OECD	: Ekonomik İşbirliği ve Kalkınma Teşkilatı Örgütü- Organization for Economics Co-operation and Development

TABLÖLAR

Tablo 1: Avrupa Birliği'nde İşsizlik Oranları.....	23
Tablo 2: Model Sonuçları (Hollanda).....	121
Tablo 3: Sadece Kamu Borcu Ve Bütçe Açığııı İçeren Model Sonucu (Hollanda).....	122
Tablo 4: Model Sonuçları (İspanya).....	123
Tablo 5 : Sadece Kamu Borcu Ve Bütçe Açığııı İçeren Model Sonucu (İspanya).....	124

ŞEKİLLER

Şekil 1: Avrupa Birliği'nde Genişleme Süreci ve İşsizlik Gelişimi (1960–2005).....	25
Şekil 2: Avrupa Birliği'nde İşsizlik Oranları (1960 – 1990).....	28
Şekil 3 : Avrupa Birliği'nde İşsizlik Oranları (1991- 2001).....	33
Şekil 4: Avrupa Birliği'nde İşsizlik Oranları (2000-2005).....	35
Şekil 5: Ters Arz Şoku (Toplam Arz-Toplam Talep Eğrileri).....	37
Şekil 6: Ters Arz Şoku (Philips Eğrisi).....	38
Şekil 7: Avrupa İstihdam Stratejisi'nin Gelişimi(1997–2002).....	71
Şekil 8: Lizbon'da Politika Koordinasyonunun Yıllık Akış Süreci.....	81
Şekil 9: Euro Alanında İşsizlik Oranları (1999-2006).....	100
Şekil 10: Euro Alanında İstihdam İle İşsizlik Arasındaki İlişki.....	111

EKLER LİSTESİ

EK 1: Avrupa Birliği, ABD ve Japonya’da İşsizlik Oranları (1960–2006).....	145
EK 2: Avrupa Birliği Üye Ülkelerinde İşsizlik Gelişimi (1960–2006).....	147
EK 3: Model Verileri (Hollanda).....	148
EK 4: Model Verileri (İspanya).....	149
EK 5: Modele İlişkin Normal Dağılım Sonuçları.....	150
EK 6: Korelasyon Sonuçları(Hollanda).....	151
EK 7: Korelasyon Sonuçları (İspanya).....	152

GİRİŞ

Dünya ekonomisinde, 1980'li yıllardan sonra ortaya çıkan en önemli ekonomik sorunların başında, işsizlik sorunu gelmektedir. Bu sorun, sadece ülkelerde değil aynı zamanda uluslararası bütünleşmelerde de etkili olmuş ve kalıcı hale gelmiştir. Avrupa Birliği'nde işsizliğin en belirgin özelliği; ekonomide yaşanan her durgunluktan sonra işsizlik oranının artması, bundan sonra yaşanan canlanma döneminde de işsizlik oranının arttığı hızdan daha yavaş bir hızla azalması ve eski düzeyine dönmesinin uzun zaman almasıdır. Bu nedenle bu süreçte Avrupa Birliği'nin¹ dünya piyasalarındaki rakip olduğu ABD ve Japonya'ya göre daha dezavantajlı konumda olduğu görülmektedir. Bugün Avrupa Birliği'nin ekonomik sorunlarının başında, işsizlik gelmektedir.

Özellikle 1990'lı yıllardan itibaren; büyümenin, istihdamın ve uluslararası rekabet gücünün artması gibi konulara daha fazla önem veren Avrupa Birliği'nin (AB'nin) en önemli ekonomik ve sosyal sorunlarının başında işsizliğin azaltılamaması gelmektedir. Avrupa Birliği gelecekte daha yüksek uluslararası rekabet gücüne ulaşmak için, işsizlik sorununu çözebilmek ve istihdam seviyesini artırmak çabasına girmiştir. Bu nedenle AB'de bu konuda yapılan çalışmalar sürekli güncellenmekte ve bugün hala uygulanmakta olan Avrupa İstihdam Stratejisi ve Lizbon Stratejisi sürekli konjonktüre uygun olarak değiştirilmekte ve uygulanmaktadır. Ayrıca Avrupa Birliği'nde Ekonomik ve Parasal Birliğin 12 üye ülke itibarıyla sağlanmasıyla birlikte, Euro Alanındaki ortak uygulanan ekonomi politikaları nedeniyle üye ülkeler, serbestçe işsizlikle mücadele politikaları uygulayamamaktadır. Bu açıdan, Euro Alanında işsizlik sorunu da büyük önem teşkil etmekte ve Euro Alanındaki üye ülkelerin AB'deki tüm üye ülkeler için belirlenen ortak istihdam politikalarını uygulamaları teşvik edilmektedir.

¹ 1992 yılında kabul edilen Avrupa Birliği Antlaşması ile Avrupa Toplulukları Avrupa Birliği olarak isimlendirildiği için, çalışmada Avrupa Ekonomik Topluluğu ve Avrupa Toplulukları deyimleri yerine de Avrupa Birliği deyimini kullanılmıştır.

Tezin birinci bölümünde, işsizliğe ilişkin kavramlar ve istihdam politikaları teorik olarak ele alınmaktadır.

Tezin ikinci bölümünde, Avrupa Birliği'nde kuruluşundan bu yana işsizlik sorunuyla ilgili olarak yaşadığı gelişmeler ve işsizliğin temel kaynakları üzerinde durulmuş, AB'ye 1 Mayıs 2004 tarihinde yeni üye olan 10 ülke, inceleme kapsamı dışında bırakılarak, 15 üyeli AB'de işsizlik sorunu incelenmekte, üçüncü bölümde ise, Avrupa Birliği'nde işgücü piyasaları ile ilişkin düzenlemeler ve belirlenen istihdam politikaları incelenmektedir.

Dördüncü bölümde ise, Euro Alanı'nın oluşumu tarihsel süreçte ele alınarak, Euro Alanda işsizlikte yaşanan gelişmeler incelenmektedir. Ayrıca bu bölümde Birliğin istihdam politikalarının Euro Alanında uygulama sonuçları değerlendirilmektedir. Ayrıca, iki AB üyesi ülkeye (Hollanda ve İspanya) ait veriler kullanılarak Euro Alanında izlenen politikaların bu iki ülke üzerindeki etkileri bir ampirik çalışma ile tahmin edilmeye çalışılmıştır.

BİRİNCİ BÖLÜM

İŞSİZLİK

I. İŞGÜCÜ PİYASASINA İLİŞKİN KAVRAMLAR

A. İŞGÜCÜ

Üretim faktörlerinden biri olan işgücünde, diğer faktörlerden farklı olarak doğrudan insan unsuru öne çıkar. İşgücü, iktisaden faal nüfus veya aktif nüfus olarak tanımlanır. ILO (International Labor Organization-Uluslararası Çalışma Örgütü)’nun temel yaklaşımında da olduğu gibi, bir ülkenin işgücü kapsamında 15–64 yaş arasındaki “... istihdam edilmiş ve iş arayan veya işe çağrılmayı bekleyen işsizlerden oluşur”¹. Burada istihdam edilenlerin, bir maaş ve ücret karşılığı çalışanlar, bağımsız olarak kendi hesabına çalışanlar, işverenlerden meydana geldiği de göz önünde bulundurulmalıdır. İşgücü analiz edilirken, nicel ve nitel açıdan bakılarak analiz yapılmakta, nicel analizde hareket noktası, toplam nüfus, nitel analizde ise, hareket noktası insanların işgüçlerinin nitelik farklılıkları alınmaktadır². Nicel analizde, en önemli ölçü, işgücüne katılma oranıdır. İşgücüne katılma oranı, işgücünün aktif nüfusa oranıdır. Bu oran nüfusun ne kadar kısmının çalışmak istediğini gösterir. İşgücüne katılma oranı ne kadar yüksekse o ekonomide üretken kesim o kadar fazladır. Nicel açıdan yapılan incelemede, işgücüne katılma oranını etkileyen ekonomik, sosyal ve kültürel faktörler de göz önünde bulundurulurken, nitel açıdan yapılan analizde ise, cinsiyet ve yaş dağılımındaki farklılıklar, eğitim düzeyindeki farklılıklar gibi ölçüler kullanılarak nitelik farklılıkları dikkate alınmaktadır.

B. İŞGÜCÜ PİYASASI

İşgücü piyasası işgücü faktörünün alınıp satıldığı bir faktör piyasasıdır. Ama

¹ Kuvvet Lordoğlu ve Nurcan Özkaplan, *Çalışma İktisadı*, D&R Yayınları, İstanbul, 2003, s.43.

² Berrin Ceylan Ataman(a), *İşgücü Piyasası ve İstihdam Politikalarının Temel Prensipleri*, Siyasal Bilgiler Fakültesi Yayınları, Ankara, 1999, s.6.

işgücünün mal gibi değerdendirilmemesi gerekir. Çünkü, ikisinin de özellikleri, talep ve arz edenlerin davranışları farklıdır.

Emeğini arz edecek kişilerin çalışma-boş zaman arasındaki tercihleri konusundaki davranışları tarafından belirlenen işgücü arzı bu tercihini ücret haddine bakarak yapar. İşgücü sahibi ücret ile boş zamanın fırsat maliyetini karşılaştırır ve çalışma-boş zaman arasındaki tercihini belirler. Klasiklere göre, kişiler kar ve fayda maksimizasyonunu parasal değişkenler üzerinden değil reel değişkenler üzerinden gerçekleştirdikleri ve dolayısıyla işçilerin de reel ücrete göre karar verdiklerini yani para yanılgısı olmadığını varsayım olarak kabul etmişlerdir. Buna ek olarak piyasalarda esnek fiyatın söz konusu olduğunu, arz ve talebin eşitlendiği denge düzeyine kendiliğinden gelindiğini yani piyasaların sürekli temizlendiği varsayımı da Klasiklere aittir. Buna göre, işgücü arzını, işgücü sahibinin reel gelir ve boş zaman arasındaki tercihi belirler ve işgücü arzı reel ücretin pozitif bir fonksiyonudur. Keynesyen yaklaşımda ise, klasik yaklaşımın tam tersi olarak işgücü arzı nominal ücrete sonsuz duyarlıdır. Çünkü Keynesyen modele göre piyasa sürekli temizlenmez ve işçilerde para yanılgısı vardır. Analizlerine bekleyişleri sokan parasalcılara göre, işgücü arzı, klasikler gibi reel ücretin değil, beklenen reel ücretin fonksiyonudur. Çünkü işçilerin fiyat düzeylerini tam bilememesi nedeniyle bekleyişlerine göre tercih yapması söz konusudur.

İşgücü talebini ise, mal ve hizmet piyasasının koşulları ile işverenin tercihleri belirleyecektir. Kısa dönemde firma sermaye faktörünü değiştiremezken işgücü faktörü kısa dönemde değişkendir ve firma işgücü faktörünü daha fazla kullanarak üretim artışı sağlayabilir. Dolayısıyla, kısa dönemde üretim maliyeti işgücü fiyatı olan reel ücret tarafından belirlenir. Bu konuda klasik, keynesyen, parasalcı model arasında pek farklılık bulunmamaktadır.

İşgücü piyasasındaki denge işgücü talebi ve arzı tarafından belirlenir. Klasiklerde ve parasalcılarda pozitif eğimli işgücü arzı ile işgücü talebinin kesiştiği klasiklerde denge reel ücret düzeyinde parasalcılarda denge nominal ücret düzeyinde işgücü piyasası dengeye gelir. Keynesyenlerde ise yatay işgücü arzının dikey hale

geldiği tam istihdam düzeyinde pozitif eğimli işgücü talebi ile kesişmesi ile işgücü piyasasında denge sağlanır.

C. İSTİHDAM

İstihdamın, geniş ve dar kapsamlı olarak iki tanımı yapılmaktadır. Geniş anlamıyla istihdam, bir ekonomide belli bir dönemde, tüm üretim faktörlerinin var olan teknolojik düzeye göre üretimde ne ölçüde kullanıldığıdır. Dar anlamda istihdam ise, üretim faktörlerinden yalnızca işgücü faktörünün ne kadar kullanıldığını dikkate almaktadır.

Çalışma ekonomisi açısından bakıldığında ise, istihdamı belli bir dönemde işi olanlar yani işe sahip olanlar olarak tanımlarız. Buna göre istihdam iki gruptan oluşmaktadır: Maaş ve ücret ile çalışanlar ve bağımsız çalışanlar.³

İstihdam tam, eksik veya aşırı istihdam olabilir. Tam istihdam, bir ekonomide var olan tüm faktörlerin üretime katılması, tümünden yararlanılması anlamına gelir. Bir başka deyişle, bir ekonomide işgücündeki çalışmak isteyen herkesin iş bulması demektir. Ama böyle bir durumun elde edilmesi çok güçtür ve bu durum ancak arzu edilen bir durum olarak düşünülmelidir. Dolayısıyla tam istihdamı, sözcük anlamı ile anlamamak gerekir. “Sonuç olarak tam istihdam denildiğinde anlaşılan, işsizlik oranının genel olarak kabul görüldüğü şekilde %2-3’ü geçmediği, kısa süren, yani bir işten ötekine geçmek için gereken zamanla sınırlı bir işsizliği bünyesinde barındıran bir ekonomik durumdur.”⁴ Aşırı istihdam ise, bir ekonomide var olan üretim faktörlerinin üzerindeki faktör kullanımını, eksik istihdam ise, mevcut faktörlerin yeterince kullanılamamasını ifade eder. Dar anlamda eksik istihdam kavramı, ILO (International Labor Organization- Uluslararası Çalışma Örgütü) tarafından mesleki becerisi dikkate alınarak bir kişinin işi belli kurallara veya alternatif bir işe göre

³ Mete Törüner ve Kuvvet Lordoğlu, **Çalışma Ekonomisi**, Beta Yayınları, İstanbul, 1991, s.25.

⁴ Cahit Talas, **Toplumsal Ekonomi: Çalışma Ekonomisi**, İmge Kitabevi Yayınları, Ankara, 1997, s.138.

yetersiz kalması olarak tanımlanmıştır⁵. Aslında bu açıdan eksik istihdam da bulunanların bir anlamda işsiz sayılabileceği söylenebilir.

İstihdam konusunda önemli çalışmalar yapan Sen'e göre ise, kişinin istihdamı beklentileri ve niteliğine uygun işlerde çalışıp çalışmadığı ile ilgili bir sorundur. Bu nedenle de, istihdam kavramı, ülkelerarası hatta bölgeler arası sosyo-ekonomik farklar göz önüne alınarak incelenmelidir.⁶

D. İŞSİZLİK

1. İşsizlik Tanımı

İşsizlik, bir ekonomide çalışabilecek durumda olan ve çalışmak isteyen kişilerin bir bölümünün işinin olmaması anlamına gelir. Bu tanımdan da görüldüğü gibi işsizlikle hem açık işsizlik hem de gayri iradi işsizlik kastedilmektedir. Çünkü cari koşullarda iş bulabildiği halde o işlere girmeyen iradi işsizler bu anlamda işsiz sayılmazlar. ILO'nun tanımına göre "...işsiz olmak için bu kişinin işi olmamalı, iş arıyor olmalı ve işe başlamaya hazır olmalıdır."⁷ Bu anlamda kişi bu kriterleri taşıyorsa bunun sonucu olarak ortaya çıkan olguya işsizlik denir.

Ayrıca işsizlik kişi ve toplum bakımından ayrı ayrı tanımlanabilir. Toplum bakımından işsizlik üretim kaynaklarının başta işgücü olmak üzere bir bölümünün kullanılmaması boşa harcanması anlamına gelir iken; kişi bakımından işsizlik çalışma yeteneğinde, isteğinde ve çalışmaya hazır durumda olup da gelir sağlayan bir işe sahip olamama anlamına gelir⁸.

Toplam işgücü içerisinde işsizlerin ağırlığını gösteren orana işsizlik oranı denir. İşsizlik oranı, bir ekonomideki işsiz sayısının işgücü sayısına bölünmesiyle

⁵ International Labour Office, **Supplement of Bulletin of Labor Statistics**, ILO, Geneva, 1998, s.13.

⁶ Amartya Sen, **Employment, Technology and Development**, Clarendon Press, Oxford, 1985, s.5-7.

⁷ International Labour Office, **Supplement of Bulletin of Labor Statistics** 1990, s.7.

⁸ CahitTalas, a.g.e., s.129.

elde edilir. “İşsizlik oranındaki artış diğer makroekonomik göstergelerle birlikte değerlendirildiğinde ekonomide bir daralmayı; tersi durum ise genişlemeyi ifade etmektedir”⁹.

2. Türleri

İşsizlik sınıflandırması çeşitli şekillerde yapılmaktadır, ancak hiç bir sınıflama kesin olarak kabul edilemez¹⁰. Ama genel kabul gören sınıflama, işsizliğin gizli işsizlik, doğal işsizlik, mevsimsel işsizlik şeklinde yapılan sınıflanmasıdır.

a. Gizli İşsizlik

Gizli işsizlik kavramı işsizliğin hem bir türü hem de özel bir hali olarak tanımlanır. Bir ekonomide marjinal verimliliği sıfır olan çalışan görüldüğü halde toplam üretime hiçbir katkısı olmayan işgücüne gizli işsiz denir¹¹. Bu kavramı ilk ortaya atan Joan Robinson’a göre gizli işsizlik, işsiz kalan bir kişinin verimliliği daha düşük bir işi kabul etmesidir¹². Dolayısıyla birkaç kişinin işi bırakmaları halinde, o işyerindeki toplam üretimde bir azalma olmamışsa gizli işsizlikten bahsedilebilir. Gizli işsizlik daha çok ücretsiz aile işçisi konumunda işçi çalıştıran tarım sektöründe görülmektedir ve bu nedenle de sektörde gizli işsizliğin daha fazla olduğu söylenebilir.

b. Doğal İşsizlik

1968 yılında Friedman ve Phelps tarafından ortaya atılan friksiyonel ve yapısal işsizlikten oluşan doğal işsizlik oranı, ortadan kaldırılması imkansız olan minimum işsizlik haddi veya tam istihdam işsizlik haddi olarak da tanımlanabilir.

⁹ Kuvvet Lordoğlu ve Nurcan Özkaplan, a.g.e., s.68

¹⁰ J. Hughes ve R. Perlman, **The Economic of Unemployment: A Comparative Analysis Of Britain and The United States**, Palgrave, Newyork, 1984, s.26.

¹¹ Zeynel Dinler, **İktisada Giriş**, Ekin Kitabevi, Bursa, 2001, s.458.

¹² OrhanTürkay, **Gizli İşsizlik**, Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Yayınları,1968, Ankara, s.16.

Friedman ve Phels, Philips Eğrisinin gösterdiği enflasyon ve işsizlik arasındaki negatif yönlü ilişkinin uzun dönemde geçerli olmadığını savunmuşlardır. Buna göre cari işsizlik oranı, doğal işsizlik oranına eşit olduğunda ücret ve fiyat değişmez bu nedenle bu işsizlik düzeyinde enflasyon yükselmez¹³. Bu nedenle de doğal işsizlik oranına enflasyonu hızlandırmayan işsizlik oranı (NAIRU-nonacceleration inflation rate of unemployment) denir

ba. Friksiyonel İşsizlik

Friksiyonel veya geçici işsizlik, ilk işlerini aramakta olanlar ile çeşitli nedenlerle iş değiştirmek isteyen kişilerin işsiz kaldıkları süre ile açıklanmaktadır. İşgücü piyasasında organizasyon ve bilgi yetersizliği, işgücünün akışkanlık eksikliği gibi nedenler friksiyonel işsizliğin seviyesini belirleyen temel etkenlerdir.¹⁴. Friksiyonel işsiz durumundakilerin bir kısmının kendilerine önerilen işi beğenmemeleri nedeniyle bu işsizler, gönüllü işsiz olarak da nitelendirilebilir. Friksiyonel işsizlik, devlet tarafından iş bulmak için düzenli ve hızlı işleyen kurumsal bir yapı geliştirilmesi sonucu iş arama süresi kısaltılarak bir nebze olsa çözülebilir.

bb. Yapısal İşsizlik

İşgücünün belli bir coğrafi bölgedeki talepteki değişimler veya teknolojiye göre değişimler¹⁵ gibi yapısal değişimlere anında uyum sağlamaması sonucu çalışanların işlerini kaybetmesi ile ortaya çıkan işsizliğe yapısal işsizlik denir. Talepteki değişimler açısından bakıldığında yapısal işsiz durumunda olanlar talebin arttığı bölgelerde iş arayarak bu durumdan kurtulabilirler. Teknolojiye uyum sağlayamadığından işsiz kalanlara bu konuda eğitimler verilerek işgücün niteliği

¹³ Richard Layard ve Stephen Nickell, "Labour Market Institutions and Economic Performance", **Oxford University Institute Of Economics and Statistics Discussion Paper Series**, Oxford, 1997, s.11.

¹⁴ Berrin Ceylan Ataman(a), a.g.e., s.17.

¹⁵ Bazı çalışmalarda, bu tür işsizlik teknolojik işsizlik olarak ayrı bir tür olarak ele alınmıştır. Bkz. Ö. Uluatam, **Makro İktisat**, Siyasal Yayınevi, Ankara, 1998.

geliştirilir ve bu durumdan kurtulması sağlanabilir. Fakat tüm bu çözümlerin hem gerçekleşmesi zordur, hem de bunların tam olarak bir çözüm getirip getirmeyeceği kesin değildir.

c. Konjonktürel İşsizlik

Ekonomik faaliyet düzeyinde meydana gelen dalgalanmalar nedeniyle ekonomik faaliyetin azaldığı dönemlerde işgücü talebinin azalması sonucu ortaya çıkan işsizliğe konjonktürel işsizlik denir. 1929'da büyük bunalımda ve 1970'lerdeki petrol krizlerinde ortaya çıkan işsizlik konjonktürel işsizliktir. Toplam talep yetersizliğinden kaynaklı bu tür işsizliğe, keynesyen para ve maliye politikaları ile çözümler getirilebilir.¹⁶

d. Mevsimlik İşsizlik

Mevsimlik dalgalanmaların yaşandığı tarım, turizm, inşaat gibi ekonomik faaliyetler bazı dönemlerde yüksek, bazı dönemlerde ise düşüktür. Dolayısıyla üretimin mevsimsel olarak arttığı böyle dönemlerde işgücü talebi yüksek olmaktadır. Ama izleyen dönemde üretimin mevsimsel olarak azalması üzerine geçen dönemde çalışanlar, işlerini kaybederler ve üretim bir sonraki dönemde artana kadar işsiz kalırlar. Bu tür işsizliğe mevsimlik işsizlik denir. Bu tür işsizlikle ilgili getirilen çözümler kısa vadeli kaldığından kalıcı çözümler getirilememektedir.

II. İŞSİZLİĞİN ÖLÇÜMÜ

İşsizliğin nedenlerini anlamak ve buna uygun çözüm politikaları üretmek ve bunları uygulamak açısından işsizliğin ölçümü büyük önem taşımaktadır. İşsizliğin ölçümü gelişmiş ülkelerle gelişmekte olan ülkeler arasında farklılık göstermektedir. Gelişmiş ülkelerde işsizlik sigortası sistemi olması sebebiyle işsizlerin ilgili

¹⁶ Kuvvet Lordoğlu ve Nurcan Özkaplan, a.g.e., s.398.

kurumlara kayıt olması zorunluluğu getirmektedir. Ayrıca anketler yapılarak işgücü piyasası nitel olarak da incelenmiş olur. Gelişmekte olan ülkelerde ise anket yaparak işgücünü belirlemek veya geçmişteki işgücü talebini ileriye doğru uzatarak tahminde bulunmak belli başlı iki basit yöntemdir¹⁷.

III. İKTİSAT TEORİLERİNDE İŞSİZLİK

A. KLASİK VE NEOKLASİK YAKLAŞIM

Klasik Okul, 1776 yılında Adam Smith'in "Ulusların Zenginliği" kitabının yayınlanmasıyla ile başlayan tarihsel bir süreç içinde yer alır. 1870'lerde Meger, Walrass ve Javons'un önderliğinde gelişen marjinal yaklaşım¹⁸ üzerine inşa edilen neoklasik modelin klasik kuramın devamı veya yeni sürümü olup olmadığı çok tartışılmışsa dahi, kesin olan şey bu hareketin klasik kuramın açıklayamadığı, piyasada fiyat oluşumu, gelir dağılımı düzeneği, kaynakların verimli kullanılması için gerekli olan şartlar gibi konuları tutarlı bir şekilde açıklamasıdır¹⁹. Dolayısıyla temelde çok da farklılıkları olmayan bu modeller incelenirken klasik ekolün işsizliğe yaklaşımı, neoklasikler ile olan farklılıklarına da değinerek incelenecektir.

Klasik ve neoklasik iktisatçılar ekonominin genel denge teorisini ortaya koymuşlardır. Piyasaların sürekli temizlendiği yani mal, para ve emek piyasalarının sürekli dengede olduğunu savunmuşlardır. Bu nedenle işsizlik sorunu ile ilgilenmemiş ve işsizliğin ancak gönüllü bir işsizlik niteliğinde olduğunu düşünmüşlerdir.²⁰ Klasik analizdeki tam istihdam varsayımı üç temel kuram üzerine inşa edilmiştir. Bunlar; mahreçler yasası, faiz teorisi ve ücret teorisidir. Mahreçler yasasına göre; "her arz kendi talebini yaratır". Dolayısıyla bir mal üretildiği zaman sadece arz değil, aynı miktarda talep de yaratılmış olur. Böylece bu yasaya göre

¹⁷ Berrin Ceylan Ataman(a), a.g.e., s.21-25

¹⁸ Marjinal yaklaşım, değer in arz ve taleple açıklandığını kabul eder.

¹⁹ E.Screponti ve S. Zonogni,, **An Outline of History of Economic Thought**, Clerandon Press, Oxford, 1993, s.145.

²⁰ Cahit Talas, a.g.e., s.130.

ekonomideki faaliyet düzeyinin tam istihdam düzeyine ulaşması ve burada kalmasını engelleyen bir sebep yoktur. Bu yasada örtük bir varsayım söz konusudur. “Buna göre kazanılan gelirler derhal ve tamamen harcanmakta ve bu varsayımın aksi halinde yani tasarruf söz konusu olursa talep yetersizliği nedeniyle faaliyet hacmi tam istihdam düzeyinin altına inmektedir.”²¹ Modeldeki tasarruflarla ilgili boşluğu faiz teorisi tamamlamaktadır. Faiz mekanizması yoluyla tasarruflar tekrar ortaya çıkar ve yatırım harcamaları haline gelir. Klasiklerin tam istihdam görüşlerini daha da pekiştiren ücret kuramında, işgücü bir mal gibi düşünülmüş, ücretin işgücü arzı ve talebinin eşitlendiği düzeyde belirleneceği ve esnek olduğu kabul edilmiştir. Buna ek olarak da bu ücret düzeyinde çalışmak isteyen herkesin iş bulabileceği kabul edilmiştir. “Klasik görüşteki ekonomistlere göre, ekonominin tümüne yayılmış bir genel bir işsizlik olamaz. Ancak işçilerin sendikalaşması, böylece pazarlık güçlerinin artması ve devletin korucu önlemleri yoluyla müdahaleleri nedeniyle ücretlerin yükseleceğini ve sonuçta işsizliğin ortaya çıkacağını savunurlar.”²² Sonuç olarak ücretler konusunda da ekonomiye müdahale edilmezse gayri iradi işsizliğin olmayacağı ve dolayısıyla da tam istihdamın sağlanacağı kabul edilmiştir.

Klasik model, ücret ve fiyatların tamamen esnek olduğu ideal durum iken, neoklasik model hem daha gerçekçi durumları tartışmak için yeni bir yol açmakta, hem de aynı zamanda üretim fonksiyonu işgücü talebi gibi yeni kavramlar modele dahil etme olanağı tanımaktadır.²³ Kısa dönemde işgücü girdisinin değişken diğerlerinin sabit olması nedeniyle işgücü girdisi ile çıktı miktarı arasındaki ilişkiyi incelerken azalan verimler kanunu temel alınmıştır. Bu istihdam arttıkça her işçiye düşen makine sayısının azalması şeklinde de açıklanabilir. İşgücü talebi de üretim fonksiyonundan çıkarılır. Klasik teoride işveren açısından gerçek ücret işgücünün marjinal verimliliğine eşit olduğundan ve azalan verimler kanunu gereği her ilave birim işgücünde gerçek ücret düşecek, üretici daha fazla üretim yapacak. Böylece işveren de marjinal verimlilikle gerçek ücreti karşılaştırarak yapacağı istihdamı belirleyecektir. Dolayısıyla da işgücü talebi eğrisi negatif eğimli bir eğri olacaktır.

²¹ Sadun Aren, **İstihdam, Para ve İktisadi Politika**, Savaş Yayınları, Ankara, 1998, s.16.

²² E. Screponti ve S. Zonogni, a.g.e., s.152.

²³ Rudiger Dornbusch ve Stanley Fisher, **Macro Economics**, McGraw Hill, Literatür Yayıncılık İstanbul, 1994, s.256.

İşgücü arzında ise belirleyici unsur, ücretlilerin davranışları yani ücret ve boş zaman arasındaki tercihleri veya bir başka deyişle ikame ve gelir etkileridir. İkame etkisi, işçinin daha yüksek ücret haddinde çalışmayı tercih etmesi anlamına gelirken, gelir etkisi, daha yüksek ücret verilmesi halinde geliri artırmak için boş zamanı tercih etmesi anlamına gelmektedir. “Net etki hangisinin ağır bastığı ile ilgilidir. Ancak genel olarak düşük ücretlerde yukarı doğru eğimli iken, yüksek ücretlerde aşağı doğru eğimli olmaktadır.”²⁴

“İşgücü piyasasında denge yukarıda da açıklandığı gibi bir piyasa temizleme dengesidir. Bu denge ücretlerdeki dalgalanmalar ile sağlanmaktadır.”²⁵ Ücretler denge ücretini aştığı zaman, işgücü arzı da işgücü talebini aşacaktır ve bunun sonucu olarak da işgücünü arz edenlerin arasındaki rekabet ücret düzeyinin denge ücret düzeyine düşmesine sebep olur. Ücret düzeyinin denge ücret düzeyinden daha düşük olması durumunda da firmalar arasındaki rekabet ücret düzeyini denge ücret düzeyine yükseltecektir. Ücret düzeyinin denge ücret düzeyine eşit olduğu durumda tam istihdam üretimi de sağlanmış olur.

Görüldüğü gibi Klasik ve Neoklasik görüşe göre, işsizlik sadece gerçek ücretin düşmesine engel olduğu takdirde ortaya çıkacaktır. Dolayısıyla serbest piyasada işsizlik sürekli değil ancak geçici bir durum olacaktır. Fakat 1930’lardaki ekonomide yaşanan ciddi depresyonun ardından tam istihdam ve sadece geçici işsizlik olduğu fikrini savunmak imkânsız hale geldi ve ekonomide yaşanan bu büyük işsizliğe yanıt Keynes’in Genel Teorisi’nden geldi.

B. KEYNESYEN YAKLAŞIM

İktisat teorisinin bir başka önemli ismi ise 1936’da yayınlanan İstihdam, Para ve Faizin Genel Teorisi kitabı ile John Maynard Keynes’tir. Keynes’in genel teoride geliştirdiği analizi 1929 yılından itibaren ortaya çıkan sorunlarda neoklasik

²⁴ Tuncer Bulutay, **Employment, Unemployment And Wages in Turkey**, International Labor Organization and State Institute of Statistics, Ankara, 1995, s.22.

²⁵ Rudiger Dornbusch ve Stanley Fisher, a.g.e., s.258.

analizlerin yetersiz kalmasının sonucu ortaya çıkmıştır. 1929 yılının ortalarında batı ekonomilerinde büyük bir durgunluk baş göstermişti. Ekonomilerde hasıla azalıyor, işsizlik çok yüksek boyutlara ulaşıyordu²⁶. Keynes'in kuramı ekonomide neler olup bittiğini, ekonomideki bunalımı çözmek ve gelecekte olabilecek bunalımların önlenmesi için neler yapılabileceğini açıklamıştır²⁷. Keynes serbest piyasa mekanizmasının kendiliğinden tam istihdamı sağlamasının ancak tesadüfî olabileceğini, düşük istihdamın genel, tam istihdamın istisna olduğunu ileri sürmüştür. Keynes'e göre işgücü arzı gerçek ücretin değil parasal ücretin bir fonksiyonudur ve ücretliler sadece parasal ücret üzerinde etkili olurlar. Parasal ücretler düşme yönünde katıdır ve artma eğilimindedir. Keynes'e göre işgücü arzı parasal ücretlerin artan bir fonksiyonudur. İşgücü talebi ise parasal ücret veri iken efektif talebin artan bir fonksiyonudur. Keynes neoklasiklerin ücretin işgücünün marjinal verimliliğine eşit olduğu görüşünü paylaşır. Mal talebinin artması üretim ve istihdamı artırır ve bunun sonucu olarak fiyat yükselir, gerçek ücret düşer. Keynes'e göre nasıl ki işletmenin faaliyet düzeyini, üretilen mal ve arz talebi belirlerse ekonomideki faaliyet düzeyini de toplam arz ve toplam talep belirleyecektir. Keynes'e göre işsizliğin ana nedeni mal ve hizmetlere olan toplam talebin yetersizliği ve istikrarsızlığıdır. Bu durumda işsizlik kendiliğinden değil aktif iktisat politikaları yoluyla çözülebilir. "Toplam talebi tüketim talebi ve yatırım talebi etkiler. Önceden gelir artmış olmadıkça tüketim harcamaları artırılamayacağından tam istihdama ulaşmak için yatırım harcamaları artırılması ile (yatırım çoğaltarı vasıtasıyla) gelirler ve dolayısıyla tüketim harcamaları gerekli düzeye çıkar. Oysa yatırım harcamalarının tam istihdamı sağlayacak miktarda olmamasını güvence altına alan bir mekanizma olmadığından ekonomik faaliyet hacminin tam istihdam düzeyine ulaşması ve sürdürülmesi ancak şans eseri olabilir."²⁸ Bu sebeplerden ötürü tam istihdama ulaşmak için devletin ekonomik hayata müdahalesi gereklidir. Buna ek olarak Keynes'e göre tam istihdamın sağlanması amacıyla toplam talebi artırma bakımından ücretlerin yükseltilmesi²⁹ de etkili bir önlemdir³⁰. İkinci Dünya

²⁶ Gülten Kazgan, **İktisadi Düşünce veya Politik İktisadin Evrimi**, İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesi Yayınları, İstanbul, 1969, s.147.

²⁷ Rudiger Dornbusch ve Stanley Fisher, a.g.e., s.443.

²⁸ Sadun Aren, a.g.e., s.34.

²⁹ Burada sendikalar önemli bir rol oynamaktadır. Keynes'e göre sendikalar toplam istihdamın gelişmesinin engeli değildir.

Savaşı'ndan sonra IS-LM modeli'ne Modigliani tarafından emek piyasası ve parasal ücretlerin katılığı varsayımının sokulması ile oluşan Neokeynesyen modelde enflasyon olgusunun eksik olduğunu fark eden keynesyenler yeni modeller geliştirmişlerdir. Bunlardan en önemlisi, işsizlik haddi ile parasal ücretlerdeki artış oranı yada işsizlik haddi ile enflasyon haddi arasında ters ilişki olduğunu gösteren Phillips Eğrisidir.

C. PARASAL YAKLAŞIM

1970'lerde dünya ekonomilerinde stagflasyon yaşanması ekonomik düşüncelerde de bazı değişimlere yol açtı. Neoklasik düşünceyi savunan monetaristlerden olan Friedman ve Phels, Phillips Eğrisi yaklaşımına beklenen ve beklenmeyen enflasyon kavramlarını sokmuştur. Buna göre enflasyon artışı eğer beklenmiyorsa işsizliği azaltır, bekleniyorsa istihdamda bir değişiklik meydana gelmeyecektir. Friedman ise doğal işsizlik oranı terimi ile modele bir yenilik getirmiştir. Kısa dönemde beklentiler farklı olabileceğinden Phillips Eğrisi değişken, enflasyon ve işsizlik arasında da değiş tokuş olmasına rağmen, uzun dönemde beklentiler daha doğru çıkabileceğinden Phillips Eğrisi değişken değildir ve enflasyon ile işsizlik arasında değiş tokuş yoktur. İşte tam bu noktada uzun dönemde doğal işsizlik oranı ortaya çıkar. Phillips Eğrisinin değişken olmadığı ve bu noktadaki işsizliğin doğal işsizlik olduğu Phillips Eğrisi doğal işsizlik oranı düzeyinde dik şekildedir. Ancak bu konuda yeni çalışmalar yapılmıştır. Bu çalışmalardan biri de Yeni klasiklerin rasyonel bekleyişler yoluyla oluşturdukları kısa dönemde de Phillips Eğrisinin dik olduğu düşüncesidir.

D. YENİ KLASİK YAKLAŞIM

Yeni klasik okul 1970'li yıllarda ortaya çıkmıştır ve ekonominin arz tarafı ile ilgilenmektedir. Yeni klasikler büyük bunalımı, işsizliğin %10'lara çıkmasını kabul etmişlerdir ve yüksek işsizliğin nedenini ortaya koyacak açıklamalar

³⁰ Cahit.Talas, a.g.e., s.143.

geliştirmişlerdir.³¹Yeni klasikler, klasiklerden farklı olarak işgücü arzının beklenen gerçek ücretin bir fonksiyonu olduğunu savunurlar. İşgücü talebi ise klasikler gibi cari ücretin bir fonksiyonudur. Klasiklerde olduğu gibi fiyat ve ücret esnektir. Yeni klasiklerin işsizliği açıklamak için geliştirdiğinden önemli teori iş arama teorisidir. İş arama teorisi neoklasik varsayımlar üzerine kurulmuştur. Bu teoriye göre ne işçi ne de firma işgücü piyasası hakkında tam bilgiye sahiptir ve işçilerin çalışmayı arzu ettikleri işlere ulaşmaları için de belli bir süre geçmesi gerekecektir. Bu durumda kişi sadece boş zaman ile çalışma arasında tercih yapmayacak ve buna ek olarak iş arama çalışması yapacak. Yeni klasikler bunu, işsiz sayısının artmasının bir sebebi olarak görürler. “Yeni klasiklerde de ulaşılmak istenen klasiklerdeki gibi fayda maksimizasyonudur.”³²

E. YENİ KEYNESYEN YAKLAŞIM

Yeni klasik analizi izleyen süreçte ortaya çıkan yeni keynesyen olarak adlandırılan görüş, parasalcı yaklaşımın ve yeni klasiklerin eleştirisi üzerine geliştirilmiş ve neokaynesyen modelden bazı açılardan farklı olan bir modeldir.³³. Yeni keynesyen görüş, işsizliği açıklarken keynesyen görüş de olduğu gibi ücretlerin düşme yönünde katılığını kabul etmiştir. Ancak bu varsayımın açıklanması gerekliliğini de fark ederek bunu vurgulamıştır. Ücret katılığı nedenlerini, nominal ve reel katılıklar olarak ayırarak incelemiştir. Nominal ücret katılığının nedeni ücretlerin spot piyasalarda değil uzun dönem sözleşmelerle belirlenmesidir. Reel ücret katılığının nedenlerinden biri işçi ve işveren arasındaki uzun dönem akitlerin varlığıdır. İkinci nedeni ise üretkenlik, gayret ve etkinlik arasında kurulan ilişkiye dayanan etkin ücret kuramıdır. Buna göre ücret düzeyi birim emek maliyetini minimize eden ve aynı zamanda ücret ile sarf edilen emek arasındaki esnekliğin bire eşit olduğu bir ücret düzeyidir. Üçüncü neden ise içeridekiler ve dışarıdakiler yaklaşımı ile açıklanmıştır. Firmanın ücreti artırmak yerine çalışan işçiyi çıkarıp

³¹ Rudiger Dornbusch ve Stanley Fisher, a.g.e., s.7.

³² Tuncer Bulutay, a.g.e., ss.29-32.

³³ M.Erdal Ünsal, **Makro İktisat**, Turhan Kitabevi, Ankara, 2004, s.37.

yerine dışarıda iş arayan işçiyi alması daha maliyetli olacaktır. Bu nedenle firma ücret pazarlığına gider ve ücret de yükselir.

Yeni Keynesyen görüşün üstünde durduğu önemli bir nokta da histeresis (hysteresis)³⁴ ve işsizliktir. Bu görüş de 1980’lerde doğal işsizlik oranının yükselmesi ve bunun çözülmesi üzerine yapılan bir çalışmadır. İşsizlikte histeresis geçici bir şokun işsizlik oranını yükseltmesi durumunda, bu şok ortadan kalktığında bile işsizliğin eski düzeyine gelmemesi anlamına gelir. Bu analizde de fiili işsizlik oranındaki değişimler, doğal işsizlik oranını etkileyebilmektedir. Bunun nedenlerinden biri durgunluğu izleyen genişleme döneminde işsizliğin eski düzeyine dönmemesi, diğeri ise durgunluğu izleyen genişleme döneminde içeridekiler-dışarıdakiler teorisine göre içerdekilerin ücretlerinin artmasıdır³⁵. Yeni Keynesyenler, histeresis olgusunu açıklamak için içeridekiler dışarıdakiler modelini geliştirmişlerdir. Bu teoreme göre, ekonomide yaşanan işsizlik durumunda, işveren işlem maliyetleri, işçilerin heterojenliği gibi nedenlerle dışarıdaki işsizleri işe almaya değil, içerideki işçileri onların isteklerini de kabul ederek çalıştırmaya karar verir.³⁶ Bu nedenlerle dışarıdakiler iş bulmaları zorlaşacak ve işsiz kalma süreleri uzayacaktır. Bunun sonucu olarak da histeresis olacak yani işsizlik işsizliğe neden olacaktır.

IV. İŞSİZLİKLE MÜCADELEDE POLİTİKALAR

İşsizlik, hem ekonomik hem sosyal açıdan önemli bir sorundur. İşsizliğin bera berinde getirdiği bu sosyal ve ekonomik sorunları belirlemek sadece bu sorunların çözümü açısından değil ayrıca işsizlikle mücadele açısından da çok önemlidir. “İşsizliğin getirdiği ekonomik sorunların başında işsiz kalan kişinin ücret alamaması üzerine satın alma gücünün düşmesi ve tüketim harcamalarının, dolayısıyla üretimin

³⁴ Histeresis bir değişkenin geçici olarak bir dışsal güce duyarlı olduğunda, dışsal güç ortadan kalktığında bile değişkenin eski düzeyine dönmemesi anlamına gelir

³⁵ O.Blanchard ve L.Summers, “Hysteresis and the European Unemployment Problem” (Stanley Fischer NBER Macroeconomics Annual1, MIT Press, Massachusetts 1986’ dan alıntı) s.43.

³⁶ A.Lindbeck ve D.Snower, “Explanations of Unemployment”, **Oxford Review of Economic Policy**, 1985, s.48.

azalmasıdır. Ayrıca bu nedenle yeni işsizlerin ortaya çıkması da bu sorunun şiddetini artırmaktadır. İşsizlik nedeniyle ekonomide yaşanan üretim kayıpları milli gelir açığının artmasına sebep olacak ve böylece ekonomide daralmalar yaşanacaktır. Ayrıca işsizliğin uzun sürmesi işsiz kalanları tembelliğe alıştırabilir ve bunların tekrar istihdama alınması durumunda üretim sürecinde bu işçiler fazla fayda sağlamayabilir”³⁷. Fakat günümüzde artık işsizlik sigortasının, mesleki eğitimin yaygınlaşması ile bu sorunlar bir nebze de olsa azalmaktadır. Hatta gelişmiş ülkelerde bu sefer işsizlik sigortası nedeniyle sorunlar çıkmakta, kişilerin iş arama ve çalışma isteği azalmaktadır. İşsizlik, işsiz kalanların hem kendilerinin hem ailelerinin hayat standartlarında düşmeye sebep olur. Bunun sonucu olarak da kişilerde zihinsel ve bedensel rahatsızlıkların ortaya çıkması, işsiz kalan kişinin stres ve endişe yaşaması söz konusu olacaktır. “Hatta toplumda ölüm, intihar, boşanma vb. olaylarda artış yaşanması da ortaya çıkabilecek sorunlardır.”³⁸

İşsizlikle mücadele politikaları, işsizliğin de farklılaşması sebebiyle sürekli değişmektedir ve bu konuda sürekli yeni politikalar geliştirilmeye çalışılmaktadır. İşsizlikle mücadele politikalarını belirlerken ve uygularken öncelikle işsizlikle mücadelenin amacı net bir şekilde tanımlanmalıdır. İşsizlikle mücadele politikasının amacı aslında açıktır; işsizliği düşürmek hatta ortadan kaldırmaktır. Ancak işsizliği düşürmek için uygulanan politikalar ekonomide başka sorunlar ortaya çıkarabilir. Bu nedenle de işsizlikle mücadele politikalarının amacı bu sorunlar ortaya çıkmadan örneğin fiyat istikrarını bozmadan en optimal istihdam düzeyine gelmek olmalıdır. Yukarıda teorilerde anlatıldığı gibi işsizlikle mücadele açısından doğal işsizlik oranını doğru hesaplamak ve bu hedefe gelmek 1990'lara kadar yeterliydi. 1990'larda özellikle Avrupa'da işsizlikte histerisis (hysteresis) etkisinin ortaya çıkması sebebiyle işsizlikle mücadele politikaları ve hedefleri de değişti. Şöyle ki, histerisis etkisi çıkmadan önce doğal işsizlikle mücadele politikalarına gerek duyulmazken 1990'lardan sonra buna yönelik politikalar geliştirildi.

³⁷ Maurice Peston, **Theory of Macroeconomic Policies**, Oxford University Press, Oxford, 1991, ss.31-33.

³⁸ Robert F. Elliot, **Karşılaştırmalı Çalışma Ekonomisi**, Ankara Üniversitesi Rektörlüğü Yayınları, Ankara, 1997, s.479.

Klasikler ve neoklasikler, piyasada hiçbir zaman işsizlik yaşanmadığını, ancak gönüllü işsizliğin olabileceğini ve işsizlik ile mücadele için de bir politikaya gerek olmadığını savundular. Hatta müdahale olursa işsizlik olabileceğini savunmuşlardır. Keynes'e göre ise, işsizliğin nedeni toplam talebin yetersizliği ve istikrarsızlığıdır. Bu durumda işsizlik, aktif iktisat politikaları yoluyla çözülebilir. Bu sebeplerden ötürü tam istihdama ulaşmak için devletin ekonomik hayata müdahalesi gereklidir. Keynes'in önerdiği aktif politikalar makroekonomik politikalar kısmın da ayrıntılı olarak anlatılacaktır. "Buna ek olarak Keynes'e göre tam istihdamın sağlanması amacıyla toplam talebi artırma bakımından ücretlerin yükseltilmesi etkili bir önlemdir."³⁹ Burada sendikalar önemli bir rol oynamaktadır ve Keynes'e göre sendikalar toplam istihdamın gelişmesinin engeli değildir. Parasalcılara göre ise işsizlikle mücadele de yapılacak müdahaleler ancak kısa dönemde etkilidir ve uzun dönemde işsizlik oranı tekrar eski düzeyine dönecektir. Çünkü parasalcılara göre uzun dönemde Philips Eğrisi yatay eksene diktir ve bu uzun dönem işsizlik oranı doğal işsizlik oranı veya enflasyonu hızlandırmayan işsizlik oranıdır⁴⁰.

İşsizlikle mücadelede kullanılan ekonomi politikaları makro ekonomik politikalar ve mikro ekonomik politikalar olarak iki grupta toplanabilir.

A. MAKRO EKONOMİK POLİTİKALAR

1. Para Politikası

Para politikasının amacı enflasyonun önlenmesi, fiyat istikrarı, tam istihdam, ekonomik büyümedir. Günümüzde en yaygın kabul gören amaç fiyat istikrarıdır. Çünkü fiyat istikrarı sağlandığı takdirde büyüme ve tam istihdam gibi hedeflere ulaşabileceği varsayılmaktadır. Ancak işsizlik diğerlerinden farklı bir öneme sahiptir. Bu da para politikalarında enflasyonun önlenmesi için enflasyon hedefinin belirlenmesinin yanında enflasyonu hızlandırmayan işsizlik oranı da bu politikanın dayanağı olmalıdır.

³⁹ Cahit Talas ,a.g.e.,s.143

⁴⁰ NAIRU-Non Accelerating Inflation Rate Of Unemployment.

Para politikası, ekonominin ihtiyacı göz önüne alınarak genişletici ve daraltıcı politikalar seçilerek uygulanır. Merkez bankası para politikasını uygulamak için duruma uygun para politikası araçları kullanır. Bu politikaların başlıca olanları; faiz oranı, açık piyasa işlemleri, reeskont oranı, mevduat munzam karşılık oranı, kredi politikası, disponibilite oranıdır.

Para politikasını anlatırken öncelikle denge faiz oranı ve gelir düzeyinin belirlendiği IS-LM modeli üstünde anlatacağız. Sonra da denge fiyat ve gelir düzeylerinin belirlendiği toplam arz toplam talep modelinde para politikasını inceleyeceğiz.

İşsizliğin olduğunu varsaydığımız ekonomide para arzı artırılırsa yani genişletici politika uygulanırsa faiz oranı düşecektir. Aktarma mekanizması diye tanımlanan süreçte faiz oranının düşmesi sermayenin marjinal etkinliği sabit iken firmaların yatırımlarını ve net ihracatı artıracak ve bu da toplam talebi dolayısıyla üretim yani geliri artıracaktır. Bu üretim artışı da işsizliğin azalmasına sebep olacaktır. Ancak Keynes bu aktarma mekanizmasına bir istisna getirmiştir. Bu da düşük faiz oranlarında arz edilen para ile tahvil alınmadığını halkın bu parayı elinde tuttuğunu anlatan likidite tuzağı durumudur. Likidite tuzağı gerçekleşirse ne faiz ne gelir ne de istihdam düzeyinde bir değişiklik olacaktır. “Fakat, Keynes böyle bir durumla hiç karşılaşmadığını ısrarla belirtmiştir.”⁴¹ Paranın miktar kuramına göre ise para talebi faize karşı duyarsızdır ve gelir sadece para miktarına bağlıdır.

Toplam arz toplam talep modelinde Keynesyen yaklaşım açısından IS-LM modelinden çok farkı yoktur. Keynesyen toplam arz eğrisi yataydır. Çünkü firmalar cari fiyat düzeyinde ne kadar talep olsa da karşılayabilecek ve işsizlik olduğundan cari ücretten istediği kadar istihdam gerçekleştirebilecektir. Bunların sonucu olarak da örneğin ekonomiyi düşük istihdam dengesinden tam istihdam dengesine çekmek için genişletici bir para politikası uygulaması sonucu toplam talep artacak, fiyatlar değişmeyecek ancak üretim ve istihdam artacaktır. Neoklasik durumda ise tam

⁴¹ Rudiger Dornbusch ve Stanley Fisher, a.g.e., s.126.

istihdam üretim düzeyinde dikey bir toplam arz eğrisi vardır. Buna göre toplam arz eğrisi fiyat değişmelerine duyarsızdır. Tam istihdam üretim düzeyinde para arzındaki artış sonucu ortaya çıkan talep artışı sonucu arz değişmeyeceği için sadece fiyat yükselecektir. Paranın miktar teorisini bu model içinde düşündüğümüzde para arzındaki artışın fiyat düzeyinde aynı oranda bir yükselmeye yol açtığı sonucu çıkmaktadır. Buna da paranın yansızlığı denilmektedir. Monetaristler ise analizlerinde doğal işsizliğin olduğunu ekonomi doğal işsizlik oranını yansıtan doğal hasıla düzeyinde olduğunu kabul ederler. Buna ek olarak da uyarlayıcı bekleyişler hipotezini⁴² kullanırlar. Sonuç olarak, genişletici para politikası sonucu üretim kısa dönemde doğal hasıladan büyük olur ama uzun dönemde yine aynı düzeye gelir. Friedman işsizlik ile ilgili görüşlerini Philips eğrisi yoluyla açıklamıştır. Buna göre genişletici para politikası kısa dönemde enflasyonun yükseleceği, üretimin artacağı ve işsizliğin azalacağı bir sonuç vermesine karşın uzun dönemde bekleyişler değişeceğinden ekonomi aynı üretim düzeyine gelmesine yol açar. Dolayısıyla uzun dönemde sonuç sadece enflasyonun yükselmesi olmuştur. Ekonominin sürekli olarak doğal işsizlik oranından küçük bir işsizlik oranında faaliyette bulunması için enflasyonun yükselmesi gerekir. Buna hızlandırma hipotezi denir. Hızlandırma hipotezi doğal işsizlik oranının neden enflasyonu hızlandırmayan işsizlik oranı anlamına geldiğini açıklamaktadır. “Ancak doğal işsizlik geçici işsizlik ve yapısal işsizliği kapsamaktadır ve ekonomi doğal işsizlik düzeyinde iken bu işsizlik için düşünülen genişletici para politikası fiyatları yükselticek ve çıktıyı artırmayacağından yapısal işsizlik için çözüm olmayacağını düşünen monetaristlerin bazı iktisatçılara göre bir yanılgısı vardı. Yapısal işsizliğe bulunacak çözümün toplam talebi artırıcı bir politikadan ziyade yapısal çözüme ihtiyacı vardır ve dolayısıyla ekonominin doğal işsizlik düzeyinden yapısal işsizliğin çıkarılması ile ulaşılan düzey doğal düzeydir.”⁴³

2. Maliye Politikası

1929 yılı buhranından sonra iktisat politikasına girmeye başlayan maliye

⁴² Gelecekteki bekleyişleri geçmişe dayanarak belirledikleri kabul edilir.

⁴³ C. V. Brown, **Unemployment and Inflation: An Introduction To Macroeconomics**, Disha Publications, 1998, s.224.

politikasının amacı, iktisadi istikrar ve büyümedir. “Talepteki dalgalanmalar sebebiyle ortaya çıkan işsizliği azaltmak için doğru bir talep yönetimi gereklidir ve bunun için en önemli araçlar da maliye politikasının araçları olan kamu harcamaları, vergiler ve borçlanmadır.”⁴⁴ Çünkü para politikası ile talep istenilen düzeyde artırılamayabilir. Maliye politikası etkisi daha hızlı olacağından keynesyenlere göre maliye politikası istikrarsızlıkları azaltmada daha etkindir. Bir ekonomide genişletici bir maliye politikası, geliri, tüketimi, tasarrufu ve dolayısıyla yatırımları artıracaktır. Yatırımlardaki bu artış istihdama da yansıyacaktır ve işsizlik azalacaktır. Ancak IS-LM modelinde genişletici maliye politikasını izlerken dışlama adı verilen faiz oranların yükselmesi sonucu yatırımların azalması ve gelirin istenildiği kadar artırılamaması söz konusu olabilir⁴⁵. Ancak eğer ekonomide düşük istihdam söz konusu ise genişletici maliye politikası yatırımları artıracak ve firmalar daha çok işçi istihdam etmek isteyecek iken tam istihdam söz konusu olduğunda dışlama olur, çıktı artmaz ve fiyatlar yükselir⁴⁶.

3. Gelirler Politikası

Gelirler politikası doğrudan ücret ve fiyatlarda yapılan değişimlerle gerçekleşen politikalardır. Gelirler politikası toplam gelirin bölüşüm sürecine etki ederek bu bölüşüm enflasyon ve işsizliğe neden olmamasını sağlamayı amaç edinmiştir.⁴⁷ Gelirler politikası ya yasa ile ücret fiyat denetimleri yapılması yoluyla veya hükümetin sendikaları ve işletmeleri ücret ve fiyatlarla ilgili ikna etmesi yoluyla gerçekleştirilir⁴⁸. Araçları ücret ve fiyatların dondurulması, ücret ve fiyatların artışlarının belirlenmesi, indeksleme politikalardır. Ücret ve fiyatların dondurulması politikası kısa dönemli olmalıdır. Örneğin genişletici bir politika sonucu enflasyonda fazla bir yükselme görülürse devreye bu politika sokulduğunda enflasyonda başarı sağlanabilir. Ama bu politika uzun sürdürülürse işsizlik ve bazı mallarda kıtlık ortaya çıkar ancak kısa dönemli olursa ekonomide bir iyileşme olur. Ücret ve fiyatların

⁴⁴ C. V. Brown, a.g.e., s.226.

⁴⁵ Klasiklere göre maliye politikası sonucu tam dışlama olur ve gelir hiç artmaz

⁴⁶ Rudiger Dornbusch ve Stanley Fisher, a.g.e., s.133.

⁴⁷ Berrin Ceylan Ataman(a), a.g.e., s.72.

⁴⁸ Rudiger Dornbusch ve Stanley Fisher, a.g.e., s.557.

artışının belirlenmesi politikasında artışların seviyesi belirlenir buna uyulması için taraflar ikna edilmeye çalışılır. Dondurma da olduğu gibi bu politikada kısa dönemli olmalıdır, aksi takdirde ekonomide işsizlik ve mallarda kıtlık yaşanabilir. Genel fiyat seviyesinin dondurulmasıyla enflasyon hemen düşmesine rağmen, bastırılmış enflasyon oluşmaktadır, işgücü piyasalarını dengeye getirmeye yönelik olarak ücretlerin dondurulması durumunda da gizli işsizlik oluşmaktadır⁴⁹. Bu nedenle, fiyat ve ücret kontrollerinin ekonomiyi bozucu etkileri vardır. İndeksleme politikası bekleyişlerin gelirler politikasındaki halidir. Özellikle hızlı enflasyon dönemlerinde enflasyon oranındaki belirsizlikler nedeniyle ücretin alım gücünü korumak için ücret artışlarının fiyattaki yükselmelere endekslenmesi şeklinde olur. Diğerleri gibi bu politikanın da kısa dönemli olması yararlıdır. Çünkü hızlı enflasyon döneminde fiyat yükselince, ücretler ona endekslenmiş ise ücretlerde de artış yaşanması sonucu ücret ve fiyat artışları birbirini tetikler. Dolayısıyla bu politikalar sonuçlarını almaya başladıktan sonra devam etmemeli ve başka iktisadi politikaların izlenmelerine fırsat vermelidir⁵⁰.

C. MİKROEKONOMİK POLİTİKALAR

1. Pasif İstihdam Politikaları

Pasif istihdam politikası, işsizliğin artmasına katkıda bulunan ve işgücü piyasalarının işleyişini kötüleştiren uygulamaların kaldırılmasına veya bunların düzenlenmesine yöneliktir. İşsizlik sigortası ve yardımı, asgari ücret, vergiler, işten çıkarmada kısıtlamalar, sendika ve toplu pazarlık gibi politikalar pasif istihdam politikalarıdır.⁵¹ Genel olarak, gelişmiş ülkelerde daha yoğun olarak uygulanan ve işsizlik sigortası ve işsizlik yardımları şeklinde uygulamalarına rastlanan pasif istihdam politikaları, işsizliği önlemekten ziyade işsizliğin yarattığı bireysel ve

⁴⁹ Bruno T., “Economic Analysis and The Political Economy of Policy Formation”, **European Economic Review**.,1990, s.274

⁵⁰ M. Kiguel ve N. Liviatan, “When Do Heterodox Stabilization Programs Work ?; Lessons From Experience”, **The World Bank Research Observer**, Washington, 1992, s.53.

⁵¹ CEPR, **Monitoring European Unemployment: Unemployment Choice For Europe**, CEPR , London,1995, s.103.

toplumsal alandaki olumsuz sonuçları gidermeye yönelik politikalar. OECD'ye göre de, işsizlere sadece gelir desteği yapılmasına yönelik politikalar pasif politikalar olarak kabul edilir⁵².

İşsizlik sigortası, işsiz kalma durumunda alınan gelirdir. Bu durumda işsiz kalan kişinin, işsiz olduğu sırada meydana gelen gelir kaybı ortadan kalkar. ILO' ya göre işsizlik sigortası sadece parasal destek değil, bu sırada mesleki eğitim sağlamalı ve işveren ve işçiyi daha kolay karşı karşıya getiren bir işe yerleştirme sistemi sunulmalıdır⁵³. İşsizlik sigortası, işçiye parasal destek sağlayarak sadece işçinin ekonomik durumundaki dengesinde değil, sosyal durumundaki dengesindeki bozulmayı da hafifletir⁵⁴. Ayrıca bunun sayesinde işsizliğin ekonomide yaratacağı toplam talep azalmasının şiddeti de azalacaktır. İşsizlik sigortası sisteminin özellikle gelişmiş ülkelerdeki katkılarından biri olan işsiz sayısının belirlenmesini sağlamasıdır. Ayrıca çalışmanın ikinci bölümünde değinileceği gibi, işsizlik sigortasının olumsuz etkileri de vardır. Bunlardan en önemlisi de özellikle işsizlik sigortasının koşullarının esnek olarak belirlenmesi ile doğrudan ilgili olan, ekonomideki işsizliği besleyerek, işsizliğin artmasına sebep olmasıdır. İşsizlik yardımı ise işsizlik sigortasına benzer ama bir yönden farklıdır. İşsizlik sigortası işçilerin çalışırken ödediği primlerle finanse edilirken, işsizlik yardımı devlet tarafından finanse edilir ve işsizlere bu durumları nedeniyle verilir. Ancak etkileri yönünden işsizlik sigortası ile aynı etkilere sahiptir.

2. Aktif İşgücü Piyasası Politikaları

1960'lardan bu yana OECD'nin destek verdiği aktif istihdam politikaları, işgücü piyasalarındaki işleyiş bozukluklarını iyileştiren, mesleki becerileri geliştiren ve emek piyasalarının etkinliğini arttıran politikalar. Aktif istihdam politikalarının temel amacı, işsizlere yalnızca gelir desteği sağlamak yerine, onların çalışma

⁵² S. Machin ve A. Manning, "The Causes and Consequences of Long-Term Unemployment in Europe", (Orley Ashenfelter ve David Card, **Handbook of Labor Economics**, Vol.3C, Elsevier, Amsterdam, 1999'dan alıntı) s.3121.

⁵³ ILO, **Employment Outlook**, ILO, Geneva, 1995, s.48.

⁵⁴ Kemal Bıçerli, **Çalışma Ekonomisi**, Beta Yayınları, İstanbul, 2005, s.482.

hayatına dönüşlerini kolaylaştırmaktır. Aktif istihdam politikaları genelde işsizlikten en fazla etkilenen gruplara ve bölgelere yöneliktir.⁵⁵

OECD işsizlikle mücadelede izlenen istihdam politikalarını 7 grupta toplamıştır. Bunlar: 1)Kamunun eşleştirme ve danışmanlık hizmetleri,2) Mesleki eğitim, 3) Sübvansiyon edilmiş istihdam anlamında kullanılan özel sektöre yönelik ücret ve istihdam sübvansiyonu, kendi işini kuranlara yardım ve doğrudan kamu sektöründe istihdam, 4) Gençlere yönelik politikalar, 5) Sakatlara yönelik politikalar, 6) işsizlik sigortası ve 7) Erken emeklilik' tir. Bu kategorilerden 1–5 arasında kalanlar “aktif”, 6. ve 7. kategoriler ise pasif politikalar olarak sınıflandırılmıştır⁵⁶.

Aktif istihdam politikalarının amaçlarının başında insan kaynaklarını geliştirmek ve ekonomik büyümeyi teşvik ederek işgücünün yapısal değişmelere uyum sağlamasını kolaylaştırmak gelmektedir. Uzun süredir işsiz olanlar gibi eski hükümlüler, eğitimsiz işçiler ve tekrar tekrar işsizliğe düşerek sadece kısa süreli çalışma imkânı bulabilen gençler de dezavantajlı gruplardır ve aktif istihdam politikalarının amaçlarından birisi de bu grupların istihdam imkânlarını arttırarak sosyal eşitliğe katkıda bulunmaktır.⁵⁷ Bir başka amacı ise, ekonomide duraklama döneminde istihdamı istikrarlı kılmak, genişleme dönemlerinde ise işgücü piyasalarındaki darboğazları gidermektir⁵⁸.

⁵⁵ Peter Robinson,, “The Role and Limits of ActiveLabour Market Policy”, **Robert Schuman Centre Working Paper**, Florence, 1996, s.11.

⁵⁶ Asa Sohlman ve David Turnham, “What Can Developing Countries Learn From OECD Labour Market Programmes and Policies?”, **OECD DevelopmentCenter Technical Paper**, Brüksel, 1994, s.23.

⁵⁷ S. Machin ve A. Manning, a.g.m, s.3121.

⁵⁸ D. Bosworth, P.Dawkins ve T.Stromback, **The Economics of Labor Market**, Financial Time Press, Essex, 1996, s.440.

İKİNCİ BÖLÜM

AVRUPA BİRLİĞİ'NDE İŞSİZLİK

I. AVRUPA BİRLİĞİ'DE İŞSİZLİĞİN GELİŞİMİ

Avrupa ekonomisinde İkinci Dünya Savaşı sonrası, istihdam ve büyüme bakımından birbirinden kesin çizgilerle ayrılan iki dönem söz konusudur. Birinci dönem, 1974 öncesi hızlı dengeli yüksek istihdamlı büyümemin yaşandığı dönem, ikinci dönem, 1974 sonrası yüksek işsizlik ve yavaş büyümenin yaşandığı dönemdir⁵⁹. İkinci Dünya Savaşı sonrasında 1960 ve 1970 yılları arasındaki dönem, işsizlik oranının oldukça düşük olması nedeniyle tam istihdam dönemi diye tanımlanır. Bu yıllarda Avrupa'nın işgücü ihtiyacı bile olduğu ve bu ihtiyacın da yabancı ülkelere göç ile karşılandığı görülmektedir.

TABLO 1: AVRUPA BİRLİĞİ'NDE İŞSİZLİK ORANLARI (1960-2005)

	AB-6 (1)	AB-9 (2)	AB-10 (3)	AB-12 (4)	AB-15 (5)	AB-25 (6)
1960	2,1	-	-	-	-	-
1961	1,6	-	-	-	-	-
1962	1,5	-	-	-	-	-
1963	1,4	-	-	-	-	-
1964	1,4	-	-	-	-	-
1965	1,7	-	-	-	-	-
1966	1,8	-	-	-	-	-
1967	2,3	-	-	-	-	-
1968	2,2	-	-	-	-	-
1969	1,8	-	-	-	-	-
1970	1,9	-	-	-	-	-
1971	2,3	-	-	-	-	-
1972	2,5	-	-	-	-	-

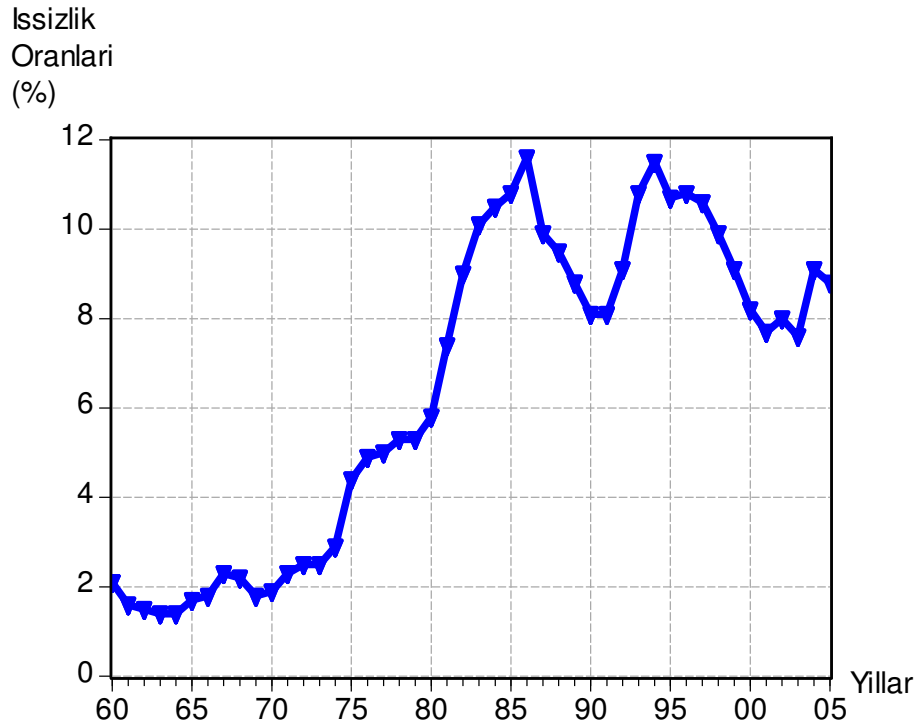
⁵⁹ P.M.Junankar, "Social Cost of Unemployment" , **Unofensa Discussion Paper**, 1989, s.269.

	AB-6 (1)	AB-9 (2)	AB-10 (3)	AB-12 (4)	AB-15 (5)	AB-25 (6)
1973	2,5	2,5	-	-	-	-
1974	-	2,9	-	-	-	-
1975	-	4,4	-	-	-	-
1976	-	4,9	-	-	-	-
1977	-	5	-	-	-	-
1978	-	5,3	-	-	-	-
1979	-	5,3	-	-	-	-
1980	-	5,8	-	-	-	-
1981	-	7,7	7,4	-	-	-
1982	-	-	9	-	-	-
1983	-	-	10,1	-	-	-
1984	-	-	10,5	-	-	-
1985	-	-	10,8	-	-	-
1986	-	-	10,8	11,6	-	-
1987	-	-	-	9,9	-	-
1988	-	-	-	9,5	-	-
1989	-	-	-	8,8	-	-
1990	-	-	-	8,1	-	-
1991	-	-	-	8,1	-	-
1992	-	-	-	9,1	-	-
1993	-	-	-	10,8	-	-
1994	-	-	-	11,5	-	-
1995	-	-	-	11,2	10,7	-
1996	-	-	-	-	10,8	-
1997	-	-	-	-	10,6	-
1998	-	-	-	-	9,9	-
1999	-	-	-	-	9,1	-
2000	-	-	-	-	8,2	-
2001	-	-	-	-	7,7	-
2002	-	-	-	-	8	-
2003	-	-	-	-	7,6	-
2004	-	-	-	-	8,1	9,1
2005	-	-	-	-	7,9	8,8

Kaynak: (1), (2) K. Dyson "Combatting The Long-term Unemployment", 1989
(3) K. Dyson, a.g.e., European Commission, "European Economy", Belçika, 2001
4), (5), (6) European Commission, a.g.e, Eurostat veri tabanı,

Dolayısıyla bu yıllarda Avrupa’da işsizlik problemi yaşanmamıştır. Böylece, bu yıllarda Avrupa Birliği’ndeki üye devletler sosyal devlet kimliklerini geliştirmişlerdir. Ancak 1970’li yılların başlarına gelindiğinde durum çok farklı hale gelmeye başlamış ve tam istihdam dönemi bir daha yaşanmamıştır. 1975 ve 2005 yılları arasında Avrupa Birliği’nde işsizlik oranlarında iniş çıkışlar, Avrupa Birliği’nin genişleme süreci göz önünde bulundurularak hazırlanan Şekil 1’den anlaşılmaktadır.

ŞEKİL 1: AVRUPA BİRLİĞİ’NDE GENİŞLEME SÜRECİ VE İŞSİZLİK GELİŞİMİ (1960–2005)

Kaynak: Ek 1’den faydalanılarak hazırlanmıştır.

Buna göre, AB’de 1975 ve 1985 yılları arasında artış, 1986 ve 1990 yılları arasında düşüş, 1991 ve 1996 yılları arasında artış, 1997 ve 2001 yılları arasında düşüş trendi yaşanmıştır. 2002 ve 2005 yılları arasında ise, hem düşüş hem artışlar yaşanmıştır. Ancak bu yıllar arasında yaşanan bazı yıllar, Avrupa’da yaşanan işsizlikte dönüm noktası olmuşlardır. Bu yıllar, 1975, 1981, 1992, 2002 ve 2004

yıllarıdır. Bu yılların ortak özelliği, yaşanan makroekonomik şoklar sonrası bu yıllarda Avrupa’da işsizliğin yükselmesidir. Çalışmada, tüm bunlar göz önüne alınarak 1975- 1990, 1991–2001 ve 2002–2006 yılları arasında üç dönem temel alınarak, Birliğin işsizlik süreci incelenecektir

A. 1975–1990 DÖNEMİNDE GELİŞMELER

Avrupa’da, 1973 ve 1979 yıllarında petrol fiyatlarındaki artış sonucu arz şoku yaşanmış ve AB düzeyindeki bütün ülke ekonomileri bundan etkilenmişti. Dört kat artan petrol fiyatları sebebiyle tüm gelişmiş ülkelerde enflasyon yükseldi. Ayrıca bu şokların etkisiyle, Birlik ülkelerinde de 1975 ve 1981 yıllarında, işsizlik düzeyinde ani artışlar yaşandı. Bu dönem enflasyonla birlikte artan işsizlik yani stagflasyonun ortaya çıkmasına neden oldu. Bu döneme kadar hem Klasikler hem de Keynesyenler tarafından tartışılan ekonomi politikaları, bir ekonomide ya işsizlik ya enflasyon olacağı varsayımı üzerine kurulmuştu. Ama bu dönemde çıkan stagflasyon olgusu bu yaklaşımlarında sorgulanmasına, bunun nereden kaynaklandığının ve çözüm politikalarının araştırılmasına neden oldu. Ancak bu durum fazla sürmemiş ve 1980’li yıllarda, enflasyon düşmeye başlamasına rağmen, 1975 yılından itibaren başlayan işsizlik oranlarındaki artış devam etmiştir.

1970 yılının ikinci yarısı ile 1980 yılının ilk yarısını incelendiğinde, 1970’li yıllarda yaşanan işsizliğin gelişmiş ülkelere göre özellikle ABD’ye ve Japonya’ya göre çok yüksek olmadığını ancak 1980’li yıllarda yaşanan artışların bu ülkelerle de karşılaştırıldığında yüksek boyutlarda olduğu söylenebilir. 1973 yılında yani ilk Petrol krizinin yaşanmasından 1980’e kadar işsizlik oranlarına bakıldığında Birlik düzeyinde yaklaşık %3’lerden %5’lere gelirken, ikinci Petrol Krizi sonrasında 1985 yılında Birlik işsizlik oranı %10’a ulaşarak zirve yapmıştır. Ortalamaya bakıldığında 1975 ve 1985 yılı arasında AB-15’de ortalama işsizlik oranı %6,7 olarak gerçekleşirken, 1985 ve 1990 yılları arasında düşme trendi gözlenmesine rağmen %8,9 olarak gerçekleşmiştir. Bunun sebebi, 1985 yılına kadar işsizlik oranının sürekli artması ve 1986 yılında işsizliğin bu yüksek orandan düşmeye başlaması hem

de artıştakinden daha düşük hızla düşmesidir. (Ek 1)

Birlikteki tüm ülkeler gözlemlendiğinde, hepsinde 1975 yılında işsizlik oranlarında artışlar olduğu ortaya çıkmaktadır. Özellikle, bir önceki dönemde, tam istihdam döneminde diğerklerine göre çok daha düşük işsizlik oranına sahip olan Belçika ile Hollanda’da işsizlik oranında artış yaşanmıştır. Belçika ve Hollanda’da işsizlik oranları 1982 yılında yaklaşık %12 olarak gerçekleşmiş ve her iki ülke için de bu değerk, 1960–2005 yılları arasındaki en yüksek değerk olmuştur. 1960’larda işsizlik oranı sıfır olan Lüksemburg’da özellikle ikinci Petrol Krizi’nden sonra işsizlikte artış yaşanmış ve %4’lere kadar gelen işsizlik oranlarıyla karşılaşmıştır. Fransa’da da işsizlik oranlarında dikkat çeken artışlar, daha ziyade ikinci Petrol Krizi’nden sonra olmuştur. Fransa’da 1960’lı yıllarda %1’lerde işsizlik söz konusu iken, 1980 yılının ilk yarısında işsizlik oranları çift haneli hale gelmiş ve %10’u geçmiştir. İtalya ise aslında işsizlik oranları bakımından krizlerden en az etkilenen ülkedir. Ülkede işsizlik oranı, 1960’larda yaklaşık %6’larda iken bu dönemde ortalama %8 olarak gerçekleşmiştir. Almanya’da ise bu dönemde, diğerk üye ülkelerde olduğu gibi işsizlik oranlarında artış yaşanmıştır. Ayrıca bu artışın çok olmaması ve diğerk üye ülkelere ve rakibi ABD’den daha az olması açısından Almanya’yı, Lüksemburg’dan sonra bu dönemin en düşük işsizlik oranına sahip olan üye devlet haline getirmiştir.

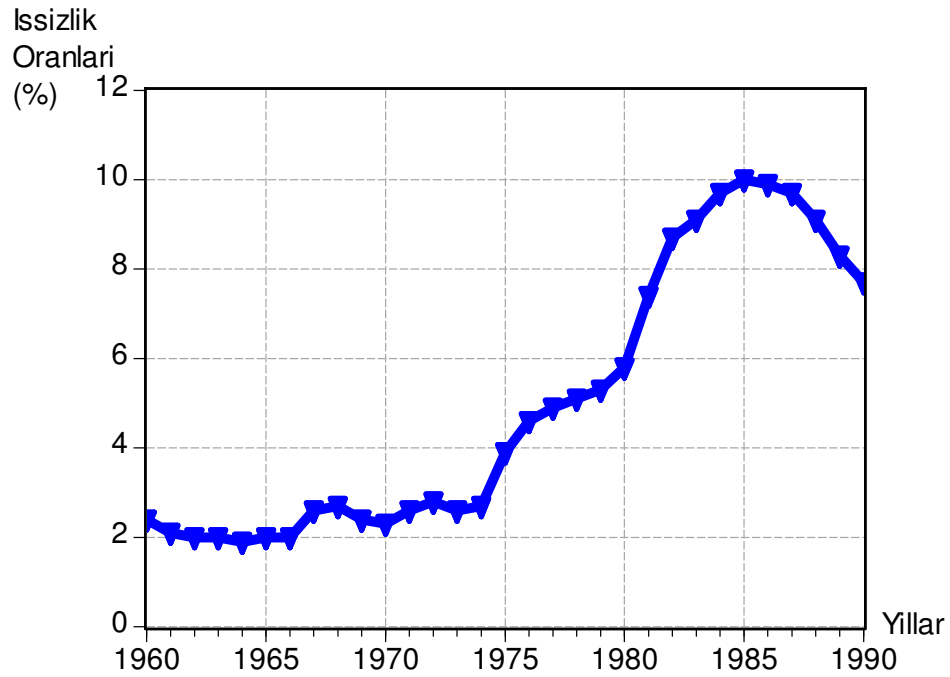
Ayrıca bu yıllarda, Birliğin üç genişleme aşaması gerçekleşmiş, 1973 yılında, İngiltere, Danimarka, İrlanda, 1981 yılında Yunanistan ve 1986 yılında, İspanya, Portekiz’in Topluluğa katılımı gerçekleşmiştir.

İngiltere, 1981 yılına kadar çok da yüksek işsizlik oranlarına sahip değildi. Ancak, 1981 yılında yaşanan artış uzun sürdü ve İngiltere uzun zaman %11’lerde işsizlik oranları yaşadı. İşsizlik oranları %1’in altına kadar düşen Danimarka’da ise diğerk ülkelere nazaran daha iyi bir durum yaşanmasına rağmen, işsizlik oranları %9’u görmüştür. Bu yeni üye ülkelere İrlanda ise, diğerklerinden daha olumsuz bir duruma sahipti. 1960’larda %5’in altına inmeyen işsizlik, 1980’nin ilk yarısına

gelindiğinde de %15'in altına inmemiştir. Bu durum Birlik'in işsizlik oranlarında değişiklik yapmamıştır. Çünkü özellikle üye devlet haline geldiği yılda Danimarka ve İngiltere'nin işsizlik oranlarının düşük olması İrlanda'nın durumunu tolere etmiştir.

1981 yılında üye olan Yunanistan ise, üye olmadan önceki yıllarda daha düşük işsizlik oranlarına sahipken, 1981 yılındaki büyük artıştan sonra bir daha 1970'lerdeki %2 işsizlik oranlarına gelememiştir.

ŞEKİL 2: AVRUPA BİRLİĞİ'NDE İŞSİZLİK ORANLARI (1960 – 1990)

Kaynak: Ek 1'den faydalanılarak hazırlanmıştır.

1986 yılında üye olan İspanya'nın ve Portekiz'in işsizlik oranları Birlik ortalamasının hayli üstündeydi. Tablo 1'de de görüldüğü gibi, 1986 yılında AB-10 ile AB-12 işsizlik oranları sırasıyla 10,8 ve 11,6 olmuş. Bu durum özellikle İspanya'nın %20'lere ulaşan işsizlik oranlarından kaynaklanmıştır. Bu açıdan,

Birliğin işsizlik oranındaki artışa İrlanda'nın, Portekiz'in ve özellikle de İspanya'nın olumsuz etki yaptığı da ayrıca gözden kaçırılmaması gereken bir noktadır.

Avrupa Birliği'nde 1980 yılının sonuna doğru, işsizlik oranlarında düşüşler yaşanmıştır. Bu düşüşlerin sebebi, şokların etkisinin yavaş yavaş azalması ve başta İngiltere olmak üzere bazı ülkelerin işsizlikle mücadele amacıyla, genel olarak sosyal politika kurallarına aykırı olan düzenlemeler getirmeleriydi. 1975 ve 1985 yıllarında tüm ülkelerde yaşanan artıştan sonra, bu dönemde işsizlikte düşmeler yaşandı. Bu düşüşlerin getirdiği bir sorun o dönemde belirgin olmamasına rağmen yavaş yavaş ortaya çıkmıştı. Bu sorun, ülkeler arasında işsizlik oranları arasındaki farklılık derecesinin yükselmeye başlamasıdır. 1986 ve 1990 yılları arasında, Belçika'da, Almanya, Fransa, Lüksemburg, İrlanda ve Hollanda'da işsizlikte, Birliğin genel ortalamasında da olduğu gibi düşüş yaşanmıştır. Portekiz'de, İspanya'da ve İngiltere'de işsizlik oranlarında çok hızlı bir şekilde ve diğer üye devletlerden farklı bir düşüş yaşanmıştır. Ancak en çok düşüşü yaşayan ülke Portekiz'dir. Danimarka'da 1986 yılındaki düşüş dışında değişiklik yok iken Yunanistan'ın işsizlik oranlarında hiç değişiklik olmamıştır. İtalya'da ise 1990 ve 1991 yılında düşüş yaşanmış ve bu dönemin işsizlik oranı AB ortalamasının altında kalarak %6'nın üstünde seyretmiştir.

Avrupa Birliği'nde işsizlikle mücadele ile ilgili çalışmalar bu dönemde artmasına rağmen, Birlik mevzuatı ile belirlenmiş ve sistematik kurallar söz konusu değildir. Ama bu tür çalışmalar, 1990'lardan itibaren daha fazla olmuştur.

B. 1991- 2001 DÖNEMİNDE GELİŞMELER

1990'lı yıllarda işsizlik hala yüksekti ve 1980'lerde olduğu gibi uzun dönemli işsizlik ve histerisis devam ediyordu. Aslında, 1990'ların işsizliği 1980'li yılların doğurduğu bir süreçti ama bu tek etken değildi. Ayrıca bu dönemde tüm dünyada yaşanan durgunluğun Birliğe de etki etmesi ve yaşanan para krizlerinin yarattığı şoklar, bu dönemdeki işsizlik düzeyini etkilemiştir. . “1992 yılında İngiltere'nin döviz kuru mekanizmasından ayrılmasıyla döviz kuru mekanizmasındaki sorunlar su

yüzüne çıkmıştır. Bundan sonra dalgalanma aralığı %15'e çıkarılmış ve piyasalarda güvensizlik ortaya çıkmıştır.”⁶⁰ Bunun sonucu olarak özellikle 1992 ve 1994 yılları arasında bu kriz sonucu yaşanan şoklar, Birlik genelinde işsizliğin %11'e kadar gelmesine sebep olmuştur. Avrupa Birliği bu dönemde, 1991 ve 1994 yılları arasında yaklaşık 4 puanlık artışla karşılaşmış ancak düşme trendi bu kadar hızlı olmamış ve 1990 yılında sahip olunan %7,7'lik işsizlik oranına 2001 yılında gelinebilmiştir. Dünya ekonomisinin 1999 yılında gösterdiği olumlu gelişmenin ardından 2000 yılında da büyüme hızı artmaya devam etmiştir. Bu durum Avrupa Birliği'nde de devam etmiştir. Birliğin işsizlik oranlarında, 1997 yılından itibaren başlayan önemli bir düşme trendi yakalanmış ve bu 2001 yılına kadar da devam etmiştir. Keza, istihdamdaki artış oranı da yükselmeye devam etmektedir. Bu dönemin işsizliğindeki artışta yeni üye olan Avusturya, Finlandiya ve İsveç'in etkisi unutulmamalıdır. Özellikle üye devlet haline gelmeden önce Finlandiya ve İsveç'te başlayan büyük artışlar, Birliğin işsizlik oranlarının artmasında etkili olmuştur.

Bu dönemin bir özelliği de, 1980'lerde de fark edilen ancak 1990'lı yıllarda daha belirgin bir hal alan işsizlik konusunda Avrupa Birliği üye ülkelerinde işsizlik oranları arasındaki farklılıkların derecesinin artmasıdır. “Bu farklılıklardaki en önemli neden ise, işgücü piyasaları kurumlarındaki ve izlenen politikadaki farklılıklar olarak görülmektedir”⁶¹. Bu durum Birlikteki işsizlik problemi değil bazı ülkelerde işsizlik problemi olarak kabul edilebilir. Ancak işsizlik sorunu olmayan ülkelerde de istihdam konusu problemliydi, uzun dönem işsizlik, genç işsizlik gibi sorunlar vardı ve işgücüne katılım oranları düşüktü. Bu nedenle işsizlik sorununa yönelik politikalar bu ülkelerdeki istihdamı da daha etkin hale getirecekti.

Danimarka'da ise, artış trendi, 1991'den 1993'e kadar sürmüştü ve sonrasında genel olarak azalma trendi yaşanmıştır. İspanya da ise 1980 yılının sonuna doğru yaşanan başarılı düşüş, 1990 yılının başında tersine döndü ve işsizlik oranları %25'e yaklaştı. Ancak 1995 yılından itibaren düşme trendi tekrar başlamış ve günümüze

⁶⁰ Barry Eichengreen ve Charles Wyplosz, “The Unstable EMS”, **Brooking Papers on Economic Activity**, 1993, ss.53-54.

⁶¹ O.Blanchard ve J.Wolfers, “The Role of Shocks and Institutions in the Rise of European Unemployment: The Aggregate Evidence”, **Econmic Journal**, 2000, s.16.

kadar bu trend devam etmiştir. İrlanda'da ise 1991 ve 1994 yılları arasında artış yaşanmış ve bu yıllardan sonra ters hareketle İrlanda'da istikrarlı şekilde uygulanan politikalar sayesinde hep düşüş olmuş ve bir daha çift haneli işsizlik oranları rakamlarına geri dönülmemiştir. Lüksemburg'da, 1992 ve 1994 yılında artış yaşanmış ve %1,7'den %3'e kadar gelmiş ve sonra azalmaya başlamıştır. Portekiz'de 1992 den 1996 yılına kadar işsizlikte artış ve daha sonra başlayan düşme trendi 2002'ye kadar devam etmiştir. İngiltere'de, 1991 de diğerlerine nazaran daha az bir oranda artış olmuştur. 1994 yılından itibaren başlayan düşme trendinde bugüne kadar çok da değişiklik olmamıştır. Hollanda'da 1993 ve 1994 yıllarında artış yaşanmış daha sonra 2001'e kadar düşme trendi gözlenmiştir.

Almanya'da 1990 yılından itibaren işsizlikte yaşanan büyük artış içsel bir nedenden kaynaklanmıştır. 1990 yılında, Doğu ve Batı Almanya'nın birleşmesi sonucu Almanya ekonomisinde yaşanan sorunlar, işsizliğin artmasına neden oldu ve Almanya'da işsizlik, %10'a kadar geldi. Sonuç olarak 1992 ve 1997 yılları arasında Almanya'da işsizlik hayli artmıştır.

Yunanistan'da, Birlik genelinde olduğu gibi 1991'den itibaren artış tekrar başladı ve 2000 yılına gelindiğinde bu artış az da olsa duruldu. İtalya'nın 1992 yılından itibaren başlayan işsizlik oranındaki artış 1999'dan beri tersine dönmüştür.

Fransa'da, Birlik genelinde olduğu gibi 1991'den itibaren artış tekrar başladı. Bazı yıllarda düşme yaşansa da bu artış 1996'ya kadar devam etmiştir. 1995'ten itibaren işsizlik oranları bakımından belli bir trend söz konusu olmamıştır. 1995'de işsizlik oranları düşmüş, 1996'da tekrar artmıştır. 1997'den 2001'e kadar 2 puanlık düşüşten sonra yine her yıl farklı bir trend gözlenmiştir. Belçika'da 1980 yılının sonlarında düşen işsizlik oranları, 1991 yılından itibaren artarak yine 1980 yılının başlarındaki düzeye gelmiştir. Belçika'da, Fransa gibi 1996 yılından itibaren bir trend söz konusu olmamıştır. Bir yıl artan işsizlik bir yıl azalan işsizlik şeklinde bir hareket söz konusu olmuştur.

Avusturya ise 1991, 1993 yıllarında ve 1995 ve 1998 yılları arasında işsizlik artışı ve birkaç yıl düşme trendi ardından 2005'e kadar hep artış yaşanmıştır.

Finlandiya'da, 1991 yılında başlayan artış diğerlerinden çok daha şiddetli olmuş işsizliğin %3'ten %17'ye gelmesi söz konusu olmuştur. 1995'ten sonra başlayan düşme trendi genel olarak devam etmiştir. İsveç'te, Finlandiya gibi 1991 den itibaren başlayan sert artış 1997'de tersine dönmüş ve işsizlik oranlarında düşme başlamıştır.

1990'lı yıllarda Birlikte yaşanan durgunluk üzerine 1993 yılında Brüksel Zirvesi'nde durgunluktan kurtulmak amacıyla bazı tedbirler alınmasını öngören Beyaz Kitap kabul edilmiştir. Bundan sonra yapılan Zirve Toplantılarında da işsizlik sorununa yönelik kararlar alınmaya devam etmiş ve işsizlikle mücadelenin öncelikli olduğu vurgulanmıştır⁶². 1997 yılında toplanan Lüksemburg Zirvesi'nde kabul edilen Avrupa İstihdam Stratejisi, Birliğin istihdam konusunda 1993 yılından beri başlayan çalışmalarını toparlamış ve önemli kararlar almıştır. 1997 yılında Amsterdam Antlaşması'nın imzalanması, Birliğin istihdama verdiği önemi daha net göstermiştir. Antlaşmaya eklenen istihdam bölümü ile işsizlikle mücadele Birlik düzeyinde sağlanması amaçlanmıştır. Ancak bu konuda üye devletlerin yetkili konumu devam etmiştir.

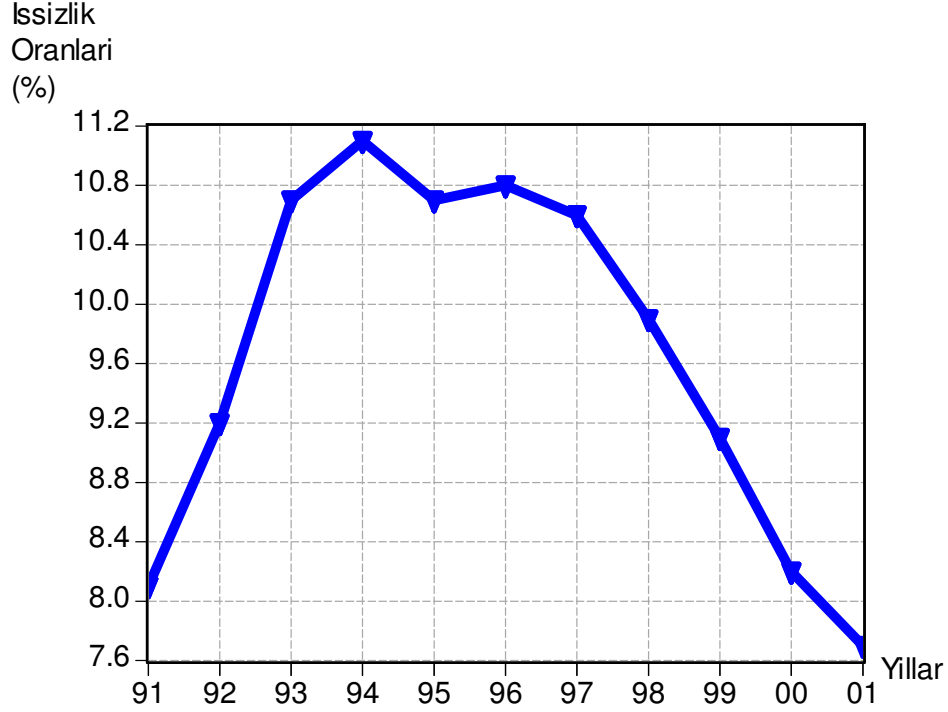
Birlik düzeyinde yapılan bu çalışmalar sonucu uygulanan aktif istihdam politikaları ve yapısal politikalar ile buna paralel olarak Birlikte yaşanan büyüme hızındaki artış, 1997'den sonra Avrupa Birliği'nde işsizlikte önemli bir düşme trendi yakalanmasına sebep olmuştur.

Birlik istihdam politikaları açısından çok önemli olan İstihdam Stratejisine, 2000 yılında Lizbon Zirvesi ile eklenmiştir. Bununla istihdam politikaları bir çalışma altında toplanmaya çalışılmıştır. Bu Zirveyle birlikte 2005 yılına kadar sürecek bir eylem planı hazırlanmıştır.⁶³

⁶² Özellikle 1994 Korfı ve Essen Zirveleri, 1995 Cannes Zirvesi ve 1996 Floransa Zirvesi'nde istihdam politikaları ile ilgili eklemeler yapılmıştır.

⁶³ Bu dönemin istihdam politikalarında daha geniş bilgi üçüncü bölümde verilmektedir.

ŞEKİL 3 : AVRUPA BİRLİĞİ'NDE İŞSİZLİK ORANLARI (1991- 2001)

Kaynak: Ek 1'den faydalanılarak hazırlanmıştır.

C. 2002–2006 DÖNEMİNDE GELİŞMELER

Avrupa Birliği'ndeki 1997 yılından itibaren başlayan düşme trendi ve istihdamdaki artış oranındaki yükselme, 2001 yılının sonuna kadar devam etmiştir. 2001 yılında ABD ekonomisinde yaşanan durgunluk, sonrasında 11 Eylül saldırıları, Irak Savaşı tüm dünyayı olduğu gibi Avrupa Birliği'ni de etkilemiş ve ekonomik büyüme hızı kaybetmiştir. Ancak Birlikte yaşanan geç intibak nedeniyle işsizlik oranları bu duruma geç cevap vermiş ve 2002 yılının ikinci yarısında işsizlikte artış gözlenmiştir. Bu durum 2004 yılına kadar böyle devam etmiştir. Avrupa Birliği'nin işsizlik oranları, 2004 yılında yine %8'in üstüne çıkmıştır. "Bu dönemdeki en önemli sorun dünyada yaşanan durgunluk, Irak Savaşı, piyasalarda yaşanan güvensizliktir"⁶⁴. Bunun işgücü piyasalarına yansısıyla da işsizlik yükselmiştir.

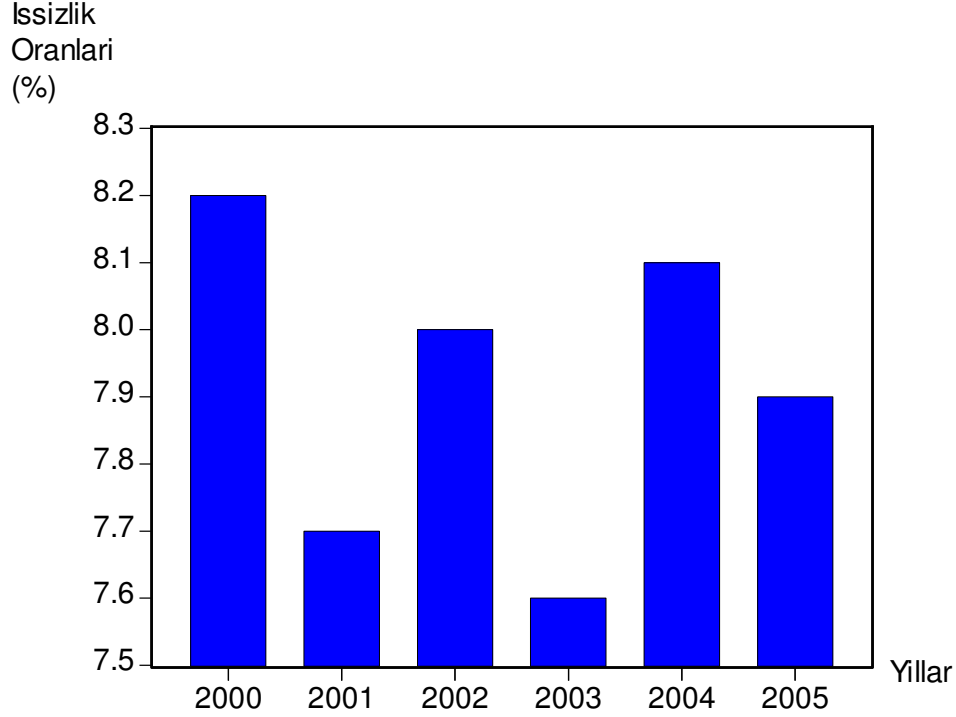
⁶⁴ Charles Wyplosz, "European Monetary Union: The Dark Side Of A Major Success", **Economic Policy**, 2006, s. 208.

Bu süreçte uzun dönem işsizlerde de artış ortaya çıkmıştır. Birlik düzeyinde bu konuya ilişkin çözümler yönlendirici ilkelerde önerilmiştir. Bu dönemde, ülkeler arasında işsizlik oranlarındaki farklılıklar hala devam etmekteydi. Ancak bu farklılık, tüm ülkelerde durgunluğun işgücü piyasalarına intibak etmesi ile az da olsa azalmıştır. 2005 yılında ve 2006 yıllarının ilk yarısında piyasaların iyileşmesi, büyümenin hızlanması ile işsizlik oranlarında azalma olmuş ve Avrupa Birliği'nde ortalama işsizlik %8'in altına düşmüştür. Ancak bu dönemde Birliğe on üye ülkenin katılımı ile işsizlik oranı ortalaması da artmıştır. 25 üyeli Birliğin işsizlik oranı, 2004 yılında %9, 2005 yılında ve 2006'nın ilk yarısında %8'in üstünde gerçekleşmiştir. Birliğe yeni üye ülke katılımıyla artan işsizlik hep söz konusuydu. Ancak, bu genişlemede katılan üye ülke sayısının fazla olması ve bu ülkelerin hepsinin ekonomilerinin tam olarak gelişmiş düzeyde olmaması, işsizlikte yaklaşık iki puanlık artışa neden olmuştur. Bu yaşananlar, Birlik politikalarına yansımıştır ve bu ülkeler için aday konumundayken birçok çalışma yapılmıştır. Bu uygulanan politikalar ve 2004 yılında Birlik ekonomilerinde az da olsa artan büyüme hızı sebebiyle bu grupta da işsizlik azalmıştır.

Bu dönemde Birlikte, Şekil 4 de görüldüğü gibi işsizlik oranları her yıl farklı bir hareket izlemiştir. Ancak bu dönemde ABD ve Japonya'da bile işsizlik oranlarındaki bu farklı hareketler ve özellikle Japonya'da işsizliğin %8'e yaklaşması dikkat çekmektedir (Ek 1). Bu durum özellikle de tüm dünyada yaşanan durgunluktan kaynaklanmaktadır.

Bu dönemde işsizlik oranlarında, Belçika, Danimarka, Almanya, Yunanistan, Fransa, Lüksemburg, Hollanda, Finlandiya ve İsveç Birlikte işsizlik oranlarında yaşanan hareketlerle aynı seyri izlerken, Avusturya'da ve Portekiz'de sürekli artış, İspanya, İrlanda, İtalya ve İngiltere'de düşüş yaşanmıştır. Bunlardan en çok dikkat çeken İrlanda olmuştur. Çünkü neredeyse %16'ya yaklaşan bir işsizlik oranı gören İrlanda'da işsizlik oranı 2005 yılında %4,3 olmuştur. Birçok ülke için model olan İrlanda'da hem uygun makro ekonomik politikalar izlenmesi hem de istihdam politikalarının istikrarlı ve makro ekonomik politikalara uygun şekilde uygulanması, bu başarının sebebi olmuştur.

ŞEKİL 4: AVRUPA BİRLİĞİ'NDE İŞSİZLİK ORANLARI (2000-2005)

Kaynak: Ek 1'den faydalanılarak hazırlanmıştır.

2000 yılından itibaren Birlik'te önemi gittikçe artan işsizlik ve istihdam konusu öncelikle Bahar Zirveleri'nde olmak üzere Birlik içinde sürekli çalışmalar yapılan bir alan olmuştur. Bu anlamda Lizbon Stratejisine birçok katkı yapılmıştır. Ancak 2004 yılında hazırlanan Kok Raporu ile Stratejinin hedeflerine ulaşamadığı belirlenmiştir. Bugün Lizbon Zirvesi'nden sonra çeşitli katkılar ve değişiklikler yapılan İstihdam Stratejisi uygulanmaya devam etmektedir ve AB'nin istihdam politikası ve istihdam politikasında, 2005 yılından 2010 yılına kadar yol haritası olacak eylem planı belirlenmiştir.⁶⁵

II. AVRUPA BİRLİĞİ'NDE İŞSİZLİĞİN NEDENLERİ

1970'li yıllardan itibaren Avrupa'da işsizliğin sürekli artması nedeniyle, bu artışın kaynaklarına ilişkin birçok görüş ortaya atılmıştır. Genel olarak ileri sürülen

⁶⁵ Daha geniş bilgi üçüncü bölümde verilmektedir.

nedenler şoklar ve talepteki düşmeler, verimlilikteki düşmeler, ithalat fiyatları ve vergiler, militan işçiler, işsizlik sigortası, iş ve işçi arasında uyuşmama, işgücü piyasası düzenlemeleri, fiyat ve ücretlerdeki hareketlerin etkisidir. Ancak bunlar toparlandığında Avrupa işsizliği ile ilgili olarak üç görüş ortaya çıkmıştır. Bunlardan birincisi yaşanan ekonomik şoklar sonucu işsizliğin artması, ikincisi Avrupa’da işgücü piyasalarının katılıkları sonucu işsizliğin artması ve üçüncüsü ise bu iki görüşün de doğru olduğu ve şoklar ve katılıkların ikisinin birlikte işsizliğe neden olmasıdır.

İlk olarak arz şokları bağlamında anlatılacaktır⁶⁶. Bu arz şokları, petrol fiyat şokları olarak adlandırdığımız 1973, 1979 yıllarındaki petrol krizlerinin yarattığı arz şoku ile 1992 yılındaki parasal kriz ve 2000’li yıllardaki küresel krizlerin ve petrol fiyatlarındaki artışların yarattığı şoklar, verimlilik ve vergi şokları olmak üzere üç tanedir. Ancak, Avrupa Birliği’nde bugünkü işsizlik sorununda, 1970 ve 1980’li yıllarda yaşanan petrol şoklarının etkisi çok fazladır. Çünkü bu dönemde işsizlik artmadan önce Birlikte işsizlik çok düşük düzeylerdeydi ve bu dönmeden sonra düşük düzeylere tekrar geri dönülemedi. Ayrıca bu dönemde artan işsizlik, AB’de işsizlik sorununa farklı bir boyut da getirmiştir.⁶⁷

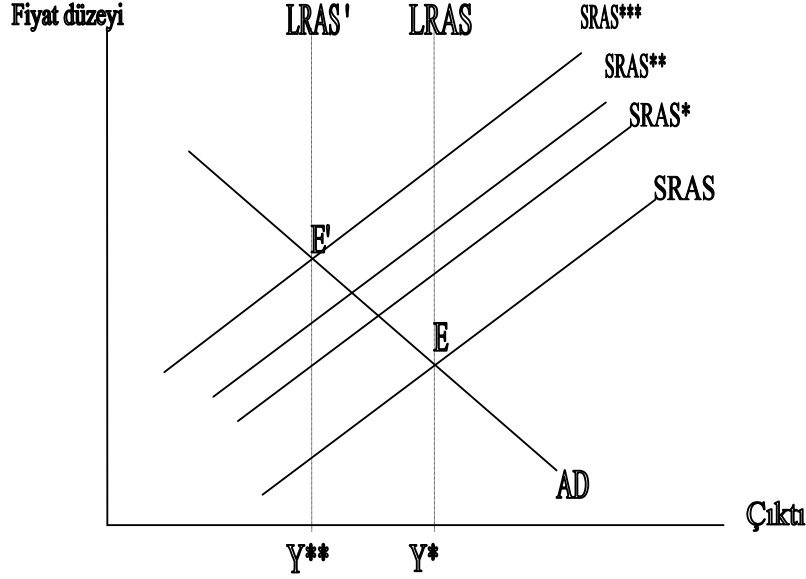
Petrol fiyatlarındaki artışlar bağlamında şokun enflasyon ve işsizliği etkileme süreci şu şekilde işlemektedir (Şekil 5): “Karar birimleri, arz şoku sonucu fiyat düzeyinin yükseldiğinin farkına varınca beklenen fiyat düzeyini yükseltirler ve kısa dönem arz eğrisi yukarı kayar ve kısa dönemde denge sağlanır. Petrol fiyatları yükselmeye devam edince fiyat bekleyişleri de yükselir”⁶⁸. Bu süreç böyle devam eder ve bunun sonucu olarak Şekil 5’ de görüldüğü gibi uzun dönem arz eğrisi sola kayar, bu denge çıktı düzeyinin azalması dolayısıyla doğal işsizlik haddinin yükselmesi şeklinde bir sonuca neden olur.

⁶⁶ Bkz. M. Bruno ve J.D.Sachs **Economics of Worldwide Stagflation**. Harvard University Press. Cambridge. 1985; R.Layard ve S. Nickell “Labour Market Institutions and Economic Performance: The Labour Market Consequences of Technical and Structural Change”. **Oxford University Institute of Economics and Statistics Discussion Paper Series**. no.23. Oxford. 1997; O. Blanchard (b), “European Unemployment: The Evolution of Facts and Ideas” **NBER Working Paper**. 2005 (<http://www.nber.org/papers/w11750>)(30.12.2005).

⁶⁷ Daha fazla bilgi ikinci bölümün III. başlığında verilmektedir.

⁶⁸ R.J.Gordon, **Macroeconomics**, Addison Wesley Longman, Newyork, 1998, s.225

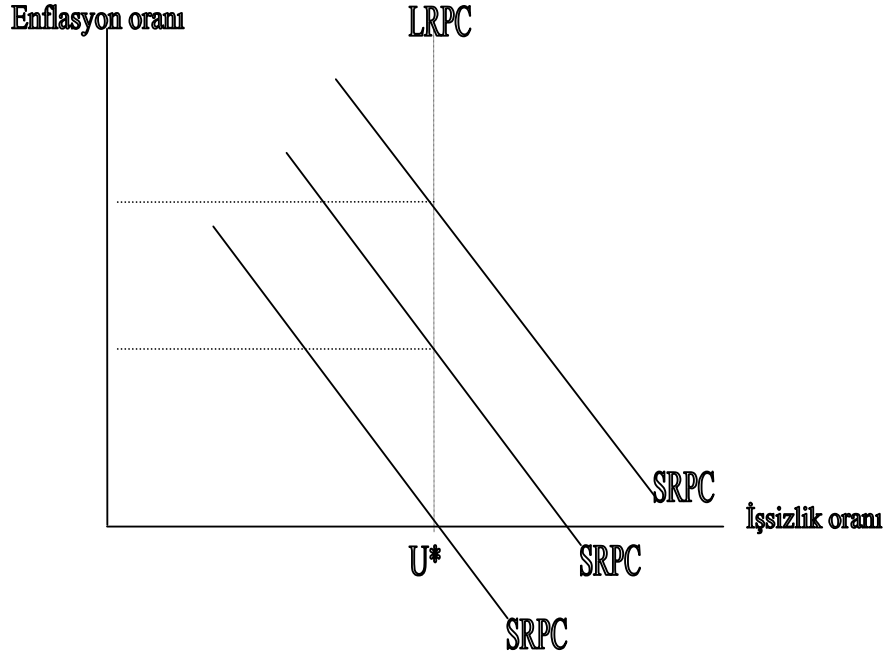
ŞEKİL 5: TERS ARZ ŞOKU (TOPLAM ARZ-TOPLAM TALEP MODELİ)

Bu durum, yani hem enflasyonun hem işsizliğin yükseldiği stagflasyon süreci, o güne kadar oluşturulan teorilerdeki açığı ortaya çıkarmıştır. “Monetaristler, bu durumu doğal işsizlik oranı ile açıkladılar ve onlara göre kısa dönemde bekleyişlerden daha yüksek bir enflasyon oranının olması nedeniyle işsizlik ile enflasyon arasında ters ilişki olabilir. Ancak uzun dönemde her ekonomide doğal işsizlik olur ve ekonomi o düzeye tekrar gelir”⁶⁹. Şekil 6’de gösterilen bu durum Philips eğrisinde değişiklikle açıklanmıştır. Kısa dönem Philips eğrileri beklenen enflasyon değiştikçe sağa kayar ve işsizlik ve enflasyon birlikte artar ama uzun dönemde ekonomi tekrar aynı düzeye geliyor. Uzun dönemde ekonominin bulunduğu ve enflasyonun etkilemediği bu orana enflasyonu hızlandırmayan işsizlik oranı (NAIRU) denir. Keynesyenler ise, bu durumu ileride değinilecek olan ücretlerin katılığına bağlayarak açıklamıştır.

⁶⁹ M. E. Ünsal, a.g.e. s.35

ŞEKİL 6: TERS ARZ ŞOKU (PHİLİPS EĞRİSİ)

Ancak daha sonra bu süreci bütün ülkelerde görülen büyük bir talep deflasyonu izlemiştir ve enflasyon 1985 yılında, 1969'daki düzeyine gelmiştir⁷⁰. Bu yaşanan ters talep şokunun sebebi olan enflasyonu düşürmek için uygulanan aşırı derecede sıkı para politikaları ve mali kısıtlamalar hedefine ulaştı ve enflasyon düştü. Ancak bu da talepte daralma yaratması nedeniyle bu sefer ters talep şoku yaşandı ve bunun sonucu olarak yatırımcıların güveni azaldı ve işgücü piyasaları etkin bir şekilde işlemedi⁷¹. Bu ve işgücü arzından kaynaklanan bazı nedenler işsizlikte kırılamayacak bir dirençlik yarattı ve histerisis denilen durum ortaya çıktı

Toplam verimlilik faktöründeki azalmalar da işsizliğin nedeni olan şoklardan biridir. Aslında verimlilik azalmaları, petrol şoklarının sonucu olarak değerlendirilen

⁷⁰ R.Layard, S. Nickell, R. Jackman, **The Unemployment Crisis**, Oxford University Press, Oxford, 1994, s.24.

⁷¹ Valeria Symes, **Unemployment in Europe: Problems and Policies**, Routledge, London, 1995, s.4.

bir şok etkisi yaratmıştır⁷². Verimlilik büyümesi, fiili büyümenin teknik ilerlemeden yani girdilerin verimliliğinin artmasından kaynaklanan kısmıdır. İşte Avrupa’da 1950’li ve 1960’lı yıllarda yüksek olan bu verimlilik büyümesi özellikle 1973’den sonra azalmaya başladı. “Birçok çalışmada işsizlik ve verimlilik büyümesi arasındaki ters yönlü ilişki açık olarak gösterilmemektedir”⁷³ ve bu faktörün işsizlikteki etkisi gözden kaçırılmaktadır. Verimlilik büyümesindeki azalışın işsizliğe etki sürecinin işleyişi ücretler yoluyla olur. Verimlilikteki düşüşler sonucu firmalar kârlarının değişmemesi amacıyla; ücretleri düşürmesi veya işçi çıkarmaları gerekecektir, ancak bu dönemde işçiler ücretlerinde azalma istemediklerinden ikinci yol gerçekleşmiş ve işsizlik ortaya çıkmıştır⁷⁴. Verimlilik büyümesindeki düşüşler kimilerine göre Avrupa’da yükselen işsizlikte ılımlı bir role sahip iken kimilerine göre de işsizliğin yükselmesinde önemli yer tutan şoklardan biridir⁷⁵.

Bir üçüncü şok olarak görülen faktör de, vergilerdeki artışlardır. Bazı çalışmalarda vergilerin⁷⁶ artışının uzun dönemde bir etkiye sahip olmadığını ancak kısa dönemde bu artışların işsizliğin artmasına sebep olacağı ve ücretlerde baskılar yaratacağı görüşü savunulmuştur⁷⁷. Dolayısıyla bu açıklamaya göre, vergi oranlarındaki artışlar geçici etkiler oluşturur. Vergilerin etkisinin geçici olmadığını savunan görüşe göre vergi oranlarındaki artış önce işgücünü arz edenlerin davranışını değiştiriyor ve bu yolla işsizliğin artmasına sebep oluyor. Bir başka deyişle, “... işçi boş zamanının değerini ve yararını vergiden sonra eline geçen ücreti ile karşılaştırır, sonrasında çalışmaya veya çalışmamaya karar verir”⁷⁸. Ayrıca alternatif gelir kaynakları olarak görülen işsizlik ödemeleri gibi kaynaklar daha az vergilenirse verginin etkisinin daha fazla olacağı da göz önünde bulundurulmalıdır⁷⁹. Sonuçta

⁷² O. Blanchard(b), a.g.m., s.20.

⁷³ R. J. Gordon, a.g.e., s.4.

⁷⁴ Charles Bean, “European Unemployment: A survey”, **Journal of Economic Literature**, 1994, s.587.

⁷⁵ Birinci görüşü savunanların başında S. Machin ve A. Manning, a.g.m., diğerinde ise O. Blanchard (b) a.g.m. gelir.

⁷⁶ Burada bahsedilen vergi oranları, ücret, gelir ve tüketim vergi oranlarının toplamıdır.

⁷⁷ S.Nickell, L. Nunziata ve W. Ochel “Unemployment in the OECD Since The 1960s: What Do We Know?” , **Economic Journal**, 2006, s.9

⁷⁸ C. Pissarides, “The impact of employment tax cuts on unemployment and wages; the role of unemployment benefits and tax structure”, **European Economic Review**, 1998, s.156.

⁷⁹ F. Daveri ve G. Tabellini, “Unemployment, growth and taxation in industrial countries”, **Economic Policy**, 2000, s.51.

işçinin vergi sonrası ücreti işçinin çalışmaya hazır olduğu ücretten az ise işçi çalışmamayı tercih eder ve işsizlikte artışlar yaşanır. 1960 ve 1980 yılları arasında ücretler üzerinden alınan toplam vergi oranları açısından Birlik ülkelerinde büyük farklar olsa da artış yaşanmıştır. 1980 yılından sonra da, vergi oranlarının ve işsizlik oranlarının hala artmaya devam etmesi bu dönemde de bu ikisi arasındaki ilişkiyi gözler önüne sermektedir.

Bu şokların etkisi örtük de olsa bir başka faktörü işgücü piyasalarındaki katılımı dolayısıyla işçilerin bu olaylara ağır aksak uyumunu ortaya çıkarmaktadır. İşçiler bu değişmelere uyum sağlayamadığından işsizlikteki artıştan da, işgücünün maliyetindeki artıştan da şoklar sorumlu tutuldu⁸⁰. İşgücü piyasalarının bu şoklara uyum sağlayamaması sebebiyle işsizlik arttı. İşte bu şokların yanında Avrupa’da işgücü piyasası katılıkları olması, yüksek işsizliğin bir başka nedeni olarak görülmüştür.

Avrupa işgücü piyasasının katı olmasının sebebi, işgücü piyasası kurumları ile açıklanabilir⁸¹. Emek piyasası kurumları yaklaşımı denilen bu yaklaşım, kurumsal yapı farklılıklarının ekonomi ve emek piyasası performansı ile ilişkili olup olmadığını araştırmaktadır⁸². Burada işgücü piyasasındaki katılımın işsizliğe yol açmasında ele alınacak kurumsal faktörler, asgari ücret, işsizlik ödemeleri, yerine koyma oranları, istihdam koruma önlemleri, ücret belirleme sistemleri veya sendika ve toplu sözleşme uygulamaları, yüksek vergilerdir

Asgari ücret aslında daha çok gençlere ve daha az yetenekli olanlara verilen bir ücret olması nedeniyle Avrupa da yaşanan işsizlikte asgari ücretin etkisi bu yönüyle incelenecektir. Asgari ücret düzenlemeleri işsizliğe yol açan bir etkidir ancak bu faktörün açıklamasını yapanlar, asgari ücretin düşük ve yüksek belirlenmesine göre işsizliği etkileyeceğini belirlemişlerdir. Buna göre AB’ ye üye

⁸⁰ O. Blanchard (a), “The Economic Ferdure of Europe”, **Journal Of Economic Perspectives**, 2004, s.5.

⁸¹ S. Nickell, L. Nunziata ve W. Ochel, a.g.m., s.3.

⁸² OECD, **The OECD Job Study: Evidence and Explanations**, OECD, Paris, 1997, s.63

ülkelerde şöyle bir durum ortaya çıkar; “Asgari ücret düşük olduğu zaman işgücü piyasasında boşluklar olur ve böylece istihdam seviyesi artar...”⁸³; “...asgari ücret yüksek olduğu zaman ise genç işsizlik ve dolayısıyla genel işsizlik artar”⁸⁴. Ayrıca OECD'nin bir çalışmasında da, Avrupa’da özellikle genç işsizlikte, asgari ücretin olumsuz etkisinin fazla olduğu ortaya çıkarılmıştır⁸⁵.

İşsizlik sigortası, işgücü piyasasında katılıkları artıran önemli bir faktördür. İşsizlik sigortasının etkisine bakarken bunun ödenme şartları, süresi ve miktarı göz önüne alınmalıdır⁸⁶. İşsizlik sigortasının ödeme şartları esnek, süresi uzun ve miktarı fazla ise işgücü piyasasında büyük katılıklar gösterecektir. İşçi, bu durumda ücretin düşmesine karşı daha fazla direnir ve eğer istediği ücreti alamazsa, işi bırakmayı tercih etmesi daha yüksek bir olasılıktır. Ancak, bu konuda Avrupa Birliği’ndeki tüm ülkeler için aynı şey söylenemez. Örneğin; Almanya’da diğer ülkelere göre işsizlik sigortası miktarı azdı, İtalya’da ise, hiç yoktu Bu nedenle bu konuda birbirinden farklı politikalar izlediklerinden işgücü piyasasında oluşan etkiler de farklı oluyordu. Dolayısıyla bütün AB üyesi ülkeler için işsizlik sigortası işsizliği yükseltici etki yapmamaktadır. Ancak, Avrupa’da Fransa başta olmak üzere bazı ülkelerde, limitsiz işsizlik ödemelerinin işsizlikteki artıştaki etkisinin büyük olduğu rahatlıkla söylenebilir. Çünkü işçi düşük ücrette çalışmak yerine yüksek ücretli bir iş bulana kadar bu limitsiz ödemeler sayesinde çalışmamayı tercih eder. Bunun etkisi sadece standart işsizlik oranında değil, ayrıca uzun dönem işsizlik oranında da artışlara sebep olmuştur. Dolayısıyla işsizlik ödemeleri, Avrupa’da çoğu ülkede yaşanan işsizlik sorununun kalıcı hale gelmesine neden olan önemli bir faktördür.

Yerine koyma oranı, bir kişinin işsizken elde ettiği vergi sonrası gelirinin, istihdam edildiğindeki vergi sonrası gelirine oranıdır⁸⁷. Dolayısıyla bu oran ile

⁸³ A. Chéron, J. Hairault ve F. Langot, “Labor Market Institutions and the Employment-Productivity Trade-Off: A Wage Posting Approach”, **IZA Discussion Paper**, 2004, s.25, <http://ftp.iza.org/dp1364.pdf>.

⁸⁴ S. Bazen ve N. Skourias, “Is There A Negative Effect of The Minimum Wage on Youth Employment in France?”, **European Economic Review**, 1997, s.728.

⁸⁵ OECD, a.g.e., s.47.

⁸⁶ Horst Siebert, “Labor Market Rigidities: At the Root of Unemployment in Europe”, **Journal of Economic Perspectives**, 1997, s.40.

⁸⁷ Rudiger Dornbush ve Stanley Fisher, a.g.e., s.517.

yapılacak analiz, işsizlik sigortasının ödendiği ülkelerde geçerli olacaktır. Yerine koyma oranı, özellikle Fransa ve İspanya’da 1970’lerin sonlarından 1980’lerin ortalarına kadar arttı. İrlanda Almanya, Hollanda ve İngiltere’de hafif de olsa azalmaya başladı. Ancak genel olarak bakıldığında işsizlik sigortasındaki etki gibi yerine koyma oranı ile işsizlik arasında aynı yönlü bir ilişki vardır⁸⁸. Hatta Nickell, uzun dönem işsizlik ile yerine koyma oranı arasındaki ilişkiyi 1983 ve 1995 yılları arasında inceleyen çalışmasında, ikisi arasındaki ilişkinin bir hayli yüksek olduğunu bulmuştur⁸⁹.

Bir başka katılık kaynağı olan istihdam koruma önlemleri de işsizlik üzerinde Avrupa genelinde etkisi olan bir kaynaktır. Avrupa’da bazı tipik sınırlamalar, kanunlardan kaynaklanan güçlükler, işten ayrılma tazminatları ve işçi çıkaramadaki güçlüklerdir. İstihdam koruma önlemlerinin düzeyinin, işin gerektirdiğinden çok yüksek düzeyde olması nedeniyle işverenin işçi çıkarması zorlaşacağından ve işgücü maliyetlerini yükselteceğinden firmalarda işgücü istihdam etmeye karşı bir hareket gelişmiş ve yavaşlama olmuştur. Ayrıca bu koruma önlemleri işçi çıkarmayı da azaltacağından işgücü piyasasındaki boşlukları azaltmış, kısa dönem işsizlik oranını azaltmış ve ancak uzun dönem işsizlikte artış yaratmış ve dolayısıyla da toplam işsizlikte daha az bir etki olmuştur⁹⁰.

Ücretlerin, sendikalar aracılığıyla yapılan toplu pazarlıkla belirlenmesi halinde işgücü piyasasındaki katılık artacaktır. Bu görüşe göre, sendika ve toplu pazarlık kurumları işgücü piyasasındaki problemlere çözüm getirmekten ziyade sorunların ortaya çıkmasına sebep oluyordu⁹¹. Sendikalar 1970’lerde Avrupa’da güçlenmişlerdi ve dolayısıyla ücretlerin belirlenmesinde de büyük etkileri vardı. Bunu da göz önüne alarak 1970’li yılların sonunda ortaya çıkmaya başlayan ve 1980’li yıllara damgasını vuran yüksek işsizliğin ve düşük büyüme oranının nedeni

⁸⁸ J.B.Morgan ve A. Mourougane, “What Can Changes in Structural Factors, Tell Us Unemployment In Europe?”, **ECB Working Papers**, 2001, s.12.

⁸⁹ S. Nickell(a), “Unemployment and Labor Market Rigidities: Europe Versus North America”, **Journal of Economic Perspectives**, 1997, s.64.

⁹⁰ S.Bentolila and G.,Bertola, “Firing Costs and Labour Demand: How Bad is Eurosclerosis?”, **Economic Policy**, 1991, s.388.

⁹¹ O.Blanchard(b), a.g.m., s.15

sendikalar, işçi örgütleri ve onların talepleri olduğu yönündeki görüşler de arttı. “Bu dönemde, diğer girdilerin fiyatının artması sonucunda, firmaların sıfır net kar elde etmek amacıyla belirledikleri ücret düzeyi pazarlık ücretinin altındaydı”⁹². Ancak bu dönemde ücretlerin düşmemesi, firmaların işçi çıkarmalarına neden oldu. İşte bu kurumsal yapı ile işsizlik arasındaki ilişki bu argümanla açıklanıyordu. Bu durumda çözüm, sendikal haklar törpülenerek işsizliğe çare bulunmasıydı. Bu nedenle, 1980’den sonra AB üye ülkelerin birçoğunda buna uygun politikalar uygulandı ve o günden bugüne birçok ülkede sendikaların üye sayısı azaldı. Ama işsizlik oranında düşüş bu yıllarda gerçekleşmedi. Örneğin bir görüşe göre; “İngiltere’de sendikalar, 1980 başlarında güç kaybetmelerine rağmen, işsizlik 1994’de düşmeye başlamıştı”⁹³. Bir başka görüşe göre aslında işsizlik, toplu pazarlık sisteminden değil işveren ve sendikalar arasındaki ücret anlaşmalarının koordineli olmamasından kaynaklanıyordu⁹⁴. Dolayısıyla 1980’lerde yaşanan sendikasızlaşma ve bu politikanın aksine işsizlik oranlarında bu dönemde düşme yaşanmaması bu görüşü destekler niteliktedir. Bu görüşü savunanlara göre koordineli olmak için ücret anlaşmalarının merkezileşmesi ve işveren federasyonlarının kurulması politikaları uygulanmalıdır⁹⁵.

Yukarıda şokları anlatılırken değinilen yüksek vergilerin bir etkisi de işgücü piyasasında katılıkların ortaya çıkmasına neden olmasıdır. Vergilerdeki bu yükseliş, işverenin eskisi gibi aynı ücreti vermesine rağmen, işçinin vergi sonrası eline geçen ücretin azalmasına ve işçinin bu ücret düzeyinde çalışmamasına neden oluyordu. Bu durumda ya vergi oranları düşürülecek veya ücretler yükseltilecekti. Ancak bu ikisi de gerçekleşmedi ve dolayısıyla işçilerin bu nedenle çalışmamayı tercih etmesi sonucu işsizlik oranı da arttı. Vergi oranlarında 1995’ten sonra çok olmasa da azalma görülmüş, ancak 1960’lı yıllardaki düzeyine hiç gelmemiştir.

İşgücü piyasası kurumlarına yönelik politikalar birçok ülkede 1980’lerden iti-

⁹² O. Blanchard(b), a.g.m., s.16

⁹³ The Economist, 24 Temmuz 1997: s.52

⁹⁴ S.Nickell(a), a.g.m., s.68

⁹⁵ S. Nickell(b) “Labour Market Institutions and Unemployment in OECD Countries” , **CES-IFO Dice Report**, 2003, s.19

baren başlamıştır, ama işsizlik üzerindeki etkileri 1990'ların ortalarına doğru görülmüştür. Örneğin, Fransa'da yüksek işsizlik oranlarının değişmemesinin sebebi, işsizlik ödemeleri süresinin uzaması, sendika korumasının artması, ücretlerin belirlenmesinde koordinasyonun azalması, istihdam korumalarında katılımın daha da çok artırmasıdır⁹⁶. Tam zıt örnek olan İngiltere'de ise sonsuz işsizlik ödemeleri süresi dışında başka benzerlik yoktur ancak işsizliği düşürmek için birçok değişiklikler gerçekleştirildi. İngiltere'de daha düşük yerine geçme oranları, daha katı bir işsizlik ödemeleri yönetimi, sendika korumalarında aşırı düşüş ve sendika yoğunlaşmasındaki düşüş, daha düşük vergi oranları işsizliğin düşük düzeylere gelmesine sebep oldu hatta bazı görüşlere göre diğer ülkeler gibi işsizlikteki direngenlik bu ülkede daha zayıftır⁹⁷. Dolayısıyla Birlik'te AB'de 1990'ın ikinci yarısından itibaren işsizlik oranında düşme olan ülkeler, işgücü piyasası kurumlarında değişiklik yapan ve böylece piyasada etkili reformlar gerçekleştiren ülkelerdir. 1990'lı yıllarda işgücü piyasalarında yapılan reformlar işgücü piyasası kurumlarının işsizlikteki etkisini daha açık bir şekilde ortaya koymaktadır. “Tabii ki hala bu katılımın sebeplerinin ölçülmesi sorunu nedeniyle tam olarak neyin sebep olduğu bulunamasa da katılığa karşı yapılan reformlar etkili olmuştur”⁹⁸. Böylece 1980'li yıllardaki işsizliğin bu katılıktan ortaya çıktığına karşı olanların, “1960'larda da Avrupa da işgücü katıdır bu yüzden sebep bu değil” fikirlerinin de doğruluğu tartışılır bir duruma gelmiştir. Bu konuda Nickell, bir çalışmada, “1990'larda daha katı hale gelen işsizlik kendi kendine düzelebilecek bir problem değildir ve bu konuda reformlar yapan ülkeler ilerlemeler kaydederken, bu reformları yapmayan ülkeler, işgücü piyasasında birkaç yönden esneklik sağlarken daha çok esnekliği azaltmışlardır.”⁹⁹ düşüncesini belirterek AB'de 1990'lı yıllardaki işgücü piyasasındaki katılıklar ve işsizlik arasındaki ilişkiyi açıklamıştır. Bu dönemde ülkelerin ayrı ayrı yaptığı reformların meyvesini aldığı yıllar olmasının yanı sıra Avrupa Birliğinin hem bu sorunu Birlik düzeyinde çözmeye çalıştığı hem de ülkelerin yakınlaştırılması amacıyla istihdam ve sosyal politika konusunda

⁹⁶ D. Cohen, L. Lefranc ve G. Saint-Paul, “French Unemployment: A Transatlantic Perspective” , **Economic Policy**, 1997, s.72.

⁹⁷ G. Bertola, “Europe's Unemployment Problems”, (M. Artis ve F. Nixon, **Economics of the European Union**, Oxford University Press, Oxford, 2006'dan alıntı) s.13.

⁹⁸ Gilles Saint Paul, “Why Are European Countries Diverging in Their Unemployment Experience?”, **IZA Discussion Paper**, 2004, s.10, [ftp://repec.iza.org/RePEc/Discussionpaper/dp1066.pdf](http://repec.iza.org/RePEc/Discussionpaper/dp1066.pdf).

⁹⁹ S. Nickell(b) , a.g.m., s.2.

ilerlemeler kaydettiği yıllardır. Ülkeler arasındaki heterojenlik ve Birlik düzeyinde yükselen işsizlik Birliği'nin bu konuya daha fazla eğilmesine sebep oldu ve Komisyon başkanı Delors Komisyonda Avrupa'da işsizliğin nasıl düşürüleceği konusunu gündeme getirdi. Böylece Avrupa Birliği'nde artık somut adımlar atılmaya başlandı.

III. AVRUPA BİRLİĞİ'NDE İŞSİZLİĞİN DEĞİŞEN BOYUTU

1970 ve 1980'lerin işsizlik sorunu, Avrupa işgücü piyasalarına yeni özellikler getirmiştir. 1980'li yılların ortalarından itibaren artık enflasyon düşmeye başlamış, ancak işsizlik hala yüksekti, daha da önemlisi doğal işsizliğin yani arızı ve yapısal işsizlik de yüksek düzeylerde seyretmekteydi. Birçok ekonomist bu durumu açıklamaya çalışan incelemeler yayınladı. Ama bunların arasında en önemlisi Yeni Keynesyenlerin getirdiği açıklamadır. Bu açıklama bir anlamda işsizliğin işsizliğe yol açması da diyebileceğimiz histerisis etkisidir. Avrupa'da ortaya çıkan bu etkinin sebepleri olarak da birçok neden görülmüştür. Öncelikle yukarıda anlatılan piyasadaki katılık sebeplerinden yüksek vergiler, asgari ücret, sendikalar ve toplu pazarlık, istihdam korumaları gibi faktörler Avrupa'da işsizlikte bir direngenlik oluşmasına yani histeresise yol açmıştır. Avrupa'da histerisisin ortaya çıkması konusunda en çok üstünde durulan neden, toplam talepte başlayan artış ve durgunluğu izleyen genişleme dönemi göz önüne alındığında, bu dönemde içeridekilerin ücretlerinin artması ve dışarıdakilere olan talebin artmaması sonucu dışarıdakilerin uzun zaman işsiz kalmasıdır.¹⁰⁰. Buna içeridekiler dışarıdakiler sorunu denir. Başka grup neden ise işçilerin sorunları başlığı altında açıklanabilir. “İşsiz kaldıkları dönemde işçiler yeteneklerini kaybedebilirler, teknolojinin gelişmesi ve yeni üretim tekniklerinin ortaya çıkması nedeniyle yeni işlere adapte olamayabilirler. Bu nedenlerden dolayı işçiler işverenlerin ayrımcılığı ile karşılaşabilirler veya artık iş aramayı durdurmaya karar verebilirler”¹⁰¹. Ayrıca bu dönemde işsizlik sigortası ödemeleri süresi uzun olan ülkelerde histerisisin fazla olması da dikkat çeken başka bir husustur.¹⁰² Bir başka neden de bu dönemde enflasyonu düşürmek için uygulanan

¹⁰⁰ M.Dobbie, “Hysteresis on Unemployment”, **Macquaire Economics Research Papers**, 1997, s.8.

¹⁰¹ R.Jackman, “European Unemployment Why is so High and What Should Be Done About It?” , **Reserve Bank of Australia Conference Paper**, 1998, s.50.

¹⁰² Valeria Symes,a.g.e., s.11.

sıkı para politikasıdır. Bu nedenle bu dönemde ortaya çıkan ters talep şoku nedeniyle zaten yüksek olan işsizlik düzeyi arttı ve işsizlik oranlarında yaşanan histerisise katkı yaptı.

Avrupa’da 1980’lerin işsizlik sorunu işsizliğe farklı bir özellik daha getirmiştir. Bu da artık işsizliğin, işsiz kalınan süre bakımından incelenmesine neden olan uzun dönme işsizlikteki artıştır. Aslında histerisis konusu ile iç içe olan bu konu artık işsizlik oranından daha önemli bir kıstas olmuştur. Çünkü uzun dönemli işsizlik oranlarının doğal işsizlik oranlarını yükseltmesinin açıklaması yukarıda değinilen işsizlik histerisisidir¹⁰³. 1975’den sonra uzun dönem işsizlik oranında sürekli bir artış görülmeye başlanmıştır. Bundan önceki dönemlerde uzun dönem işsizlik oranı için 6 ay ve üstü belirleyici iken 1980’lerde 12 ay ve üstü daha belirleyici olmuştur. Örneğin 1960’larda 6 ay ve üstü sürede uzun dönem işsizlik oranı Avrupa Birliği’nde işgücünün % 0,5’i kadardı¹⁰⁴. 1985 yılında, 12 ay ve üstü sürede Avrupa Birliği’nde işsiz olanların sayısı işgücünün %5’i kadardı.¹⁰⁵ 1975’ten sonra ama asıl olarak 1980’den sonra Avrupa’daki işsizlik artık işsizliğin süresi ile belirlenmeye başlamıştı.

Aslında uzun dönem işsizlik oranı işsizliğin doğal oranına yakın bir kavramdır. İşsizliğin doğal oranı geçici ve yapısal işsizlerden oluşur ve uzun dönem işsiz olanlar da aslında artık yapısal işsizleri ve uzun bir dönem geçici işsiz grubunda yer alan işsizleri kapsamaktadır. Avrupa’da bu dönemdeki uzun dönem işsizlik oranlarına bir çarpıcı örnek vermek gerekirse Belçika’da 1975 de toplam işsizlikte uzun dönem işsizlerin oranı %30’larda¹⁰⁶ iken 1989 yılına geldiğimizde %75lere ulaşmıştır, Almanya’da ise 1975de %10 civarındaki iken 1989 yılına geldiğimizde %50lere gelmiştir, Fransa ve İngiltere’de de yaklaşık 3 kat bir artış olmuştur¹⁰⁷. 1990

¹⁰³ Rudiger Dornbush ve Stanley Fisher, a.g.e., s.518

¹⁰⁴ Lars Ljungqvist ve Thomas J. Sargent, “The European Unemployment Experience” **CEPR Discussion Paper**, 2002, s.6 (Sinfield, Adrian “The Long-Term Unemployed: A Comparative Survey,” Employment of Special Groups, No. 5, OECD, Paris, 1968 den aktarma) www.cepr.org/pubs/dps/DP3543.asp.

¹⁰⁵ J. Sexton, “Long Term Unemployment: The International Perspective”, (Dyson Kenneth. **Combatting Long Term Unemployment**, Routledge, 1989, London’dan alıntı), s.30.

¹⁰⁶ Belçikanın 1960’larda da uzun dönem işsizlik oarları diğerlerine göre zaten yüksekti.

¹⁰⁷ Veriler J. Sexton,a.g.m.,s.32 ve OECD, **Employment Outlook**, 1997, Table Q’dan alınmıştır.

ve 2000’li yıllarda bu döneme oranlara uzun dönem işsizlerin sayısı azalmasına rağmen yüksek düzeylerde seyretmekteydi. AB’de 1990–2000 yılları arasında ortalama % 50 olan işsizlik oranı 2005 yılında %45 olarak gerçekleşmiştir.

Uzun dönem işsizlik oranı yukarıda belirtildiği gibi özellikle 1980’lerin sonuna doğru işsizlikteki histeresis olgusu ile birlikte gitmiştir. Dolayısıyla histerisise yol açan nedenler uzun dönem işsizliğe de yol açmıştır. Özellikle sonsuz sürelerde verilen işsizlik ödemeleri böyle bir işsizliğin çıkmasının en büyük sebebi olmuştur. İşsiz kalan kendine cazip gelmeyen işte çalışmamakta belli bir süre geçtikten sonra çalışmak istediğinde bu kadar süre işsiz kalması sebebiyle ne işçi eskisi gibi çalışabilir veya bu elindeki yeteneği ile iş bulur ne de işveren bu işçiye ister. Bunun gibi iş aramadan vazgeçme, umutsuzluk hissi, iş hakkında bilgi ve yeteneğinin azalması ve işverenin ayrımcılığı gibi işsizlik süresinin uzamasına, Avrupa Birliği’nde yaklaşık olarak işsizlerin yarısının uzun dönemli işsiz olmasına sebep olan nedenler konusunda 1980’lerin ortalarından itibaren başta İngiltere olmak üzere bazı ülkeler çeşitli reformlar yapmıştır. Bu reformların sonucu uzun dönem işsizlik oranlarında azalmalar görülmüştür. Ama önemli olan Birlik düzeyinde önlemler alarak ülkelerde ortak bir politika uygulanması ve böylece rekabet edilmesi açısından ülkelerin birbirlerine yakın olma gerekliliği idi. Zaten bunlarla ilgili Birlik düzeyinde çalışmalar da 1990’lardan sonra daha net bir şekilde görülebilmektedir. Sadece bu reformlar yapılırken uzun dönemli işsizliğin önemi göz önüne alınmamıştır ayrıca enflasyon politikalarının uygulanması bakımından da uzun dönem işsizlik oranları önemsenmemiştir. Layard’a göre Uzun dönem işsizliğin enflasyonu etkilememesinin nedeni uzun dönem işsizler boş olan işleri doldurmak açısından etkin görülmezler ve enflasyonu dizginlemek açısından da bir etkileri yoktur¹⁰⁸. Bununla ilgili politikalar ise 1970’li ve 1980’li yıllardan ziyade özellikle “...büyümenin tek başına işsizlik sorununu çözmediği, işsizliğin yapısal niteliğinin önemli boyutlar kazandığı...”¹⁰⁹ ve Birliğin istihdam konusunu daha çok önemseydiği 1990’lı ve 2000’li yıllarda görülmektedir.

¹⁰⁸ R. Layard , “Unemployment: The Way Forward For Europe”, **London School of Economics Occasional Paper**, 1994, s.4.

¹⁰⁹ Berrin Ceylan Ataman(b), “İşsizlik Sorunu ve Türkiye’nin Avrupa Birliği İstihdam Stratejisi’ne Uyumu”, **TİSK Dergisi**, Ekim 2003, s.24.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

AVRUPA BİRLİĞİ'NDE İŞGÜCÜ PİYASASINA YÖNELİK

DÜZENLEMELER VE İSTİHDAM POLİTİKASI

Avrupa Ekonomik Topluluğu'nu kuran 1957 Roma Antlaşması'ndan bugüne kadar Antlaşmalarda işgücü piyasası ile ilgili konular yer almıştır. Ancak, bu konudaki çalışmalar çok ağır ilerlemiştir. Avrupa Ekonomik Topluluğu kurulurken asıl amaç, ekonomik örgütlenmedir, sosyal bütünleşme ekonomik bütünleşmenin sonucu olarak kendiliğinden ortaya çıkmıştır¹¹⁰. Ancak Roma Antlaşması'nda, işgücü piyasaları ile ilgili düzenlemeler hiç yok da değildi. 1975'li yıllardan itibaren AB'de artan işsizlik sorunu, buna yönelik politika gerekliliği çeşitli platformlarda söz konusu olsa da, somut adımlar atılamamıştır. Tüzük ve yönergelerle işgücü piyasalarına yönelik düzenlemeler yapılmaktaydı, ancak istihdam konusuna yönelik çalışmalar fazla değildi ve pasif istihdam politikası niteliğindedir.

1993 yılında Beyaz Kitap'ın yayınlanmasıyla AB'de istihdam konusuna bakış açısı değişmiş ve bu konuya ilk defa bu derecede önem verilmiştir. Bundan sonra istihdam politikaları daha ziyade aktif istihdam politikası niteliğinde oldu. Daha sonra gelen çalışmalar hem daha geniş kapsamlı hem de etkisi daha fazla olan çalışmalardı. Özellikle Amsterdam Antlaşması, Lüksemburg Zirvesi ile oluşturulan Avrupa İstihdam Stratejisi ve Lizbon Stratejisi, AB'nin bugünkü istihdam politikasının oluşumunda belirleyici olmuşlardır. Sürekli gelişen bir yapı olarak oluşturulmuş Avrupa Birliği İstihdam Politikasına ilişkin ara dönem değerlendirmeleri yapılmakta ve her yıl "İstihdamı Yönlendirici İlkeler" Raporu yayınlanmaktadır. Bu bölümde işgücü piyasaları ile ilgili yasal düzenlemeler ve uygulamalar incelenecektir.

¹¹⁰ Mesut Gülmez, **Avrupa Birliği'nde Sosyal Politika**, Türkiye-AB Sendikal Koordinasyon Komisyonu Yayınları, Ankara, s.172 .

I. AVRUPA BİRLİĞİ'NDE KURUCU ANTLAŞMALARDA İŞGÜCÜ PİYASASI

A. ROMA ANTLAŞMASI

1957 yılında imzalanarak 1958 yılında yürürlüğe giren, Avrupa Ekonomik Topluluğu'nu kuran Roma Antlaşması, bir ekonomik işbirliği antlaşmasıdır. Antlaşma'da işgücü piyasası politikaları ile ilgili düzenlemeler vardır ancak Topluluğa genel yetki tanınmaması sebebiyle etkili değildir. Antlaşmada sosyal politika başlıklı bir bölüm (md.117-md.128) olmasına rağmen, Antlaşmaya işgücü piyasaları açısından bakıldığında, sosyal politika Antlaşma'nın esasını oluşturmadığı söylenebilir. Roma Antlaşması'nda, yaşam ve çalışma koşullarının iyileşmesi ile bu konuda üye devletlerin aralarındaki uyumlaştırmanın sağlanması amaçlanmıştır. Ayrıca bu sürecin, sadece sosyal sistemlerin uyumlaştırılmasını sağlayacak olan ortak pazarın işleyişinden değil, bu Antlaşma'daki hukuki kurallar, düzenlemeler ve idari faaliyetlerin yakınlaşmasından kaynaklanacak bir gelişme olduğu da belirtilmiştir.

Roma Antlaşması'nda, ilk olarak sosyal mevzuatın yakınlaştırılması konusunda Konsey'in yönergeler kabul edebileceği belirtilmiştir. Ayrıca, sosyal konularda işbirliği yapılması öngörülen birtakım konular belirlenmiştir. Bunlardan bazıları istihdam, iş hukuku ve çalışma koşulları, mesleki eğitim ve uzmanlaşmadır.

Roma Antlaşması'nda işgücü piyasaları ile ilgili olarak Birliğe genel bir yetki tanınmayıp, istisnai bazı konularda yetkiler tanınmıştır. Bunlar da serbest dolaşım, mesleki eğitim, Avrupa Sosyal Fonu konularıdır.

Antlaşmada ortak pazar amacının gerçekleştirilmesinde araç olarak belirlenen dört serbest dolaşım düzenlemesinden biri olan işgücünün serbest dolaşımı ile ortak pazarın sağlanması yanında, yüksek istihdam veya en iyi istihdam sağlanmak istenmiştir. Bu dönemde, Avrupa genelinde büyük bir işsizlik olmamasına rağmen,

kuzeydeki işgücü ihtiyacı güneydeki işgücü fazlası nedeniyle bir dengesizlik vardı¹¹¹. Serbest dolaşımın sağlanmasının ortak pazar oluşturulması dışında, bu soruna da çözüm getireceği düşünülmüştü.. Anlaşmanın 48. ve 51. maddeleri arasında düzenlenen serbest dolaşımın dört ögesi vardır. Birincisi açık işlere başvurma hakkı, ikincisi yer değiştirme hakkı, üçüncüsü oturma hakkı ve dördüncüsü yerleşme hakkıdır. Antlaşmada, bu dört ögenin kademeli olarak 12 yıllık geçiş döneminin sonunda bütünüyle sağlanacağı hedeflenmiştir. Bunun, Konsey tüzük ve yönergeleri yoluyla sağlanması da Antlaşma'da düzenlenmiştir. Dolayısıyla serbest dolaşım hakkında daha geniş düzenlemeler tüzükler ve yönergelerle sağlanmıştır. Ancak, iki konuda Antlaşma ayrıntılı düzenlemeler yapmıştır. Bunlardan biri, genç işçilerin serbest dolaşımı ve dolaşım içindeki işçilerin sosyal güvenlik hakkıdır. Bunlardan genç işçilerin serbest dolaşımı ile ilgili düzenleme ile genç işsizlik sorununu önlemek için gençlere öncelik verilerek işsizlikle mücadele sağlanmaya çalışılmıştır.

Serbest dolaşımla ilgili olarak Konsey tarafından 1961 yılından itibaren çeşitli tüzük ve yönergeler çıkarılmıştır. 1961 yılından 1964 yılına kadar geçerli olan 15 sayılı Tüzük ve Yönerge ile serbest dolaşım konusunda ilk adım atıldı. Bu tüzük ve yönerge çalışma ve oturma izni alınmasına yönelikti. 1964 yılında çıkarılan 38/64 sayılı Tüzükle ikinci aşamaya geçildi. Birlik üyesi devletin bir vatandaşı, diğer bir Birlik üyesi devlette çalışma hakkına sahip olduğu bu Tüzükle düzenlenmiştir. 1968 yılında işgücünün serbest dolaşımının sağlanmasındaki son aşamaya yönelik ve bu konuda temel olan 1612/68 sayılı Tüzük ve 68/360 sayılı Yönerge çıkarılmıştır. Bu düzenlemeler ile serbest dolaşıma ilişkin önceki kısıtlamalar kaldırılarak, tek bir Birlik işgücü piyasası yaratılması yönünde hükümler getirilmiştir. Bununla birlikte, Birlik üyesi devletlerdeki işçiler, Birlik içinde diledikleri ülkede iş bulup, çalışma hakkı elde ettiler. Ancak, bu konudaki amaç bir yıl erken sağlanmış olmasına rağmen tam serbestleşme olmamıştır¹¹². Dolayısıyla, yasal düzenlemeler burada bitmemiş ve bundan sonra da birçok düzenleme yapılmıştır. 1970 yılında 1251/70 sayılı Yönerge ile işçilerin ikametgâh hakkının istihdam edildikten sonrada devam edeceği

¹¹¹ R. Elliot, a.g.e, s.470.

¹¹² Ahmet Gökdere, **Avrupa Toplulukları ve Türkiye İle İlişkileri**, Ankara Üniversitesi Basımevi, Ankara , 1991, ss.179-185.

düzenlenmiştir. 1971 yılında 1408/71 sayılı Tüzük ile sosyal güvenlik sistemlerinin koordinasyonu düzenlenmiştir.

1972 yılında Birlikte kişilerin serbest dolaşımında tam serbestleşme sağlanması amacıyla Ülkeler Arasında İş Başvuruları ve Olanaklarının Eşleştirilmesi İçin Avrupa Sistemi (SEDOC) kuruldu¹¹³. 1996 yılında da Komisyon istihdam çalışmalarının bir parçası olarak SEDOC'un yerini alacak Avrupa İstihdam Servisleri'ni (EURES'i) kurdu. EURES, Birlik içindeki mevcut istihdam olanaklarına, yaşam ve çalışma koşullarına ilişkin veritabanına ulaşımı sağlayan bir bilgisayar ağı olarak hizmet verir¹¹⁴. 1978 yılına gelindiğinde ise işçilerin serbest dolaşımı kavramının genişlediği ve 78/148 sayılı Yönerge ile kendi adına çalışanlarında serbest dolaşım hakkının tanındığı görülmektedir.

Roma Antlaşması'ndaki işgücü piyasasındaki ikinci düzenleme, işçilerin istihdam fırsatlarını geliştirmek ve yaşam koşullarının artmasına katkıda bulunmak amacıyla Avrupa Sosyal Fonu'nun kurulmasıdır. Antlaşmada, 123–128. maddeler arasında düzenlenmiştir. Serbest dolaşım ile işgücünün coğrafi hareketliliğinin sağlanması amaçlanırken, Avrupa Sosyal Fonu ile işgücünün "...hem coğrafi hem mesleki hareketliliğinin sağlanması..."¹¹⁵ amaçlanmıştır. Bu dönemde, işletmeler kendini yeni tekniklere uyarlarken, işçilerin de mesleki uyarlama gerekliliği ortaya çıkmıştır. Bu durumda, Avrupa Sosyal Fonu'nun görevi de işçilerin yeni meslek bulma ya da uyum sağlama ve işletmelerin uyarlamasını sağlama amacıyla mali ve parasal kaynak sağlamaktır¹¹⁶. Bu yapılanma ile çalışanların mevcut işlerini koruması, istihdam edilmeyenlerin piyasadan dışlanmalarının önlenmesi için mesleksi eğitim ile yeni becerilere sahip olması hedeflenmiştir. "İlk yıllarda işsizliğin sorun olmaması sebebiyle, daha çok üye devletlerin mesleki eğitim ve işe yerleştirme programları için kullanılmış¹¹⁷ olan Fon, "Sonraki yıllarda yaşanan petrol krizlerinin neden olduğu işsizlik bunalımından kurtulmak için araç olarak görülmüş ve

¹¹³ Ahmet Gökde, a.g.e., s.188.

¹¹⁴ Desmond Dinan (a), **Avrupa Birliği Ansiklopedisi**, Kitap Yayınevi, İstanbul, 2005, Cilt 1, s.135

¹¹⁵ D. Gitterman, "European Integration And Labour Market Cooperation: A Comparative Regional Perspective", **Journal of European Social Policy**, London, 2003, s.106.

¹¹⁶ Robert. R.Geyer, **Exploring European Social Policy**, Polity Press, Cambridge, 2000, s.33.

¹¹⁷ M. Koray, a.g.e., s.275.

kullanılmıştır”¹¹⁸. 1971 yılında Konsey kararı ile Fon’un daha etkin kullanılması amacıyla çeşitli reformlar yapılması öngörülmüştür. Bu yapılan reformlardan istihdam politikası bakımından en önemlileri, Fon’un özellikle daha az gelişmiş bölgelerde, tarım ve tekstil sektörü ile kömür ve çelik endüstrilerinde kullanılmasına ek olarak daha ziyade engelli, kadın ve genç işçiler için kullanılmasına yönelik reformlardır¹¹⁹. 1980’lere gelindiğinde Birlik düzeyinde işsizliğin %10’lara yaklaşması ve 25 yaş altında gençlerin %40’ının işsiz olması nedeniyle Fon’a daha fazla ihtiyaç duyulmuştur ve Konsey, 1984’de “...Fon kaynaklarının %75’inin gençlere, özellikle mesleki eğitim için ve az gelişmiş bölgelerde kullanılmasına”¹²⁰ karar vermiştir.

Roma Antlaşması’ndaki sosyal politika ile ilgili son düzenleme ise, Antlaşmada tek madde ile 128. madde düzenlenen mesleki eğitim konusudur. Bu konunun diğer iki düzenlemeden farkı sosyal politika açısından belirlenen tek ortak politika olmasıdır. Ancak burada ülkelere müdahale söz konusu değildir, sadece genel ilkeler açısından ortak politika söz konusudur. Mesleki eğitim politikasının amacı mesleki uyum değil mesleki eğitimidir yani işgücü piyasasına katılacak olanların hizmet öncesinde, işe girmeden önce, yetiştirilmesi ve eğitilmesidir¹²¹. Bu da, Avrupa Birliği’nin genç istihdama verdiği önemi açıkça göstermektedir.

B. AVRUPA TEK SENEDİ

1986 yılında imzalanan 1987 yılında yürürlüğe giren Avrupa Tek Senedi, Roma Antlaşmasında bazı değişiklikler yapmıştır ve yeni bazı konular da eklemiştir. Avrupa Tek Senedi ile hedeflenen tek pazarın gerçekleştirilmesi amacıyla Avrupa Komisyonu’na, sosyal politika konusunda bazı görevler verilmiştir. Buna göre, eğer üye devletler arasında ortak pazarın sağlanması açısından uyumsuzluk var ise Komisyon, üye devletler arasındaki uyumsuzlukları gidermek için üye devletlerle

¹¹⁸ O.Blanchard, J.Wolfers, a.g.m, s.23.

¹¹⁹ Robert R.Geyer, a.g.e., s.137.

¹²⁰ Council Decision, 83/516

¹²¹ Mesut Gülmez, ,a.g.e., s.16

görüşme yapar. Bu görüşme anlaşma ile sonuçlanamazsa Komisyon'un, Konsey'e yönerge çıkarması için teklifte bulunabileceği düzenlenmiştir. Tek Senet'in bir başka katkısı ise 118(a) maddesi ile Birliğin sosyal alandaki yetkisini genişletmesi ve böylece işçi sağlığı ve güvenliği konusunda, Konsey'in nitelikli çoğunlukla karar verebilmesidir.

Tek Senet ile ilk defa, serbest dolaşım hakkından yararlanacak olanlar "vatandaşlar" ibaresi ile belirtilmiştir. Bundan sonra da 1990 yılında 90/364, 90/365 sayılı, 1993 yılında 93/96 sayılı üç Yönerge ile sırasıyla, yeterli mali kaynağa sahip kişilere, memurlar ve emeklilere, öğrencilere serbest dolaşım hakkı verilmiştir. Ayrıca Tek Senet 7(a) maddesinde kişilerin serbest dolaşımının 31 Aralık 1992 tarihine kadar sağlanması da düzenlenmesine rağmen bu hedefe ulaşılamamıştır.

Avrupa Tek Senedi, Avrupa Sosyal Fonu'nda reform yaparak ekonomik ve sosyal uyumu güçlendirmede Fon'un bir araç olarak görüleceğini düzenlemiştir. Ayrıca, önceden en çok katkı yapan ülkenin daha fazla yararlandığı Fon, Tek Senet 130(a) maddesi ile ileri ülkeler ile geri kalmış ülkeler arasındaki uçurumu kapatmanın da bir aracı olarak görülmüştür. Ayrıca 1988 yılında Avrupa Sosyal Fonu, diğer fonlarla birleştirilerek Yapısal Fon haline geldi ve buna göre amaçları belirlendi. Bu dönemdeki işsizlik soruna paralel olarak, uzun dönem işsizlikle mücadele ve genç insanları istihdama sokmak amacıyla Fon'un kullanılması bu amaçlardan biri olarak kabul edilmiştir.

Sosyal diyalog, Avrupa Birliği'nin sosyal ortaklarının yani işveren ve işçi kesimi temsilcilerinin sosyal politika ile ilgili konularda anlaşma sağlamak için yürüttükleri müzakerelerdir. İşgücü piyasaları bakımından önemli bir yapı olan sosyal diyalog, Tek Senet ile 118(b) maddesinde resmi nitelik kazanmıştır. Antlaşmada bu diyalogun Komisyon önderliğinde, sözleşme niteliği kazanabileceği belirtilmiştir. Sosyal ortaklar işçi ve işverenlerdir. İşverenler, Avrupa Sanayi ve İşveren Konfederasyonu Birliği (UNICE-Union of Industrial and Employer's Confederations Of Europe) ve Kamu İşletmeleri Avrupa Merkezi (CEEP-European

Centre of Enterprises with Public Participation)'dir. İşçi tarafında da üç tane oluşum vardır: Avrupa Sendikalar Konfederasyonu, Kadrolar Avrupa Federasyonu, Bağımsız sendikalar Federasyonu. Bunların içinde en önemlisi olan Avrupa Sendikalar Konfederasyonu (ETUC-European Trade Union Confederation) bir baskı grubu olarak çalışanların çıkarlarını savunur, çalışanların sözcüsüdür¹²². Sosyal ortaklar tarafından oluşturulan sözleşme niteliğindeki kaynaklar öncelikle sosyal ortakların inisiyatifinde çıkarılır. Bununla sosyal ortaklar birliğin işleyişine ve çalışmalarına katılmaktadır. Sosyal ortaklar arasında imzalandığı zaman doğrudan doğruya hukuksal bağlayıcılığı olmayan bu belgeler, Konsey kararıyla hukuksal bağlayıcılık kazanıp yönerge olarak Birlik belgesi haline dönüşebilir. Bu süreç 1995'te işlemeye başlamıştır. Bu şekilde yapılan birçok yönerge vardır. 2002 yılında sosyal ortaklar, sosyal diyalog için tek bir grup oluşturulması konusunda bir çerçeve teklif etmişlerdir. Bunun üzerine 2003 yılında Konsey kararı ile, sosyal ortakların istediği grup, Büyüme ve İstihdam Hakkında Üç Taraflı Sosyal Zirve adı altında kurulmuştur¹²³.

C. AVRUPA BİRLİĞİ ANTLAŞMASI

1992 yılında imzalanan ve 1993 yılında yürürlüğe giren Avrupa Birliği Anlaşması (Maastricht Antlaşması) ekonomik ve parasal birliğe geçilmesi, Avrupa vatandaşlığı statüsünün belirlenmesi, güvenlik ve dış politika alanlarında ortak hareket edilmesi ve Topluluğa bazı alanlarda daha fazla yetki tanınması konularında yeni düzenlemeler öngörmüştür. Antlaşma'da, sosyal konular yerine ekonomik ve siyasi niteliği daha ağır basan konularda sıkı bir işbirliği öngörüldüğü açıkça görülmektedir. Ancak, Antlaşma ile sosyal politikalar konusunda önemli gelişmeler de yaşanmıştır. Sosyal politika başlıklı bölüm genişletilmiş ve eğitim ve gençlik konuları da eklenmiştir. Avrupa Birliği Antlaşması, işgücü piyasası ile ilgili olarak Roma Antlaşması'na getirdiği değişiklikler yanında eklemeler de yapmıştır. Birlik'in yaşam düzeyi ve kalitesinin yükseltilmesi, ileri istihdam ve koruma düzeyi, ekonomik ve sosyal uyum ve diğer ekonomik hedeflerin gerçekleştirilmesi için Birlik

¹²² Mesut Gülmez, a.g.e., s.68

¹²³ http://europa.eu.int/comm/employment_social/social_dialogue/dialogue_en.htm (17.09.2005)

faaliyetlerini ve Birlik ortak politikalarını uygulamak, ekonomik parasal birlik ve ortak pazarı kurmak görevlerinin yerine getirilmesi gerekliliği düzenlenmiştir.

Avrupa Birliği Antlaşması'nın önemli düzenlemelerinden biri, Konsey'in serbest dolaşım ile ilgili nitelikli çoğunlukla yaptığı düzenlemelerde işbirliği usulü yerine ortak karar usulünü kullanarak karar alması düzenlemesinin getirilmesidir.

Antlaşma ile Avrupa Sosyal Fonu, sosyal politika alanlarından biri haline gelmiş ve Fon'un amaçlarına eklemeler yapılmıştır. Böylece endüstriyel değişim ve üretim sistemindeki değişimlere uyum sağlanması Fonun yeni amaçlarından biri olmuştur. . 1993 yılında da Avrupa Para Birliği'nin sağlanması için yeni bir Uyum Fonu, yapısal fonlar iki katına çıkarılarak, kabul edildi. Daha az gelişmiş ülkelere kaynak sağlaması öngörülen bu Fonla sadece parasal birlik sağlanması için değil, ayrıca Parasal Birlik kriterlerinin üye ülkelerde yarattığı sorunları da azaltmak amaçlanmıştır. Bu anlamda işgücü piyasalarında yaşanan sorunlarda da bu Fondan yararlanılmıştır. Bunun yanında, Avrupa Sosyal Fonunun da dahil olduğu Yapısal Fonların görevleri de ayrıca devam etmiştir.

Avrupa Birliği Antlaşması, mesleki eğitim ile ilgili kapsamlı bir düzenleme yapmıştır ve bu alanda Birliğin amaçlarına eklemeler yapmıştır. Bunlar 126. maddede şöyle sayılmıştır: Mesleksel eğitim ve yeniden eğitim ile endüstriyel değişim ile endüstriyel değişimlere uyum sağlamayı kolaylaştırma, işgücü piyasasına mesleksel bütünleşmeyi kolaylaştırmak için ilk ve devamlı mesleksel eğitimi geliştirme, mesleksel eğitime girişi kolaylaştırmak ve öğretmenlerin eğitilenlerin özellikle de gençlerin hareketliliğini desteklemek, öğretim ve eğitim kurumları arasında işbirliği sağlamak, üye devletlerin eğitim sistemlerinde bilgi ve tecrübe değişimini geliştirmektir. Avrupa Birliği Antlaşması, bunun yanında Sosyal Politika başlığına eğitim ve gençlik konularını da eklemiştir.

Bu Antlaşmada sosyal politika açısından önemli bir katkı da Antlaşmaya ek olarak kabul edilen "Sosyal Politikaya İlişkin Protokol" ve buna ekli 11'ler

anlaşması denilen İngiltere dışında kalan üye ülkelerin imzaladığı Sosyal Politika Anlaşması'dır. İngiltere'nin işgücü piyasalarındaki serbestleşme politikasını engelleyebileceği düşüncesiyle imzalamaması nedeniyle bu anlaşma, imzalayan 11 devlet için bağlayıcı olmuştur¹²⁴. Ancak daha sonra bu anlaşma, Amsterdam Antlaşması'na dahil edilmiş ve böylece üye devletler için bağlayıcı hale gelmiştir.

D. AMSTERDAM ANTLAŞMASI

1997 yılında imzalanan, 1999 yılında yürürlüğe giren Amsterdam Antlaşması işgücü piyasaları ile ilgili düzenlemeler bakımından diğer düzenlemelerden en kapsamlı olanıdır. Antlaşma ile Birlik düzeyindeki sosyal politika uygulamaları daha da derinleşmiştir¹²⁵. İstihdamın ayrı bir başlık altında düzenlenmesi, Avrupa Birliği sosyal politikası için yeni görevler eklenmesi, İngiltere'nin çekinceyi kaldırması üzerine tüm üyeler tarafından kabul edilmiş Sosyal Politika Protokolü'nün Antlaşma'daki sosyal politika başlıklı bölümle bütünleştirilmesi Antlaşma'nın önemli düzenlemeleridir.

Amsterdam Antlaşması, Sosyal Politika başlıklı bölüme yeni eklemeler ve değişiklikler yapmıştır. Bu eklemelerin bir kısmı, Sosyal Politikaya İlişkin Protokol ve buna ekli anlaşmanın aynen Antlaşmaya aktarılması ile oluşturulmuştur. Antlaşmada Topluluğa verilen geniş yetki alanının üye devletlerle birlikte kullanılacağı düzenlenmiştir. Antlaşmanın 136. maddesine göre, Birlik ve üye devletlerin sosyal alanda hedefleri; istihdamı geliştirme, sürekli ve yüksek istihdama ulaşmayı sağlayacak insan kaynaklarını geliştirme, yaşam ve çalışma koşullarını iyileştirme, daha uygun sosyal koruma, sosyal diyalog, dışlamalarla mücadele olarak düzenlenmiştir. Ayrıca aynı maddede bu yetkiye sınırlama getirilmiştir. Buna göre, Birliğin ve üye devletlerin önlemleri alırken ulusal uygulamalardaki çeşitliliği ve Birlik ekonomisinin rekabet gücünün korunmasının göz önüne alınması gerekir.

¹²⁴ Mesut Gülmez, a.g.e., s.105.

¹²⁵ Berrin Ceylan Ataman(c), "Avrupa Birliği Sosyal Politikasının Temel Prensipleri", 2005, (Berrin Ceylan Ataman(c), **Avrupa Birliği İstihdam ve Sosyal Politikası**, Ankara Üniversitesi Basım Evi, Ankara, 2005'den alıntı) s.14.

Böylece, Birliğin yetkili olduğu alan bu kısıtlamalarla belirlenmiştir. Ayrıca Birliğin yukarıda sayılan hedeflere ulaşması için, işçi sağlığı ve güvenliğini korumak için özellikle işin çevresini geliştirme, çalışma şartları, işçilerin bilgi ve danışma sistemleri, işgücü piyasasından dışlanan kişilerin piyasaya tekrar dönmesi, işgücü piyasalarındaki fırsatlar ve işyerindeki davranışlar bakımından kadın ve erkek arasındaki eşitlik konularında, üye devletlerin faaliyetlerini desteklemesi ve onlarla uyumlu olması gerektiği de 137. maddede düzenlenmiştir. Bunu sağlamak için Konsey yönergeler aracılığıyla, Parlamento ile ortak karar verme usulüyle, Ekonomik ve Sosyal Komite ve Bölgeler Komitesine danışarak nitelikli çoğunlukla hareket eder. Konsey bir de bazı sosyal alanlarda üye devletler arsında işbirliğini özendirmeye yönelik önlemler alır. Son olarak Konseyin oybirliği ile karar vereceği alanlar vardır. Bunlar; sosyal güvelik ve işçilerin sosyal güvelik ve koruması, iş sözleşmesinin sona ermesi durumunda işçinin korunması, işçi ve işverenlerin çıkarlarının temsili ve korunması, yasalara uygun olarak Birlikte ikamet eden üçüncü ülke uyrukluların istihdam koşulları, Sosyal Fona ilişkin kurallar saklı kalmak kaydıyla istihdam yaratma ve geliştirmeye mali katkılardır.

Antlaşmanın sosyal politika anlaşması dışında getirdiği başka yenilikler de vardır. Sosyal politika konusunda amaçlarına ulaşması düşüncesiyle, Komisyon'un üye devletlerin bazı alanlardaki faaliyetleri arasındaki koordinasyonu kolaylaştırması ve bu alandaki işbirliğini özendirmesi gerekliliği belirtilmiştir. Antlaşmada belirtilen bu alanlar, istihdam, iş hukuku, temel ve ileri mesleksel eğitim, sosyal güvenlik, meslek kazaları ve hastalıkların önlenmesi, mesleksel hijyen, sendikalaşma ve toplu sözleşme hakkıdır. Komisyon bu amaçla üye devletlere görüşler sunarak, onlarla çalışmalar yaparak, hem ulusal düzeydeki problemlerde, hem de uluslararası organizasyonlardaki teşebbüsleri konusunda danışmanlık sağlayarak yakın ilişki kurar.

Her üye devletin kadın ve erkekler arasında eşit çalışma prensiplerini uygulaması, Konsey'in bu konuda nitelikli çoğunlukla karar vererek tedbirler alması da Amsterdam Antlaşması ile düzenlenen sosyal politika alanlarından biridir. Ayrıca

sosyal politika konusunda,143. maddede Komisyonun her yıl Antlaşmadaki amaçlara ulaşma bakımından ilerleme hakkında bir rapor hazırlaması da düzenlenmiştir.

Ayrıca Amsterdam Antlaşması'na, 136. madde ile “Birlik ve üye devletler, Avrupa Sosyal Şartı ve Topluluk Şartı'ndaki sosyal hakların farkındadırlar” diye bir düzenleme eklenerek Avrupa Sosyal Şartı ve Topluluk Şartı da, bağlayıcı düzenlemeler haline gelmiştir. Avrupa Sosyal Şartı, 1961 yılında, Avrupa Konseyi¹²⁶ tarafından kabul edilmiştir. 1991'de “Avrupa Sosyal Şartı Değişiklik Protokolü”, 1995 'de Ek Protokol, 1996'da “Gözden Geçirilmiş Avrupa Sosyal Şartı” imzalanmıştır. Ancak “Gözden Geçirilmiş Avrupa Sosyal Şartı” ile birlikte 1961 Avrupa Sosyal Şartı da yürürlükten kalmıştır. Avrupa Sosyal Şartı'nın düzenlediği sosyal haklardan önemli olanları; çalışma hakkı, adil çalışma koşulları hakkı, güvenli ve sağlıklı çalışma koşulları hakkı, adil bir ücret hakkı, mesleğe yöneltilme hakkı, mesleki eğitim hakkı, çocukların ve gençlerin sosyal, yasal ve ekonomik korunma hakkı, diğer akit tarafların ülkelerinde gelir getirici bir iş edinme hakkı, çalışan göçmenlerin ve ailelerinin korunma ve yardım hakkı, istihdam ve meslek konularında cinsiyete dayalı ayırım yapılmaksızın fırsat eşitliği ve eşit muamele görme hakkı, bilgilendirilme ve danışılma hakkı, çalışma koşullarının ve çalışma ortamının düzenlenmesine ve iyileştirilmesine katılma hakkı, iş akdinin sona erdiği durumlarda korunma hakkı, işverenlerinin iflası halinde çalışanların haklarının korunması hakkı, toplumsal dışlanma ve yoksulluğa karşı korunma hakkıdır. Çalışanların Temel Sosyal Hakları Hakkında Topluluk Şartı 1989 yılında kabul edilmiş ve sadece çalışanları bağlamaktadır. Topluluk Şartı'nda da 12 temel sosyal hak belirlenmiştir. Bunlar: Serbest dolaşım, istihdam, yaşam ve çalışma koşullarının iyileştirilmesi, örgütlenme özgürlüğü ve toplu pazarlık, mesleksel eğitim, kadın erkek arasında işlem eşitliği, çalışanların bilgilendirilmesi, işçi sağlığı ve güveni, ücret haklarıdır. Görüldüğü gibi bu düzenlemelerin birçoğu Avrupa Birliği Kurucu Antlaşmalarında da düzenlenen haklardır. Dolayısıyla bu düzenlemeler, kurucu antlaşmalarının sosyal politika düzenlemelerinin buradan etkilendiğini göstermektedir.

¹²⁶ Bu Konsey, 1949 yılında kurulan Avrupa Konseyi'dir.

Amsterdam Antlaşması ile de serbest dolaşımın daha rahat olması için, birlik vatandaşlarının sınırları geçerken kontrole tabi olmaması için, Konsey'in bununla ilgili tedbirler alması düzenlenmiştir. Ayrıca 1997 tarihinde Komisyon, İşçilerin Serbest Dolaşımına Yönelik Eylem Planını kabul etmiştir. Bu belgede, mevcut kuralların daha etkin olarak uygulanması ve serbest dolaşım konusunda Birlik vatandaşlığı kavramına işlerlik kazandırılması hususlarına yer vermiştir¹²⁷. Amsterdam Antlaşması ile de bu konuda eklemeler yapılmış ve yüksek istihdam düzeyi geliştirilmesi birliğin amacı haline getirilmiş ve koordine olmuş istihdam stratejisini geliştirilerek, üye devletlerin istihdam politikaları arasında koordinasyonun geliştirileceği düzenlenmiştir.

Avrupa Sosyal Fonu ile ilgili kararları uygulamada ve mesleksel eğitim konusunda, amaçlara ulaşmaya katkıda bulunmak amacıyla Komisyon'un artık nitelikli çoğunlukla hareket etmesi de Antlaşma ile düzenlenmiştir.

Amsterdam Antlaşması ile bir başlık halinde 125. ve 130. maddeler arasında düzenlenen İstihdam Bölümü, bu dönemde Zirvelerde de tartışılan artan işsizlik sorunu nedeniyle bu konuya eğilme zorunluluğunun sonucu doğmuştur. Antlaşmada istihdam politikasının ortak bir politika olarak görüldüğü Antlaşmanın 126. maddesinden anlaşılmaktadır: “Üye devletler istihdamı, bir ortak yarar sorunu olarak görmeli, sosyal ortakların ulusal uygulamalarını göz önüne almalı ve buna göre Konseydeki faaliyetlerini koordine etmelidirler.” Bu bölümde, yetenekli, eğitilmiş, uyumlu işgücünü ve ekonomik değişimler üstünde etkili olan işgücü piyasalarını geliştirmek amacıyla Birliğin ve üye devletlerin koordineli stratejiler yapılandırması ve istihdam politikaları aracılığıyla da bu amaçları gerçekleştirmeye katkıda bulunması belirtilmiştir. Ancak bu konuda uygulanacak politikaların Birliğin ekonomi politikalarıyla da uyumlu olması şart koşulmuştur. Ayrıca Antlaşmada, yüksek istihdama ve bu konudaki işbirliğine verilen önem 127. madde ile daha açık görülmektedir: “Birlik politikaları ve faaliyetleri tanımlanırken ve uygulanırken

¹²⁷ Daha geniş bilgi için bkz. European Commission, **Action Plan For Free Movement of Workers**, COM(97)586 final http://aei.pitt.edu/3493/01/000645_1.pdf.

yüksek istihdam hedefi göz önüne alınacak ve Birlik, üye devletlerin bu konudaki işbirliğini özendirecek ve gerekirse destekleyecektir.” Buna ek olarak istihdam konusunda Birlik organlarının sahip olduğu denetim yetkisine 128. madde ile düzenlenmiştir. Avrupa konseyi her yıl Birlikteki istihdam durumunu inceleme, Komisyon’un ve Bakanlar Konseyi’nin hazırladığı ortak yıllık rapor temelinde istihdam konusunda sonuçlar kabul etme yetkisine, Bakanlar Konseyi ise, bu sonuçlara dayanarak, nitelikli çoğunlukla karar vererek her yıl üye devletlerin istihdam politikalarında göz önüne alacakları yönlendirici ilkeleri oluşturma yetkisine sahiptir. Ancak bu inceleme süreci devam eder. Üye devletler Konsey ve Komisyona bu yönlendirici ilkeler ışığında istihdam politikasını uygulamak için alınan temel prensipler hakkında bir yıllık rapor hazırlarlar. Bu raporlar temelinde Konsey her yıl İstihdam Komitesi’nin de fikrini alarak incelemeyi yürütür ve sonuçta komisyonun önerisi üzerine nitelikli çoğunlukla karar vererek üye devletlere tavsiyeler sunar. Nihayet, Konsey ve Komisyon, bu incelemenin sonuçlarını göz önüne alarak, Avrupa Konseyi’ne ortak bir yıllık rapor sunarlar. Diğer antlaşmalarda olduğu gibi istihdam konusunda, Birlikten ziyade üye devletlerin daha yetkili olduğu bu Antlaşmada da söz konusu olmuştur.

Antlaşma ile ayrıca bir de kurumsal açıdan katkı yapılmıştır. Antlaşmanın 130. maddesinde, üye devletlerarasında istihdam ve işgücü piyasası politikalarını koordinasyonunu sağlamak amacıyla Konsey’in danışman statüdeki İstihdam Komitesi’ni kurması ve bunu Parlamento’ya da danışması gerektiği belirtilmiştir. Komitenin görevleri üye devletler ve Birlikteki istihdam durumunu ve politikalarını izlemek, konsey ve komite arasındaki ilişkileri düzenleyen koşullar saklı kalmak koşuluyla, Konsey, Komisyon veya kendi girişimleri yoluyla görüşler oluşturmak ve Konsey’in bu konudaki hazırlıklarına katkıda bulunmaktır. Ayrıca Komite’nin görevini yerine getirirken sosyal ortaklara danışma gerekliliği de sosyal diyalog açısından önemlidir.

Amsterdam Antlaşması 139. madde, üye devletlerin Antlaşma’da belirtilen sosyal politika ile ilgili belirtilen direktifleri uygulaması ortak taleplerinde, işçi ve işveren kesimine görev verir. Bu durumda işçi ve işveren kesimlerinin istemeleri

halinde Birlik düzeyinde akdi ilişkiye girebilecekleri ve çeşitli konularda aralarında sözleşmeler yoluyla düzenleme yapabilecekleri belirtilmiştir. Bu yönde yapılacak sözleşmeler, doğrudan üye ülkelere özgü prosedüre uygun olarak uygulamaya konulabileceği gibi tarafların istemesi halinde Komisyonun bu konuda bir önerisi ile Konsey tarafından direktif haline getirilebileceği de Antlaşmada belirtilmiştir. Ancak bu konuda bir sınırlama yapılmamış ve üye devletin bu Antlaşma ile uyumlu daha sıkı koruyucu tedbirler kullanma veya tanıtmadan alıkoymamasına dair hüküm de belirtilmiştir. Ayrıca sosyal diyalog ile oluşacak koşulların, işçilerin sendikalaşma hakkına, grev ve lokavt hakkını kullanmaya engel olmaması gerekliliği de belirtilmiştir. Bu konuda, Komisyon’a düşen görev ise, Birlik düzeyinde sosyal ortaklara danışmayı gerçekleştirmek ve bunların dengeli biçimde desteklenmesini gözeterek diyalogları kolaylaştırmak için her tür yararlı önlemi almaktır. Bunun için Komisyon, sosyal politika ile ilgili önerilerini sunmadan önce Birlik eyleminin olası yönelimi konusunda sosyal ortaklara danışmalıdır. Komisyon Birlik eylemini önerebilir görürse, tasarlanan önerinin içeriği konusunda da sosyal ortaklara danışacaktır. Birlik düzeyindeki sonuçlanan anlaşmalar sosyal ortaklar ve üye devletlere özgü olan prosedürlere ve uygulamalara veya Antlaşma’da belirtilen prosedüre göre uygulanabilir. Antlaşmada belirtilen prosedür, Konsey’in Antlaşma’da belirtilen oybirliği kullanılan alanlardan biri ile ilişkili olan ve bir veya daha fazla koşulu kapsayan sorunlardaki anlaşmalar dışında, nitelikli çoğunlukla karar vermesi şeklindedir.

E. NICE ANTLAŞMASI

2001 yılında imzalanan, 2003 yılında yürürlüğe giren Nice Antlaşması’nın işgücü piyasaları ile ilgili düzenlemeleri, bu konudaki karar alma usulleri ve kurumsal yapıya yönelik olmuştur. Nice Antlaşması’nda, Temel Haklar Şartı, Antlaşmaya dahil edilmek istenmiş ancak tüm üye devletler tarafından kabul edilmediğinden Antlaşmaya ekli bildirge olarak kalmıştır.

Nice Antlaşması ile sosyal politika konusundaki, amaçlara ulaşmak amacıyla

üye devletlerin faaliyetlerinin destekleneceği ve bunlara tamamlayıcı olacak konulara eklemeler yapılmıştır. Bunlar, sosyal güvenlik ve sosyal korunma, sosyal koruma sistemlerinin modernleştirilmesi, iş sözleşmesi sona ermesi durumunda işçilerin korunması, işçi ve işveren haklarının temsili ve toplu olarak korunması, yasalarına uygun olarak Birlik sınırlarına da ikamet eden üçüncü ülke vatandaşlarının istihdam şartları, sosyal dışlanma ile mücadeledir.

Ayrıca, nitelikli çoğunlukla karar verilebilecek alanlar genişletilmiştir. Antlaşmanın 161. maddesine g göre, “Sosyal güvenlik ve sosyal korunma, iş sözleşmesi sona ermesi durumunda işçilerin korunması, işçi ve işveren haklarının temsili ve toplu olarak korunması, yasalarına uygun olarak Birlik sınırlarına da ikamet eden üçüncü ülke vatandaşlarının istihdam şartları noktalarında atıfta bulunan konularda, oybirliği ile karar alınan noktalar hariç olmak koşuluyla, Konsey nitelikli çoğunlukla karar verir.”. Üye devletler sosyal ortakları, ortak istekleri doğrultusunda bu alan ile ilgili direktiflerin uygulaması ile görevlendirebilir. Nice Atlaşması’nda düzenlenen usulün, ücret, sendika, grev ve lokavt hakkına uygulanmayacağı da Antlaşmada belirtilmiştir. Ayrıca Antlaşmanın 144. maddesi ile danışma organı niteliğinde bir organ olarak, Sosyal Koruma Komitesi kurulması da düzenlenmiştir. Sosyal koruma politikasına ilişkin üye devletler ve Komisyon arasındaki işbirliğini geliştirmek amacıyla kurulacak bu Komite’nin, Konsey’in Avrupa Parlamentosu’na danıştıktan sonra kuracağı da Antlaşma ile düzenlenmiştir.

N. AVRUPA ANAYASASI

18 Haziran 2004 tarihinde imzalanmış ve henüz yürürlüğe girmemiş olan Avrupa Anayasası ile Kurucu Antlaşmalar revize edilmektedir. Anayasanın 3. bölümünün 3. alt bölümünde istihdam, sosyal politika, mesleksel eğitim başlıklı bölümler, işgücü piyasaları ile ilgili bölümlerdir. Antlaşmanın bu bölümleri bundan önce yürürlüğe giren Antlaşmalardaki düzenlemelerden çok farklı değildir. “Sadece, bu Antlaşmada, konular daha mantıklı bir çerçevede sıralanmış ve tekrar numaralandırılmıştır. Birliğin sosyal eşitlik, tam istidam, sosyal ilerleme, fakirlik ve

sosyal dışlanmayla mücadele, dayanışma gibi amaçları, bu Antlaşma ile artık birliğin anayasal amaçları olmuştur”¹²⁸. Avrupa Anayasası’nın sosyal politika açısından en önemli yönlerinden biri, Avrupa Birliği Temel Haklar Şartı’nın, Anayasanın ikinci bölümüne olduğu gibi aktarılmış olmasıdır.

II. İŞGÜCÜ PİYASINA İLİŞKİN DİĞER DÜZENLEMELER

A. YEŞİL KİTAP

1993’te yayınlanan ve konusu sosyal politika olan Yeşil Kitap (Green Paper)’ta, Komisyon Avrupa sosyal politikasının kritik bir aşamaya geldiğini belirtmiştir. Belgede, Avrupa Birliği sosyal politikasının geleceğine ilişkin sorunlara dikkat çekilmiş, ilgili kesimler, bu sorunların çözümüne katkıda bulunacak tartışmaya ve öneri getirmeye davet edilmiştir¹²⁹. Ayrıca, “Büyümenin tek başına işsizliği çözemeyeceği, bunun yanında başka politikalar da uygulamak gerektiği...”¹³⁰ konusu Yeşil Kitap’tan sonra çıkarılan Birliğin diğer belgelerinde de yer alan genel bir yargıdır. Belgede, istihdam politikalarından, özellikle eğitim ve meslek eğitime destek, yeni işler yaratma, atipik çalışma biçimleri konularına vurgu yapılmıştır.

B. BEYAZ KİTAP

1993’de Brüksel Zirvesi’nde kabul edilen, 1994’de yayınlanan, dönemin AB Komisyonu Başkanı Jacques Delors’un "Büyüme, Rekabet Gücü ve İstihdam" adını taşıyan Beyaz Kitabı (White Paper), Avrupa İstihdam Stratejisi’nin de başlangıcı olarak kabul edilir.¹³¹ Beyaz Kitap, hem bu dönemde Birlikte yaşanan

¹²⁸ Sanem Baykal, “Avrupa Birliği’nin Geleceği: Meşruiyet Sorunu, Anayasalaşma Süreci ve Bütünleşmenin Nihai Hedefi Üzerine”, *Uluslararası İlişkiler Dergisi*, Ankara, 2004, s.45

¹²⁹ Berrin Ceylan-Ataman(c), a.g.m., 2005, s.13.

¹³⁰ Commission of The European Communities, **Green Paper: European Social Policy Opinions for The Union**, Office for Official Publications of the European Communities, Lüksemburg, 1994 s.11.

¹³¹ Naci Gündoğan, “Açık Koordinasyon Yönetimi ve Avrupa İstihdam Stratejisi”, *Çimento İşveren Dergisi*, Ankara, 2006, s.18.

durgunluk, işsizlik ve ABD ve Japonya karşısında rekabet edebilirliğin azalması sorunlarının aşılmasına yönelik tedbirler öngörmüş; hem de “...Parasal Birlik oluşturulmasına sosyal tarafın tepkisinin başlangıcı”¹³² olmuştur. Beyaz Kitap’ta, “Sosyal ilerleme, ekonomik büyümenin sağlanması için gerekli bir faktördür”¹³³ denilerek, sosyal politikanın bu belgedeki önemi belirtilmiştir.

Beyaz Kitapta, Avrupa Birliği Antlaşması’nın etkileri, belgenin başından itibaren anlaşılmaktadır. Daha fazla bütünleşme amacı, üye devletlerin öncelikli yetkisi, subsidiarite (yetki ikamesi) ilkesi, ulusal, bölgesel, yerel düzeydeki sorumluluklarda Birliğin çabalamaması gerektiği ve Birliğin üye devletleri destekleme ile onlarla işbirliği yapması gerektiği, düzenlemenin başından sonuna kadar hakim olmuştur.

Beyaz Kitap, öncelikle politika araçlarına da değinerek tam bir eylem planı hazırlamıştır. Bunlar mevzuat ve toplu anlaşmalar yoluyla politikaları oluşturma, finansal destek sağlanması, ülkelerin birbirinin tecrübelerinden karşılıklı yararlanma ve ülkeler arası işbirliğinin sağlanması, Komisyon’un bilgi yayma, analiz ve araştırma fonksiyonudur. Burada, finansal destek en önemli araçtır. İstihdam politikalarının gerçekleştirilmesi için ihtiyaç olan bu destek, Sosyal Fon tarafından karşılanacağı da belirtilmişti.

Beyaz Kitap’ta belirlenen sosyal politikalarla ilgili genel görüş beş başlık altında toplanabilir¹³⁴:

- 1) Meslekler, yetenekler konusunda üye devletlerin politikalarını destekleme ve daha iyi çalışma şartları sağlanması için düzenlemeler yapılması,

¹³² J. Jenson, ve P. Pochet, . **Employment and Social Policy Since Maastricht: Standing up to the European Monetary Union**, The University of Notre Dame Press, 2002, s.4 <http://www.nd.edu/~nanovic/events/jensonpochet.pdf>.

¹³³ Commission of The European Communities, **Growth, Competitiveness, Employment The Challenges And Ways Forward Into The 21st Century: White Paper**, Office for Official Publications of the European Communities Lüksemburg, 1993, s. 12.

¹³⁴ Mark Kleinman, **A European Welfare State? European Union Social Policy Context**, Palgrave, Newyork, 2002, ss.96-98.

- 2) İşgücünün serbest dolaşımında konusunda ulusal sistemlerin işbirliğinin sağlanması,
- 3) Eşit fırsatlar: Bu başlık altında, göçmenlerin bütünleşmesi, ırkçılıkla mücadele, işyerlerinde kadın ve erkek arasında ayrımcılık yapılmaması konuları düzenlenmesi,
- 4) Sosyal koruma ve sosyal dışlama konularındaki politikalarda pasif gelir yardımları yerine aktif işgücü politikaları uygulanmasına geçilmesi,
- 5) Kamu sağlığı alanında Birlik çalışmalarının düzenlenmesi.

Bu politikalardan en çok üstünde durulan, birinci gruptaki politikalar olmuştur. Beyaz Kitap'ın asıl konusu da zaten istihdam olduğu için bununla ilgili düzenlemelerin fazla olması şaşırtıcı değildir. Kitap'ta insan kaynaklarının gelişiminin istihdam, rekabet ve büyüme konusunda Birliğin temel stratejisi olacağı üzerinde durulmuştur¹³⁵.

İstihdam konusunda da, Beyaz Kitapta, öncelikle işsizliğin nedenleri üzerinde durulmuş. Kamu harcamalarının özellikle sosyal alanda sürdürülemez oluşu ve yatırımlara ayrılması gereken kaynakların harcanması ile makroekonomi politikalarının doğru ve yeterli bir şekilde uygulanamamasının işsizliğe neden olduğu belirtilmiştir. Ayrıca Beyaz Kitapta işsizlik konusunda, uzun dönemli işsizliğin sebebi, yapısal işsizlik ve niteliksiz işgücünün yüksek maliyetli oluşu olarak görülmüştür. Bu nedenle istihdam politikaları açısından da yapısal reformlara öncelik verilmesi gerektiği, istihdam fırsatlarını geliştirecek önlemlerin alınmasını ve kamu harcamalarının yeni işlerin yaratılmasına yardımcı olmasını Beyaz Kitaptaki genel yaklaşımdır. Beyaz Kitap'ta istihdam politikaları, anti-enflasyonist politikalar, esnek işgücü piyasaları, makroekonomik istikrar ve kontrollü kamu finansmanını içerir.¹³⁶. Buna ek olarak, Beyaz Kitap, tamamen aktif istihdam politikaları yaklaşımı sunmaktadır.

Beyaz Kitap, Avrupa Birliği'nde işsizlik oranının 2000 yılında, % 10 olması

¹³⁵ M. Kleinman, a.g.e., s.97.

¹³⁶ M. Kleinman, a.g.e., s.99.

yönünde bir hedef koydu ve bu hedefe ulaşıldı. Ancak 1997 yılında işsizlik oranının % 10'un üstünde olması bu konuda Beyaz Kitap'ın devamı niteliğinde yeni çalışmalar yapılmasına neden olmuştur.¹³⁷

C. AVRUPA SOSYAL FONU

1993 yılında Avrupa Sosyal Fonu Tüzüğü ile Fon yeniden düzenlenmiştir. Bu düzenlemede, Fon'un planlanmış projeleri destekleyeceği ve başlıca dört önceliği olacağı belirlenmiştir. Eğitim ve mesleksi eğitim kalitesini ve geliştirmek ve özellikle bu konuda gençlerin katılımını artırmak, işsizlikle mücadele ve eğitim anlamında rekabeti teşvik etmek, uzun dönem işsizlikle ve sosyal dışlama ile mücadele etmek, eşit fırsatlar sağlamak tüzükte belirlenen önceliklerdir. Ayrıca bu tüzükle Komisyon'un kendi girişimlerini oluşturma ve uygulama yetkisi artırılmış ve bu girişimlerin Fon tarafından finansmanı artırılmıştır. Böylece, Komisyon, Fonun kullanılması bakımından daha yetkili bir konuma gelmiştir. Bu reformlar ile Fon'un kullanımı için daha belirleyici şartlar konularak Fon'un daha akılcı bir şekilde yönetimi sağlanmıştır. Fonda yapılan bu reformların niteliği, pasif politikalardan aktif politikalara geçildiğini göstermektedir. Hatta 1993 yılında kabul edilen Beyaz Kitap'ta belirlenen stratejilerin finansmanında da Avrupa Sosyal Fonu'na büyük rol verilmiş ve Birlik tarafından belirlenmiş olan aktif istihdam politikalarının uygulanması açısından büyük öneme sahip olduğu belirtilmiştir. 1999 yılında da yapısal fonlarla ilgili düzenlenen tüzük ve Gündem 2000 ile Fon'un yönetimi ve kaynaklarının dağılımı bakımından 2000 ve 2006 yılları arasındaki esaslar belirlenmiş, Fonun amaçları yeniden gruplandırılmıştır. Buna göre, istihdam açısından belirlenen amaçlar tek grupta toplanmış ve eğitim, mesleksi eğitim, istihdam politikalarının iyileştirilmesini sağlayan projelerin destekleneceği belirtilmiştir. "Ayrıca Gündem 2000 ile Avrupa Sosyal Fon'unun da dahil olduğu Yapısal Fonların etkinliğini geliştirmek ve özellikle bölgeler arasındaki ekonomik ve sosyal farkları kapatmak amaçlanmıştır."¹³⁸ . Sonuç olarak Fon, istihdamı artırma ve işsizlikle mücadele açısından önemli bir konuma ulaşmıştır.

¹³⁷R. Jackman , a.g.m., s.20.

D. ESSEN ZİRVESİ

Beyaz Kitap'ın yayınlanmasından sonra, 9–10 Aralık 1994 tarihinde toplanan Essen Zirvesi'nde, Kitap'ta da belirtildiği gibi Konsey tarafından bir eylem planı oluşturulmuştur. Beyaz Kitap'a dayanarak hazırlanan bu eylem planı ile Konsey, işsizlikle mücadeleyi AB'nin uzun dönemli ve üstün bir amacı olarak tanımlamış ve bunun için gerçekleştirilecek amaçları da belirlemiştir. Böylece Essen Zirvesi ile Anayasadan önce istihdam amaçlarının sağlanmasında, Birliğin görevli olduğu teyit edilmiştir¹³⁹. Konsey ilke kararları ve sonuçları ile de güçlendirilen Essen Stratejisi olarak da bilinen bu düzenlemede beş amaç belirlenmiştir. Bunlar ¹⁴⁰:

- 1) Mesleksel eğitim ile insan kaynaklarının geliştirilmesi
- 2) İlmli ücret politikaları ile verimli yatırımları teşvik
- 3) İşgücü piyasaları kurumlarının etkinliğinin artırılması
- 4) Yerel girişimler tarafından yeni istihdam kaynaklarının sağlanması
- 5) Genç işsizler, uzun dönem işsizler, kadın işsizler gibi bazı özel grupların çalışma dünyasına katılmasının desteklenmesi.

Ayrıca bu beş konunun, ulusal istihdam politikalarında üye ülkelere rehber olacak ve üye ülkelerin bunlara öncelik vereceği belirlendi. Hatta üye devletlerin bunları içeren ulusal programlar hazırlamaları ile bu programların Konsey ve Komisyon tarafından gözlenmesi ve desteklenmesi de Zirve'de öngörülmüştür. Madrid Zirvesi'nde Konsey ve Komisyon tarafından bu konuda ilk defa sunulan raporlar, bundan sonra yıllık olarak yayınlanmaya başlamıştır.¹⁴¹.

Essen Zirvesi'nden sonra olan Zirvelerde de işsizlikle mücadelenin öncelikli

¹³⁸C. Lefebvre, K. Shackleton, "European Integration:The Structure Of The European Union", **Socrates Intensive Course**, 2000, s.9.

¹³⁹ Nick Adnett ve Stephen Hardy, **The European Social Model: Modernisation or Evolution?**, Edward Elgar, Northampton, 2005, s.7.

¹⁴⁰ Erol Taymaz ve Şule Özler, "Labor Market Policies and EU Accession: Problems and Prospects For Turkey", **ERC Working Papers**, Ankara, 2004, s.13 .

¹⁴¹ O. Schmid ve C. Roth, "European Labour Market Policy and National Regimes of Implementation" , (Paul Klemmer ve Rudiger Wink, **Preventing Unemployment in Europe: A New Framework for Labor Market Policy** Chelhamtam, Northampton, 2000'den alıntı), ss.214-215.

olduğu belirtilerek bu konuya verilen önem tekrar vurgulanmıştır. Buna ek olarak, Madrid, Dublin ve Floransa Zirvelerinde alınana kararlarda, Essen Stratejisinin devamı niteliğinde olmuştur. “Ancak bunların, bağlayıcı olmayan Konsey sonuçları ile belirlenmesi ve kimi üye devletlerin bunun Avrupa düzeyinde gerçekleşmesine karşı olması, istihdam konusundaki işbirliğinin de az olmasına neden olmuştur.”¹⁴².

E. MADRID VE DUBLİN ZİRVELERİ

1995 Aralık Madrid Zirvesi ve 1996 Aralık Dublin Zirvesi, Beyaz Kitap ile başlayan Avrupa İstihdam Stratejisi oluşturma çabalarında bir adım daha atılmasını sağlamıştır. “Bu Zirvelerde, ekonomik parasal birlik ve istihdam konusundaki çalışmaların yine paralel biçimde gitmesi söz konusu olmuştur.”¹⁴³. Madrid Zirvesi’nde Parasal Birliğin üçüncü aşaması ile ilgili alınan kararlar, birliğin ve üye devletlerin esas amacının yeni istihdam alanlarının yaratılması olarak görülmesi, Dublin Zirvesi’nde Ekonomik ve Parasal Birliğe destek olacak İstikrar Paktı ve büyüme ve istihdam için izlenecek makroekonomi politikasını belirleyen Dublin İstihdam Bildirgesi’nin kabulü bunun göstergesidir.

İki Zirvede de istihdam politikaları konusunda Beyaz Kitap ve Essen’de önerilen politikalar yönünde düzenlemeler söz konusu olmuştur. Mesleki eğitime destek, esnek çalışma biçimleri, aktif işgücü politikaları uygulanması, büyüme ve istihdama dayalı ekonomi stratejileri, yeni iş alanları yaratılması ve yapısal politikaların birlikte uygulanması, Madrid ve Dublin Zirvelerinde önemle değinilen konulardan bazılarıdır¹⁴⁴.

¹⁴² David M. Trubek ve James Mosher, “EU Governance, Employment Policy and the European Social Model”, **Jean Monnet Paper Working Paper**, New York, 2001, s.8.

¹⁴³ Christine U. Arnold ve David R.Cameron, “Why the EU Developed the European Employment Strategy: Unemployment, Public Opinion and Member State Preferences”, **Annual Meeting of American Political Science Association**, San Francisco, 2001, s.7.

¹⁴⁴ Ercan Uşun, “Avrupa Birliği’nde İşsizlikle Mücadele”, **Celal Bayar Üniversitesi İİBF Dergisi**, 2004, s.74.

F. İSTİHDAM İÇİN GÜVEN PAKTI VE FLORANSA ZİRVESİ

31 Ocak 1996'da Komisyon Başkanı Jacques Santer, İstihdam İçin Güven Paktı teklifinde bulundu. Güven Paktı'nda işsizlikle mücadele için bir makroekonomik strateji belirlenmiştir. Bu belgede aktif istihdam politikalarının hızlandırılması ve istihdam hizmetinde gerçekleştirilecek yapısal politikalara daha fazla kaynak ayrılmasına yönelik politika teklifleri bulunmaktadır. Ayrıca tek pazarın tam ve etkin olarak gerçekleştirilmesine ilişkin politikalar da içeren Pakt, Haziran 1996'da toplanan Floransa Zirvesi'nde geri çevrildi ve uygulanmadı. Avrupa'da İstihdam için Eylem" adlı Komisyon bildirgesi olarak yayınlanan bu plan ile istihdamı artırmak amacıyla, sosyal ortaklar ve devleti kapsayan, eğitim ve öğretimi güçlendirecek ve KOBİ'leri teşvik edecek kolektif bir plan yapılması vurgulanmıştır. Buna ek olarak bildirgede "Eğer iş imkânları yaratılırsa, istihdam sistemleri yeniden canlanacak ve aktif istihdam politikalarını gerçekleştirmek için araçlar sağlanmış olacaktır."¹⁴⁵ denilerek bu eylem planının amacı belirtilmiştir.

G. LÜKSEMBURG ZİRVESİ

1997 Kasım ayında toplanan Avrupa Konseyi, Lüksemburg'da olağanüstü bir istihdam zirvesi için bir araya geldi. Lüksemburg Zirvesi'nde, Avrupa'nın işsizlik problemini çözmek için en başta gelen silah olarak ve ilk defa Avrupa İstihdam Stratejisi tanımlandı. Bu strateji beş yıllık olarak 1997–2002 yılları arasındaki dönem için belirlenmişti. Dolayısıyla, Lüksemburg Zirvesi için bir anlamda, Avrupa Birliği'nin ilk istihdam zirvesi de denilebilir. Yapısal işsizlik önerilerinin dahil edildiği bu stratejide, aktif istihdam politikaları ile birlikte pasif politikalara da vurgu yapılmıştır.¹⁴⁶

¹⁴⁵ European Commission, **Action Plan For Employment: A Confidence Pact**, Office for Official Publications of the European Communities, Brüksel.1996. s.14.

¹⁴⁶ M. Ingham, H.Ingham, H.Bıçak, M. Altınay, "The Impact of (More) Enlargement European Employment Strategy", **Industrial Relations Journal**, 2005, s.457.

İstihdam artışı için, dört temel hedef belirlenmiştir. Bu hedefler ve bunların gerçekleştirilmesi için uygulanacak politikalar şöyle sıralanmıştır:¹⁴⁷

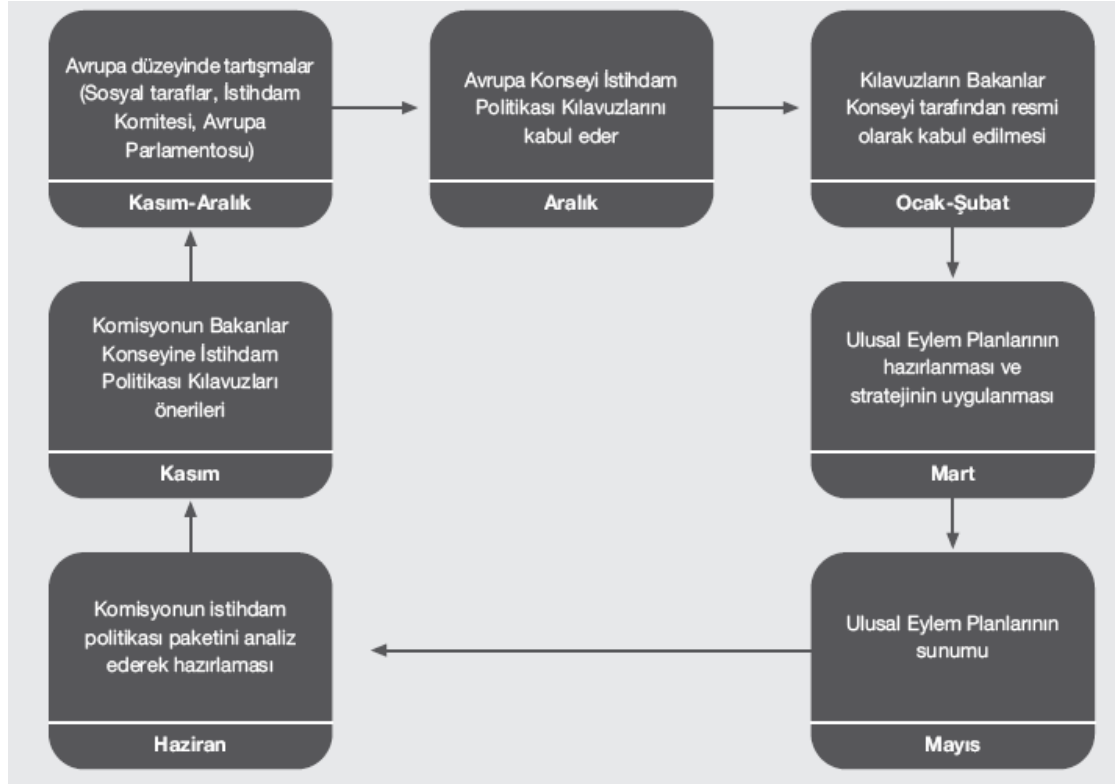
- İstihdam edilebilirliğin artırılması;
Uzun dönem ve genç işsizlere yönelik özellikle eğitime odaklı çözümler,
Tepkisel tedbirlerden aşamalı tedbirlere doğru geçiş,
İşçi ve işveren örgütleri arandaki işbirliğini geliştirme,
Okuldan işe geçişin kolaylaştırılması.
- Girişimciliğin desteklenmesi;
Mali ve sosyal politikalar tekrar yapılandırılarak KOBİ'lerin kurulabilmesi yönündeki engellerin kaldırılması,
Yeni şirketlerin kurulmasını artırarak yeni istihdam alanları yaratılması.
- Şirketleri ve çalışanların arasındaki uyumun artırılması;
İş organizasyonunun geliştirilmesi,
Çalışma şartlarının iyileştirilmesi,
İşletme düzeyinde eğitimin teşviki.
- Eşit fırsatlar yaratılması;
Çeşitli formlardaki ayrımcılığın azaltılması,
Aile ve çalışma uyumluluğunu artırma,
Çalışma yaşamına dönmeyi kolaylaştırma.

Zirvenin politika önerileri yanında getirdiği önemli bir düzenleme de Birliğin bir anlamda bu alandaki yetkisini artıran ulusal istihdam politikalarının koordinasyonu ile araçların ve tedbirlerin bütünleştirilmesini sağlayan bir prosedürdür. Aslında Essen Zirvesi ile düzenlenmiş bu prosedür, Lüksemburg Zirvesi'nde genişletilmiştir. Bu prosedür şöyle işler: Konsey'in üye devletler için oluşturduğu istihdam politikalarını yönlendirici ilkelere göre üye devletler ulusal eylem planları hazırlar. Ulusal eylem planları Konsey ve Komisyon tarafından tavsiyeler de içeren ortak istihdam raporu ile değerlendirilir. Buna göre Komisyon

¹⁴⁷ J. Goetschy, "The European Employment Strategy : Genesis and Development", **European Journal of Industrial Relations**, 1999, s.117-137.

tarafından yeniden oluşturulan yönlendirici ilkeler, Zirve'nin onayına sunulur ve onaylandıktan sonra da süreç yeniden devam eder. Konsey gerektiği zamanlarda Komisyon'un teklifi üzerine nitelikli çoğunluk yöntemiyle üye ilkelere özel tavsiye kararları da alabilir.¹⁴⁸

ŞEKİL 7: AVRUPA İSTİHDAM STRATEJİSİ'NİN GELİŞİMİ(1997–2002)

Kaynak: Naci Gündoğan, “Açık Koordinasyon Yöntemi ve Avrupa İstihdam Stratejisi” **Çimento İşveren Dergisi**, 2001, s.21 (Kaynak: Andrew Watt, "Reform of the European Employment Strategy After Five Years: A Change of Course or Merely of Presentation", **European Journal of Industrial Relations**, Vol. 10, No. 2, 2004, s. 117.’den aktarma)

İstihdam yönlendirici ilkeleri benimsenerek eylem planlarının hazırlanmasına “hedeflere göre yönetim” yaklaşımı, Komisyon, Konsey ve üye devletlerin yaptığı işbirliğine de “açık işbirliği yöntemi” denir. Ancak bu konuda bu prosedürün, Ekonomik ve Parasal Birlik düzenlemelerindeki gibi yaptırım gücü olmaması

¹⁴⁸ European Council , **Lüksemburg Presidency Conclusions**, 1997, s.6

sebebiyle bağlayıcı olmayacağı konusunda eleştiriler yapılmıştır.¹⁴⁹ Stratejiye gelen bir başka eleştiri de bu konuda yeterli finansal kaynak ayrılmaması ve stratejide belirtilen istihdam edilebilirlik aktivasyon, esneklik gibi konuların açık olmaması ve zayıflığıdır¹⁵⁰. Başka bir görüşte de Strateji çok fazla tedbir içermesi nedeniyle en iyi sonuca ulaşmasının zor olacağı, bunun yerine işsiz insanlara yapılan muameleler ve ücret esnekliği odaklı çalışmalar Birlikte işsizliği azaltmada daha iyi sonuçlar vereceği belirtilmiştir.¹⁵¹

Ancak tüm eleştirilere rağmen Stratejide Birliğin işsizlik sorununun özelliklerine göre hazırlanan çözüm önerileri, özellikle de yapısal işsizlik sorununa yönelik önerilerin hazırlanması, üye devletleri yaptırım gücü olamasa da izlenmesi, “...yönlendirici ilkeler vasıtasıyla ölçülü hedefler konularak üye devletlerin işgücü piyasası politikaları yönünden üstelerinde bir reform baskısı oluşması...”¹⁵² ve Birliğin ortak istihdam politikasının geliştirilmesi açısından önemli bir adımdır.

H. CARDİFF VE KÖLN ZİRVELERİ

Arz yanlı Lüksemburg Zirvesi kararlarından sonra yapılan Cardiff ve Köln Zirveleri ile istihdam stratejisi yeniden gözden geçirilmiş ve hem arz yanlı hem talep yanlı ekonomi politikasının bir parçası olan istihdam politikası geliştirilmiştir. 1998 yılında yapılan Cardiff Zirvesi’nde sürdürülebilir büyümenin istihdam yaratma üzerindeki etkisi dikkate alınarak, mal, hizmet, sermaye piyasalarının etkinliği ve yenilikleri geliştirmek amacıyla, ekonomik reformlar ve istihdam stratejisi birlikte başlaması ile mikro ekonomik ve yapısal reformların koordinasyon sağlanması kararı alınmıştır.¹⁵³ Avrupa İstihdam Stratejisi geliştirilerek 1999 Köln Zirvesi’nde

¹⁴⁹ E.Crespo ve P.Serrano, “The EU’s Concept of Activation for Young People: Towards A New Social Contract, www.aei.pitt.edu/1076, 2004, s.2-4. s.22.

¹⁵⁰ B. Keller, “The New European Employment Policy, or, Is The Glass Half-Full Or Half-Empty?” (R. Hoffman, O. Jacobi, B. Keller ve M. Weiss **Transnational Industrial Relations in Europe** Hans Böckler Stiftung, Düsseldorf, 2000’den alıntı), s.32

¹⁵¹ J., De Koning, R Layard,. S. Nickell ve N. Westergaard-Nielsen “Policies For Full Employment”, www.dwp.uk/publications/dwp/2004/pol_full_emp/layard_report.pdf, 2003, s.44

¹⁵² O.Scmid ve C.Roth, a.g.m.,s.22

¹⁵³ D. Trubek “The European Employment Strategy and The Future of EU Governance”, **RGSL Working Papers**, 2003, s.7.

oluşturulan Avrupa İstihdam Paketi, 1996'da Santer tarafından hazırlanan pakta yer alan fikirleri temel alarak mikro ve makroekonomik politikaları birleştirmiştir. “Üç temel araç belirlenmiştir: para, maliye politikaları ile ücret düzeyleri. Paktta, bunlar arasındaki ilişkiyi temel alan bir makroekonomik politikaya dayanan bir denge kurulması gerektiği belirtilmiştir.”¹⁵⁴. Buna göre Komisyon yılda iki defa, sosyal ortaklar ve Avrupa Merkez Bankası temsilcileri ile üye devletlerin maliye ve sosyal işler bakanlarını bir araya getiren bir makroekonomik diyalog oluşturulmuştur.¹⁵⁵

I. İSTİHDAM KOMİTESİ'NİN OLUŞTURULMASI

Avrupa İstihdam ve işgücü piyasası politikalarının koordinasyonu açısından önemli bir rolü olan İstihdam Komitesi, Amsterdam Antlaşması'nda Bakanlar Konseyi kararıyla kurulması öngörülmüş ve 2000 yılında Bakanlar Konseyi kararıyla kurulmuştur. Bu Komite, 1970–1999 yılları arasında görev yapan İstihdam Daimi Komitesi ile Amsterdam Antlaşması'ndan önce kurulan İstihdam ve İşgücü Piyasası Komitesi'nin yerini almıştır¹⁵⁶. Başlıca yükümlülüğü, Konseyin müzakere sürecinde Avrupa İstihdam Stratejisi'ne ve bunun araçlarına göre hazırlanmasıyla ilgilienmektir. Komite, istihdam ve sosyal politika, sağlık, tüketici ilişkileri hakkında Konseyin veya Komisyonun talebi veya kendiliğinden görüşler hazırlar.

Komite kurulduğu 2000 yılından beri işgücü piyasası ile ilgili çalışmalar yapmış ve görüşler ve katkılar yayınlamıştır. 2000 yılında Komite Lüksemburg Süreci ile ilgili orta vadede bir inceleme yapmıştır. Bu değerlendirme dışında Lizbon Zirvesi, gelecekteki istihdam rehberlerine yönelik bir değerlendirme yapmış, rehberlerle kurallar arasındaki yakınlığı incelemiştir ve her iki Zirvede öngörülen prosedürleri gözden geçirmiştir. . 2001 rehberi ile ilgili görüşte ise dengeli bir karma politikaya ulaşmayı sağlama, işgücü piyasalarını daha dinamik ve daha çok nitelik merkezli hale getirme, Avrupa Birliği sürdürülebilir büyüme, bilgiye dayalı ekonomi

¹⁵⁴ Werner Sesselmeier, “European Employment Policy?”, (L Funk, S.Green **New Aspects of Labor Market Policy**, Verlag für Wissenchat und Forschung, Berlin, 2002'den alıntı), s.46

¹⁵⁵ Mesut Gülmez, a.g.e., s. 48.

¹⁵⁶ Mesut Gülmez, a.g.e., s.77-78.

hedefine ulaşma konuları üzerinde durmuştur. 2002 yılında Barselona Bahar Zirvesi'ne Lizbon Stratejisi uygulaması hakkında sunulan görüşte Lizbon'un amaçları ile ilgili kaydedilen ilerleme değerlendirilmiştir. Komite, ekonomi, istihdam ve sosyal politika konularına dengeli yaklaşım ihtiyacını göz önüne alarak öneriler oluşturmuştur. Komite bu önerilerde aktif istihdam politikaları, yapısal politikalar önermiştir ve bu konuda yapısal göstergeler kullanılarak strateji izlenmesi üzerinde durmuştur. Bu görüşte, Komite istihdam stratejisinde öngörülen işbirliğinin daha iyi işlemesi, sosyal ortakların güçlendirilmesi, istihdam oranı hedefine ulaşmak için işgücüne katılımı daha da hızlandırma gerekliliğini vurgulamıştır. 2002 yılındaki geniş ekonomi politikaları rehberi üzerinde belirtilen bir görüş yayınlanmıştır. Bu rehberde Komite özellikle daha fazla ve daha iyi iş, işgücüne katılımı artırma ve kalıcı işsizlik sorununun çözme konularının üzerinde daha fazla durulması gerekliliğini vurgulamıştır. 2003 yılında ekonomi politikaları komitesi ile birlikte verilen bir görüşte üye devletlerin geniş kapsamlı ekonomi politikaları ve istihdam politikaları rehberindeki kurallar yanında Konsey'in tavsiyelerine uyması gerektiği ve istihdam paketinin bir parçası olduğu belirtilmiştir. 2003 yılında Komisyon'un isteği üzerine Avrupa Birliği'nde sürdürülebilir büyümenin gerçekleştirilmesinin Avrupa İstihdam Stratejisi ile ilişkisi ve bütünleştirilmesi üzerinde görüş belirtilmiştir. Komite'nin 2003 yılındaki katkılarında, istihdam, verimlilik ve ekonomik büyümeyi artırmak için başarılı yapısal reformlar uygulanması ve büyüme, istikrar merkezli makro ekonomi politikalarının Lizbon Stratejisindeki hedeflere ulaşmak açısından da önemi belirtilmiştir. 2005 yılında Komite, ulusal eylem programının istihdam boyutu ile ilgili bir katkı yayınlamıştır. Üç öncelikli alan belirlenmiş, istihdama daha fazla insan çekmek, işçi ve girişimcilerin uyumluluğunu geliştirmek, daha iyi eğitim ve beceri ile insan kaynaklarına yatırımı artırmak. Bunu gerçekleştirmek için de aktif politikalar, düşük yetenek ve düşük ücrete yönelik tedbirler, sosyal içerme ve sosyal koruma politikaları, uyarlanabilirliği artırma, insan kaynaklarını bilgiye dayalı ekonominin merkezi haline getirmeye yönelik politikalar, verimliliği ve işte kaliteyi artırma ve sosyal ortaklığa yönelik politikalar uygulamayı önermiştir.¹⁵⁷

¹⁵⁷Daha fazla bilgi için bkz. <http://ec.europa.eu/employment-social/employment-strategy/emco.en.htm>

J. LİZBON ZİRVESİ

Avrupa Birliği'nde, ekonomik ve sosyal konularla ilgili uzun dönemli stratejik hedefler belirlenmesi amacıyla, Avrupa Konseyi 23–24 Mart 2000 tarihlerinde özel bir oturum gerçekleştirmiştir. 2010 yılına kadar, nicelik ve nitelik bakımından daha fazla istihdam ve toplumsal uyum yoluyla, sürdürülebilir ekonomik büyüme kapasitesine sahip en rekabetçi ve dinamik bilgi ekonomisi olmak, Birliğin hedefi olarak belirlenmiştir. Bu stratejik hedefe ulaşmak için siyasi tutarlılığın daha geniş çerçevesi ile Lizbon Stratejisi ve Avrupa İstihdam Stratejisi bütünleşmiştir¹⁵⁸. Lizbon Stratejisinin ana hatlarını çizen Zirve sonuçlarında, sosyal politikalar, istihdam politikaları ile ekonomik politikalar arasında denge kurulması gereği özellikle vurgulanmıştır. Lizbon Zirvesi'nde, Lizbon Stratejisi konusunda özellikle belge kirliliğinin engellenmesi amacıyla hem Birlik hem üye devletler düzeyinde sadece bir tane Lizbon Raporu oluşturulmasına karar verilmiştir. Zirvede bu stratejinin genel olarak üç amacı belirlemiştir¹⁵⁹.

- Rekabet ve teknolojik yenilik gücünü artırma, bilgi toplumu ve araştırma ve geliştirme ihtiyaçları konularındaki politikalar aracılığıyla yapısal dönüşümlerin gerçekleştirilmesi ve iç pazarın bütünleşmesinin sağlanması ve böylece bilgiye dayalı bir ekonomi ve topluma geçişi sağlamak,
- İnsan kaynaklarına yatırım yapan ve sosyal dışlanmaya karşı mücadele veren bir Avrupa sosyal modelinin gerçekleştirilmesi,
- Uygun makroekonomik politikalarla ekonomik yapıyı geliştirmek ve büyümeyi sürdürülebilir kılmak.

Lizbon Stratejisinin geniş kapsamlı bir strateji olduğunu açık bir şekilde gösteren. bu amaçlar ve bunlara yönelik çeşitli eylemler Zirve Sonuçlar Bildirgesinde, Rekabetçi, Dinamik, Bilgiye Dayalı Ekonomiye Geçiş Hazırlığı, Refah Devleti İnşa Ederek ve

¹⁵⁸ Erol Taymaz ve Şule Özler, a.g.m.,s.13.

¹⁵⁹ European Council, Lisbon Presidency Conclusions, www.consilium.europa.eu/ueDocs/cms_Data/docs/pressData/en/ec/00100-r1.en0.htm, 2000, s.2.

İnsanlara Yatırım Yaparak Avrupa Sosyal Modelini Modernleştirme ve Kararları Uygulamaya Koyma Mekanizması başlıkları altında ayrıntılı şekilde düzenlenmiştir¹⁶⁰.

1) Rekabetçi, Dinamik, Bilgiye Dayalı Ekonomiye Geçiş Hazırlığı

a) Herkes İçin Bilgi Toplumu¹⁶¹

Zirvede, yeni dijital ve bilgiye dayalı ekonomi, büyüme ve istihdam yaratmak yanında Birlik vatandaşlarının hayat koşullarının kalitesini de yükseltebileceği ve bununla ilgili olarak Komisyon, E-Avrupa Eylem Planı hazırlamakla görevlendirilmiştir. E- Avrupa kapsamındaki öneriler de genel olarak internetin kullanımının artırılmasına yönelik olmuştur.

b) Avrupa Araştırma Ve Teknolojik Yenilik Alanı'nın Oluşturulması¹⁶²

Ekonomik büyüme, istihdam ve sosyal uyum sağlanmasında araştırma ve geliştirme faaliyetleri önemli rol oynar. Bunun için Komisyon'un hazırladığı, "Bir Avrupa Araştırma Alanına Doğru" adlı bildirge temel alınarak, üye ülke ve birlik düzeyinde yürütülen araştırmaların bütünleştirilmesi ve mümkün olduğu kadar daha etkin ve yenilikçi biçimde koordine edilerek Avrupa'nın en iyi beyinleri için elverişli ortamın sağlanması hedeflenmiştir. Avrupa Konseyi, Bakanlar Konseyi ve Komisyon'un uygun durumdaki üye devletlerle birlikte Avrupa Araştırma Alanının oluşması için belgede tanımlanan gerekli adımların atılması yönünde görevlendirmiştir.

c) Yenilikçi Girişimlere Özellikle Küçük ve Orta Boy İşletmelere Yönelik Ortam Hazırlama¹⁶³

Avrupa İstihdam Stratejisi'nde de istihdamın önemli bir kısmının küçük ve orta ölçekli işletmeler tarafından karşılanmasına verilen önem burada da yerini bulmuştur. İşletmelerin dinamizmi ve rekabetçiliği, yatırımları, yenilikçiliği, girişimciliği teşvik eden düzenleyici bir havaya ve işletme kurmanın maliyetlerinin düşürülmesine bağlı olduğu ifade edilmiştir. Bunun için Avrupa kurumları, üye devletler, bölgesel ve yerel otoriteler belirlenen amaçlar çerçevesinde bu konu

¹⁶⁰ Çalışmada, Lizbon Zirvesinin istihdam politikalarına bakılacaktır. Diğer bölümler için bkz European Council, a.g.e.

¹⁶¹ European Council, a.g.e., ss.3-4.

¹⁶² European Council, a.g.e., ss.4-5.

¹⁶³ European Council, a.g.e., ss.5-6.

üzerinde durmaları vurgulanmıştır. Ayrıca Komisyon'un küçük ve orta ölçekli işletmelerin bilgi ekonomisine geçişi için, 2001–2005 döneminde uygulanacak çok yıllık bir girişimcilik programı hakkında hazırlıkları yürütme görevi verilmiştir.

d)İç Pazarın Tamamlanmasına Yönelik Ekonomik Reformlar¹⁶⁴

Bilgi ekonomisine geçiş sağlanması için belirli sektörlerde iç pazarın tamamlanmasında yaşanan gecikmelerin ortadan kaldırılıp, iç pazarın sağladığı avantajlardan tam olarak yararlanmak amacıyla üye devletlerin ve Komisyon'un gerçekleştirmesi gereken çeşitli eylem önerilerinde bulunulmuştur. Bunlardan biri de büyüme, istihdam ve sosyal dışlama hedeflerini karşılamak için geniş kapsamlı yapısal gelişmelerin gerekli olması nedeniyle yapısal performans göstergelerinin geliştirilmesi yönünde Komisyon'a görev verilmiştir.

e) Etkin ve Bütünleşmiş Finansal Piyasalar¹⁶⁵

Etkin ve şeffaf finansal piyasalar, sermayenin daha iyi dağılımı ve maliyetinin düşürülmesini sağlayarak büyüme ve istihdamı da artıracığı belirtilmiştir. Bu nedenle finansal piyasalarda iç pazarın oluşturulması sürecinin tamamlanması önerisinde bulunulmuştur. Ayrıca etkin risk sermayesi piyasaları yenilikçi küçük ve orta ölçekli işletmelerin hızlı büyümesinde ve yeni ve uygun işlerin yaratılmasında önemli bir role sahip olduğu da belirtilmiştir

f)Makroekonomik Politikalar (mali birleşme, kamu finansmanlarının niteliği ve sürdürülebilirliği¹⁶⁶

Makroekonomik politikalar, sadece makroekonomik istikrarın korunmasında, büyümede ve istihdam da rol oynamayacağı ayrıca, bilgiye dayalı ekonomiye geçişi sağlayacağı belirtilmiş ve bu konuda yapısal politikaların önemi vurgulanmıştır. Köln Zirvesi'nde de belirtilen ilgili tüm taraflar arasındaki diyaloga burada da değinilmiştir. Bu bağlamda Avrupa Konseyi, Bakanlar Konseyi ve Komisyon kamu finansmanının büyüme ve istihdama katkısının, yerli somut tedbirlerin (bunlardan biri de vergi uygulamaların çalışanlar üzerindeki baskısını hafifletmek ve istihdamı ve mesleki eğitimi teşvik eden kamu harcamalarıdır) alınıp alınmadığının değerlendirilmesi konulu rapor sunması için 2001 baharına kadar süre verilmiştir.

¹⁶⁴ European Council, a.g.e.,ss.6-7.

¹⁶⁵ European Council, a.g.e.,s.7.

¹⁶⁶ European Council, a.g.e.,s.8.

2)Refah Devleti İnşa Ederek Ve İnsanlara Yatırım Yaparak Avrupa Sosyal Modelini Modernleştirme

a) Bilgi Toplumunda Çalışmada Yaşam Boyu Eğitim ve Mesleki Eğitim¹⁶⁷

Bilgi toplumuna ve istihdamın niteliği ve düzeyine uygun eğitimin ve mesleki eğitimin gereği belirtilmiştir. Farklı hedef grupları yani gençleri, işsizleri ve teknolojik işsizleri dikkate alarak oluşturulan eğitim ve öğretim fırsatlarının sağlanması yaklaşımı, yerel eğitim merkezlerinin gelişimi, temel yeteneklerinin geliştirilmesi, nitelik kazanma sürecinin şeffaflaştırılması elemanlarına sahip olması vurgulanmıştır. Avrupa Konseyi, Bakanlar Konseyi ve Komisyon yetkileri dahilinde belirtilen hedefleri karşılamalıdır. İnsan kaynaklarında her bir sermaye yatırımı başına yıllık önemli bir artış gerçekleşmesi, 18–24 yaş arası düşük eğitilmiş ve daha da eğitim ve mesleki eğitim almamış olanların 2010'a gelindiğinde yarıya indirilmesi, internet bağlantısı olan okullar ve eğitim merkezleri herkese uygun çok amaçlı yerel eğitim merkezleri geliştirmesi, yaşam boyu eğitim ile sağlanan yeni beceriler belirlenmesi ve Birlikte dijital okuma yazmayı sağlamak amacıyla temel beceriler Avrupa diploması geliştirilmesi, Birlik eğitim programlarının gelişmesi ve tüm Birlikte gerçekleşmesi için önündeki engellerin kaldırılması bu belirlenen hedeflerdir.

b)Aktif İstihdam Politikaları Geliştirme: Daha Fazla ve Daha İyi İş¹⁶⁸

Konsey ve Komisyon'un, yönlendirici ilkeler oluşturmada, ulusal eylem planlarını oluşturmada dört alan da düzenlemeler yapması gerektiği belirtilmiştir. Bu dört alan, Bir veri tabanı oluşturarak ve böylece istihdam servisleri sağlayarak istihdam edilebilirliği geliştirme ve işsiz insanlara özel programlar hazırlayarak beceri farklılıklarını azaltma, yaşam boyu eğitime yönelik eylemelere öncelik verme, hizmet sektörlerindeki istihdamı artırma, eşit fırsatların tüm uygulamalarını gerçekleştirmektir. Ayrıca Konsey, bu önlemlerin asıl amacının, bugün %61 olan istihdam düzeyinin 2010'da %70'e (veya mümkün olduğu kadar yakın) çıkarılması olduğu belirtilmiştir. Buna ek olarak, kadınların istihdam düzeylerinin de 2010'a kadar %60'a getirilmesi hedeflenmiştir. Ancak bu konuda üye devletlerin farklı başlangıç noktaları olması sebebiyle, ulusal hedeflerde buna göre belirleneceği de

¹⁶⁷ European Council, a.g.e.,ss.9-10.

¹⁶⁸ European Council, a.g.e.,ss.10-11.

belirtilmiştir. Konsey, böylece işgücü genişletilmiş ve sosyal koruma sistemlerinde süreklilik sağlanmış olacağını da öngörülerine eklemiştir.

c) Sosyal Korumanın Modernleştirilmesi¹⁶⁹

Bilgi ekonomisine geçişi ile sosyal korumanın gelişmiş sistemine sahip bir Avrupa sosyal modeli sağlanması gerektiği belirtilmiştir. Bu yeni oluşan sistemin aktif bir refah devletinin bir parçası olarak uyum sağlaması yaşanan nüfus gerçeği karşısında uzun dönemde sürdürülebilir olması, sosyal dışlanmayı ve cinsiyet ayrımcılığını gidermesi ve sağlık hizmetlerinin kalitesini artırması gerektiğini vurgulanmıştır. Ayrıca üye devletlerarasında işbirliğinin güçlendirilmesi ve sosyal güvenlik konusunda Yüksek Düzey Çalışma Grubu kurulması bu konudaki ilk öncelikler olarak belirlendi.

d) Sosyal İçermeyi Sağlama¹⁷⁰

Birlik içinde yoksulluk sınırının altında yaşayan ve sosyal olarak dışlanan insanların sayısı kabul edilemez bir düzeyde olduğu ve bu konuda Konsey'in de katıldığı tedbirler ile ilgili olarak 2000 yılının sonlarında adımlar atılması gerektiği belirtilmiştir. Bilgi ekonomisine dayalı toplum sosyal dışlanmanın azaltılması için büyüme ve istihdam düzeyinin yükselmesi, toplumun refah düzeyinin artırılmasını sağlaması nedeniyle birçok çareler sunacağı belirtilmiştir. Bu nedenleri göz önünde bulundurarak Konsey, becerilerinin geliştirilmesi, işsizlikle mücadelenin sağlanması gerektiğini vurgulamıştır.

3) Kararları Uygulamaya Koyma Mekanizması: Daha Uyumlu Ve Sistematik Yaklaşımı¹⁷¹

Bu anlamda mekanizma, var olan süreci geliştirme, yeni açık işbirliği yöntemi uygulama ve gerekli araçları sağlama başlıkları altında düzenlenmiştir. Lüksemburg Zirvesi ile öngörülen ekonomi politikası yönlendirici ilkelerinin gerekli araçları sağladığı ve ayrıca artık daha çok yapısal politikaların orta ve uzun dönem göstergelerine ve bilgiye dayalı ekonomiye geçiş kadar büyüme, istihdam, sosyal uyumu sağlamayı amaçlayan reformlara odaklanması gerektiği belirtilmiştir. Ayrıca Avrupa Konseyi'nin, her yıl Bahar'da ekonomik ve sosyal konularla ilgili oturum

¹⁶⁹ European Council, a.g.e.,s.11.

¹⁷⁰ European Council, a.g.e.,ss.11-12.

¹⁷¹ European Council, a.g.e.,ss.12-14.

gerçekleştireceği de bu başlık altında düzenlenmiştir. Böylece “...1997 olağanüstü Lüksemburg Zirvesi ile başlayan süreç Bahar Zirveleri ile düzenli hale gelmiştir.”¹⁷² Birlik hedeflerine doğru daha fazla yakınlık elde etme ve en iyi uygulamanın sağlanmasının aracı olan yeni bir açık işbirliği yöntemi ile stratejik hedefin uygulanmasının kolaylaştırılacağı belirtilmiştir.

Bu yöntem üye devletlere kendi politikalarını gerçekleştirmek için yardım sağlaması amacıyla oluşturuldu. Bu amaçla kısa, orta ve uzun hedeflere ulaşılmasına yönelik takvimler belirlenecek, üye devletlerin ihtiyaçlarının farklı olması göz önünde bulundurularak nicel ve nitel göstergeler oluşturulacak, ulusal, bölgesel farklılıklar dikkate alınacak ve uyumlu olması sağlanacağı belirtilmiştir. Ayrıca Konseyi, bu konuda Birlik kurumları ve kuruluşlarını, sosyal ortakları bir araya getiren bir Yüksek Düzey Forumu’nun toplanacağı belirtilerek tüm sosyal ortaklar, sivil toplum kuruluşları ile birlikte merkezi olmayan bir çalışma yöntemi izlenmesi gerektiğini de vurgulamıştır.

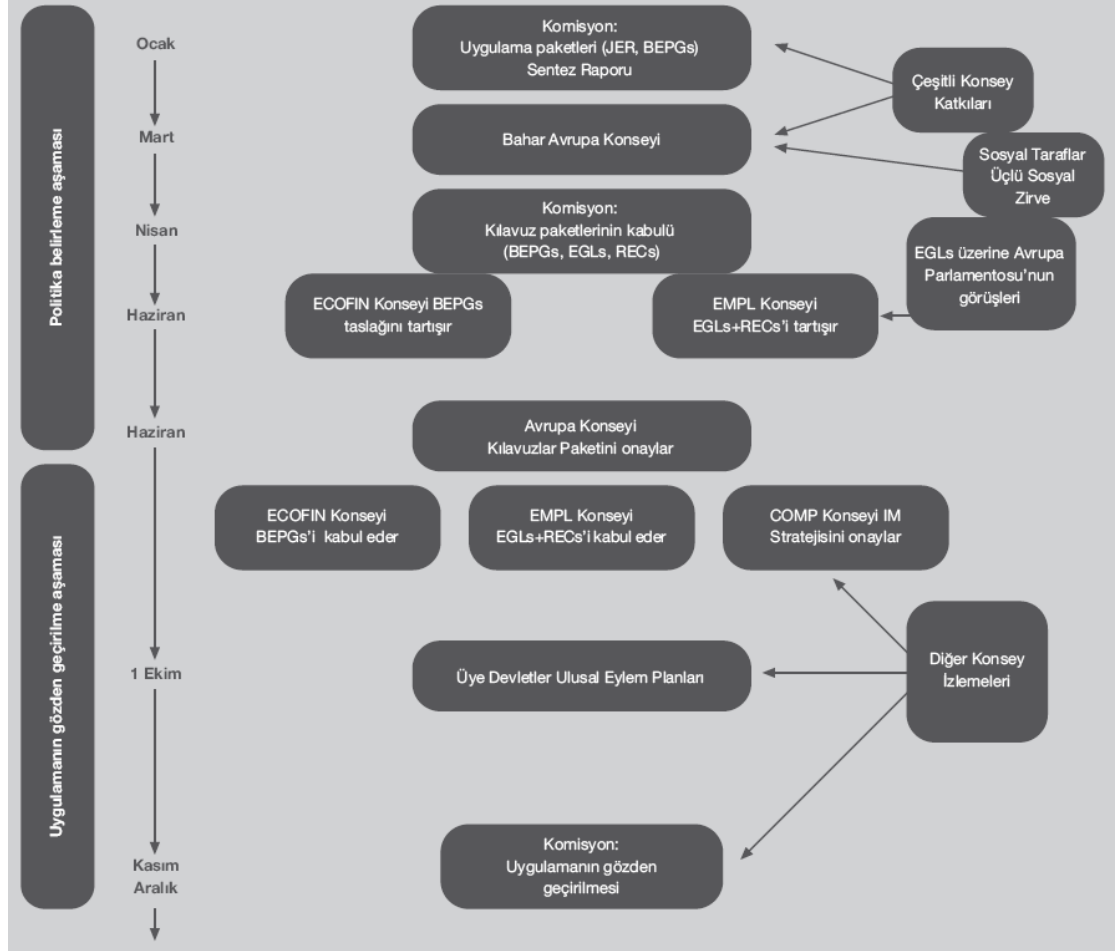
Gerekli araçların kullanılması ile ilgili olarak, stratejik hedefin elde edilmesinin kamu özel ortaklığı kadar özel sektöre de dayanacağı belirtilmiştir. Bu üye devletlerin çabasının yanında uygun kaynakları mobilize etmeye bağlıdır. Birliğin buradaki rolü katalizatörlüktür. Ayrıca Avrupa Konseyi, Avrupa Yatırım Bankası aracılığıyla katkı yapılmasını sağlar.

Avrupa Komisyonu, 2000–2005 dönemini kapsayan Lizbon’daki temel stratejiler doğrultusunda eylem planı hazırlamıştır. Bu eylem planında tek pazar ve tek para kapsamında sosyal politikaların eşgüdümü hedeflenmekte ve getirilen önerilerle temelde esneklik ve güvence arasında yeni bir denge oluşturulmasını ile sosyal diyalogun gerçekleştirilmesi amaçlanmıştır¹⁷³

¹⁷² J. Jenson ve P. Pochet, a.g.m., s.7.

¹⁷³ M. Koray, a.g.e., s.290.

ŞEKİL 8: LİZBON'DA POLİTİKA KOORDİNASYONUNUN YILLIK AKIŞ SÜRECİ*

*Şekildeki kısaltmaların açıklamaları şu şekildedir; JER: Ortak İstihdam Raporu, EGLs: İstihdam Yönlendirici İlkeleri, BEPGs: Geniş Ekonomi Politikası Yönlendirici İlkeleri, ECOFIN Konseyi: Ekonomi ve Maliye Bakanları Konseyi, EMPL Konseyi: İstihdam Konseyi

Kaynak: N.Gündoğan, a.g.m., s.23 (Kaynak: Andrew Watt, "Reform of the European Employment Strategy After Five Years: A Change of Course or Merely of Presentation", **European Journal of Industrial Relations**, Vol. 10, No. 2, 2004, s. 129'dan alınmıştır)

K. TEMEL HAKLAR ŞARTI

2000 yılında Nice Zirvesi'nde kabul edilen Temel Haklar Şartı, Nice Antlaşması'na dahil edilemediğinden ayrı bir bildirme olarak kalmıştır. Ancak henüz

yürürlüğe girmeyen Avrupa Anayasası'na sadece biçimsel bazı değişiklikler yapılarak dahil edilmiş ve ikinci bölüm buna ayrılmıştır. Temel Haklar Şartı'nda kişi haklarının yanı sıra ekonomik ve sosyal haklar da vardır. Şartta klasik hak ve özgürlükler yanında örgütlenme, grev, toplu sözleşme, yönetime katılma ve iş güvencesi gibi sosyal haklara da ayrıntılı bir biçimde yer verilmiştir.

III. LİZBON SONRASI AVRUPA BİRLİĞİ'NDE İSTİHDAM POLİTİKALARI

Lizbon Zirvesi'nden sonra Lizbon Stratejisine eklemeler yapılmıştır. Bu eklemeler genelde Bahar Zirvesi'nde yapılmıştır. İlkbahar zirvesi 2001 Stockholm Zirvesi'nde daha yaşlı işçiler (55–64 yaş arası) için yeni bir hedef eklenmiş ve bunların istihdam oranının 2010 yılında %50'ye çıkarılması kabul edilmiştir¹⁷⁴. Böylece, Stratejide belirlenen tam istihdam hedefinin gerçekleştirilmek istenmiştir.

Haziran 2001 Göteborg Zirvesi'nde Birlikte alınan kararların ekonomik ve sosyal hayata ve çevreye olan etkilerinin dikkate alınması konusu vurgulanmıştır. Bu bağlamda, Lizbon Stratejisi hedeflerinin sürdürülebilirliğini sağlanması için çevre politikası konusunda bazı eklemeler yapıldı.

2002 Barselona Zirvesi ise, daha yaşlı işçilerin işgücü piyasalarında kalma niyetlerini artırmak için aşamalı emeklilik sistemi, yaşam boyu eğitim yönünde reformlar önermiştir. Kadınların işgücüne katılımının artırılması ile ilgili reformlar da Zirve'de üzerinde durulan konulardan biridir.¹⁷⁵

2002 yılında buna ek olarak Avrupa İstihdam Stratejisi'nin beş yıllık bir gözden geçirmesi yapılmış ve Komisyon bir bildiri yayınlamıştır. Bu bildiride, Stratejiden sonra işgücü piyasalarında yaşanan iyileşmeler ve sorunlar anlatılmaktadır. Bunların ışığında bildiride, Strateji'de bir reform gerekliliği olduğu

¹⁷⁴ Nick Adnett ve Stephen Hardy,a.g.e, s.87.

¹⁷⁵ Nick Adnett ve Stephen Hardy,a.g.e, s.87.

belirlenmiştir. İlk olarak orta vadede özellikle yaşlı nüfusun işgücüne katılımının artırılması, sosyal ve bölgesel farklılıkların azaltılması konularına öncelik verilmesi belirtilmiştir. İkinci olarak Geniş Ekonomi Politikası Yönlendirici İlkelerin ve İstihdam Yönlendirici İlkelerinin birleştirilmesi gereği üzerinde durulmuştur.¹⁷⁶

Buna ek olarak, 2003 yılında Strateji'nin geleceğine ilişkin yeni bir bildiri hazırlanmıştır. Bu bildiride, Stratejinin ekonomik ve sosyal uyum konusundaki rolü üzerinde durulmuştur ve buna olan katkısının artırılması yönünde vurgu yapılmıştır. Ayrıca yeni yönlendirici ilkelerin de amacının öncelikle; yüksek istihdamın sağlanması, esnek çalışma koşullarının oluşturulması, sosyal uyumun güçlendirilmesi ve sosyal dışlanmanın önlenmesine yönelik olması gerektiği belirtilmiştir.¹⁷⁷

2003 yılı Brüksel Bahar Zirvesi'nde Avrupa İstihdam Stratejisi'nin değerlendirilmesi ve yeni reformların belirlenmesi amacıyla bir görev gücü oluşturulmasına karar verildi. Wim Kok'un liderliğindeki grubun amacı istidam konusundaki öncelikli alanları belirlemektir. Sonuç olarak grubun belirlediği öncelikli alanlar, çalışanların ve işyerlerin uyumunun artırılması, insan kaynaklarına daha fazla yatırım, işgücü piyasasında daha uzun süre kalmanın sağlanması, reformların daha iyi ve düzenli şekilde tüm ülkeler tarafından uygulanması olarak belirlenmiştir.

Avrupa Konseyi 2004 yılındaki Bahar Zirvesi'nde Wim Kok'un liderliğinde yeni bir üst düzey grup kurulmasına karar vermiştir. 2004 yılının sonunda çalışmasını tamamlayan bu üst düzey grup, Lizbon Stratejisi'nin o güne kadar nasıl ilerlediğini gözden geçiren bir rapor hazırladı. Lizbon Stratejisi'nin kaydettiği ilerlemeyi yetersiz bulan raporda, özellikle 2000 yılında saptanan hedeflerin çok fazla olduğu vurgulandı. Buna ilaveten başarısızlığın nedenleri arasında eşgüdüm

¹⁷⁶ Daha fazla bilgi için bkz. European Commission, **Taking Stock Of Five Years Of The European Employment Strategy**, Communication From The Commision To The Council, The European Parliament, The Economic And Social Committee And The Committee Of The Regions Brüksel, 17.07.2002.

¹⁷⁷ Daha fazla bilgi için bkz. European Commission, **The Future of The European Employment Strategy : A Strategy for Full Employment and Beter Jobs for All**, Communication From The Commision To The Council, The European Parliament, The Economic And Social Committee And The Committee Of The Regions, Brüksel, 14.01.2003.

eksikliği, birbirleriyle çakışan öncelikler ve en önemlisi üye ülkelerde hedeflere yönelik siyasi eylem eksikliği gösterildi. AB'nin geleceği için Lizbon hedeflerinin gerçekleştirilmesinin öneminin vurgulandığı raporda, bilgi toplumu, tek pazar, iş ortamı, istihdam piyasası ve sürdürülebilir çevre politikaları olmak üzere beş öncelikli alan belirlendi.¹⁷⁸

2005 tarihinde Komisyon, bu rapor ışığında Lizbon Stratejisi Ara Dönem Raporu açıklandı. Raporda belirlenen hedeflerin fazla olduğu ve 2010 yılına kadar bu hedeflerin tümünün gerçekleştirilmesinin imkânsız olduğu kabul edildi. Bunun sonucunda AB Komisyonu Lizbon stratejisine tekrardan işlerlik kazandırabilmek amacıyla güçlü ekonomik büyüme ve daha fazla, daha kaliteli istihdam olanakları yaratma hedeflerine odaklanılmasını önerdi. Söz konusu iki hedefe ulaşmak için belirlenen reformlar: etkin bir tek pazar oluşturulması, serbest ve adil ticaret ortamı sağlanması, mevzuatların daha iyi hazırlanması, Birlik alt yapısının iyileştirilmesi, araştırma ve geliştirme yatırımı yapılması, yenilikçiliğin desteklenmesi, güçlü bir sanayi tabanı oluşturulması, daha iyi ve kaliteli istihdam yaratılması, daha esnek ve uyumlu bir işgücü oluşturulması, eğitim ve yeteneklerin güçlendirilmesidir. Ayrıca ulusal politikalar konusunda koordinasyonun daha iyi sağlanması için Lüksemburg, Cardiff ve Köln süreçleri bir araya getirilmesi önerilmiştir. Bunun yanında önceden de önerilen geniş ekonomi politikaları yönlendirici ilkeleri ile istihdam yönlendirici ilkelerinin birleştirilmesi tekrar önerilmiştir.¹⁷⁹

2005'te yapılan Bahar Zirvesi'nde, Komisyonu'nun önerisi benimsenerek güçlü ekonomik büyüme ve istihdam Birliğin en önemli siyasi öncelikleri olarak kabul edildi. Bu hedeflere ulaşmak için üye ülkelerin sürece katılımının önemi vurgulanarak, Birlik kurumları ile üye ülkelerin ortak çalışması yaklaşımı benimsendi. Bunun yanında yönlendirici ilkelerin birleştirilmesi de benimsendi ve yönlendirici ilkeler birleşmiş şekliyle onaylandı. Bu bağlamda ayrıca, üye ülkelerin

¹⁷⁸ Daha fazla bilgi için bkz. Wim Kok **Facing the challenge, The Lisbon Strategy for Growth and Employment**, Report for The High Level Group, Lüksemburg, 2004.

¹⁷⁹ Daha fazla bilgi için bkz., European Commission, **Working Together For Growth And Jobs, A New Start For The Lisbon Strategy**, Communication To The Spring European Council, Brüksel, 02.02.2005.

Lizbon hedeflerine yönelik eylemlerini belirleyecekleri birer ulusal reform programı hazırlamasına kararı verildi. Buna ek olarak, Temmuz 2005’de Birlik düzeyinde 100 eylemi içeren Topluluk Eylem Planı da Komisyonu tarafından benimsendi.

Ayrıca 2005 yılının başında, yeni Sosyal Gündem kabul edilmiştir. Bu Sosyal Gündem 2010 yılına kadar Birlikteki sosyal politika uygulamalarını belirleyecek ve bu planla Lizbon Stratejisindeki yenilikler de uygulama alanı bulacaktır. Bu planda tam istihdam, fakirlikle mücadele ve eşit koşullar öncelik alanları olarak belirlenmiştir.

Buna ek olarak da iki strateji sunulmuştur. Birincisi, vatandaşların güveninin güçlendirilmesinde Gündemin rolü vurgulanmaktadır. Güven, değişim sürecinin yönetimi için esastır ve ekonomik büyümenin ilerletilmesinde kilit rol oynamaktadır. Gündem, Birlik araçlarının kombinasyonunu, uygulama kalitesinin geliştirilmesine yönelik olarak tanımlamakta ve bu bağlamda başarı için üç kilit koşul sunmaktadır: nesiller arası bir yaklaşım, değişim için ortaklık ve küreselleşmenin sunduğu fırsatların ele geçirilmesinin gerekliliği. İkinci olarak Gündem, kilit tedbirleri Komisyonun 2005–2009 stratejik hedeflerinde yer alan iki temel başlık altında sunmaktadır: (1) istihdam (refah hedefi altında) ve buna bağlı olan (2) eşit fırsatlar ve içişme (dayanışma hedefi altında). Gündem, belli ihtiyaçlara cevap verilmesi amacıyla ortak Avrupa çerçevesinin birliğini, çeşitlendirilen tedbirlerin uygulamasıyla birleştirmektedir. Bu bakımdan Gündem, Anayasa Antlaşması Taslağı tarafından ilan edilen “çeşitlilik içinde birlik” sloganını desteklemektedir.¹⁸⁰

¹⁸⁰ www.tisk.org.tr/yayinlar.aspx?analuna_id=70. (16.07.2006)

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

EURO ALANI'NDA İŞSİZLİK

I. EURO ALANI'NİN OLUŞUMU

Avrupa Birliği'nde iktisadi bütünleşmenin gümrük birliği ve tek pazar aşamaları tamamlandıktan sonra para birliği aşaması bütün ülkelerde olmasa da gerçekleştirilerek iktisadi bütünleşme tamamlanmıştır. Ekonomik ve parasal birlik konusunda Birlikte birçok çalışma yapılmıştır. Bu çalışmalar içsel ve dışsal nedenlerden dolayı gerçekleşmemiştir. Ancak 1989 yılında Jacques Delors başkanlığında hazırlanan raporun kabul edilmesi, 1991 yılında imzalanan Avrupa Birliği Antlaşması ve Antlaşmadaki aşamaların gerçekleştirilmesi ile 1999 yılında Avrupa Ekonomik ve Parasal Birliği sağlanmıştır.

Avrupa Ekonomik Topluluğu Kurucu Antlaşması olan 1957 Roma Antlaşması'nda parasal birlik kurulmasını öngören doğrudan bir hüküm yoktur. Ancak 103. maddesinde ekonomi politikalarının koordinasyonu için bir para komitesi kurulmasının öngörülmesi, 107. maddesinde “Her üye devlet döviz kurları ile ilgili politikasını ortak bir menfaat sorunu olarak görmelidir” koşulu ve 108. ve 109. maddelerinde de ödemeler bilânçosu sorunlarıyla karşılaşan üyeler için bir yardım mekanizması öngörülmesi, parasal birlik ile ilgili düzenlemelerdir. Dolayısıyla Roma Antlaşması'nda parasal birliğin sağlanması dolaylı da olsa öngörülmüş ve bunun önemi belirtilmiştir.

Avrupa Birliği, Avrupa Para Birliğini sağlama konusunda 1970 yılına kadar önemli bir ilerleme gösterememiştir. Ancak 1970 yılında hazırlanan Werner Planı ve 1979'da kurulan Avrupa Para Sistemi ile Avrupa Para Birliği'nin temeli atılmıştır. Werner Planı ile Parasal Birliğin üç aşamada oluşması ve 1980 yılında tek paraya geçilmesi önerilmişti. 1972 yılında gerçekleşen Paris Zirvesi ile Ekonomik ve Parasal Birliğin 1980 yılında yürürlüğe girmesi konusunda Konsey çağrıda bulundu. Ancak, Werner Planının kabul edildiği dönemde yaşanan petrol krizleri, ekonomik

durgunluk ve Bretton Woods Sistemi'nin çökmesi ile parasal sistemde yaşanan sorunlar ve dolayısıyla Avrupa paralarında görülen dalgalanmalar sonucu Planda öngörülen Avrupa Ekonomik ve Parasal Birlik Planı uygulanamamıştır¹⁸¹. Bu gelişmeler sırasında Birlik içinde, özellikle döviz kurlarında yaşanan aşırı dalgalanmalar nedeniyle ortak pazar açısından sorunlar yaşanıyordu. Bunun üzerine üye devletler 1972'de Avrupa Para Yılanı (Tüneldeki Yılan) Sistemini kabul etmişlerdir. Bu sistem, üye devletlerin paralarının hem kendi arasındaki hem de dolara karşı dalgalanmasının kontrolünü ve böylece üye devletlerin döviz kurlarını istikrara kavuşturmaya amaçlamıştır¹⁸². Buna göre, üye devletlerin paraları arasındaki dalgalanma marjı +/- % 2,25, dolara karşı dalgalanma marjı +/- % 4,5 olacak ve dalgalanmalar yaşandığında yapılacak müdahaleler dolar ile değil, topluluğa üye ülke paralarıyla yapılacaktır. Bu dönemde yaşanan petrol krizi ve bunun sonucu üye devletlerde yaşanan enflasyon, döviz kurunun belirlenen dalgalanma marjının üstüne çıkmasına sebep olmuştur ve bazı ülkeler Sistemi terk etmişlerdir¹⁸³. 16 Mart 1973'te üye devletler ulusal paralarını dalgalanmaya bıraktıklarını ve para birimlerini sabit kurlardan birbirlerine bağladıklarını açıklamışlardır¹⁸⁴. Böylece Avrupa Para Yılanı Sistemi bu dönemdeki koşullar ve ülkelerin farklı ekonomik politikaları nedeniyle ayakta duramamış ve sona ermiştir. Sonuç olarak Avrupa Birliği'nde 1970'li yıllarda parasal birlik oluşturma çabaları başarılı olamamıştır. 1970'li yıllarda yaşanan başarısız parasal birlik girişimleri, Avrupa Birliği'nde bu konuda yeni girişimlerin olmasını engellememiş ve 1978'de yapılan birçok müzakere sonucu Avrupa Para Sistemi 13 Mart 1979 tarihinde Avrupa Para Sistemi yürürlüğe konmuştur. Avrupa Para Birliği'nin sağlanmasında önemli bir aşama olarak görülen Avrupa Para Sistemi'ne İngiltere dışında tüm üye devletler dahil olmuştur¹⁸⁵. Avrupa Para Sisteminin kuruluş amacı Birlik ülkelerinde ekonomik istikrarı sağlamak, üye ülkelerin ulusal ekonomi ve para politikaları arasında yakınlaşma sağlamak ve Avrupa Para Birimi'ni (ECU- European Currency

¹⁸¹ Desmond Dinan(b), **Avrupa Birliği Ansiklopedisi**, Kitap Yayınevi, İstanbul, İkinci Cilt, 2005, s.26

¹⁸² Loukas Tsoukalis, **The New European Economy: The Politics and Economics of Integration**, Oxford University Press, Oxford, 1993, s.181.

¹⁸³ Richard Baldwin, Charles Wyplosz, **The Economics of European Integration**, McGraw Hill, 2004, s.286.

¹⁸⁴ Defne Ata ve Serkan Silahşör, **Parasal Birlik ve Türkiye**, Hazine ve Dış Ticaret Müsteşarlığı, Ankara, 1999, s.10.

¹⁸⁵ İngiltere bu sisteme 1990 yılında girmiştir.

Unit)’i teşvik etmektir¹⁸⁶.

Son olarak, 28–29 Haziran 1988’de toplanan Hannover Zirvesi’nde, ekonomik parasal birlik sağlanması amacıyla bir çalışma komitesi kurulmasına karar verilmiştir. Komite, Delors Raporu olarak bilinen “Avrupa Topluluğu’nda Ekonomik ve Parasal Birlik Kurma Konusunda Rapor”u yayınlamıştır. “Parasal Birliğin tamamlanmasına yönelik bir düzenleme olan rapor yirmi yıl öncesinin Werner Raporunu anımsatmaktadır.”¹⁸⁷ 1989 Madrid Zirve’sinde Delors Rapor’u onaylanmış ve Ekonomik Ve Parasal Birliğin ilk aşamasının 1 Temmuz 1990 tarihinde başlanması kararlaştırılmıştır. Delors Raporunda parasal birlik için üç ön koşul sunulmuştur.¹⁸⁸

- 1) Ulusal paraların konvertibl olması,
- 2) Sermaye akımının serbestleştirilmesi,
- 3) Döviz kurlarının geriye dönülemez biçimde sabitleştirilmesi.

Delors raporunda Maastricht’deki aşamalarının temeli olan parasal birliğe geçiş aşamaları da belirlenmiştir. Raporda para birliği için gerekli koşullar açıkça belirtildiği halde bazı konular bilinçli bir biçimde belirsiz bırakmıştır. Bunlar ikinci ve üçüncü aşamanın ne zaman başlayacağı,, ekonomik ve parasal birlik ve üye ülkelerin yaklaşmasının sağlanması bakımından hangisine öncelik verileceği, merkez bankaları sisteminin politikaları, görevi bağımsızlığı hakkındaki belirsizliklerdi.¹⁸⁹

A. AVRUPA BİRLİĞİ ANTLAŞMASI (MAASTRICHT ANTLAŞMASI)

1991 yılında imzalanan ve 1993 yılında yürürlüğe giren Avrupa Birliği ya da

¹⁸⁶Ö.Bolat, “Avrupa Topluluğu’nda E konomik ve Parasal Birlik”, **İKV Dergisi**, İstanbul, 2006,ss.10-11

¹⁸⁷Nahit Töre, “Avrupa ve Dünyada Euro’lu Günler”, **Asomedy Dergisi** Ankara, 2001, s.56

¹⁸⁸Rıdvan Karluk ve Özgür Tonus, “Avrupa Para Birliği, Euro ve Geleceği”, **Anadolu Üniversitesi İİBF Dergisi**, Eskişehir, 1998, s.271

¹⁸⁹M.W Klein, “European Monetary Union”, **New England Economic Review**, 1988 ss. 3-12 www.bos.frb.org/economic/neer/neer1998/neer298a.pdf 1998, s.22

Maastricht Antlaşması kapsamında, Ekonomik ve Parasal Birliğin aşamaları, bu süreçte izlenecek ekonomik ve parasal politikalar ile bunların gerektirdiği kurumsal değişiklikleri ayrıntılı olarak düzenlenmiştir. Antlaşmada, üye devletlerin ve Birliğin sıkı koordinasyona dayanan bir ekonomi politikasının benimsemesi esasi getirilmiş ve tek para uygulamasına geçiş ile birlikte tek bir para politikası izlenmesi esasi düzenlenmiştir. Antlaşmanın ekonomik ve parasal politikalar başlıklı bölümünde, tek para sistemine geçiş aşamaları, ekonomi politikası, para politikası ve kurumsal yapı konuları düzenlenmiştir.

1. Euro Alanı'nın Oluşturulma Aşamaları

Birinci asama, 1 Temmuz 1990 tarihinde başlamıştır. Bu aşamanın en önemli unsuru sermaye hareketlerinde tam liberalizasyonun sağlanması ve üye ülke ekonomi ve maliye politikalarının birbirine yakınlaştırılmasıdır. Bu asama, 31 Aralık 1993 tarihinde sona ermiştir.

1.1.1994 tarihinde başlayan ikinci aşamada, bir Avrupa Para Enstitüsü kurulmuş ve Parasal Birliğin tamamlanması ile birlikte bu kurumun Avrupa Merkez Bankasına dönüşerek özerk bir şekilde Birlik para politikasını yönlendirmesi öngörülmüştür. Bu aşamanın başlangıcından itibaren kamu açıklarının merkez bankaları tarafından finansmanını kaldırmak amacıyla bu konuda üye devletler takibe alınmıştır.

Üçüncü aşamanın 1 Ocak 1999'da başlaması ile birlikte, gerekli kriterleri yeri getirdikleri belirlenen üye devletler Euro alanına dahil olmuşlardır. Bu ülkeler, Almanya, Avusturya, Belçika, Finlandiya, Fransa, Finlandiya, Hollanda, İrlanda, İspanya, İtalya, Lüksemburg, Portekiz ve 2001'de kriterleri sağladığı tespit edilen Yunanistan'dır. Bu aşamada üye devlet para birimlerinin Euro'ya dönüşüm oranları geri dönülemez biçimde belirlenmiştir. Euro'nun 1 Ocak 2002'de dolaşıma girmesi ile tek bir para politikası uygulanmaya başlanması ile bu aşama sona ermiştir.

2. Yakınlaşma Kriterleri

Ekonomik ve Parasal Birliğin son aşamasına geçiş öncesinde, üye ülke ekonomileri arasındaki farklılıkların giderilebilmesini sağlamak amacıyla Antlaşmada ve ekli protokolde bazı makro büyüklükler açısından Maastricht kriterleri olarak bilinen yakınlaşma kriterleri ile bunlara uyulmaması durumunda uygulanacak yaptırımlar belirlenmiştir. Buna göre,

- Birlikte en düşük enflasyona sahip üç ülkenin yıllık enflasyon oranları ile ilgili üye ülke enflasyon oranı arasındaki fark %1,5 puanı geçmemelidir.
- Üye ülke devlet borçlarının GSYİH'sına oranı % 60'i geçmemelidir.
- Üye ülke bütçe açığının GSYİH'sına oranı % 3'ü geçmemelidir.
- Herhangi bir üye ülkede uygulanan uzun vadeli devlet tahvili faiz oranları 12 aylık dönem itibariyle, fiyat istikrarı alanında en iyi performans gösteren 3 ülkenin faiz oranını 2 puandan fazla aşmayacaktır.
- Son 2 yıl itibariyle üye ülke parasının diğer bir üye ülke parası karşısında devalüe edilmiş olmamalıdır ve %2.25'lik bant içinde kalmalıdır.

Yakınlaşma kriterlerine gelen en önemli eleştiri kriterlerin sayısal nitelikte olması ve özellikle de işsizlik oranı gibi yapısal nitelikte kriterler belirlenmemesidir¹⁹⁰

B. EURO ALANI OLUŞTURULMASINA YÖNELİK DÜZENLEMELER

Avrupa Birliği Antlaşması'nın yürürlüğe girmesiyle beraber, Ekonomik ve Parasal Birlik aşamasının tamamlanmasına yönelik birçok düzenleme yapılmış, Euro'sun dolaşıma girmesi konusuyla ilgili belirsizliklerle ilgili açılımlar sağlanmıştır. Ancak Ekonomik ve Parasal Birliğin sağlanmasıyla bitmeyen

¹⁹⁰ Mircan Yıldız Tokathoğlu, **Avrupa Birliği'nde Maliye Politikası ve Türkiye Açısından Bir Değerlendirme**, Alfa Basım Yayım Dağıtım, İstanbul, 2004, s.66

belirsizlikler yine AB organları tarafından belirlenmiş ve çözüm bulunmaya çalışılmıştır. Aşağıda bu düzenlemelerden belli başlı olanları, tarihsel sırayla incelenmiştir.

Madrid Zirvesi

1995 yılında toplanan Madrid Zirvesi'nde, Ekonomik ve Parasal Birliğin üç aşamada tamamlanmasına, üçüncü aşamanın 1 Ocak 1999'da başlamasına, 1 Ocak 2000'de de dolaşıma girmesine ve tek para biriminin "Euro" olarak adlandırılmasına karar verilmiştir¹⁹¹.

Dublin Zirvesi

Konsey, 1996 yılındaki bu Zirvede, ekonomik ve parasal birlik konusunda üye ülkelere tavsiyelerde bulunmuş ve çeşitli kararlar alınmıştır. Bunlar, yeni kur mekanizmasının kabulü, Euro'nun kullanımına yönelik antlaşma taslakları için yasal çerçeve oluşturulması, İstikrar ve büyüme paktı'nın oluşturulması konusunda anlaşamaya varılması ve temel prensiplerinin kabul edilmesidir.¹⁹²

İstikrar ve Büyüme Paktı

Özellikle Maastricht Kriterlerinin yerine getirilmesinde yaşanan sorunlar nedeniyle oluşturulan 1997 Amsterdam Antlaşması ile resmi belge haline gelen İstikrar ve Büyüme paktı bir anlamda bu kriterleri teyit etmiştir. Buna göre, Euro alanındaki üye devletler orta vadeli bütçe hedeflerine uymaları, açıkları ortadan kaldırdıktan sonra hızlı şekilde düzelmeyi, Avrupa Birliği Antlaşması'nda belirlenen tavsiyeleri gerçekleştirmeleri, belirgin bir durgunluk veya problem olursa aşırı açık prosedüründen yararlanabilmeleri düzenlenmiştir¹⁹³. Ayrıca Pakt, Avrupa Birliği Antlaşması ile öngörülen yaptırım kurallarını ihtiyari olmaktan çıkarmıştır. Paktın

¹⁹¹ DTM, "Avrupa Birliği ve Türkiye", DTM, Ankara, 2002, s.227

¹⁹² DTM, a.g.e., ss. 231-232.

¹⁹³ Nicholas Moussis, "Avrupa Birliği Politikalarına Giriş Rehberi", Megapress Yayınevi, İstanbul, 2004, s.145

zamanında ve iyi bir şekilde uygulanması için gerekli girişimlerde bulunması için Komisyon'a yetki verilmiştir. Buna göre, Komisyon, yukarıda belirtilen Antlaşmadaki yaptırımlara uygun olarak bütçe açıklarının gayri safi yurtiçi hasılaya oranı %3'ü geçen üye ülke için Konsey'in alacağı kararlara hazırlık için raporlar, görüşler ve tavsiyeler yayınlamakla yükümlüdür. Ayrıca üye ülkeler, Konsey'e fiyat istikrarı ve sürdürülebilir büyümeyi sağlamayı amaçlayan istikrar programı sunarlar. Bu programın değerlendirilmesinden Konsey, Komisyon ve ilgili komite sorumlu olacağı da Pakt ile düzenlemiştir.¹⁹⁴

İstikrar ve Büyüme Paktı oluşturulması sırasında ve kabul edilmesi sürecinde, Fransa özellikle bunun istihdamı yok edeceğini iddia ederek karşı çıkmasına rağmen Pakt kabul edilmiştir. Ancak Fransa'nın istihdamla ilgili bu iddiaları, Birliğin 1997 Lüksemburg Zirvesi'nde ve Amsterdam Antlaşması'nda istihdam konusuna daha fazla odaklanmasına neden olmuştur¹⁹⁵.

İstikrar Büyüme Paktı'na Fransa'nın istihdam odaklı eleştirisi dışında, Euro alanındaki ülkelerin maliye politikası yetkilerinin de elinden alınması sebebiyle de eleştirilmiştir. Euro alanındaki ülkelerde, sabit döviz kuru, Avrupa Merkez Bankası kontrolü altındaki para politikası uygulamaları yanında, Pakt'ın "açık kriter" kuralı ile getirdiği maliye politikası kısıtlamaları, ülkelerin ekonomilerin ortaya çıkan şoklara cevap vermesini zorlaştıracığı ve bu şokların Birliğin sürdürülebilir büyüme, ekonomileri yakınlaştırma ve yüksek istihdam hedeflerine ulaşmayı tehlikeye atacağı düşüncesiyle eleştirilmiştir¹⁹⁶.

2004 yılının sonuna doğru, Komisyon'un sunduğu bildiri ile borç düzeyine daha fazla ağırlık verilerek, Paktın yorumuna esneklik getirildi. 2005 yılının başında da Konsey böyle bir reform konusunda anlaşmaya vardı. Buna göre, Düşük borç

¹⁹⁴ J. Dalmeyer, D. Klaus ve H. Hans-Dieter, **The Euro, A Stable Currency for Europe**, Deutsche Bank Research, Berlin, 1997, s.21.

¹⁹⁵ J.F.Gerald, A.Bergin, "The Stability and Growth Pact: How Much Co ordination?", **The Economic and Social Institute AIECE Brussels meeting Conference Paper**, 29th October 2003. Dublin 2003 s.8.

¹⁹⁶ David Cameron(a), "Economic and Monetary Union: Underlying Imperatives and Third-Stage Dilemmas", **Journal of European Public Policy**, 1997, s. 472.

oranı ve Yüksek büyüme potansiyeli olması şartıyla iktisadi konjonktür üstünde %1lik açığa izin verilecekti. İkinci olarak, GSYİH' sinde %2 ve daha fazla düşüş yaşayan ülkeler için %3'lük bütçe açığı konusunda biraz gevşeme yapılabileceği belirlendi. Buna ek olarak bir de ülkelerin özel bir durumu gereği, %3'lük bütçe açığı şartı konusunda gevşeme söz konusu olabilecekti. Son olarak, %3'lük tavanı aşan ülkelerden düşük borç düzeyine sahip olanlar için yüksek borç düzeyine sahip olanlara oranla bu durumlarını düzeltmek için daha fazla süre verilecekti.¹⁹⁷

Amsterdam Zirvesi

1 Ocak 1999'da uygulamaya konulan yeni döviz kuru mekanizmasının prensipleri ve temel unsurları 1997 yılında yapılan Amsterdam Zirvesi'nde tespit edilmiştir. Bu mekanizma ile Euro Alanına dahil olmayan ülke paralarının Euro'ya bağlanmasına karar verilmiştir. Kalıcı bir döviz kuru istikrarının sağlanması, kalıcı bir yakınlaşmanın temini ile mümkün olacağından, tüm üye ülkeler fiyat istikrarına dayanan para politikalarını izlemesi gerektiği belirtilmiş ve ekonomik koordinasyonu geliştirme çağrısında bulunulmuştur. Ayrıca Amsterdam Antlaşması ekli protokol ile İstikrar ve Büyüme Paketi da kabul edildi.

Lüksemburg ve Viyana Zirveleri

Aralık 1997'de toplanan Lüksemburg Zirvesi'nde finansal piyasalara daha fazla istikrar kazandırmak amacıyla Avrupa Konseyi, Bakanlar Konseyi'ne her üye ülke ulusal para birimlerinin değişme oranının kesin olarak belirleme görevi vermiştir. Viyana Zirvesi'nde ise, G7 ve IMF Toplantılarında ekonomik parasal birliği ilgilendiren konularda Komisyondan bir temsilcinin de grup içinde yer alacağı konusunda Konsey karar vermiştir¹⁹⁸.

Euro'nun Piyasaya Sunuluşuna Yönelik Tüzükler

3 Mayıs 1998'de Konsey Tüzüğü ile Euro'nun piyasaya sunulduğu düzenlen-

¹⁹⁷ Paul De Grauwe, **Economics of Monetary Union**, Oxford University Press, 2005, ss.243-245

¹⁹⁸ Desmond Dinan (b), a.g.e., s.409.

miştir. Bunun yanında yeni döviz kuru mekanizması şekillendirilmiş ve üçüncü aşamanın başlaması ile uygulamaya gireceği düzenlenmiştir. 31 Aralık 1998’de hazırlanan Tüzükle ise 1 Ocak 1999 tarihinden itibaren de katılımcı ülkelerin paralarının yerini alacak Euro’ya ilişkin kuralları ortaya koymuştur. Euro ve Euro Alanındaki ülkelerin para birimleri arasındaki paritelerin sabitlendiği oranlar belirlendi.

Euro Alanı ile Dünya Ekonomisi Hakkında Bildirge

Ekonomik ve Parasal Birliğin üçüncü aşaması sırasında dünyada yaşanan krizler ve bunun sonrasındaki durgunluğun Euro Alanını da etkilemesi üzerine Komisyon 2000 yılında bir rapor sunmuştur. Bu raporda 1999 yılının sonunda yaşanan durgunluğun yarattığı küçülme, enflasyonda 2001 yılındaki artış yaşanması ve %2,5’a gelmesi konusu tartışılmıştır. Bu raporla Avrupa Merkez Bankası’nın öncelik vermesi gereken ilk konu enflasyonu %2’ye düşürmek olduğu belirtilmiştir.

Brüksel Zirvesi: İstikrar ve Büyüme Pakti’na İlişkin Gelişmeler

İstikrar ve Büyüme Pakti’nin başlangıcından itibaren ortaya çıkan sorunlarla ilgili getirilen çözümlerde yaşanan tıkanıklık üzerine 2005 yılında, Konsey’de bu konuda bir düzenleme yapıldı. Pakt’ın temel kurallarının değiştirilmediği ancak bu kuralların yorumlarına istisnalar getiren bu karar birçok kesim tarafından çok fazla gevşetildiği yönünde eleştirildi¹⁹⁹. Karar ile bütçe açığının yıllık olarak değil beş yıllık olarak belirlenmesi, harcamaların Avrupa Birliği politikalarını gerçekleştirmek amacıyla yapılması tavan değeri aşabileceği kabul edilmiştir.²⁰⁰

C. EURO ALANINDA UYGULANAN EKONOMİ POLİTİKALARI

Euro Alanında uygulanan ekonomi politikalarına, para politikası, maliye poli-

¹⁹⁹ George Irvin, “ The Implosion of The Brussels Economic Consensus” **ICER Working Paper Series**, 2005, s.6. <http://www.icer.it/docs/wp2005/ICERwp11-05.pdf>.

²⁰⁰ Martin Feldstein(b), The Euro and The Stability Pact, *America Economic Review*, 2005, ss.8-9, www.nber.org/feldstein/eurostabilitypact.pdf (11.04.2006).

tikası ve istihdam politikası bağlamında bakılacak olan bu bölümde, para politikası için Avrupa Merkez Bankası ve Avrupa Merkez Bankaları Sistemi tarafından uygulanan para politikaları, maliye politikası için üye devlet kurumları tarafından uygulanan ortak politikalar, istihdam politikaları içinse ulusal düzeyde uygulanan ulusal ve ortak politikalar incelenecektir.

1. Para Politikası

Euro Alanındaki para politikasını, üçüncü aşamanın başlaması ile birlikte kurulan Avrupa Merkez Bankaları Sistemi belirlemekte ve uygulamaktadır. Avrupa Birliği'ne üye devletlerin ulusal merkez bankaları ve Avrupa Merkez Bankası'ndan oluşan Sistemin temel amacı fiyat istikrarını korumak, bu amaca zarar vermeden Birliğin genel ekonomik politikalarını desteklemek, açık pazar ekonomisi ile serbest rekabet ilkelerine göre davranmak, kaynakların etkin kullanımını sağlamaya çalışmaktır. Avrupa Birliği Antlaşması'na göre AMBS bağımsız bir sistem olup, karar verme organlarından hiçbirisi sistem haricindeki kurumlardan talimat almayacaktır ve karar organlarına hiç bir şekilde müdahalede bulunulmayacaktır. Avrupa Birliği Antlaşması ile de Avrupa Merkez Bankasının esas alacağı iki temel prensip belirlenmiştir. Bunlar “fiyat istikrarının sağlanması ve sürdürülmesi” ile “politik bağımsızlıktır”²⁰¹.

Birliğin fiyat istikrarı odaklı para politikası Kıta Avrupası genelinde oluşturulmaya çalışılan “İstikrar Kültürünün” en önemli parçasıdır²⁰². Avrupa Merkez Bankası eski Başkanı Duisenberg, “Avrupa Merkez Bankası, istikrar amaçlı para politikası uygulamalıdır” fikrini savunarak bunun önemini, Bankanın ilk kurulduğu zaman belirtmiştir²⁰³.

Fiyat istikrarının temel amaç olarak belirlenmesi, diğer bütün makro ekonomik

²⁰¹ Vural F.Savaş, **Çağımızın Deneyi: Euro**, Siyasal Kitabevi, Ankara, 1999, s.75.

²⁰² Suat Oktar, “Euro Bölgesinin Para Politikası: Strateji ve Araçlar” , **Marmara Journal of European Studies**, İstanbul 2002, s.83.

²⁰³ J. M.Wrase “The Euro and the European Central Bank” , **Business Review**, 1999, s.2.

hedefleri içeren ve onlara ulaşmak için gerekli ön koşul olarak görülmektedir. Bu yorum, özellikle Euro Alanı'nda yaşanan yüksek işsizlik nedeniyle eleştiri almaktadır. Çünkü, işsizliğin çözüm bekleyen en önemli sorun olduğunu düşünenler Avrupa Merkez Bankası'na sadece fiyat istikrarını kurma görevinin verilmesini eleştirmektedir²⁰⁴. Avrupa Merkez Bankası Yönetim Konseyi 1998'de, Avrupa Para Enstitüsü'nün hazırladığı para politikasına yol gösteren çalışmasına dayanarak izlenecek politikaların stratejisini belirleyen bir bildiri yayınladı. Bu stratejinin üç önemli unsuru vardır. Birincisi fiyat istikrarı amacının miktar olarak belirlenmesi, ikincisi para arzı artış kriterinin tespiti ve üçüncüsü de fiyat istikrarına yönelik tehditlerin değerlendirilmesidir²⁰⁵.

1) Fiyat İstikrarının Miktar Olarak Belirlenmesi

Avrupa Merkez Bankası'nın geliştirdiği yeni bir indeks olan Uyumlaştırılmış Tüketici Fiyat İndeksini (HICP-Harmonized Index Of Consumer Prices) geliştirmiştir. Fiyat istikrarı da HICP'nin Euro bölgesi için orta vadede, yıldan yıla artışının %2'nin altında kalması olarak tanımlanmıştır.

2) Para Arzının Belirlenmesi

Monetarist yaklaşıma göre para politikasını belirleyen Avrupa Merkez Bankası, "Enflasyon parasal bir olaydır" yaklaşımını benimsemiş ve Euro sistemde paraya önemli bir yer vermiştir.²⁰⁶ Bu nedenle para arzındaki artışları belli bir miktar değere bağlanmıştır. Para politikası için iki unsurdan oluşan bir strateji belirlenmiştir. Bunlardan birincisi, parasal büyüklüklerin (M3)²⁰⁷ önemli rolü ve geniş parasal büyüme için %4,5 değerinde bir referans değer belirlenmesidir. Buna göre, M3 yıllık artışı %4,5 olması gereklidir. Bu değerden sapmalar fiyat istikrarındaki riski gösterecektir. Gerçekleşen parasal büyüme ve referans değer arasındaki ilişki, Avrupa Merkez Bankası tarafından analiz edilecek ve sonuçlar açıklanacaktır. İkincisi ise fiyatlardaki gelişmelerin geniş tabanlı bir değerlendirmesidir.

²⁰⁴ Paul Surico,, "How does the ECB target inflation?", **Bocconi University Discussion Papers**, 2003, s.4.

²⁰⁵ Daha fazla bilgi için bkz. European Central Bank, **The Single Monetary Policy In Stage Three-General Documentation on ESCB Monetary Policy Instruments and Procedures**, 1997

²⁰⁶ Martin Feldstein(a), "European Central Bank And The Euro: The First Year", **NBER Working Papers**, 2000, s.5.

²⁰⁷ M3'ün gösterge olarak seçilmesi bu büyüklüğü oluşturan kalemlerin iyi bir gösterge olması ve uzun dönemde fiyat istikrarını yansıtmışından kaynaklanmaktadır.(Suat Oktar, a.g.m., s.85).

3) Fiyat İstikrarına Yönelik Tehditler

Yukarıda sıralanan kriterlerin yanında, ayrıca ücretler, döviz kurları, üretim indeksleri, maliye politikası göstergeleri, tahvil fiyatları, fiyat indeksleri gibi değerler de Merkez Bankası tarafından izlenmektedir. Bunun sebebi, fiyat ve para arzı kriterlerinde farklı gelişmeler ve fiyat istikrarına tehdit oluşturacak durumlarda fiyat istikrarını korumaktır²⁰⁸.

Avrupa Merkez Bankası, 2003 yılının ilk yarısında, 1999 yılının başından bu yana uygulanan para politikasını gözden geçirerek, 8 Mayıs 2003'te yayınladığı değerlendirme sonuçlarının genel eğilimi, dört yıl süresince uygulanan politikanın başarısının üst düzeyde olduğu, ancak bazı alanlarda küçük çaplı değişikliklere gitmenin yararlı olacağı yönündedir. Bu kapsamda ilk olarak, 1998 yılında fiyat istikrarı hedefi olarak belirlenen “uyumlaştırılmış tüketici fiyatları indeksi yıllık artış oranının % 2'nin altında gerçekleşmesi” hedefi korunmuş, buna karşın hedeflenen enflasyon düzeyinin % 2'nin altında ancak bu seviyeye yakın bir düzeyde olacağı açıklanmıştır. Böylelikle AMB, daha önce akademik çevrelerden ve piyasa aktörlerinden enflasyon hedefinin bir alt sınırı olmadığı yönünde gelen eleştirilere açıklık kazandırmayı hedeflemiştir. İkinci olarak iki sütunlu para politikası stratejisi korunmakla birlikte stratejinin yapısında küçük ancak önemli değişikliklere gidilmiştir. Para politikası stratejisinin ilk oluşturulduğu dönemde parasal göstergelerin enflasyon dinamikleri üzerinde öncelikli bir etkiye sahip olduğu belirtilerek, iki sütunlu stratejinin ilk sütununda genel likidite durumuna öncelik verecek bir yapı oluşturulması, diğer ekonomik göstergelerin ise ikinci bir sütunda ele alınması kararlaştırılmıştı. Mayıs 2003'te ise parasal göstergelerin enflasyon üzerindeki etkisinin orta-uzun dönemde ortaya çıktığı belirtilerek, kısa-orta dönemde etkili olan diğer ekonomik gelişmelerin ilk sütunda ele alınacağı; parasal göstergelerin ise hedef değerler (M3 para arzı artış oranı için % 4,5'lik gösterge tavan) korunmasına karşın ikinci sütunu oluşturacağı açıklanmıştır. Böylelikle para politikası stratejisi iki sütunlu yapısını korumasına karşın, değerlendirme aşamasında yer alan göstergelerin önem sırası değiştirilmiştir. Söz konusu değişiklikte daha önce

²⁰⁸ Vural Fuat Savaş, a.g.e., s.63

öncelik verilen M3 para arzı artış oranının 1999 yılından bu yana büyük ölçüde referans değerin üzerinde seyretmesi etkili olmuştur.

Avrupa Merkez Bankası kendisine verilen görevleri yerine getirmek için açık piyasa işlemleri, kredi kolaylıkları ve zorunlu karşılıklar olmak üzere üç araç kullanmaktadır. Ulusal merkez bankaları ise, repo işlemlerinin gerçekleştirilmesi sırasında başarılı bir şekilde likidite sağlayarak, AMB olanaklarının bankalar tarafından kullanılmasını kolaylaştırarak ve zorunlu karşılık oranının uygulanmasını sağlayarak AMB'nın para politikası araçlarını kullanmasını kolaylaştırmaktadır²⁰⁹.

2. Maliye Politikası

Euro Alanı'nda uygulanan maliye politikası, Kurucu Antlaşmalardaki düzenlemeler ve İstikrar ve Büyüme Pakti ile belirlenmiştir. Maliye politikası çoklu denetim prosedürü, aşırı açık prosedürü ve erken uyarı prosedürü olmak üzere üç prosedür içerir. Çok yanlı denetim, üye devletlerin ekonomi politikasını ortak çıkar sorunu olarak görmesinden kaynaklanan bir prosedürdür. Prosedür özellikle, Geniş Ekonomi Politikaları Rehberinin uygulanmasına odaklanır. Avrupa Komisyonu ve Konseyi bunların üye ülkelerdeki uygulamasını izler ve eğer gerekirse üye ülkelere bu politikaları uygulamasına yönelik tavsiyelerde bulunur²¹⁰. Aşırı açık prosedüründe ise, eğer açıklar gayri safi yurtiçi hasılanın %3'nün üstünde ise aşırı açık olduğu ve bunun içinde Komisyon ve Konsey'in denetim mekanizmasını işletmesi söz konusudur. Ancak ciddi durgunluk yaşanması, doğal afetler yaşanması durumunda ve Birlik politikalarını gerçekleştirmek amacı söz konusu olduğunda bu prosedür gevşetilebilmektedir. Erken uyarı prosedürü ise, Bakanlar Konseyinin, Kapsamlı Ekonomiye Yönlendirici Politikalarına uymaması veya aşırı açığa sahip olması durumunda hemen tepki verebilmesidir. İstikrar ve Büyüme Pakti ile gerçekleştirilen maliye politikası, Euro alanı'nda kötü maliye politikaları uygulanmasını engellemesi

²⁰⁹ J. M.Wrase, a.g.m., s.3

²¹⁰ E. Jones, "European Monetary Union and The Problem Of Macroeconomics Governance", s.70 (Ronald Tiersky **Europe Today: National Politics, European Integration, and, European Security**. Rowman & Littlefield Publishers Inc, Oxford, 2004'den alıntı)

düşünülmesine rağmen şimdiye kadar bu politikalar tam anlamıyla uygulanamamıştır²¹¹.

3.İstihdam Politikası

Ekonomi politikaları koordinasyonunda mali kurallar, Avrupa etkisinin sınırlarını gösterirken, istihdam kuralları potansiyeli göstermektedir²¹². Dolayısıyla yaptırım gücü diğer ekonomik politikalar gibi olmadığından, Amsterdam Antlaşması'nda belirlenen istihdam politikası dışında Zirvelerde alınan kararlar ve paralel süreçlerin²¹³ devamı niteliğinde olduğundan ekonomi politikalarının istihdam kolu zayıf durumdadır.²¹⁴ Dolayısıyla diğer politikalar gibi Euro Alanın için belirlenmiş özel bir istihdam politikası yoktur.

II. EURO ALANINDA İŞSİZLİK SORUNU

1999'da Ekonomik ve Parasal Birliğin sağlanmasından ve 2002'de Euro'nun dolaşıma girmesinden sonra Euro Alanı Ekonomisi'nde ortak politika uygulamalarının sonuçları, bugün daha net ortaya çıkmaktadır. AB'de bu Ekonomik Ve Parasal Birlik aşamasının başarılı olduğunu söylemek için henüz çok erkendir.

1999'dan itibaren Euro Alanı dışında, dünya ekonomisinde de birçok problem yaşandı, ekonomik şoklarla karşılaşıldı. 1997'de başlayan küresel krizlerin etkisi, 1999'da petrol şoku, bütün dünyayı etkisi altına alan ABD ekonomisindeki büyümenin yavaşlaması, 2000'de yaşanan parasal krizler, ABD'de yaşanan 11 Eylül 2001 terörü ve Irak savaşı bunların başlıcalarıdır.

Euro'ya geçişle birlikte, ilk iki yılda Euro Alanında ortalama %2 civarında bir

²¹¹ J. Gali, R. Perotti, "Fiscal Policy In EMU", s.136 (Richard Baldwin, Giuseppe Bertola, ve Paul Seabright, **EMU Assessing The Impact Of Euro**, Blackwell Publishing, UK, 2003'den alıntı)

²¹² E. Jones, a.g.m.,s.74

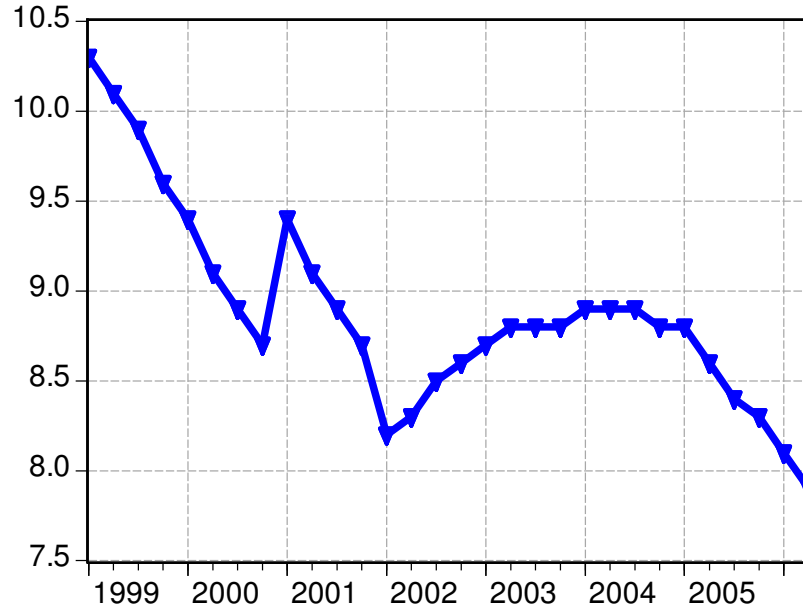
²¹³ Bunlar Avrupa İstihdam Stratejisi'ni oluşturan Luksemburg, Cardiff, Köln, Lizbon Zirveleridir.

²¹⁴ Daha fazla bilgi için üçüncü bölümden faydalanılabilir.

istihdam sağlanmıştır. 1999, 2000 ve 2001 yıllarında da işsizlik azalmış hatta Euro Alanının oluşturulmasından 2001 yılında %8'e düşmüştür (Şekil 9), ancak bu değer 1980'lerden beri en düşük değerdir. Bunun sebeplerinden biri, bu dönemde büyümenin işgücü yoğun büyüme olmasıdır.²¹⁵ İlk üç yıldaki, istihdam ve işsizlikteki bu durumun temel sebeplerinden biri de işgücü piyasalarında gerçekleştirilen yapısal reformlardır.

ŞEKİL 9: EURO ALANINDA İŞSİZLİK ORANLARI (1999-2006) *

İşsizlik Oranları(%)

* Üç aylık dönemler olarak ele alınmıştır. Ayrıca 2006'nın ilk altı ayı da Şekilde gösterilmiştir
Kaynak: Eurostat veri tabanı

Özellikle 1997 yılında Lüksemburg Zirvesi'nde Avrupa İstihdam Stratejisi'nin kabulü ile başlayan bu reformların etkisi sadece Euro Alanında değil tüm Birlik açısından geçerlidir. Euro Alanında ayrıca tek para birimine hazırlık çalışmaları da istihdam yaratma kapasitesini artırmıştır. 2001 yılında artan işsizliğin hızı 2003 de azalmış ve 2004 yılında işsizlik azalmaya başlamıştır. 2005 ve 2006

²¹⁵ David Cameron(b), "Unemployment in The New Europe: The Contours Of Problems", **EUI Working Papers**, Italy, 1999, s.13. http://www.iue.it/ERPA/RSCAS/././RSCAS/WP-Texts/99_35.pdf

yılının ilk altı ayında ise bu azalma devam etmiştir. Ancak Euro Alanında istihdam politikalarının yeterli uygulanmaması ve konjonktür nedeniyle istenilen düzeyde olmamıştır.

Ekonomik ve Parasal Birliğin sağlanmasından beklenen bazı potansiyel avantajlar, düşük enflasyon, para değişmesinden kaynaklanan işlem masraflarının ortadan kalkması, politik disiplini sağlamada piyasa mekanizmalarının artan gücüdür. Dezavantajları ise, döviz kurunun ulusal politika aracı olmaktan çıkması, bağımsız istikrar ve büyüme politikaları uygulanamamasıdır. Bunun sonucu olarak, politika silahlarından mahrum olması nedeniyle, ekonomide yaşanan durgunluk, yüksek işsizlik gibi sorunlarda ulusal hükümetlerin müdahale alanı kısıtlanmaktadır.²¹⁶. Sadece parasal birliğin işsizlik sorununa müdahaleyi kısıtlaması yanında, ayrıca da ekonomide ortaya çıkan şokların işsizliğe sebep olması açısından parasal birliğe dahil ülkeler daha duyarlıdır. Ortak para kullanımı, üye ülkeler açısından talep değişmelerine tepkilerdeki farklılık, büyüme oranı farklılıkları, işgücü piyasası koşullarındaki farklılıklar, ülkelerin farklı işsizlik-enflasyon oranı tercihleri ve mali piyasalardaki farklılıklar nedeniyle yüksek maliyetler içerebilmektedir. Parasal birliğe katılmak isteyen ülkeler, bu özellikleri itibariyle birbirlerinden daha büyük farklılıklar içeriyorsa, parasal birliğin bir üyesi olmak yerine, bağımsız para ve döviz kuru politikaları izlemeyi daha avantajlı bulabileceklerdir ancak, parasal birliğin üye ülkeler açısından getirdiği maliyetlerin büyüklüğü, ülkelerin ekonomik yapıların benzerliğine ve ülkelerin açıklık derecelerine bağlı olarak azalmaktadır. Ülkelerin işsizlik-enflasyon tercihlerindeki farklılık veya farklı Philips eğrilerine sahip olmaları, parasal birliğin oluşturulmasının ülkeleri tek bir enflasyon düzeyine yönlendirmesi, özellikle kısa dönemde maliyetli bir şekilde kendini gösterecektir. Uzun dönemde enflasyon ve işsizlik oranında tercih yapamamalarına rağmen, kısa dönemde enflasyonu azaltmak isteyen ülkeler işsizlik oranında geçici bir artışla karşılaşabilirler. Ancak, bu açıdan ülkeler parasal birliğin iyi birer adayı olmak istiyorlarsa, enflasyon oranlarının birbirine eşit veya yakın olması uygulamada arzu edilen bir durumdur. Ayrıca, ülkelerin farklı nitelikte işgücü piyasalarına sahip olması parasal birliğin daha

²¹⁶ P. Sutherland, "The Case for EMU" , **Foreign Affairs**, 1997, s.9-10.

maliyetli hale gelme sebeplerinden biridir. Çünkü ekonomide ortaya çıkan bir şok durumunda ücretler ve fiyatlar farklı tepkiler gösterecek ve farklı enflasyonist farklılıklar yaratacak ve işsizliğe sebep olacaktır.²¹⁷

*1999 Yılı Gelişmeleri ve İşsizlik*²¹⁸

1999 yılında, Euro alanının durumuna bakıldığında, Euro'nun kullanıma girmesinin değil de dünya konjonktüründeki gelişmelerin öne çıktığı görülmektedir. 1999'da, dünya genelinde 1997–1998 yıllarında yaşanan Asya, Rusya, Latin Amerika krizlerinden etkilenen ülkelerin toparlanma sürecine girdiği görülmektedir. Böylece, 1998 yılının sonuna gelindiğinde gelişmiş ülkelerde ve Avrupa'da daha gevşek para politikaları uygulanmaya başlanmıştır ve küresel krizlerin etkileri bertaraf edilmiştir²¹⁹. Euro Alanı'ndaki yaşanan ekonomik sorunların çoğu, 1999 yılında Amerika Birleşik Devletleri ve Avrupa ekonomileri arasında yaşanan farklı ekonomik gelişmelerden ve bir ölçüde de 1998 petrol fiyatlarının beklenenden fazla artmasının Avrupa ekonomilerinde maliyetleri yükseltmesinden kaynaklanmıştır. Euro Alanı ekonomilerinde 1998'de yapısal değişme başlamıştır. Bunun başlamasındaki temel etken bölgedeki ulusal para piyasalarının tek bir Euro Alanı piyasası şeklinde bütünleşmesi olmuştur.

Toplam dünya GSYİH'sı içinde %15 civarında katkısı olan Euro Alanı ekonomilerinde 1999 yılında büyüme %2,8 olarak gerçekleşmiştir. Euro Alanındaki fiyat değişimleri incelendiğinde, 1999 yılının ikinci yarısında fiyatlarda yukarı doğru hafif bir hareket olmuş ve uyumlaştırılmış tüketici fiyat endeksindeki yıllık artış %1,1 olarak gerçekleşmiştir. Euro Alanındaki parasal gelişmeler göz önünde bulundurulduğunda, yıllık M3 büyüme oranları özellikle 1999 yılı sonlarına doğru referans değer olan %4,5'in oldukça üstüne çıkmıştır. Euro Alanında hem GSYİH büyümesinin hem de M3'deki büyümenin bu kadar hızlı olması, para politikasındaki

²¹⁷ Kemal Değer, Lütfü Öztürk, "Parasal Birliğin Üye Ülkeler Açısından Fayda ve Maliyetleri", **Avrupa Çalışmaları Dergisi**, Ankara, 2003, s.104-121

²¹⁸ Yıllık gelişmelerin anlatıldığı bu bölümde Türkiye Cumhuriyeti Merkez Bankası ve Avrupa Merkez Bankası yıllık raporlarından yararlanılmıştır.

²¹⁹ European Commission, **European Economy**, Brüksel, 1999, s.24.

ilk hedefi fiyat istikrarı olan Avrupa Merkez Bankasının 1999 yılı içinde faiz oranlarını yükseltmesi yönünde baskı oluşturmuştur²²⁰.

1999 yılı, istihdamda %1,8'lik artış yaşanan bir yıl olmuştur. Ayrıca bu artış, 1999 yılından sonra da devam etmiştir. Bu trendde bu dönemde yaşanan büyüme hızındaki artış ve 1997 yılından itibaren, başlayan Avrupa İstihdam Stratejisi bağlamında alınan tedbirlerin katkısı büyüktür. 1999'da işsizlik %10 civarındaydı ve 1997'den itibaren başlayan azalma trendi devam etti. Ancak 1999 yılının üçüncü çeyreğinde işsizlikte artış yaşandı. Bunun nedeni de, 1998 yılında yaşanan krizlerin gecikmiş etkisiydi. Ancak toparlanmanın çabuk olmasıyla 1999'un dördüncü çeyreğinde işsizlik düzeyindeki düşme trendi devam etti. Genç işsizlik oranlarında da gerileme söz konusuydu ve bu oran %19'a gerilemişti. Bu dönemde, işsizliğin azalması ve istihdamın artışında, hem parasal katkılar hem de ekonomiyi yönlendirici ilkeler etkili olmuştur. 1999 yılı ekonomiyi yönlendirici ilkeleri ve bundan sonra hazırlanan yönlendirici ilkelere, Euro alanının genel ekonomik politikası ortaya çıkmıştır. Böylece, büyüme, istihdam ve fiyat istikrarını gerçekleştirecek ve İstikrar ve Büyüme Paketi'ni gözetecek bir ekonomi politikası belirlenmiştir. Ayrıca, Euro Alanındaki tek paraya geçiş hazırlıkları da Euro Alanı ülkelerinde işsizlik oranının azalma eğilimini de olumlu etkilemiştir. Bu dönemde, özellikle konjonktürel hareketler ve yapısal reform hareketlerinin iletken etkileri nedeniyle ülkelerin işsizlik oranlarındaki farklılıkların az da olsa azaldığı gözlenmiştir.

2000 Yılı Gelişmeleri ve İşsizlik²²¹

Euro Alanı'nda yer alan ülkelerin ekonomileri, 2000 yılında artış gösteren büyüme hızı (%3,5) artan yüksek iç talep ve ihracat hacmindeki artışın devam etmesinden kaynaklanmıştır. Petrol fiyatlarındaki artış nedeniyle, Euro Alanda enflasyon oranı 1999 yılına göre hızlanmış ve uyumlaştırılmış tüketici fiyatları indeksindeki yıllık artış 2000 yılında %2,4 olarak gerçekleşmiştir. 1999 yılının sonlarında alınan karar doğrultusunda 2000'nin ilk yıllarında faiz oranları

²²⁰ M. Feldstein(a),a.g.m., s.12.

²²¹ Yıllık gelişmelerin anlatıldığı bu bölümde Türkiye Cumhuriyeti Merkez Bankası ve Avrupa Merkez Bankası yıllık raporlarından yararlanılmıştır

artırılmıştır. Parasal toplamların yıl itibariyle durumunu değerlendirdiğimizde finansal piyasalar ve diğer ekonomik göstergelere göre 2000 yılında fiyat istikrarında geriye doğru giden riskler geri çevrilmiştir. Hatta fiyat istikrarı riski yukarı doğru kaymıştır²²². Avrupa Merkez Bankası, faiz oranlarını artırmıştır ve artırım kararlarına sebep olarak, Euro bölgesindeki ekonominin olumlu sinyaller vermesi ve aynı zamanda enflasyon riskinin belirmesini göstermektedir. 2000'in ilk yarısında M3 büyüme oranı %6,4 ile zirve noktasındaydı. 2000 yılı boyunca hem reel hem de nominal bakımdan ekonomik büyüme işlemsel güdüyle para talebi artışına neden olmuştur.

2000 yılında, 1999 yılında olduğu gibi istihdam oranındaki artış ve işsizlik oranındaki düşme devam etmiştir. İstihdamda %2'lik bir artış, işsizlik oranı %9 olarak gerçekleşmiş ve yaklaşık %11'lik bir azalma yaşanmıştır. Genç işsizlik %17,3'e gerilemiştir. Bu durum yine büyüme hızından ve yapısal reformlardan kaynaklanmaktadır. Kadınlarda işsizlik oranı %11'e, erkeklerde ise %7,5'e gerilemiştir. Uzun dönem işsizlik bakımından bu dönemde uzun dönem işsizler işsizliğin yarısını teşkil etmektedir. Ancak bu da 1997'de beri azalma trendindedir. Devam etmekte olan bu istihdam artışı, işgücü piyasalarındaki bu iyimser hava kısa dönemde işgücü piyasası politikalarının cevap verdiğini ve Euro Bölgesinde ekonomik faaliyetlerin genişlediğini göstermiştir. Bununla birlikte, tüm Birlik genelinde olduğu gibi Euro Bölgesindeki yapısal işsizliği azaltmak için işgücü ve ürün piyasalarında yapısal reform çabaları da devam etmiştir. Bu dönemde 1999'da olduğu gibi ülkelerde işsizlikteki farklılıklar biraz daha azalmıştır.

2001 Yılı Gelişmeler Ve İşsizlik²²³

2000 yılının başında AMB, petrol fiyatlarındaki hızlı artışın, yüksek enflasyona yol açabileceği uyarısında bulunmuş ve yüksek petrol fiyatlarının enflasyonda yol açtığı geçici yükselişin, toplu sözleşmelere yansiyarak ücret

²²²Gisela Waisman, ; "Decision making in the ECB's Governing Council -Should minutes and forecasts be published ?", **IIES Working Papers**, Stockholm, 2002, s.8

²²³ Yıllık gelişmelerin anlatıldığı bu bölümde Türkiye Cumhuriyeti Merkez Bankası ve Avrupa Merkez Bankası yıllık raporlarından yararlanılmıştır

artışlarına neden olması durumunda daha kalıcı bir niteliğe dönüşeceğini; bu şekilde meydana gelebilecek bir kısır döngüden kaçınılması gerektiğini bildirmiştir.²²⁴ Ancak, durum 2000 yılında değil 2001 yılında gerçekleşmiş ve Euro Alanındaki ekonomiler bu gelişmelere yavaş tepki vermiştir.

Euro Alanındaki, 2000 yılının sonunda ve 2001 yılının başından itibaren başlayan büyüme oranındaki düşüş, tüm dünya ekonomilerindeki yavaşlamanın, petrol fiyatlarındaki artışın ve bazı ülkelerde yaşana krizlerin etkisinden kaynaklanmıştır. Ancak büyüme ve dolayısıyla ekonomideki iyimser hava özellikle 2001 yılının son üç aylık döneminde, 11 Eylül olaylarının da etkisiyle daralan iç ve dış talepten olumsuz etkilenmiş ve daha da bozulmuştur. Yılın genelinde, büyüme %0,7'ye düşmüştür. Euro bölgesinde yılsonuna doğru sanayi üretimi, hizmet sektörü ve üretici güvenine ait göstergelerin hepsi zayıflamıştır. Tüketici fiyatları incelendiğinde, yılın ikinci yarısında petrol ve gıda fiyatlarına bağlı olarak hızlanan fiyat artışlarının, 2001 yılı genelinde yıllık %2 oranında yükseltmiştir. Yılın ilk çeyreğinde ECB Başkanı Duisenberg, ABD ekonomisindeki durgunluğun tahmin edilenden daha ciddi boyutlara ulaşabileceğini ve bunun da tüm dünya ile birlikte Euro Bölgesini de etkileyebileceğini belirtmiştir. M3 yıllık ortalama büyüme oranı 2001 yılının kasım ayına kadar hep referans değerini üstündeydi. Ama Aralık 2000'de AMB yabancıların tuttuğu kısa vadeli tahviller ve para piyasası fonları için para stoku M3'de değişiklik yaptı. Bu durum M3 büyüme oranında 0.75 kadar bir azalma yarattı. Ama büyüme oranı %7'lerde olduğundan bu müdahale çok da etkili olmadı.²²⁵ M3 yıllık artış oranı %4,8 olmuştur. Enflasyon oranındaki düşüş eğiliminin sürmesi, yaşanan yüksek enflasyonun geçici dışsal faktörlerden kaynaklandığı yönündeki ECB savını doğrulamaktadır. Ek olarak, Euro alanı ekonomisinde genel olarak enflasyon üzerinde talep yönünden baskı oluşturacak herhangi bir gelişmeye rastlanmamaktadır. Bununla birlikte, ekonomik yavaşlama ve son aylarda enflasyon haddinde yaşanan düşüşler enflasyon beklentilerini olumlu yönde etkileyecektir. Ancak, söz konusu düşüş trendinin 2000 yılı sonunda ithalat

²²⁴ Christopher Allsopp, "The Assessment: Four Years On", **Oxford Review of Economic Policy**, Oxford, 2003, ss.10-11

²²⁵ Peter Bofinger, "The Emu After Three Years: Lessons and Challenges", **Würzburg Economic Papers**, 2002, s.4.

fiyatlarında yaşanan dalgalanmalar nedeniyle yıl dönümünde biraz dalgalanabileceği belirtilmektedir.²²⁶

Bunların sonucunda 2001’de istihdam artışı %1,4’e gerilemiştir. Ancak bu dönemde işsizlik ilk üç çeyrekte ortalama %8,3, son çeyrekte %8,4 olarak gerçekleşmiştir. Bu dönemin sonunda yaşanan işsizlik oranındaki yükseliş bundan sonraki yıllarda devam etmiştir. İşgücü piyasalarındaki yavaş uyarlanmadan kaynaklı olarak işsizlik oranı 2004’de yaklaşık %9’a kadar gelmiştir. Bu etkilerin az olmasının sebeplerinden biri de bazı ülkelerde işsizlik oranları yüksek seviyelere gelmesi ve böylece ülkeler arasındaki farklılıkların artmasıdır. Ancak genç işsizlik oranında da 25 yaş altında işsizlik oranı %1 azalmıştır. Bu azalışında etkisi ilk üç çeyrekteki azalıştır. Çünkü son çeyrekte bu grupta da işsizlik artmıştır. Kadınlarda işsizlik oranı düşmüş ve %10’a gerilemiş, erkeklerde %6,9’a gerilemiştir. 2001’de görüldüğü gibi bu ekonomik gelişmeler işsizliği çok fazla etkilememiştir. Ancak etkiler daha ziyade 2002 yılından sonra daha net görülmüştür.

2002 Yılı Gelişmeler Ve İşsizlik²²⁷

Euro Alanı’nın 2002 yılı genelinde önceki yıla göre %0,9 oranında büyümüştür ama ABD ve Japonya’ya göre düşük bir performans göstermiştir. Euro Alanı’nda büyümenin temel kaynağı, ithalattaki keskin düşüş nedeniyle artan net ihracat olmuştur. Büyümeyi olumlu etkileyen bir diğer etken de %2 oranında artan kamu harcamalarıdır. İç talepteki gerilemeye bağlı olarak enflasyon oranları 2002 yılında düşük seyretmiştir. Buna göre, tüketici fiyatları enflasyonu 2002 yılında %1,4 oranında artmıştır. 2002 yılının en önemli olaylarından biri de Euro’nun dolaşıma çıkmasıdır. Birçok kişiye göre bunun etkileri fazla olacaktı ama 2002 Ocak ayına baktığımızda durum böyle değildir. Uyumlaştırılmış Tüketici Fiyatları İndeksi, Ocak ayında aylık bazda % 0,5 artarak, yıllık enflasyon düzeyinin % 2,7’ye yükselmesine neden olmuştur. Ocak ayında yaşanan % 0,5’lik fiyat artışının % 0,34’lük kısmının olumsuz hava şartları nedeniyle büyük artış gösteren sebze fiyatları ve vergi artırımı

²²⁶ Arthur I. Cyr, “The Euro: Faith, Hope and Parity”, **International Affairs**, 2003, s. 989.

²²⁷ Yıllık gelişmelerin anlatıldığı bu bölümde Türkiye Cumhuriyeti Merkez Bankası ve Avrupa Merkez Bankası yıllık raporlarından yararlanılmıştır

dolayısıyla tütün fiyatlarında yaşanan artışlardan kaynaklandığı; sonuç olarak ECB raporlarında Euro dönüşümünün enflasyon üzerinde sınırlı bir etki yarattığı vurgulanmaktadır. HICP'nin yıllık ortalaması da %2,2 olmuştur. Ama hala AMB'nın belirlediği fiyat istikrarı tamamen uyumlu değildir. HICP' deki bu gerilemesindeki temel etmen bir önceki yıl enerji ve işlenmemiş gıda fiyatlarında yaşanan artışların etkisinin ortadan kalkmasıyla yaşanan baz etki ile Euro'nun değer kazanmasının fiyatlar üzerinde oluşturduğu baskı olmuştur²²⁸. 2001 yılında olduğu gibi bu dönemde M3 para arzı yüksek düzeylere ulaşmış ve referans değerinin çok fazla üstüne çıkmıştır. Bu durum da faiz indirimi yapılması için baskı oluşturmuştur ve orta vadede fiyat istikrarının bozulmasına yönelik beklentilere yol açmıştır. Ancak Duisenberg 2002 raporundaki önsözünde bunun kısa dönemli olduğunu ve belirsizlik ortamı kalkınca bu hızlı artışların da azalacağını belirtmiştir.

Ekonomideki durgunluk ortamı, 2002 yılında işgücü piyasalarına da yansımıştır ve bu yılın ilk yarısında istihdam bakımından son dört yıl içinde istihdam artışı olmamış ve negatif olmuştur. İstihdamda yaşanan bu azalma ile birlikte işsizlik oranında da artış olmuş ve %8,4'e yükselmiştir. Genç işsizlik %16,1'e düşmüş burada da azalma trendi artışa dönüşmüştür. Kadınlarda işsizlik oranında çok az bir azalma olmuş ve %9,8'e düşmüştür, erkeklerde ise %7,2'ye yükselmiştir. Bu yılda ülkeler arasındaki farklılıklar 2001 yılından çok farklı değildi. Bazı ülkelerde yaşanan işsizlikteki artış Euro alanı ülkeleri arasındaki farklılıkları az da olsa azaltmıştır. Ekonomide yaşanan gecikmiş etkiler, 2002 yılında işgücü piyasalarındaki bozuklukları artırmıştır ve Euro alanındaki bu durum 2004'e kadar devam etmiştir.

2003 Yılı Gelişmeler Ve İşsizlik²²⁹

2003'ün ilk yarısında ekonominin durumu hala çok iyi değildi ve Irak'ta savaş nedeniyle yaşanan sorunlar ve mali piyasalarda yaşanan belirsizlik tüm dünya ekonomilerindeki hakim durumdu. Ancak 2003'ün üçüncü çeyreğinde ekonomide güven ortamının yavaş yavaş yeniden sağlanması ile iyileşme başlamıştır. 2003

²²⁸ Arthur I. Cyr, a.g.m., s.990.

²²⁹ Yıllık gelişmelerin anlatıldığı bu bölümde Türkiye Cumhuriyeti Merkez Bankası ve Avrupa Merkez Bankası yıllık raporlarından yararlanılmıştır

yılında ikinci çeyrekte itibaren artmaya başlayan büyüme hızı, ortalama olarak tüm yılda %0,4 olarak gerçekleşmiştir. Bu büyümenin en önemli kaynağı ihracatta yaşanan artışlardı.

Avrupa Merkez Bankası 2003 yılının ilk yarısında, 1999 yılının başından bu yana uygulanan para politikasını gözden geçirerek bir değerlendirme yapmıştır. Bu kapsamda ilk olarak enflasyon düzeyinin % 2'nin altında ancak bu seviyeye yakın bir düzeyde olacağı açıklanmıştır. Ayrıca para politikası stratejisi iki sütunlu yapısını korumasına karşın, değerlendirme aşamasında yer alan göstergelerin önem sırası değiştirilmiştir. Bunda daha önce öncelik verilen M3 para arzı artış oranının 1999 yılından bu yana büyük ölçüde referans değerin üzerinde seyretmesi etkili olmuştur. Buna ek olarak, 2003 yılın Mart ayında AMB ilk faiz indirimini yapmıştır. M3 para arzındaki artış hızı 2003 yılında da devam etmiştir ve %8'e gelmiştir. Bu durum Euro Alanı'nda ekonomik büyümeyi finanse edecek likiditenin çok üzerinde bir para arzı artışı olduğunu göstermiştir ve bunun Euro alanında enflasyonist baskılara sebep olmuş olması muhtemeldir. Euro alanında enflasyon düzeyi, %2,1 olarak gerçekleşmiştir. Bunun %2'nin üstünde gerçekleşmesi artan petrol fiyatları, dolaylı vergilerden ve özellikle yaz aylarında Euro'nun değer kaybetmesinden kaynaklanmıştır.

İstihdam artış hızı bu dönemde 2002 yılından çok da farklı olmamış ve %0,1 olarak gerçekleşmiştir. İşsizlik oranında da artış yaşanmış ve yaklaşık %9 olarak gerçekleşmiştir. Genç işsizlikte de artış devam etmiştir ve %16,8'e çıkmıştır. Kadın ve erkek işsizlik oranlarında ise bu dönemde çok değişiklik olmamıştır genel olarak aynı kalmıştır. Ekonomide yaşanan yavaşlama geçen yıllarda da olduğu gibi işgücü piyasalarını olumsuz etkilemiştir. Ancak ekonomide yaşanan iyileşmelerle birlikte işsizlik oranındaki artış hızının azalması Şekil 10'dan da net olarak anlaşılmaktadır. Bu sırada Euro alanı ülkeleri arasındaki farkın derecesinde de bir değişim olmamış ve ülkelerin işsizlik oranları birbirinden çok farklı bir durumda değildir. 2001 yılının sonundan itibaren yaşanan ekonomik durgunluk, iş hayatına yeni gireceklerin geç kalmasına, uzun dönem işsizliğin artmasına neden olmuştur ve uzun dönem işsizler, işsizlerin yaklaşık %43'üne gelmiştir. 2002 ve 2003 yıllarında ise, 1997 yılından

2001'in sonuna kadar gerçekleşen iyileşmenin tam tersi yaşanmış ve 1997 ve 2000 yılları arasında elde edilen gelişmeler bu dönemde kaybedilmiştir.

2004 Yılı Gelişmeler Ve İşsizlik²³⁰

Dünya ekonomisinde 2003 yılının sonlarında gerçekleşen yüksek büyüme oranları, 2004 Yılında da devam etmiştir. Ancak petrol fiyatlarındaki artışın hızlanmaya başladığı yılın ikinci yarısından itibaren, dünya ekonomisinde büyüme oranları düşmüştür. Euro alanı büyümesi, 2004 yılında dünya ortalamasının gerisinde kalmasına rağmen 2003 yılına göre büyüme hızlanmıştır ve büyüme hızı %1,8'e ulaşmıştır. Bu dönemde petrol fiyatlarındaki artışla birlikte özel tüketim harcamalarının azalması son çeyrekte büyümenin gerilemesine neden oldu. Euro alanında yılın ilk aylarında yavaşlayan tüketici fiyatları enflasyonu, enerji fiyatlarıyla dolaylı vergiler ve kamu fiyatlarında meydana gelen artıştan dolayı yılın son çeyreğinde 2'nin üzerine çıkmıştır. Bu durumun ücretlerde artış yaratarak ekonomide fiyat istikrarı için tehdit oluşturacağı yönünde tahminler olmasına rağmen bu dönemde bu tahminler gerçekleşmemiştir. Euro Bölgesi'nde 2004'ün ilk yarısında hızı azalan M3 artışı yılın geri kalanında tekrar hız kazanmıştır.

Euro Alanında bu dönemde istihdamdaki artış ancak yılın ikinci yarısından itibaren etkisini göstermiş ve %0,2 olarak gerçekleşmiştir. Bu durum yine ekonomideki hareketlere işgücü piyasalarının geç cevap vermesinden kaynaklanmıştır. İşsizlik oranı ise 2004 yılı genelinde de işsizlik % 8,9 olmuştur. Genç işsizlik, kadınlarda ve erkeklerde işsizlik oranları bakımından ise pek değişiklik olmamıştır. Euro alanındaki ülkelerde işsizlik oranları arasındaki farklılık derecesi de işsizlikteki azalmayla beraber azalmıştır. Ancak bu dönemde işsizlik oranı azalmasına rağmen yüksek seyreden işsizlik oranını, tüketici güvenini ve tüketici harcamalarını olumsuz etkilemiştir. Uzun dönem işsizlik oranı bakımından ise durum aynen devam etmekte ancak birkaç puanlık azalma bu dönemde yaşanmış ve %44 civarında uzun dönem işsiz belirlenmiştir.

²³⁰ Yıllık gelişmelerin anlatıldığı bu bölümde Türkiye Cumhuriyeti Merkez Bankası ve Avrupa Merkez Bankası yıllık raporlarından yararlanılmıştır

2005 Yılı Gelişmeler Ve İşsizlik²³¹

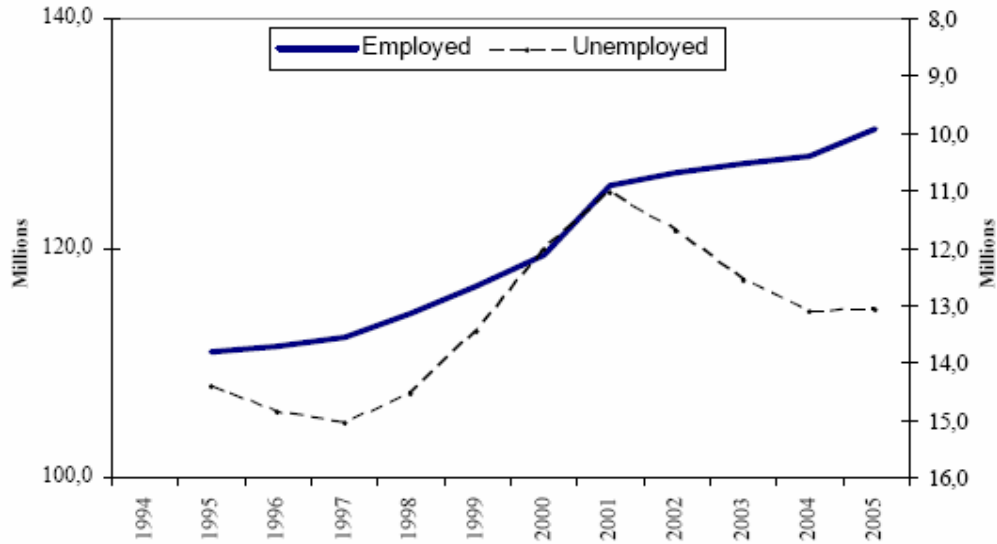
Euro Alanında 2005 yılının ilk yarısında yaşanan büyüme hızındaki azalma petrol fiyatlarındaki yükselme, dünya ticaretinde meydana gelen durgunluk ve Euro'daki değerlenmelerin gecikmiş etkisinden kaynaklanmaktadır. İkinci yarısında ise finansal piyasalarda artan güven, talepteki güçlü artış nedeniyle ekonomide iyileşme hareketleri başlamıştır. Bu nedenle ikinci yarısındaki hafif iyileşme 2004 yılındaki büyüme hızının gerisinde kalmasını engelleyememiştir ve %1,4 olarak gerçekleşmiştir. Yıllık ortalama enflasyon Euro Alanında %2,2 olarak gerçekleşerek yine %2'nin üzerine çıkmıştır. İçerdeki etkilerden ziyade bu dönemde petrol fiyatlarındaki artış enflasyonist baskıyı artırmıştır. Ayrıca bu dönemde geçen döneme oranlara dolaylı vergiler ve kamu fiyatlarının etkisi azdır. Bunlar da geçen dönemki gibi olsalardı durumun daha kötü olacağını söylemek hiç de zor değildir. M3'deki artış hızı %7,4 olarak gerçekleşmiştir. Bu dönemde yaşanan M3'teki artış enflasyonist baskı riski taşımaktadır. Çünkü bu dönemde düşük faiz oranları vardı ve bu para tutmanın maliyetini düşürür.

2005 yılında istihdam da 2004 yılından çok farklı değildi. Ancak yılın ikinci yarısından sonra hareketlenme başlamış ve yıllık %0,7'lik istihdam artışı gerçekleşmiştir. Bu doğrultuda bu yılda istihdam oranı %63 olarak gerçekleşmiştir. Kadınlarda istihdam artışı 2001 ve 2004 yılları arasında erkeklerdeki artışı geçmesi 2005 yılında da aynı kalmış ve kadınların istihdamı daha fazla artmıştır. Bu bakımdan İstihdam Stratejisi'nin kadınların istihdamında oynadığı rolü görmek zor değildir. Genç istihdam artışı %0,4 olarak gerçekleşmiştir. Genç istihdamdaki artışta da 2005'deki istihdam artış trendine uygun olarak artmıştır. İşsizlik oranı ise %8,6 olarak gerçekleşerek az da olsa 2004'e göre düşmüştür. Bu düşmenin sebebi yılın ikinci yarısından itibaren yaşanan ekonomik iyileşmedir. Genç işsizlik oranı iki puanlık düşüşle %17,7'ye gerilemiştir. Uzun dönem işsizlik oranı da %45'e gelerek yükselmiştir. Bu da ekonomideki yavaşlama ve güvensizlik ortamı sonucu işçiler işgücü piyasasına tekrar geri dönemediğini göstermektedir. Bu dönemde ülkeler

²³¹ Yıllık gelişmelerin anlatıldığı bu bölümde Türkiye Cumhuriyeti Merkez Bankası ve Avrupa Merkez Bankası yıllık raporlarından yararlanılmıştır

arasındaki farklılık derecesi biraz artmıştır. Çünkü kimi ülkelerin ekonomideki iyileşmelere çabuk tepki vermesi, kimisinin geç tepki vermesi bu ülkelerin işsizlik oranlarında da farklılık olmasına neden olmuştur. 2005’de istihdamdaki artış olmasına rağmen işsizlikte pek değişme olmamıştır. Şekil 10 ‘da görüldüğü gibi Euro Alanında bazen istihdam ve işsizlik aynı yönde hareket etmemektedir. Şekilde istihdamın koyu, işsizliğin kesik çizgiyle belirlendiği şekilde soldaki taraf istihdam edilen kişi sayısı, sağdaki taraf işsiz kişi sayısını göstermektedir. İşsizlikteki artışın yaratılan istihdamdan fazla olması nedeniyle, 1990’lı yılların ortasından 2001 yılının ortalarına kadar istihdam artmasına rağmen işsizlik de artmaktaydı. Ancak 2001’den 2004 yılına kadar ortaya çıkan gelişmeler, 1990’lı yılların başındaki durumdan farklı olmuş ve beklendiği gibi, istihdamdaki artış ile işsizlikteki azalma paralel gitmiştir. 2004 yılından itibaren ise, durum biraz daha farklılaşmış ve istihdamda artış yaşanırken işsizlikte fazla bir değişim görülmemiştir. “Bunun nedeni ise, ekonomik yavaşlamanın da olmasıyla, bu dönemde işgücü arzındaki yapısal artışın ek iş yaratmaktan daha hızlı olmasıdır”²³².

ŞEKİL 10: EURO ALANINDA İSTİHDAM İLE İŞSİZLİK ARASINDAKİ İLİŞKİ

Kaynak: European Commission, a.g.e., 2006, s.18

²³² European Commission, **European Economy Special Report N° 4/2006: Labour Market And Wage Developments In 2005, With Special Focus On Labour Market Adjustment In The Euro Area**, 2006, s.17.

2005 yılı Lizbon stratejisinin beş yıllık hazırlanan programının son yılıdır. Bu bakımdan Lizbon Stratejisi'ne göre beş yıllık hedeflere ulaşıp ulaşılmadığını 2005'te görmek mümkündür. 2005 yılı rakamlarına bakıldığında Lizbon'daki hedeflere ulaşıldığı söylenemez. Bu, 2000 yılından sonra hem dünya ekonomilerinde yaşanan sorunlar ve bunun Euro alanına etkisi, hem de Euro alanında yaşanan durgunluk Lizbon Stratejisinde hedeflenen reformların uygulamaya konmasını da bir anlamda kısıtlamıştır.

III. EURO ALANINDAKİ İŞSİZLİK SORUNUNUN ÇÖZÜMÜNE YÖNELİK UYGULAMALAR

Euro Alanında, 1997 yılından itibaren başlayan işsizlikteki azalma trendini devam ettirmek için reformların daha iyi uygulanması gerekliydi. Çünkü işsizlik oranı düşmesine rağmen hala yüksek olması nedeniyle sorun devam ediyordu. Bu dönemde yaşanan yüksek işsizlik yanında boş işlerin bulunması bir başka sorun daha ortaya çıkarmış ve bu da işgücü arzı ve talebi arasındaki uyumsuzluğun giderilmesine ilişkin reform ihtiyacını doğurmuştur. İşgücünün özellikleri ile iş birbirine uymadığı için işsizlikte artış yaratmıştır. Bunun nedenleri beceride uyumsuzluk, ücrette anlaşmazlık, coğrafik uyumsuzluk olarak görülmüştür. Bunun için Stratejide belirlenen reformlar uyumsuzluğun ortadan kaldırılmasına yönelik oldu. Mesleksel eğitim, eğitim ve piyasaya işçilerin tekrara dönmesini sağlayacak politikalara ağırlı verildi. Ayrıca enflasyonist baskı yaratmayacak şekilde ücret ayarlamalarını da yapmak gerekliliği reformlarda belirtilmiştir. Bu şekildeki işgücü piyasalarındaki katılıkları azaltmayı amaçlayan politikaları 1999 yılında istihdam yaratarak istihdamdaki artışa katkı sağlamıştır²³³.

2000 yılında Lizbon Stratejisi'nin yayınlanması ile Euro Alanı'nda işsizlik düşüş eğiliminde olmamasına rağmen, istihdam politikalarında ihtiyaçlar giderilmeye çalışılmıştır. Bu politikaların Euro Alanındaki öncelikli amaçları, işgücü piyasasındaki esnekliği artırmak ve yapısal reformların yapılması olmuştur. 2001 yılından itibaren

²³³ D. Cameron(a), a.g.m, s.29.

artan işsizlik açısından yapısal politikaların etkisi olduğu düşünülerek bazı ülkelerde eleştirilmiştir²³⁴. Ancak, işsizlik artışının bu dönemdeki ekonomik yavaşlamanın ve petrol fiyatlarındaki artışın ücretlerde etkini göstermesinin sonucu olarak ortaya çıktığı daha çok benimsenen bir görüştür²³⁵. 2002’de yayınlanan kapsamlı ekonomiyi yönlendirici politika ilkelerinde öne çıkan bazı politika önerilen şunlardır²³⁶; iş aramaya teşvik için vergi ve sübvansiyon sistemlerini buna uyarlamak, aktif istihdam politikalarının etkinliğini artırmak, üye ülkeler arasındaki dolaşımın önündeki engelleri kaldırmak, meslek değişimini kolaylaştırmak, kadınların işgücüne katılımını artırmak. Euro Alan, 1999’da oluşturulmadan önce, bu politikalar bağlamında ülke uygulamaları daha iyi iken, 1999–2005 döneminde verilen önem azalmıştır. Bunun nedenlerinin başında, doğal olarak bu politikaların maliyetinin ortak parayla birlikte artması ve maliye politikası kullanımının baskı altına alınmasıdır²³⁷. Ayrıca bu politikaların uygulaması 2002 yılındaki ekonomik yavaşlamaya paralel olarak daha da azalmıştır. Yapısal politikalar yoluyla işgücü piyasasındaki katılıkların azaltılması, bazı ülkelerde kısmen de olsa başarılmıştır. Bu durum, bu politikaların tam olarak uygulanmaması uzun dönemde sonuç verecek Lizbon Stratejisi’nin hedeflerine ulaşamaması anlamına geldiği göz önüne alınarak ülkeleri daha zor günler bekleyeceği 2002 yılında net olarak görülmüştür. 2002 yılında belirlenen kapsamlı ekonomiyi yönlendirici politika ilkelerine ve istihdamı yönlendirici politika ilkelerine benzer politikalar içeren 2003 yönlendirici politikaları ülkelerin birçoğunda 2002’ye göre daha iyi uygulanmıştır. Bu dönemde en öne çıkan reform, iş arama ajansları konusunda yapılan reformlardır²³⁸. Ancak bu politikaların tam anlamıyla ve istikrarlı uygulanması Stratejideki hedeflere ulaşmayı imkânsız hale getirmeye başlamıştı. 2004 yılında politikalar ve uygulanması bakımından değişiklikler fazla olmamıştır. Bu dönemde yayınlanan Kok Raporu’nda da Lizbon Stratejisinin hedeflerine bu şekilde ulaşamayacağı belirtilmiş ve ayrıca bu politikalar

²³⁴ Christopher Allsopp, a.g.m., ss.21-22.

²³⁵ J.S.O’Connor, “Welfare State Development in the Context of European Integration and Economic Convergence: Situating Ireland Within the European Union Context” , **Policy and Politics**, 2005: s.348.

²³⁶ Daha fazla bilgi için bkz. Council recommendation 21.07. 2002.

²³⁷ Romain Duval, Jurgen Elmeskov, “The Effects of EMU on Structural Reforms in Labour and Product Markets”, **OECD Economics Department Working Papers**, 2005, ss.11-12.

²³⁸ Ana M. Guillén, Bruno Palier, “Introduction: Does Europe matter? Accession to EU and social Policy Developments in Recent and New Member States” , **Journal of European Social Policy**, 2004, s.208.

üye devletler tarafından istikrarlı şekilde uygulanmadıkça işsizlik sorununa çözümün zor olacağı konusu üzerine vurgu yapılmıştır. 2005 yılında, Bahar Zirvesi'nde ile revize edilmesi gündeme gelen Lizbon stratejisi ile sürdürülebilir büyüme ve iş konuları daha fazla vurgulanmıştır ve üç yıllık bir dönem için bu konuda yönlendirici ilkeler belirlenmiştir. Bu konuda, üyelerin de ulusal eylem planları hazırlaması istenmiştir. Avrupa Birliği düzeyindeki politikalara tamamlayıcı olacak bu planlar, öncelikle işgücü piyasalarının performansını güçlendirmeyi amaçlamakta idi. Euro Alanında da uygulanacak bu program sayesinde ülkeler arasındaki işgücü piyasasındaki farklılıklar azalacaktı.

Euro Alanında, AB geneline göre, daha çok reform yapılması gerekliliğinin en önemli nedenlerinin başında para birliğindeki para politikasını ikame edecek ücret esnekliğinin reformlarla artırılabilmesi gelmektedir.²³⁹

III. EURO ALANI'NDAKİ İŞSİZLİK ÜZERİNE AMPİRİK BİR ÇALIŞMA; HOLLANDA VE İSPANYA ÖRNEĞİ

A. MODEL

Bu bölümde, Avrupa Birliği'nde Ekonomik ve Parasal Birlik ile işsizlik arasındaki ilişkiyi anlamak için para birliğinde uygulanan politikalar ile işsizlik arasındaki ilişkiyi konu olan bir ampirik çalışma yapılmıştır. Bu çalışmada Euro alanındaki ülkelerden Hollanda ve İspanya ülkelerinde, işsizlik ile Euro alanında uygulanan politikalar arasında bir model oluşturulmuştur. Euro alanında uygulanan politikalar da, fiyat istikrarı, ortak para politikası, faiz oranı, maliye politikaları ve döviz kuru olarak ele alınmıştır.

Modelde Hollanda ve İspanya'nın tercih edilmesinin nedeni, bu iki ülkede işsizlik oranının Euro'ya geçişle birlikte, farklı şekilde seyretmesidir. Hollanda'da

²³⁹ Lars Calmfors, "Unemployment, Labor Market Reform, and Monetary Union", **Journal of Labor Economics**, 2001, s.265.

işsizlik oranında sürekli bir artış yaşanırken, İspanya’da sürekli düşüş yaşanmıştır. Modelde bu iki ülkenin işsizlik oranlarının parasal birlikte uygulanan politikalardan etkilenmesi analiz edilecektir.

Bu modelde fiyat istikrarı için kullanılmıştır. Aslında, Euro Alanında 1999 yılından itibaren uyumlaştırılmış tüketici fiyat endeksi kullanılmaktadır. Ancak bunun verilerine 1999’dan sonra ulaşılabildiğinden çalışmada tüketici fiyat endeksi kullanılmıştır. Euro Alanında fiyat istikrarı için endeksin %2’nin altında olması kararlaştırılmıştır.

Ortak para politikasını belirlemek için M3 parasal büyüklük değeri kullanılmıştır. Euro Alanında bunun için belirlenen referans büyüklük %4,5’tur. İspanya için kullanılan değerde M3 yerine geniş para büyüklüğü kullanılmıştır.

Faiz oranı olarak devlet tahviline uygulanan uzun vadeli faiz oranı kullanılmıştır. Euro Alanında bunun için de sınırlama söz konusudur ve buna göre faiz oranı fiyat istikrarı alanında en iyi performans gösteren üç ülkenin faiz oranını 2 puandan fazla aşmayacaktır.

Maliye politikaları bakımından açık tutarının gayrisafi yurtiçi hasılaya oranı ile borcun gayrisafi yurtiçi hasılaya oranı ele alınmıştır. Üye ülke devlet borçlarının GSYİH’sine oranı % 60’ı, bütçe açığının GSYİH’sine oranı % 3’ü geçmemelidir.

Ortak paraya geçilmesi ile beraber döviz kuru belli bir band içinde kalacağı için modele nominal efektif döviz kuru da dahil edilmiştir. Tüm bunlardan sonra tahmin edilen model aşağıdaki denklemde gösterilmiştir.

$$u = \alpha + \beta_1 \text{EXC} + \beta_2 I + \beta_3 M + \beta_4 \text{INF} + \beta_5 \text{DEBTGDP} + \beta_6 \text{DEFGDP} + \epsilon_t$$

Modelde bağımlı değişken olarak u, işsizlik oranı kullanılmıştır. Bağımsız

değişkenlerden, EXC , nominal döviz kurundaki değişkenliği, i , faiz oranını, M , parasal büyüklüğü, INF , tüketici fiyat endeksini, $DEBTGDP$, kamu borcunun gayrisafi yurtiçi hasılaya oranını, $DEFGDP$ bütçe açığının gayrisafi yurtiçi hasılaya oranını temsil etmektedir.

B. VERİLER VE YÖNTEM

Model için gerekli veriler, Uluslararası Para Fonu ile Eurostat'ın veri tabanından elde edilmiştir. Bu analiz, 1970 ve 2005 yılları arasındaki veriler kullanılarak yapılmıştır (Ek 3 ve Ek 4). 1999'den beri parasal birlikteki politikalar uygulanmasına rağmen bu politikalarda kullanılan değişkenlerin 1970'den itibaren olan etkisine bakılmıştır. Bu anlamda bu değişkenlerle işsizlik arasındaki ilişki belirlenmeye çalışılmıştır.

Modelde öncelikle değişkenlerin dağılımına bakılmıştır. Daha sonra korelasyonlarına bakılmıştır. Buna göre her değişkenin ayrı ayrı dağılım ve korelasyonlarına bakıldıktan sonra hangi değişkenlerin modele dahil edileceğine bakılarak, oluşturulan modelin analizleri yapılmıştır.

C. SONUÇLAR

1. Anlamlılık Düzeyi

Hollanda'da, nominal döviz kuru, para arzı büyüklüğü, kamu borcu/GSYİH normal dağılım göstermektedir. Ancak, işsizlik, faiz oranı, enflasyon, bütçe açığı/GSYİH dağılımları normal dağılım göstermemektedir. Buna göre İspanya'da ise bu ülkeye ait değişkenlerin hepsinde normal dağılım söz konusu ancak işsizlik ile enflasyonda diğerlerine göre anlamlılık düzeyi biraz daha düşüktür. Bununla beraber korelasyon sonuçları da göz önüne alınarak hangi değişkenlerin modele dahil edileceği tespit edilmiştir. (Ek 5)

2. Korelasyon Katsayısı

a.Hollanda

İşsizlikle bütçe Açığı/GSYİH Arasındaki Korelasyon

Hollanda için yapılan analizde, bütçe açığının gayrisafi yurtiçi hasılaya oranı ile işsizlik arasında kuvvetli bir korelasyon ortaya çıkmıştır. Yapılan korelasyon analizlerinde korelasyon katsayısı -0,843 olarak bulunmuştur. Bu sonuca göre; bu iki değişken arasında negatif kuvvetli ilişki vardır. Ayrıca bulunan korelasyon katsayısı anlamlıdır. Yine yapılan analize göre bu değerleri işsizlik değerlerindeki değişimin sadece % 71'inden sorumludur. Bu koşullar altında bu iki değişken için bütçe açığı/GSYİH oranının modele dahil edilmesi doğru olabilir (Ek 6).

İşsizlikle Kamu Borcu/GSYİH Arasındaki Korelasyon

Hollanda'da bu iki değişkene ait bir ilişkinin olduğu, ancak kuvvetli bir ilişki olduğu görülmektedir. Ayrıca var olan ilişki pozitif yönlüdür. Yapılan korelasyon analizlerinde korelasyon katsayısı 0,557 olarak bulunmuştur. Bu sonuca göre; bu iki değişken arasında pozitif kuvvetli ilişki vardır. Ayrıca bulunan korelasyon katsayısı anlamlıdır. Yine yapılan analize göre bu değerleri işsizlik değerlerindeki değişimin sadece % 31'inden sorumludur. Bu koşullar altında bu iki değişken için Kamu Borcu/GSYİH oranının modele dahil edilmesi doğru olabilir (Ek 6).

İşsizlikle Enflasyon Arasındaki Korelasyon

Şekil incelendiğinde bu iki değişkene ait bir ilişkinin olduğu, ancak zayıf bir ilişki olduğu görülmektedir. Ayrıca var olan ilişki negatif yönlüdür. Yapılan korelasyon analizlerinde korelasyon katsayısı - 0,009 olarak bulunmuştur. Bu sonuca göre; bu iki değişken arasında negatif zayıf ilişki vardır. Ayrıca bulunan korelasyon katsayısı anlamlı değildir. Yine yapılan analize göre enflasyon oranı değerleri işsizlik değerlerindeki değişimin sadece % 0,08'inden sorumludur. Bu

koşullar altında bu iki değişken için enflasyonun modele dahil edilmesi doğru olmayabilir (Ek 6).

İşsizlikle Faiz Oranı Arasındaki Korelasyon:

Şekil incelendiğinde bu iki değişkene ait bir ilişkinin olduğu, ancak zayıf bir ilişki olduğu görülmektedir. Ayrıca var olan ilişki pozitif yönlüdür. Yapılan korelasyon analizlerinde korelasyon katsayısı 0,330 olarak bulunmuştur. Bu sonuca göre; bu iki değişken arasında pozitif zayıf ilişki vardır. Ayrıca bulunan korelasyon katsayısı anlamlıdır. Yine yapılan analize göre faiz oranı değerleri işsizlik değerlerindeki değişimin sadece % 11'inden sorumludur. Bu koşullar altında bu iki değişken için uzun dönem devlet faiz oranının modele dahil edilmesi doğru olabilir (Ek 6)

İşsizlikle Parasal Büyüklük Arasındaki Korelasyon

Şekil incelendiğinde bu iki değişkene ait bir ilişkinin olduğu, ancak zayıf bir ilişki olduğu görülmektedir. Ayrıca var olan ilişki negatif yönlüdür. Yapılan korelasyon analizlerinde korelasyon katsayısı -0,336 olarak bulunmuştur. Bu sonuca göre; bu iki değişken arasında negatif zayıf ilişki vardır. Ayrıca bulunan korelasyon katsayısı anlamlıdır. Yine yapılan analize göre parasal büyüklük değerleri işsizlik değerlerindeki değişimin sadece % 11,2'sinden sorumludur. Bu koşullar altında bu iki değişken için parasal büyüklüğün modele dahil edilmesi doğru olabilir (Ek 6)

İşsizlikle Nominal Döviz Kuru Arasındaki Korelasyon:

Sonuçlar incelendiğinde bu iki değişkene ait bir ilişkinin olmadığı, olsa bile çok zayıf olduğu görülmektedir. Ayrıca var olan ilişki pozitif yönlüdür. Yapılan korelasyon analizlerinde korelasyon katsayısı 0,178 olarak bulunmuştur. Bu sonuca göre; bu iki değişken arasında pozitif zayıf ilişki vardır. Ayrıca bulunan korelasyon katsayısı anlamlı değildir. Yine yapılan analize göre nominal döviz kuru değerleri işsizlik değerlerindeki değişimin sadece % 3'ünden sorumludur. Bu koşullar altında bu iki değişken için nominal döviz kurunun modele dahil edilmesi doğru olmayabilir (Ek 6).

b. İspanya

İşsizlikle bütçe Açığı/GSYİH Arasındaki Korelasyon

Korelasyon sonuçları incelendiğinde bu iki değişkene ait ilişkinin kuvvetli bir ilişki olduğu görülmektedir. Ayrıca var olan ilişki negatif yönlüdür. Yapılan korelasyon analizlerinde korelasyon katsayısı -0,848 olarak bulunmuştur. Bu sonuca göre; bu iki değişken arasında negatif kuvvetli ilişki vardır. Ayrıca bulunan korelasyon katsayısı anlamlıdır. Yine yapılan analize göre bu değerler işsizlik değerlerindeki değişimin sadece % 72'sinden sorumludur. Bu koşullar altında bu iki değişken için bütçe açığı/GSYİH oranının modele dahil edilmesi doğru olabilir (Ek7).

İşsizlikle Kamu Borcu/GSYİH Arasındaki Korelasyon

Sonuçlar incelendiğinde bu iki değişkene ait bir ilişkinin olduğu, ancak kuvvetli bir ilişki olduğu görülmektedir. Ayrıca var olan ilişki pozitif yönlüdür. Yapılan korelasyon analizlerinde korelasyon katsayısı 0,765 olarak bulunmuştur. Bu sonuca göre; bu iki değişken arasında pozitif kuvvetli ilişki vardır. Ayrıca bulunan korelasyon katsayısı anlamlıdır. Yine yapılan analize göre bu değerler işsizlik değerlerindeki değişimin sadece % 58,5'inden sorumludur. Bu koşullar altında bu iki değişken için kamu borcu/GSYİH oranı modele dahil edilmesi doğru olabilir (Ek7).

İşsizlikle Nominal Döviz Kuru Arasındaki Korelasyon

Sonuçlar incelendiğinde bu iki değişkene ait bir ilişkinin olduğu, ancak kuvvetli zayıf bir ilişki olduğu görülmektedir. Ayrıca var olan ilişki negatif yönlüdür. Yapılan korelasyon analizlerinde korelasyon katsayısı -0,806 olarak bulunmuştur. Bu sonuca göre; bu iki değişken arasında negatif kuvvetli ilişki vardır. Ayrıca bulunan korelasyon katsayısı anlamlıdır. Yine yapılan analize göre nominal döviz kuru değerleri işsizlik değerlerindeki değişimin sadece % 65'inden sorumludur. Bu koşullar altında bu iki değişken için nominal döviz kurunun modele dahil edilmesi doğru olabilir (Ek7).

İşsizlikle Para Arzı Arasındaki Korelasyon

Sonuçlar incelendiğinde bu iki değişkene ait bir ilişkinin olduğu, ancak zayıf bir ilişki olduğu görülmektedir. Ayrıca var olan ilişki negatif yönlüdür. Yapılan korelasyon analizlerinde korelasyon katsayısı $-0,038$ olarak bulunmuştur. Bu sonuca göre; bu iki değişken arasında negatif zayıf ilişki vardır. Ayrıca bulunan korelasyon katsayısı anlamlı değildir. Yine yapılan analize göre parasal büyüklük değerleri işsizlik değerlerindeki değişimin sadece % 1'inden sorumludur. Bu koşullar altında bu iki değişken için para arzı büyüklüğünün modele dahil edilmesi doğru olmayabilir (Ek7).

İşsizlikle Faiz Oranı Arasındaki Korelasyon:

Sonuçlar incelendiğinde bu iki değişkene ait bir ilişkinin olduğu, ancak zayıf bir ilişki olduğu görülmektedir. Ayrıca var olan ilişki negatif yönlüdür. Yapılan korelasyon analizlerinde korelasyon katsayısı $-0,158$ olarak bulunmuştur. Bu sonuca göre; bu iki değişken arasında negatif zayıf ilişki vardır. Ayrıca bulunan korelasyon katsayısı anlamlı değildir. Yine yapılan analize göre faiz oranı değerleri işsizlik değerlerindeki değişimin sadece % 2'sinden sorumludur. Bu koşullar altında bu iki değişken için uzun dönem devlet faiz oranının modele dahil edilmesi doğru olmayabilir (Ek7).

İşsizlikle Enflasyon Arasındaki Korelasyon

Sonuçlar incelendiğinde bu iki değişkene ait bir ilişkinin olduğu, ancak kuvvetli bir ilişki olduğu görülmektedir. Ayrıca var olan ilişki pozitif yönlüdür. Yapılan korelasyon analizlerinde korelasyon katsayısı $0,603$ olarak bulunmuştur. Bu sonuca göre; bu iki değişken arasında pozitif kuvvetli ilişki vardır. Ayrıca bulunan korelasyon katsayısı anlamlıdır. Yine yapılan analize göre enflasyon oranı değerleri işsizlik değerlerindeki değişimin sadece % 36,3'ünden sorumludur. Bu koşullar altında bu iki değişken için enflasyonun modele dahil edilmesi doğru olabilir (Ek7).

3. Model Sonuçları

a. Hollanda

Model oluşturulurken, bağımlı değişken işsizliktir (u). Bağımlı değişkenler ise daha önce anlamlı bulunan değişkenler olan; faiz oran (i), para arzı büyüklüğü (M), bütçe açığı/ GSYİH (DEF/GDP), ve Kamu borcu/ GSYİH (DEBT/GDP) değişkenleri kullanılmıştır

TABLO 2 : MODEL SONUÇLARI (HOLLANDA)

Model	R	Korelasyon Katsayısı(R kare)	Uyarlanmış Korelasyon Katsayısı (R Kare)	Standart Hata Tahmini
	0,846	0,716	0,679	1,4249

Model		Kareler Toplamı	Df	Aritmetik Ortalama	F	Sig.
	Model	158,441	4	39,610	19,509	,000
	Hata Terimi	62,941	31	2,030		
	Toplam	221,382	35			

Model		Standart Olmayan Katsayılar		Standart katsayılar	T	Sig.
		B	Standart Hata	Beta		
	Sabit	-,401	1,784		-,225	,824
	Faiz Oranı	,302	,163	,226	1,854	,073
	Para Arzı	-,058	,055	-,113	-1,067	,294
	Kamu borcu /GSYİH	,042	,020	,256	2,101	,044
	Bütçe açığı /GSYİH	-,725	,175	-,563	-4,151	,000

Regresyon katsayısı 0.846 bulunmuştur. Bulunan bu katsayı istatistiksel

olarak anlamlı bulunmuştur. Modelin işsizliği açıklama yüzdesi %71,6'dır. Bulunan model;

$$u = -0,401 + 0,302 (i) - 0,058 (M) + 0,042 (DEBTGDP) - 0,725 (DEFGDP)$$

Modelde sabit sayının, faiz oranının, para arzı büyüklüğünün değerlerinin anlamlı olmadıkları anlaşılmıştır. Dolayısıyla bu modelde en büyük etkiyi bütçe açığı / GSYİH yapmaktadır. Sadece bir değişken (kamu borcu/ GSYİH) pozitif etki yapmaktadır. Kamu borcu/ GSYİH arttıkça işsizlik de artmaktadır. Geriye kalan üç değişken ters etki yapmaktadır. Bütçe açığı / GSYİH, enflasyon, nominal döviz kuru değişkenlerindeki artışlar ise işsizliği azaltmaktadırlar.

TABLO 3: SADECE KAMU BORCU VE BÜTÇE AÇIĞINI İÇEREN MODEL (HOLLANDA)

Model	R	Korelasyon Katsayısı (R kare)	Uyarlanmış Korelasyon Katsayısı (R Kare)	Standart Hata Tahmini
	,824(a)	,680	,660	1,4657

Model		Kareler Toplamı	Df	Ortalama kare	F	Sig.
	Model	150,485	2	75,243	35,023	,000(a)
	Hata terimi	70,897	33	2,148		
	Toplam	221,382	35			

Model		Standart Olmayan Katsayılar		Standart katsayılar	t	Sig.
		B	Standart hata	Beta		
	Sabit	1,477	,982		1,504	,142
	KamuBorcu /GSYİH	,030	,018	,185	1,681	,102
	Bütçe açığı /GSYİH	-,933	,142	-,724	-6,569	,000

Sadece kamu borcu/ GSYİH ve bütçe açığı / GSYİH katsayılarının anlamlı oldukları görülmektedir. Bu nedenle sadece bu iki değişken kullanılarak işsizlik ile

regresyon yapılmaya çalışıldığında ise regresyon katsayısının 0,824, açıklayıcılığın ise %68 olduğunu ve azaldığını görmekteyiz. Bu nedenle sonuç konusunda değerlendirme yapılırken bağımsız değişkenler arasında çoklu etkileşim olabileceği ihtimali göz önünde tutulmalıdır.

b. İspanya

Modeli oluşturulurken, bağımlı değişken işsizliktir. Bağımsız değişkenler ise daha önce anlamlı bulunan değişkenler olan; bütçe açığı / GSYİH (DEFGDP), enflasyon(INF), nominal döviz kuru (EXC) ve kamu borcu/ GSYİH (DEBTGDP) değişkenleri kullanıldı.

TABLO 4: MODEL SONUÇLARI (İSPANYA)

Model	R	Korelasyon Katsayısı (R Kare)	Uyarlanmış Korelasyon Katsayısı (R Kare)	Standart Hata Tahmini
	,975	,987	,971	1,1614

Model		Kareler toplamı	Df	Ortalama kareler	F	Sig.
	Model	1602,715	4	400,679	297,032	,000
	Hata terimi	41,817	31	1,349		
	Toplam	1644,532	35			

Model		Standart Olmayan Katsayılar		Standart katsayılar	T	Sig.
		B	Standart hata	Beta		
	Sabit	20,626	3,729		5,532	,000
	Nominal Döviz Kuru	-,086	,017	-,516	-4,902	,000
	Enflasyon	-,063	,027	-,337	-2,388	,023
	KamuBorcu /GSYİH	,142	,037	,410	3,883	,001
	Bütçe açığı /GSYİH	-1,478	,140	-,529	-10,589	,000

Regresyon katsayısı 0.987 bulunmuştur. Bulunan bu katsayı istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur. Modelin işsizliği açıklama yüzdesi %97,5'dir. Bulunan model;

$$u = 20,626 - 0,086 (\text{EXC}) - 0,063 (\text{INF}) + 0,142 (\text{DEBTGDP}) - 1,478 (\text{DEFGDP})$$

Bu modelde, en büyük etkiyi bütçe açığı / GSYİH yapmaktadır. Sadece bir değişken kamu borcu / GSYİH pozitif etki yapmaktadır. Kamu borcu / GSYİH arttıkça işsizlik de artmaktadır. Üç değişken de ters etki yapmaktadır. bütçe açığı / GSYİH, enflasyon, nominal döviz kuru değişkenlerindeki artışlar ise işsizliği azaltmaktadır.

TABLO 5 SADECE KAMU BORCU VE BÜTÇE AÇIĞINI İÇEREN MODEL (İSPANYA)

Model	R	Korelasyon Katsayısı (R kare)	Uyarlanmış Korelasyon Katsayısı (R Kare)	Standart Hata Tahmini
	,875	,9529	,950	1,5321

Model		Kareler Toplamı	Df	Ortalama kare	F	Sig.
	Model	1567.0724	2	783.536198	33,81	,000(a)
	Hata terimi	77.4598603	33	2.34726849		
	Toplam	1644.53226	35			

Model		Standart Olmayan Katsayılar		Standart Katsayılar	t	Sig.
		B	Standart hata	Beta		
	Sabit	2.300096	,573		4.01	,000
	KamuBorcu /GSYİH	.1795223	,141	,185	12.73	,000
	Bütçe açığı /GSYİH	-1.832674	,114	-,724	-16.04	,000

Sadece kamu borcu/ GSYİH ve bütçe açığı / GSYİH katsayılarının anlamlı oldukları görülmektedir. Bu nedenle sadece bu iki değişken kullanılarak işsizlik ile

regresyon yapılmaya çalışıldığında ise regresyon katsayısının 0,875, açıklayıcılığın ise %95 olduğunu ve arttığını görmekteyiz. Bu nedenle İspanya işsizliği için Kamu borcu ve bütçe açığı değişkenlerinin çok etkili olduğu söylenebilir.

4. Yorumlar

Bu ampirik model sonucu Euro Alanda uygulanan politikaların maliye politikası ile ilgili getirdiği kuralların Hollanda’da yaşanan işsizliği etkilediği ortaya çıkmıştır. Bütçe açığı/GSYİH’nin işsizliğe etkisi oldukça anlamlıdır ve Hollanda’nın 2001 yılından sonra bu konudaki sorunlarını ve işsizliğin artışını açıkça göstermektedir. Bu modelde enflasyonla işsizliğin arasındaki korelasyonun teoridekinden farklı olarak zayıf olması modeldeki çoklu etkileşimi doğruladığı söylenebilir. Ancak, tüm bunlar göz önüne alınarak, Hollanda’da yaşanan işsizlikte Euro Alanındaki politikaların olumsuz etkisi olduğu söylenebilir.

İspanya’da model daha iyi sonuçlar vermiştir. Maliye politikası, enflasyonun, nominal döviz kuru modelde anlamlı bulunmuştur. Ancak modelin geneli için doğru bulunan maliye politikası sonuçları 1999-2005 yılları arasındaki duruma uymamaktadır. Çünkü bütçe açığı/GSYİH azalmasına rağmen işsizlik oranı azalması bu dönem için modelin sonucunu sorgulamaktadır. Ancak kamu borcu / GSYİH azalmasına rağmen, işsizlik de azalması modeldeki sonuç gibi gerçekleşmiştir. Bu açıdan ortak paraya geçiş ve özellikle maliye politikası kuralları İspanya’da olumlu etki yaratmıştır demek yanlış olmayacaktır.

Sonuç olarak işsizlik ve Euro alanındaki politikalar arasındaki ilişkiler bakımından Hollanda’da çoklu etkileşim göz önünde bulundurularak Euro alanındaki politikaların olumsuz etkisi, İspanya bakımından ise daha anlamlı olduğu ve bunların İspanya’da yaşanan işsizliği olumlu etkilediği söylenebilir. Büyüme bakımından Hollanda ve İspanya birbirine yakın olmasına rağmen işsizlik oranı trendi bakımından Hollanda’da artış söz konusuysen, İspanya’da düşüş söz konusu

olmuştur. Ancak burada ayrıca İspanya'nın işsizlik oranının hem Hollanda'dan hem de Euro alanı ortalamasının üstünde olduğu ayrıca göz önünde tutulmalıdır.

SONUÇ

İkinci Dünya Savaşı'ndan sonra 1950'li ve 1960'lı yıllarda işsizlik sorunu olmayan Avrupa Birliği'nde ilk petrol krizi ile işsizlik oranı artmaya başlamıştır. Bu tarihten sonra işsizlik oranı bir daha 1950'li ve 1960'lı yıllardaki seviyesine düşmemiştir. İşsizlik oranındaki bu artış sadece AB'de değil dünyada yaşanmıştır. Ancak, bu dönemde ekonomilerde sadece işsizlik yüksek değildi, enflasyonda da artış yaşanıyordu. Yüksek işsizlik ve yüksek enflasyonun eşzamanlı yaşandığı bu olgu, ekonomi literatürüne stagflasyon denilen yeni bir kavramın girmesine neden olmuştur. Ancak AB'de, 1980'li yılların sonlarına doğru enflasyonun da düşüş trendine girmesine rağmen, işsizlik oranı hala artıyordu. Bu dönemde, bazı ülkelerde işsizlikte düşüş yaşanmasına karşın, bu oranlar da hala yüksek düzeydeydi. 1990'lı yıllar, AB ülkeleri arasında işsizlik oranları arasındaki farklılığın arttığı, AB işgücü piyasalarında uzun dönem işsizlik ve histerisisin ortaya çıktığı yıllardır. AB'de birbiri ile iç içe geçmiş sorunlar olan uzun dönemli işsizlik ve histerisis, 1990'ların ortalarındaki istihdam politikalarının öncelikli alanlarından biri haline gelmişlerdir. Bu dönemde üye ülke işsizlik oranlarının ve AB işsizlik ortalamasının artışının yanında, üye ülkelerin işsizlik oranları arasındaki farklılıklarında ciddi boyutlara ulaşması, AB'nin işsizlik sorununa bakışını da değiştirmiş ve bu konuya daha fazla önem verilmeye başlanmıştır. Ayrıca bu dönemde, Ekonomik ve Parasal Birliğin sağlanabilmesi için işsizliğin azaltılması ve işgücü piyasalarındaki farklılıkların giderilmesi büyük önem arz ediyordu. 1993 yılından hazırlanan Yeşil ve Beyaz Kitap ile başlayan süreç ile AB'de istihdam politikası oluşturulmasının başlangıcı olmuştur. Böylece daha sonra yapılan Zirvenin Sonuç bildirgelerinde sıkça rastlanmaya başlanan istihdam konusu, 1997 yılında Amsterdam Antlaşması ile ayrı bir başlık olarak Avrupa Topluluğu Kurucu Antlaşmasına girmiştir. 1997 yılında Lüksemburg Zirvesi ile oluşturulan Avrupa İstihdam Stratejisi ile yeni önlemlerin getirilmesiyle yeni bir yönetim stratejisi gerçekleştirilmiştir. Bu Strateji daha sonra yapılan Zirvelerde geliştirilmiştir. 2000 yılında Lizbon Zirvesi ile hazırlanan Lizbon Stratejisinin bir parçası haline getirilmiştir.

Euro Alanında işsizliğin boyutu da Birlikteki genel durumdan farklı değildir.

Euro Alanda yer alan ülkelerde de işsizlik oranı yüksektir ve istihdam artışı istenen düzeye çıkarılamamıştır. Ayrıca, Euro Alanının işsizlik ortalaması, AB ortalamasının üstünde seyretmektedir. Özellikle 2001 yılı sonlarından itibaren yaşanan ekonomik durgunluk işsizliğin en önemli tetikçisi olmuştur. Ancak çalışmada yapılan modellerle İspanya’da yaşanan işsizliğin yüksek ama düşen seyrine Euro Alanı politikalarının olumlu etki yaptığı sonucu çıkarılmıştır. Bu da tahminlerin tam tersi uç bir örnek olması bakımından önemlidir. AB’de 1997 yılından itibaren, işsizlik oranının azalan trendi, doğal olarak Euro Alanında da görülmüştür. Ancak 1999 yılında Ekonomik ve Parasal Birlik alanının, yani Euro Alanının oluşturulmasından sonra, Euro Alanında 1997 yılından beri yaşanmakta olan işsizlikteki azalma trendinde yavaşlama görülmüştür. Ancak Euro Alanındaki politikalar, özellikle maliye politikası etkisiyle ve o dönemde yaşanan konjonktür sebebiyle işsizlik yükseldi. Son bir yılda ise, işsizlikte düşüş yaşanmaya başlamıştır. Dördüncü Bölümde, 1999 yılından itibaren, işsizlik düzeyi artan Hollanda ile işsizlikte gerileme yaşayan İspanya’da ortak paranın kullanıma geçişinin, işsizlik üzerindeki etkisi ampirik olarak incelendiğinde, ortak para kullanımının Hollanda’da işsizlik düzeyini negatif yönde etkilediği, İspanya’da işsizlik düzeyini pozitif etkilediği görülmüştür.

Son yıllarda AB’de işsizlik sorununun çözülmesi, AB’nin uluslar arası rekabet gücünün artırılması, özellikle ABD ve Japonya ile olan rekabeti açısından önemlidir. Çünkü 1980’lerden beri AB’de yaşanan yüksek işsizlik oranları, ABD ve Japonya’nın işsizlik oranların hep üstünde olmuştur ve bu nedenle bu ülkeler karşısında AB’nin rekabet gücünü kazanması bir anlamda işsizlik sorununu çözmesine bağlıdır. Avrupa Birliği’nde istihdamın artırılmasına yönelik geliştirilen politikalar, Birliğin işsizlik sorununa yönelik politikalarıdır. Ancak bugüne kadar uygulamaya konan önlemler, Birliğin işsizlik oranının düşürülmesinde çok etkili olduğu söylenemez. Bu sonuç, 2000 yılında yaşanan uluslararası konjonktürden ve bu politikaların yaptırımının olmamasından kaynaklanmaktadır. 2005 yılı sonu itibariyle, AB-15 işsizlik ortalaması(%7,9), AB-25 İşsizlik Ortalaması(%8,8) ve Euro Alan işsizlik ortalaması(%8,5), ABD işsizlik ortalamasının(%5,9), Japonya işsizlik ortalamasının (%7) üstündedir ve AB’nin en başta gelen ekonomik sorunu olmaya devam etmektedir.

KAYNAKLAR

Adnett Nick. **European Labour Markets: Analysis and Policy**. Financial Times-Prentice Hall. Essex. 1996.

Adnett Nick ve Hardy Stephen. **The European Social Model: Modernisation or Evolution?**. Edward Elgar. Cheltenham. 2005

Allsopp Christopher. “ The Assessment: Four Years On”. **Oxford Review of Economic Policy**. Vol.19.No.1. Oxford. 2003. ss. 1-23.

Aren Sadun. **İstihdam. Para ve İktisadi Politika**. Onbirinci Baskı. Savaş Yayınları. Ankara. 1998.

Arnold Christine U. ve Cameron David R. “Why the EU Developed the European Employment Strategy: Unemployment, Public Opinion and Member State Preferences”. **The Annual Meeting of the American Political Science Association**. 30August–2September.SanFrancisco.

<http://pro.harvard.edu/papers/015/015008CameronDav.pdf>. 2001(12.09.2005).

Artis M. ve Nixon F. **Economics of the European Union**. 3. Baskı. Oxford University Press. Oxford. 2006. ss. 23-68.

Ashenfelter Orley ve Card David. **Handbook of Labor Economics**. Vol.3C. Elsevier. Amsterdam. 1999.

Ata Defne ve Silahşör Serkan. **Parasal Birlik ve Türkiye**. Hazine ve Dış Ticaret Müsteşarlığı Yayını. Ankara. 1999.

Baldwin Richard ve Wyplosz Charles. **The Economics of European Integration**. Mcgraw Hill Education. Berkshire. 2004

Baldwin Richard, Bertola Giuseppe ve Seabright Paul. **EMU Assesing The İmpact Of Euro**. Blackwell Publishing. UK. 2003

Baykal Sanem. “Avrupa Birliği'nin Geleceği: Meşruiyet Sorunu, Anayasalaşma Süreci ve Bütünleşmenin Nihai Hedefi Üzerine”. **Uluslararası İlişkiler Dergisi**. cilt.1. sayı.1. Ankara. 2004.

Bazen S. ve Skorias N. “Is There a Negative Effect of The Minimum Wage on Youth Employment in France”. **European Economic Review**. April 1997. VOL. 41. ISSUE 3-5. ss. 723-755.

Bean Charles. “European Unemployment; A Survey”. **Journal of Economic Literature**. Vol.32. 1994. ss:573–619.

Biçerli Kemal. **Çalışma Ekonomisi**. Üçüncü Basım. Beta Yayınları. İstanbul. 2005.

Blanchard O.(a) “The Economic Ferdure of Europe”. **The Journal of Economic Perspectives**. 2004. ss. 3-26.

_____ (b) “European Unemployment: The Evolution of Facts and Ideas” **NBER Working Paper**. No. 11750. November 2005. (<http://www.nber.org/papers/w11750>)(30.12.2005)

Blanchard O.J. ve Wolfers J. “The Role of Shocks and Institutionsin the Rise of European Unemployment: The Aggregate Evidence”. **Economic Journal** 110. March. 2000.

Bofinger Peter. “ The Emu After Three Years: Lessons and Challenges”. **Würzburg Economic Papers**. No.33.Würzburg. 2002.

Bolat Ö., “Avrupa Topluluğu'nda Ekonomik ve Parasal Birlik”, **İKV Dergisi**, İstanbul, 2006, ss.6-16

Brown C. V. **Unemployment and Inflation: An Introduction To Macroeconomics**. Disha Publications. Delhi. 1988.

Bruno T. “Economic Analysis and the political Economy of Policy Formation” . **European Economic Review**. Vol.34. 1990. ss.273-301

Bruno M. ve. Sachs J.D. **Economics of Worldwide Stagflation**. Harvard University Press. Cambridge. 1985.

Bulutay Tuncer. **Employment, Unemployment And Wages in Turkey**. International Labor Office and State Institute Of Statistics. Ankara. 1995.

Calmforms Lars. “Unemployment, Labor Market Reform and Monetary Union”. **Journal of Labor Economics**. vol.19. no.2. Chicago. 2001. ss.263-289 .

Cameron David(a). “Economic and Monetary Union: Underlying Imperatives and Third-Stage Dilemmas”. **Journal Of European Public Policy**. 1997. ss.455-485

_____(b). “Unemployment in The New Europe: The Contours Of Problems”. **EUI Working Papers**. No 99/35. Robert Schuman Centre For Advanced Studies. Italy. 1999. http://www.iue.it/ERPA/RSCAS/.../RSCAS/WP-Texts/99_35.pdf
(12.03.2006)

CEPR. **Monitoring European Unemployment Unemployment: Choice For Europe**. CEPR. London. 1995.

Ceylan Ataman Berrin (a). **İşgücü Piyasası ve İstihdam Politikalarının Temel Prensipleri**. İstihdam ve Danışmanlık Hizmetleri Eğitim Programı Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Yayınları. Ankara. 1998.

_____(b). “İşsizlik Sorunu ve Türkiye’nin Avrupa Birliği İstihdam Stratejisi’ne Uyumunu”. **TİSK Dergisi**. Ekim 2003. ss.8-15.

_____ (c). **Avrupa Birliği İstihdam ve Sosyal Politikası**. AÜ
Ataum Jean Monnet Sosyal Politika Modülü Proje Yayını. Ankara Üniversitesi
Basım Evi. Ankara. 2005.

Chéron A., Hairault J.O. ve Langot F. “Labor Market Institutions and
the Employment-Productivity Trade-Off: A Wage Posting Approach”. **IZA
Discussion Paper Series**. DP No. 1364. 2001. <http://ftp.iza.org/dp1364.pdf>

Cohen Daniel, Lefranc Arnaud ve Saint-Paul Gilles. “French Unemployment: A
Transatlantic Perspective”. **Economic Policy** 25. 1997.

Commission of The European Communities. **Growth, Competitiveness,
Employment The Challenges And Ways Forward Into The 21st Century: White
Paper**. Lüksemburg. 1993.

Commission of The European Communities. **Green Paper: European Social Policy
Opinions for The Union**. Office for Official Publications of the European
Communities. Lüksemburg. 1994.

Crespo Eduardo. Serrano Pascual. “The EU’s Concept of Activation for Young
People: Towards A New Social Contract. www.aei.pitt.edu/1076. 2004.

Cyr I. Arthur. “ The Euro: Faith, Hope and Parity”. **International Affairs**. vol.79.
no.5. 2003. ss.979-992

Dallmeyer J. Klaus D. Hans-Dieter H. **The Euro, A Stable Currency for Europe**.
Deutsche Bank Research. Berlin. 1997.

Daveri F. And Tabellini G. “Unemployment Growth and Taxation in Industrial
Countries”. **Economic Policy**. vol 30. 2001. ss.47-104 .

De Grauwe Paul. **Economics of Monetary Union**. sixth Edition. Oxford University Press. Oxford. 2005. s.243-244.

De Koning J., Layard R., Nickell S. ve Westergaard-Nielsen N. “Policies For Full Employment”. www.dwp.uk/publications/dwp/2004/pol_full_emp/layard_report.pdf. 2003.

Değer Kemal. Öztürk Lütfü. “Parasal Birliğin Üye Ülkeler Açısından Fayda ve Maliyetleri”. **Avrupa Çalışmaları Dergisi**. cilt2. sayı4. Ankara Bahar 2003. ss.103-121.

Dış Ticaret Müsteşarlığı. **Avrupa Birliği ve Türkiye İlişkileri**. DTM Yayını. Ankara. 2002.

Dinan Desmond(a). **Avrupa Birliği Ansiklopedisi**. Çeviren Hale Akay. Kitap Yayınevi. İstanbul. Birinci Cilt. 2005.

_____ (b) **Avrupa Birliği Ansiklopedisi**. Çeviren Hale Akay. Kitap Yayınevi. İkinci Cilt. İstanbul. 2005.

Dinler Zeynel. **İktsada Giriş**. Ekin Kitabevi. Üçüncü basım. Bursa. 2001.

Dobbie M. “Hysteresis on Unemployment”. **Macquaire Economics Research Papers number 24/97**. Sydney. 1997.

Dornbush Rudiger ve Fischer Stanley. **Macro Economics**. Altıncı Baskı. Mc Graw Hill-Literatür Yayıncılık. İstanbul. 1994.

Duval Romain ve Elmeskov Jorgen. “The Effects of EMU on Structural Reforms in Labour and Product Markets”. **OECD Economics Department Working Papers**. No. 438. OECD Publishing. 2005

Dyson Kenneth. **Combatting Long Term Unemployment**. Routledge. 1989. London

Eichengreen Barry ve Wyplosz Charles. "The Unstable EMS". **Brookings Papers on Economic Activity**. 1993. ss.51-144.

Elliot F. Robert. **Karşılaştırmalı Çalışma Ekonomisi**. Çeviren: Mehmet Beşeli, Seyhan Erdoğan, Arif Geniş, Fatih Güngör, Gülay Toksöz. Ankara Üniversitesi Rektörlüğü Yayınları. Yayın No:210. 1997. Ankara.

European Commission. **Action For Employment: A Confidence Pact**. Office for Official Publications of the European Communities Brüksel. 1996.

European Commission. **Action Plan For Free Movement of Workers**. COM(97)586 final. http://aei.pitt.edu/3493/01/000645_1.pdf.

European Commission Directorate-General for Economic and Financial Affairs. **European Economy**. Number 73. Belçika. 2001

European Commission. **Taking Stock Of Five Years Of The European Employment Strategy**. Communication From The Commission To The Council, The European Parliament, The Economic And Social Committee And The Committee Of The Regions. COM (2002) 416/1. Brüksel.17.07.2002.

European Commission. **The Future of The European Employment Strategy : A Strategy for Full Employment and Better Jobs for All**. Communication From The Commission To The Council, The European Parliament, The Economic And Social Committee And The Committee Of The Regions. COM (2003) 6/F Brüksel. 14.01.2003

European Commission. **Working Together For Growth And Jobs, A New Start For the Lisbon Strategy**. Communication To The Spring European Council. Brüksel. 02.02.2005 http://ec.europa.eu/growthandjobs/pdf/COM2005_024_en.pdf

European Commission Directorate General For Economic And Financial Affairs.
European Economy Special Report N° 4/2006: Labour Market And Wage Developments In 2005 With Special Focus On Labour Market Adjustment in The Euro Area. Brüksel. 2006.

European Council. **Lüksemburg Presidency Conclusions.**1997.
http://www.consilium.europa.eu/ueDocs/cms_Data/pressData/en/ec/71025.pdf.
(17.03.2006)

European Council. **Lisbon Presidency Conclusions** 2000.
www.consilium.europa.eu/ueDocs/cms_Data/docs/pressData/en/ec/00100-r1.en0.htm (19.03.2006)

Feldstein Martin(a). “European Central Bank And The Euro: The First Year”. **NBER Working Paper.** no:7517. <http://www.nber.org/papers/w7517>. 2000. (10.05.2005)

_____(b). “The Euro And The Stability Pact” American Economic Review
2005. www.nber.org/feldstein/euro/stabilitypact.pdf. (11.03.2006)

Fischer Stanley. **NBER Macroeconomics Annual 1.** MIT Press Massachusetts
1986

Funk L., Green S. **New Aspects of Labor Market Policy.** Verlag fur Wissenchat
und Forschung. Berlin. 2002.

Gerald John Fitz ve Bergin Adele. “The Economic and Social Research Institute The
Stability and Growth Pact: How Much Co-ordination?”. AIECE meeting, Brussels,
29th October 2003. The Economic and Social Research Institute. Dublin. 2003

Geyer R.Robert. **Exploring European Social Policy.** Polity Press. Cambridge. 2000.

Gitterman D. “European İntegration And Labour Market Cooperation:A Comparative Regional Perspective”. **Journal of European Social Policy**. Vol 13 (2). 2003. ss.99–120

Gordon R. J. **Macroeconomics**. 7. baskı. Addison Wesley Longman. 1998.

Goetschy J. “The European Employment Strategy : Genesis and Development”. **European Journal of Industrial Relations**. Vol.5. No.2. 1999. ss.117-137.

Gökdere Ahmet. **Avrupa Toplulukları ve Türkiye ile İlişkileri**. 2. baskı Araştırma Dizisi yayın no2. Ankara Üniversitesi Basımevi. Ankara. 1991.

Guillén Ana M ve Palier Bruno. “Introduction: Does Europe Matter? Accession to EU and Social Policy Developments in Recent and New Member States ”. **Journal of European Social Policy**. Vol 14(3). 2004. ss.203–209.

Gülmez Mesut. **Avrupa Birliği’nde Sosyal Politika**. Türkiye-AB Sendikal Koordinasyon Komisyonu. Ankara. 2003.

Gündoğan Naci. “Açık Koordinasyon Yöntemi ve Avrupa İstihdam Stratejisi”. **Çimento İşveren Dergisi** Ocak 2006. ss.12-25.

Hoffman R., Jacobi O., Keller B. ve Weiss M. **Transnational İndustrial Relations in Europe**. Hans Böckler Stiftung. Düsseldorf. 2000.

[http://europa.eu.int/comm/employment_social/social_dialogue/dialogue_en.htm\(17.09.2005\)](http://europa.eu.int/comm/employment_social/social_dialogue/dialogue_en.htm(17.09.2005))

<http://ec.europa.eu/employment-social/employment-strategy/emco.en.htm>
(03.05.2006)

<http://ec.europa.eu/comm/eurostat>

<http://www.imf.org/ifs>

<http://www.tisk.org.tr/yayinlar.aspx?analunaid=70> (16.07.2006)

Hughes J. ve Perlman R. **The Economic of Unemployment: A Comparative Analysis Of Britain and The United States**. Palgrave. Newyork. 1984.

International Labour Office. **Supplement of Bulletin of Labor Statistics**. ILO. Geneva.1998.

International Labour Office. **Supplement of Bulletin of Labor Statistics**. ILO.Geneva.1990.

International Labour Office. **Employment Outlook**. ILO. Geneva. 1995,

Ingham Mike, Ingham Hilary, Bıçak Hasan ve Altınay Mehmet. “The İmpact of (More) Enlargement and European Employment Strategy”. **Industrial Relations Journal**. 36:6. 2005.

Irvin George. “The Implosion of The Brussels Economic Consensus”. **ICER Working Paper Series**. No.11/2005. 2005. <http://www.icer.it/docs/wp2005/ICERwp11-05.pdf>(10.11.2005)

Jackman R. “European European Unemployment Why is so High and What Should Be Done About İt?”. **Reserve Bank of Austrialia Conference Paper**. 9-10 June 1998. www.rba.gov.au/PublicationsandResearch/Conferences/1998/Jackman.pdf. (04.03.2006)

Jenson J. ve Pochet P. “Employment and Social Policy Since Maastricht: Standing up to the European Monetary Union”. **Nanovic Institute for European Studies, The Year of the Euro Conference Paper**. The University of NotreDame <http://www.nd.edu/~nanovic/events/jensonpochet.pdf> December 2002.

Karluk R. ve Tonus Ö. “Avrupa Para Birliğı, Euro Ve Geleceği”. **Anadolu Üniversitesi İİİBF Dergisi**. c.14 s.1-2. Eskişehir. 1998. ss. 261-293.

Kazgan Gülten. **İktisadi Düşünce ve Politik İktisadin Evrimi**, İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesi Yayınları. İstanbul. 1969.

Kiguel M. ve Liviatan N. “When Do Heterodox Stabilization Programs Work ?; Lessons From Experience”. **The World Bank Research Observer**. January No: 1. 1992. ss.35-57.

Klein M.W. “European Monetary Union”. **New England Economic Review**. Federal Reserve Bank of 1998 Boston, March/April 1988 ss. 3-12
www.bos.frb.org/economic/neer/neer1998/neer298a.pdf(12.12.2005)

Kleinmann Mark. **A European Welfare State? European Union Social Policy Context**. Palgrave. Newyork. 2002.

Klemmer Paul ve Wink Rudiger. **Preventing Unemployment in Europe: A New Framework for Labor Market Policy**. Chelhamtam. Northampton. 2000

Kok Wim. **Facing the challenge; the Lisbon strategy for growth and employment**. Report from High Level Group chaired by Wim Kok. European Commission.2004.http://europa.eu.int/comm/lisbon_strategy/group/index_en.html
(10.03.2006)

Koray Meryem. **Avrupa Toplum Modeli**. İmge Kitabevi Yayınları. Ankara. 2005

Layard R. “Unemployment The Way Forward For Europe”. **London School of Economics Occasional Papers**. 1994.
www.cep.lse.ac.uk/pubs/download/occasional/op007.pdf. (01.06.2006)

Layard R. Nickell S ve Jackman R. **The Unemployment Crisis**. Oxford University Press. Oxford. 1994.

Layard R. ve Nickell S. “Labour Market Institutions and Economic Performance: The Labour Market Consequences of Technical and Structural Change”. **Oxford University Institute of Economics and Statistics Discussion Paper Series**. no.23. Oxford. 1997.

Lefebvre K. Shackleton. “European Integration:The Structure Of The European Union”. **European Integration, Socrates Intensive Course, COIMBRA group**, Université de Poitiers. France. 4 September 2000

Lindbeck A. ve Snower D. “Explanations of Unemployment”. **Oxford Review of Economic Policy**. 1(2). 1985. ss.34-59.

Ljungqvist Lars ve Sargent Thomas J. “The European Employment Experience”. **CEPR Discussion Papers** no.3543. www.cepr.org/pubs/dps/DP3543.asp. 2002 (25.06.2006)

Lordoğlu Kuvvet ve Özkaplan Nurcan. **Çalışma İktisadı**. D&R Yayınları. İstanbul. 2003.

Morgan J. B. ve Mourougane A. “When Can Change In Structural Factors Tell Us Unemployment in Europe”. **ECB Working Paper**. Series No.81. 2001.

Mousis Nicholas. **Avrupa Birliği Politikalarına Giriş Rehberi**. Çeviren: Ahmet Fethi. Megapress Yayınevi. İstanbul. 2004.

Nickell S.(a). “Unemployment and labor market rigidities: Europe versus North America”. **Journal of Economic Perspectives**. 11(3). 1997. ss.55–74.

_____(b). “Labour Market Institutions and Unemployment in OECD Countries”. **CES-Ifo DICE Report**. 2003.

Nickell S., Nunziata L. ve Ochel W. “Unemployment in the OECD since the 1960s: What do we know?”. **Economic Journal**. 115. 2005. ss.1–27.

O’Connor J. S. “Welfare State Development in the Context of European Integration and Economic Convergence: Situating Ireland Within the European Union Context”. **Policy and Politic**. 31 (3). 2003. ss.387–404.

OECD. **The OECD Job Study: Evidence and Explanations**. OECD. Paris. 1997

OECD. **Employment Outlook**. OECD. Paris. 1997.

Oktar Suat. “Euro Bölgesinin Para Politikası:Strateji ve Araçlar”. **Marmara Journal Of European Studies**. Vol:10. No:1. İstanbul. 2002. ss.81-94.

Peston Maurice. **Theory of Macroeconomic Policies**. Oxford Press. Oxford. 1991.

Pissarides C. “The impact of Employment Tax Cuts on Unemployment and Wages; The Role of Unemployment Benefits and Tax Structure”. **European Economic Review**. vol. 47. 1998. ss. 155–83.

Robinson Peter. “The Role and Limits of ActiveLabour Market Policy”. **Robert Schuman Centre Working Paper**. WP No:96/27. Florence. 1996. ss. 1-15.

Saint Paul Gilles. “Why Are European Countries Diverging in Their Unemployment Experience”. **IZA Discussion Paper**. No. 1066. 2004. <ftp://repec.iza.org/RePEc/Discussionpaper/dp1066.pdf> (11.09.2005)

Savaş Vural Fuat. **Çağımızın Deneyi Euro**. Siyasal Kitabevi. İstanbul. 1999

Screponti E. ve Zonogni S. **An outline of History of Economic Thought**. Clarendon Press. Oxford. 1993

Siebert Horst. “Labor Market Rigidities: At the Root of Unemployment in Europe”. **Journal of Economic Perspectives**. Vol. 11. No. 3. 1997. ss. 37-54.

Sen Amartya. **Employment, Technology and Development**. Clarendon Press. Oxford. 1985.

Sohlman Asa ve Turnham David. “What Can Developing Countries Learn From OECD Labour Market Programmes and Policies?”. **OECD Development Center Technical Paper**. No:93. January 1994.

Surico Paola. “How does the ECB target inflation?”. **Bocconi University Discusson Papers**. 2003.

Sutherland P. “The Case for EMU”. **Foreign Affairs**. Vol. 76. No.1. 1997. ss.9-14.

Symes Valerie. **Unemployment in Europe: Problems and Policies**. Routledge. London. 1995.

Talas Cahit. **Toplumsal Ekonomi: Çalışma Ekonomisi**. Yedinci Baskı. İmge Kitabevi Yayınları. Ankara. 1997.

Taymaz Erol ve Özler Şule. “Labor Market Policies and EU Accession: Problems and Prospects For Turkey”. **ERC Working Papers in Economic 04/05**. www.erc.metu.edu.tr. 2004.

Tiersky Ronald. **Europe Today: National Politics, European İntegration, and, European Security**. İkinci Baskı. Rowman & Littlefield Publishers Inc. Oxford. 2004.

Tokatlıoğlu Yıldız Mircan. **Avrupa Birliği'nde Maliye Politikası ve Türkiye Açısından Bir Değerlendirme**. Alfa Basım Yayım Dağıtım. İstanbul. 2004.

Töre N. “Avrupa ve Dünyada Euro’lu Günler”. **Asomedy** Ankara. 2001.
www.aso.org.tr (15.05.2006).

Türkay Orhan. **Gizli İşsizlik**. Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Yayınları. no 239. Ankara. 1968.

Uluatam Ö. **Makro İktisat**. Siyasal Yayınevi. Ankara. 1998.

Trubek David M. ve Mosher James. “EU Governance, Employment Policy and the European Social Model”. **New York University Jean Monnet Working Paper**. No.6/01. 2001. <http://www.jeanmonnetprogram.org/papers/01/011501.html> (21.12.2005)

Trubek David. “The European Employment Strategy and The Future of EU Governance”. **RGS Working Papers**. No. 10. Riga. 2003.

Tsoukalis Loukas. **The New European Economy: The Politics of Integration**. Oxford University Press. Oxford. 1993.

Törüner Mete ve Lordoğlu Kuvvet. **Çalışma Ekonomisi**. Beta Yayınları. İstanbul. 1991.

Uşun Erdal. “Avrupa Birliği'nde İşsizlikle Mücadele”. **Celal Bayar Üniversitesi İİBF Dergisi**. cilt 11, sayı 1. ss.61-74.

Ünsal M. Erdal. **Makro İktisat**. Beşinci Bası. Turhan Kitabevi. Ankara. 2004.

Waisman Gisela. “Decision making in the ECB’s Governing Council -Should minutes and forecasts be published” ?. **IIES**. Stockholm. 2002.

Wrase J. M. "The Euro and the European Central Bank". **Business Review**. November/December 1999.

Wyplosz Charles "European Monetary Union: The Dark Side Of A Major Success". **Economic Policy**. 2006. ss. 207-261.

EKLER

**EK 1: AVRUPA BİRLİĞİ, ABD VE JAPONYA'DA 1960–2006 YILLARI
ARASINDA İŞSİZLİK ORANLARI**

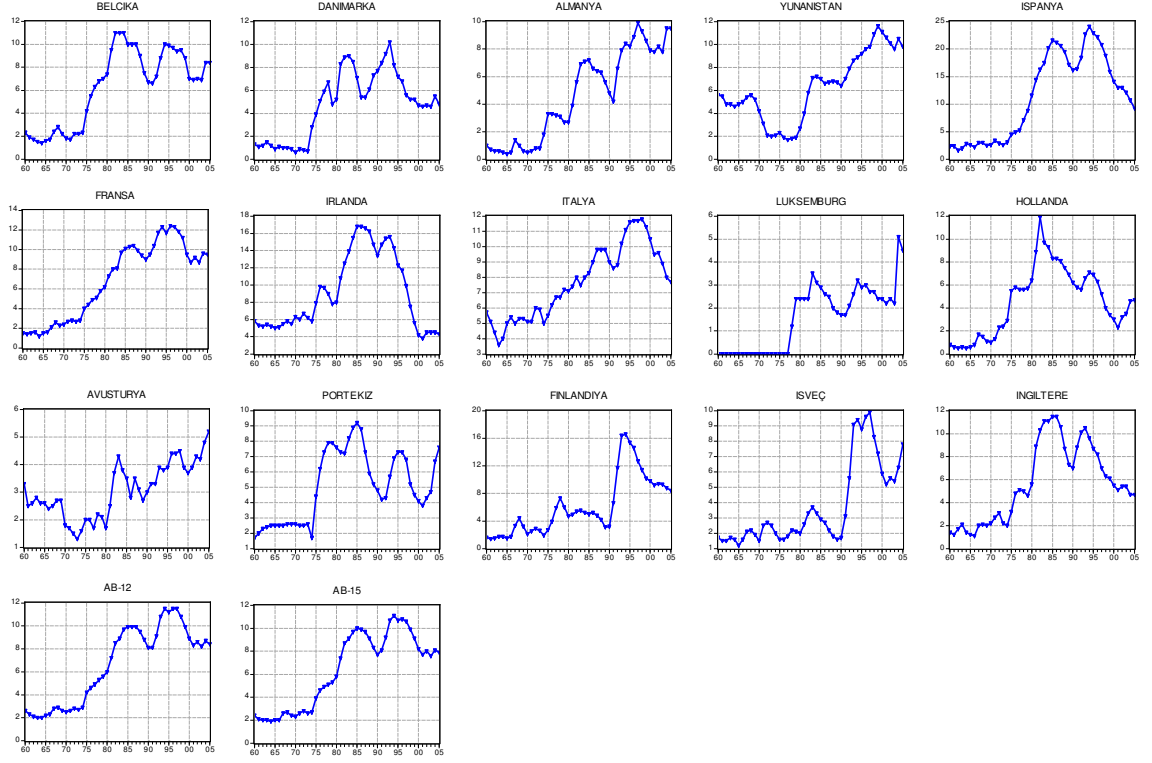
Yıllar	Belçika	Danimarka	Almanya	Yunanistan	İspanya	Fransa	İrlanda	İtalya	Lüksemburg	Hollanda	Avusturya	Portekiz	Finlandiya	İsveç	İngiltere	EU 12	EU 15	ABD	Japonya
1960	2,3	1,3	1	5,6	2,4	1,5	5,8	5,7	0	0,8	3,3	1,7	1,6	1,7	1,4	2,6	2,4	5,5	1,7
1961	1,9	1,1	0,7	5,5	2,4	1,4	5,3	5,1	0	0,6	2,5	2	1,4	1,5	1,2	2,3	2,1	6,7	1,4
1962	1,7	1,2	0,6	4,8	1,6	1,5	5,2	4,4	0	0,5	2,6	2,3	1,5	1,5	1,7	2,1	2	5,5	1,3
1963	1,5	1,5	0,6	4,8	2	1,6	5,4	3,6	0	0,6	2,8	2,4	1,7	1,7	2,1	2	2	5,7	1,2
1964	1,4	1,2	0,5	4,6	2,8	1,2	5,2	4	0	0,5	2,6	2,5	1,7	1,6	1,4	2	1,9	5,2	1,2
1965	1,6	0,9	0,4	4,8	2,6	1,5	5	5	0	0,6	2,6	2,5	1,5	1,2	1,2	2,2	2	4,5	1,2
1966	1,7	1,1	0,5	5	2,2	1,6	5,1	5,4	0	0,8	2,4	2,5	1,7	1,6	1,1	2,3	2	3,8	1,3
1967	2,4	1	1,4	5,4	3	2,1	5,5	5	0	1,7	2,5	2,5	3,3	2,1	2	2,8	2,6	3,8	1,3
1968	2,8	1	1	5,6	3	2,6	5,8	5,3	0	1,5	2,7	2,6	4,4	2,2	2,1	2,9	2,7	3,6	1,2
1969	2,2	0,9	0,6	5,2	2,5	2,3	5,5	5,3	0	1,1	2,7	2,6	3,2	1,9	2	2,6	2,4	3,5	1,1
1970	1,8	0,6	0,5	4,2	2,6	2,4	6,3	5,1	0	1	1,8	2,6	2,1	1,5	2,2	2,5	2,3	4,9	1,1
1971	1,7	0,9	0,6	3,1	3,4	2,7	6	5,1	0	1,3	1,7	2,5	2,5	2,5	2,7	2,6	2,6	5,9	1,2
1972	2,2	0,8	0,8	2,1	2,9	2,8	6,7	6	0	2,3	1,5	2,5	2,9	2,7	3,1	2,8	2,8	5,6	1,4
1973	2,2	0,7	0,8	2	2,6	2,7	6,2	5,9	0	2,4	1,3	2,6	2,6	2,5	2,2	2,7	2,6	4,9	1,3
1974	2,3	2,8	1,8	2,1	3,1	2,8	5,8	5	0	2,9	1,6	1,7	1,9	2	2	2,9	2,7	5,6	1,4
1975	4,2	3,9	3,3	2,3	4,5	4	7,9	5,5	0	5,5	2	4,4	2,7	1,6	3,2	4,2	3,9	8,5	1,9
1976	5,5	5,1	3,3	1,9	4,9	4,4	9,8	6,2	0	5,8	2	6,2	3,9	1,6	4,8	4,6	4,6	7,7	2
1977	6,3	5,9	3,2	1,7	5,3	4,9	9,7	6,7	0	5,6	1,7	7,3	5,9	1,8	5,1	4,9	4,9	7,1	2
1978	6,8	6,7	3,1	1,8	7,1	5,1	9	6,7	1,2	5,6	2,2	7,9	7,3	2,2	5	5,3	5,1	6,1	2,2
1979	7	4,8	2,7	1,9	8,8	5,8	7,8	7,2	2,4	5,7	2,1	7,9	6	2,1	4,6	5,6	5,3	5,8	2,1
1980	7,4	5,2	2,7	2,7	11,6	6,2	8	7,1	2,4	6,4	1,7	7,6	4,7	2	5,6	6	5,8	7,1	2
1981	9,5	8,3	3,9	4	14,4	7,3	10,8	7,4	2,4	8,9	2,5	7,3	4,9	2,6	8,9	7,2	7,4	7,6	2,2
1982	11	8,9	5,6	5,8	16,3	8	12,5	8	2,4	11,9	3,7	7,2	5,4	3,3	10,3	8,5	8,7	9,7	2,4
1983	11	9	6,9	7,1	17,5	8,1	13,9	7,5	3,5	9,7	4,3	8,2	5,5	3,7	11,1	8,9	9,1	9,6	2,6
1984	11	8,5	7,1	7,2	20,2	9,7	15,5	8	3,1	9,3	3,8	8,9	5,2	3,3	11,1	9,7	9,7	7,5	2,7
1985	10	7,1	7,2	7	21,6	10,1	16,8	8,3	2,9	8,3	3,5	9,2	5	2,9	11,5	9,9	10	7,2	2,6
1986	10	5,4	6,6	6,6	21,2	10,3	16,8	9	2,6	8,3	2,8	8,8	5,2	2,7	11,5	9,9	9,9	7	2,8
1987	10	5,4	6,4	6,7	20,6	10,4	16,6	9,8	2,5	8,1	3,5	7,3	4,8	2,2	10,6	9,9	9,7	6,2	2,8
1988	9	6,1	6,3	6,8	19,5	9,9	16,2	9,8	2	7,5	3,1	5,9	4,2	1,8	8,7	9,5	9,1	5,5	2,5

EK 1'İN DEVAMI

Yıllar	Belçika	Danimarka	Almanya	Yunanistan	İspanya	Fransa	İrlanda	İtalya	Lüksemburg	Hollanda	Avusturya	Portekiz	Finlandiya	İsveç	İngiltere	EU 12	EU 15	ABD	Japonya
1989	7,5	7,3	5,6	6,7	17,2	9,4	14,7	9,8	1,8	6,9	2,7	5,2	3,1	1,6	7,3	8,8	8,3	5,3	2,3
1990	6,7	7,7	4,8	6,4	16,2	9	13,4	9	1,7	6,2	3	4,8	3,2	1,7	7	8,1	7,7	5,6	2,1
1991	6,6	8,4	4,2	7	16,4	9,5	14,7	8,6	1,7	5,8	3,3	4,2	6,6	3,1	8,8	8,1	8,1	6,8	2,1
1992	7,2	9,2	6,6	7,9	18,4	10,4	15,4	8,8	2,1	5,6	3,3	4,3	11,7	5,6	10,1	9,1	9,2	7,5	2,2
1993	8,8	10,2	7,9	8,6	22,7	11,7	15,6	10,2	2,6	6,6	3,9	5,7	16,4	9,1	10,5	10,8	10,7	6,9	2,5
1994	10	8,2	8,4	8,9	24,1	12,3	14,3	11,1	3,2	7,1	3,8	6,9	16,6	9,4	9,6	11,5	11,1	6,1	2,9
1995	9,9	7,2	8,2	9,2	22,9	11,7	12,3	11,6	2,9	6,9	3,9	7,3	15,4	8,8	8,7	11,2	10,7	5,6	3,1
1996	9,7	6,8	8,9	9,6	22,2	12,4	11,7	11,7	3	6,3	4,4	7,3	14,6	9,6	8,2	11,5	10,8	5,4	3,4
1997	9,4	5,6	9,9	9,8	20,8	12,3	9,9	11,7	2,7	5,2	4,4	6,8	12,7	9,9	7	11,5	10,6	4,9	3,4
1998	9,5	5,2	9,3	10,9	18,8	11,8	7,5	11,8	2,7	4	4,5	5,2	11,4	8,3	6,3	10,8	9,9	4,5	4,1
1999	8,8	5,2	8,6	11,6	15,9	11,2	5,6	11,3	2,4	3,4	3,9	4,5	10,2	7,2	6,1	9,9	9,1	4,2	4,7
2000	7	4,7	7,9	11,1	14,1	9,5	4,2	10,5	2,4	3	3,7	4,1	9,8	5,9	5,5	8,9	8,2	4	4,7
2001	6,9	4,6	7,8	10,6	13	8,7	3,8	9,5	2,2	2,3	3,9	3,8	9,2	5,2	5,1	8,3	7,7	4,7	5,2
2002	7	4,7	8,2	10,1	13	9,2	4,5	9,6	2,4	3,2	4,3	4,3	9,4	5,6	5,4	8,6	8	5,9	6,5
2003	6,9	4,6	7,8	9,6	12,1	8,7	4,5	8,9	2,2	3,5	4,2	4,7	9,3	5,4	5,4	8,2	7,6	5,7	7,3
2004	8,4	5,5	9,5	10,5	10,7	9,6	4,5	8	5,1	4,6	4,8	6,7	8,8	6,3	4,7	8,7	8,1	6,1	7,7
2005	8,4	4,8	9,5	9,8	9,2	9,5	4,3	7,7	4,5	4,7	5,2	7,6	8,4	7,8	4,7	8,4	7,9	5,9	7,1

Kaynak: Eurostat veri tabanı, European Commission, "European Economy", Brüksel, 2001

EK 2: AVRUPA BİRLİĞİ ÜYE ÜLKELERİNDE İŞSİZLİK GELİŞİMİ(1960–2006)

Kaynak : EK 1'den faydalanılarak hazırlanmıştır.

EK 3: MODEL VERİLERİ (HOLLANDA)

Yıllar	u	EXC	i	M	INF	DEBTGDP	DEFGDP
1970	1	60,67	8,22	11	29,9222	37,2	-1,5
1971	1,3	61,29	7,35	9	32,1597	37,7	-1,5
1972	2,3	62,75	6,88	11,9	34,6655	38,1	-0,7
1973	2,4	66,23	7,921	21,9	37,4434	38,6	0,5
1974	2,9	70,13	9,83	20,1	41,0415	40,3	-0,3
1975	5,5	72,73	8,79	5,7	45,2329	41	-2,7
1976	5,8	75,65	8,95	22,7	49,3299	40,7	-2
1977	5,6	80,74	8,1	3,6	52,5236	40,2	-0,7
1978	5,6	8379	7,74	4,2	54,6665	41,5	-2
1979	5,7	85,54	8,78	6,9	56,9682	43,5	-2,4
1980	6,4	85,79	10,21	4,4	60,8041	46,3	-3,8
1981	8,9	81,14	11,55	5,3	64,9074	50,2	-4,7
1982	11,9	85,27	10,09	7,6	68,7123	55,6	-5,9
1983	9,7	87,56	8,61	5,1	70,6521	61,8	-5,3
1984	9,3	86,07	8,32	5,8	72,9649	65,9	-5,1
1985	8,3	86,35	7,34	9	74,5876	70,5	-3,4
1986	8,3	94,63	6,31	7	74,6622	72,4	-4,4
1987	8,1	100,46	6,4	3,1	74,1337	75	-5
1988	7,5	99,74	6,41	10,3	74,6871	77,9	-4
1989	6,9	98,45	7,21	12	75,4953	77,7	-4,8
1990	6,2	103,19	8,92	7,7	77,9757	77,4	-5,1
1991	5,8	102,22	8,73	5,3	80,4189	77,2	-2,6
1992	5,6	105,3	8,1	6,2	82,9791	78,1	-4
1993	6,6	109,04	6,5	7,8	85,1234	79,3	-2,7
1994	7,1	109,67	7,19	0,3	87,5082	76,1	-3,3
1995	6,9	115,29	7,19	4,3	89,3417	77	-4
1996	6,3	112,52	6,49	6	91,1435	75,2	-1,7
1997	5,2	106,23	5,8	5,6	93,109	69,9	-1,1
1998	4	106,43	4,87	11,7	94,9554	66,8	-0,7
1999	3,4	104,46	4,92	5,6	97,0549	63,1	0,6
2000	3	100	5,5	4,1	100	56,1	2,1
2001	2,3	100,69	5,16	8	104,2	51,8	-0,2
2002	3,2	101,9	4,99	7	107,6	48,9	-2
2003	3,5	106,33	4,17	7,1	109,858	45,3	-3,1
2004	4,1	107,58	4,09	5,9	111,217	52,6	-1,9
2005	4,2	107,69	3,37	8	113,075	52,9	-0,3

Kaynak: Eurostat veri tabanı, IMF Veri tabanı

u: İşsizlik, EXC: Döviz Kuru, i: Faiz, M: Parasal Büyüklük, INF: Enflasyon, DEBTGDP: Kamu Borcu /GSYİH, DEFGDP: Bütçe Açığı/GSYİH

EK 4: MODEL VERİLERİ (İSPANYA)

Yıllar	u	EXC	i	M	INF	DEBTGDP	DEFGDP
1970	2,6	213,6	13,1	1.23183	6,77145	15,1	0,6
1971	3,4	211,5	13,1	1.52705	7,32915	15,8	– 0,5
1972	2,9	212,9	13,2	1.87540	7,93669	14,4	0,2
1973	2,6	214,3	13,3	2.3409.4	8,84069	12,7	1,1
1974	3,1	223,0	15,2	2.80631	10,2302	12,2	0,2
1975	4,5	216,0	14,5	3.33802	11,9617	12,4	0
1976	4,9	204,0	13,5	3.97131	14,0705	12,2	– 0,3
1977	5,3	181,6	13,4	4.72263	17,5215	13,3	– 0,6
1978	7,1	164,2	13,1	5.63611	20,988	13,4	– 1,7
1979	8,8	178,9	13,3	6.67442	24,2767	15,1	– 1,6
1980	11,6	166,7	16	7.77313	28,0517	17	– 2,5
1981	14,4	156,6	15,8	9.02269	32,1352	20,8	– 3,7
1982	16,3	150,2	16	10.39997	36,7652	25,9	– 5,4
1983	17,5	127,6	16,9	11.89679	41,2422	31,3	– 4,6
1984	20,2	127,7	16,5	13.70404	45,892	37,5	– 5,2
1985	21,6	125,9	13,4	15.36073	49,9386	42,7	– 6,2
1986	21,2	122,2	11,4	17.05762	54,3314	44,1	– 5,5
1987	20,6	121,38	12,8	19.13472	57,1818	44,4	– 3,7
1988	19,5	125,56	11,7	21.63277	59,9496	40,7	– 3,3
1989	17,2	131,5	13,7	24.72257	64,0211	42,1	– 3,5
1990	16,2	136,1	14,7	28.05891	68,322	44	– 4,2
1991	16,4	136,25	12,4	31.11914	72,3771	44,7	– 4,3
1992	18,4	133,21	12,2	32.59739	76,666	47,1	– 4,0
1993	22,7	117,89	10,1	35.6164.0	80,1686	58,7	– 6,7
1994	24,1	110,11	10,1	38.26993	83,9513	61,2	– 6,1
1995	22,9	109,39	11,3	42.33493	87,8758	64	– 6,6
1996	22,2	110	8,7	44.36641	91,0029	68,1	– 4,9
1997	20,8	105,1	6,4	46.36027	92,7963	66,6	– 3,2
1998	18,8	104,8	4,8	47.27862	94,4978	64,5	– 2,6
1999	15,9	103,2	4,7	47.08951	96,6813	63,1	– 1,1
2000	14,1	100	5,5	49.10331	100	60,4	– 0,3
2001	13	100,5	4,86	54.46740	103,591	58	-0,1
2002	13	101,4	4,62	58.07825	106,768	57,3	– 0,2
2003	12,1	104,5	3,52	61.78681	110,007	55,6	0
2004	11,7	105,3	3,59	65.68201	113,344	52,4	-0,1
2005	10,2	105,4	3,38	71.21464	117,161	49,2	1,1

Kaynak: Eurostat Veri Tabanı, İmf Veri Tabanı

u: İşsizlik, EXC: Döviz Kuru, i: Faiz, M: Parasal Büyüklük, INF: Enflasyon, DEBTGDP: Kamu Borcu /GSYİH, DEFGDP: Bütçe Açığı/GSYİH

EK 5: MODELE İLİŞKİN NORMAL DAĞILIM SONUÇLARI

HOLLANDA	Kolmogorov-Smirnov(a)			Shapiro-Wilk		
	Statistic	Df	Sig.	Statistic	df	Sig.
İssizlik	,099	36	,200	,981	36	,780
Nominal Döviz Kuru	,181	36	,004	,918	36	,011
Uzun Dönem Devlet Faiz Oranı	,073	36	,200	,987	36	,946
Para Arzı Büyüklüğü	,220	36	,000	,807	36	,000
Enflasyon	,090	36	,200	,965	36	,302
Kamu Borcu / GSYİH	,140	36	,073	,880	36	,001
Bütçe Açığı / GSYİH	,086	36	,200	,976	36	,600

İSPANYA	Kolmogorov-Smirnov(a)			Shapiro-Wilk		
	Statistic	Df	Sig.	Statistic	df	Sig.
İşsizlik	,119	36	,200	,924	36	,017
Nominal Döviz Kuru	,207	36	,000	,846	36	,000
Uzun Dönem Devlet Faiz Oranı	,183	36	,004	,876	36	,001
Para Arzı Büyüklüğü	,443	36	,000	,569	36	,000
Enflasyon	,102	36	,200	,925	36	,018
Kamu Borcu / GSYİH	,170	36	,010	,884	36	,001
Bütçe Açığı / GSYİH	,167	36	,012	,924	36	,016

EK 6 KORELASYON SONUÇLARI(HOLLANDA)

			İssizlik	Nominal Döviz Kuru
Spearman's rho	İssizlik	Korelasyon katsayısı	1,000	,178
		Sig. (2-tailed)	.	,299
	Nominal Döviz Kuru	Korelasyon katsayısı	,178	1,000
		Sig. (2-tailed)	,299	.

			İssizlik	Para Arzi Büyüklüğü
Spearman's rho	İssizlik	Korelasyon katsayısı	1,000	-,336
		Sig. (2-tailed)	.	,045
	Para Arzi Büyüklüğü	Korelasyon katsayısı	-,336	1,000
		Sig. (2-tailed)	,045	.

			İssizlik	Uzun Dönem Devlet Faiz Oranı
Spearman's rho	İssizlik	Korelasyon katsayısı	1,000	,330
		Sig. (2-tailed)	.	,049
	Uzun Dönem Devlet Faiz Oranı	Korelasyon katsayısı	,330	1,000
		Sig. (2-tailed)	,049	.

			İssizlik	Enflasyon
Spearman's rho	İssizlik	Korelasyon katsayısı	1,000	-,009
		Sig. (2-tailed)	.	,958
	Enflasyon	Korelasyon katsayısı	-,009	1,000
		Sig. (2-tailed)	,958	.

			İssizlik	Bütçe acığı / GSYİH
Spearman's rho	İssizlik	Korelasyon katsayısı	1,000	-,843
		Sig. (2-tailed)	.	,000
	Bütçe Açığı / GSYİH	Korelasyon katsayısı	-,843	1,000
		Sig. (2-tailed)	,000	.

			İssizlik	Kamu borcu/ GSYİH
Spearman's rho	İssizlik	Korelasyon katsayısı	1,000	,577
		Sig. (2-tailed)	.	,000
	Kamu borcu/ GSYİH	Correlation Coefficient	,577	1,000
		Sig. (2-tailed)	,000	.

EK 7: KORELASYON SONUÇLARI (İSPANYA)

		İssizlik	Uzun Dönem Devlet Faiz Oranı
İssizlik	Pearson Korelasyonu	1	-,158
	Sig. (2-tailed)	.	,356
Uzun Dönem Devlet Faiz Oranı	Pearson Korelasyonu	-,158	1
	Sig. (2-tailed)	,356	.

		İssizlik	Para Arzi Büyüklüğü
İssizlik	Pearson Korelasyonu	1	-,038
	Sig. (2-tailed)	.	,824
Para Arzi Büyüklüğü	Pearson Korelasyonu	-,038	1
	Sig. (2-tailed)	,824	.

		İşsizlik	Nominal Döviz Kuru
İşsizlik	Pearson Korelasyonu	1	-,806
	Sig. (2-tailed)	.	,000
Nominal Döviz Kuru	Pearson Korelasyonu	-,806	1
	Sig. (2-tailed)	,000	.

		İssizlik	Kamu borcu/GSYİH
İssizlik	Pearson Korelasyonu	1	,765
	Sig. (2-tailed)	.	,000
Kamu borcu/GSYİH	Pearson Korelasyonu	,765	1
	Sig. (2-tailed)	,000	.

		İssizlik	Bütçe Açığı/ GSYİH
İssizlik	Pearson Korelasyonu	1	-,848
	Sig. (2-tailed)	.	,000
Bütçe Açığı / GSYİH	Pearson Korelasyonu	-,848	1
	Sig. (2-tailed)	,000	.

ÖZET

Bu tez çalışmasında, Avrupa Birliği'nde yaşanan yüksek işsizlik, nedenleri, sonuçları ve istihdam politikaları tartışılmakta ve Euro Alanında gelişmeler konusunda bir değerlendirme yapılmaktadır. Yüksek işsizlik, Avrupa Birliği'nin her zaman yaşadığı bir sorun olmamıştır. Avrupa Birliği'nde, 1960'ların sonuna kadar işsizlik çok düşüktü ve bu yıllarda yaşanan bu düşük işsizlik oranından bir mucize gibi bahsedilmekteydi. 1970'li yılların sonlarına doğru işsizlik yükselince, mucize sona erdi. 1980'li yıllarda işsizlikteki artış hala devam ederken, 1990'ların ortalarına gelindiğinde düşüş trendi başlamıştır. Ancak 2001 yılından itibaren genelde tüm dünya çapında yaşanan işsizlik artışı, AB'de de görülmeye başlamış ve iniş çıkışlar göstermiştir. Bugün, Avrupa Birliği'nde işsizlik hala yüksektir ve ortalama %8'lerde seyretmektedir. Euro Alanı'ndaki işsizlik ise, özellikle, uygulanan tek para ve döviz kuru ile disipline edilmiş maliye politikalarından dolayı, işsizlikle mücadelede Euro Alanına dahil ülke yönetimlerinin elinde kullanacakları fazla bir politika aracı kalmamıştır.

Bu tez çalışması dört bölümden oluşmaktadır. İlk bölümde, işsizlik ayrıntılarıyla tanımlanmıştır. Bu çerçevede işgücü piyasaları, işsizlik teorisi ve işsizlikle mücadele politikaları açıklanmaktadır. İkinci bölümde, Avrupa Birliği'nde 1975 ve 2005 yılları arasında işsizlik konusundaki gelişmeler, yaşanan yüksek işsizliğin nedenleri ve sonuçları değerlendirilmektedir. Üçüncü bölümde, Avrupa Birliği'nde işgücü piyasaları hakkındaki kurucu antlaşmalar ve diğer Birlik belgelerindeki düzenlemeler incelenmektedir. Ancak Avrupa Birliği, Beyaz Kitap'tan beri istihdam politikalarına daha fazla önem vermekte ve ayrıca bu politikalar, genel olarak aktif istihdam politikaları olarak şekillenmektedir. Dördüncü bölümde ise, Euro Alanı'nda işsizlik incelenmektedir. AB ortalamasının üzerinde bir işsizlik oranına sahip Euro Alanda (%9), Hollanda ve İspanya'da yaşanan işsizlik üzerine ampirik bir çalışma yapılmaktadır. Bu çalışmadan, İspanya'nın Euro Alanında uygulanan tek para ve döviz kuru ile maliye politikalarından olumlu etkilendiği, Hollanda'nın ise olumsuz etkilendiği sonucuna ulaşılmıştır.

ABSTRACT

In this thesis, high unemployment, its causes and outcomes, and employment policies in European Union are discussed and comparative assessment is made on the development in the Euro Area. High unemployment is not a European Union trait. Until the end of the 1960s, unemployment was very low in European Union and the talk then was of the European unemployment miracle. The miracle came to an end in the 1970s, when unemployment steadily increased. It kept increasing in the 1980s and it appeared to turn around in the mid-1990s, but the decline is on hold. However, in 2000s years a definite trend on the unemployment rates can not be taken form because of recession in the world. For the European Union as a whole, the current unemployment rate is avearagely still very high, around 8%. Considering that EuroArea, unemployment is a more different problem, because of common economic policies, mony and exchange rate policies. Because member countries were under pressure to fight unemployment precisely at the time when they are about to enter monetary union.

This thesis comprises of four chapters. In first chapter, Unemployment is described in detail. In this framework, labor markets, unemployment theory and policies to fight unemployment are explained. In the second chapter, unemployment developments in European Union between 1975 and 2005, causes and conclusions of high unemployment are evaulated. In third chapter, in European Union, policies about labor markets is examined in Treatys and in the other documents. But, European Union have considered more important employment policies since White Paper and also this employment policies became generally active employment policies. In fourth chapter, unemployment in Euro Area is discussed. It seen that Euro Area unemployment that is higher than that of avaerage unemployment rate in the EU, is around 8,5% and it has not stability. Besides that an empirical work for unemployment in Netherlands and Spain is done. As a result of this work, unemployment of Spain is influenced positively common economic policies in Euro Area, Netherlands is influenced negatively common economic policies in Euro Area.